

Riksdagens protokoll

2009/10:141

Måndagen den 21 juni

Kl. 11.00 – 20.05

Protokoll
2009/10:141

1 § Justering av protokoll

Justerades protokollen för den 14 och 15 juni.

2 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan

Talmanen meddelade att *tisdagen den 22 juni* skulle kammaren inte göra uppehåll för gruppmöten kl. 16.00–18.00.

3 § Hänvisning av ärende till utskott

Föredrogs och hänvisades
Skrivelse
2009/10:233 till arbetsmarknadsutskottet

4 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämnds-sammanträde

Talmanen anmälde att uppteckningar från EU-nämndens sammanträde fredagen den 4 juni inkommit.

5 § Förnyad bordläggning

Föredrogs och bordlades åter
Miljö- och jordbruksutskottets betänkanden 2009/10:MJU25 och MJU29
Trafikutskottets betänkanden 2009/10:TU19, TU21 och TU25
Trafikutskottets utlåtande 2009/10:TU26
Försvarsutskottets betänkande 2009/10:FöU6
Utrikesutskottets betänkande 2009/10:UU19
Näringsutskottets betänkanden 2009/10:NU20, NU22 och NU27
Justitieutskottets utlåtande 2009/10:JuU31
Utbildningsutskottets betänkande 2009/10:Ubu24
Civilutskottets betänkanden 2009/10:CU30 och CU31

6 § Ersättning vid expropriation

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2009/10:CU21
Ersättning vid expropriation (prop. 2009/10:162 och prop. 2009/10:201
delvis)

Anf. 1 HILLEVI LARSSON (s):

Herr talman! Jag vill börja med att yrka bifall till vår gemensamma reservation.

Expropriation kan man säga är att ta egendom från någon, men man gör det i det allmännas intresse. Det är en avvägning mellan olika intressen, å ena sidan den enskilda äganderätten och å andra sidan det allmänna intresset. Det kan handla om alltifrån naturskydd till infrastruktur, telenät, alltså allmänna behov, för det gemensamma bästa.

Det är viktigt att göra denna avvägning på rätt sätt. Det blir inte automatiskt bättre för att man väger över för mycket åt det ena eller det andra hållet, utan det är viktigt att ha balans. Vi tycker att man har gått lite väl långt i den här avvägningen och dessutom inför ett schablon-tillägg. Tidigare beräknade man marknadsvärdet på den egendom som man tog i anspråk, som man exproprierade.

Enligt det nya förslaget ska man lägga på ett schablonillägg på 25 procent av det beräknade marknadsvärdet. Det är här vi har lite problem. Dessa 25 procent är inte anpassade efter värdet på egendomen, utan det blir mer ju högre marknadsvärde egendomen har. De som redan får mest pengar får ännu mer med det här schablonillägget.

Risken är att de som får in en massa pengar är kommersiella fastighetsägare som har egendomar med höga värden. Det kan gälla fastigheter i storstäder som värderas högt. Det kan till och med handla om juridiska personer som äger fastigheter.

Å andra sidan har vi privatpersoner till exempel på landsbygden där marknadsvärdet på deras egendom kanske inte räknas så högt. Det kan i många fall handla om deras bostadshus. Man rycker undan mattan för deras verksamhet att försörja sig med men även för deras hem. Det är svårt att beräkna det i pengar.

Tyvärr tror jag att det kan upplevas väldigt orättvist om kommersiella aktörer eller sådana som inte har direkt koppling till fastigheten, juridiska personer till exempel, får ut en massa pengar, medan privatpersonerna drabbas väldigt hårt. De får visserligen schablonillägget på 25 procent, men det blir mycket mindre med hänsyn till att den ursprungliga summan är så mycket lägre i och med att en liten fastighet i en liten kommun i Sverige kan ha ett ganska lågt marknadsvärde.

Därför vänder vi oss mot schablonillägget.

Det finns även risk för att det här leder till ökade kostnader för det allmänna. Det finns många viktiga saker som det allmänna måste kunna göra. Det handlar om att skydda orörd natur till exempel, om infrastruktur och så vidare för att tillgodose de allmänna intressena.

I den proposition som ligger till grund för det här ärendet sägs det att det inte blir någon ökad kostnad för det allmänna med schablonillägget. Det ska ske inom nuvarande ramar. Risken är att det i praktiken innebär en nedskärning, att det helt enkelt blir svårt att garantera det allmänna

gemensamma bästa. Till exempel framförs av remissinstanserna risken att det kan innebära att det blir mindre pengar till att bevara naturen. Det är allvarligt för miljön och mångfalden.

Lagrådet instämmer i kritiken. Ärendet är inte fullständigt, utan det saknas en del väsentliga delar. En sådan gäller så kallad vinstdelning. Det är en utredning som ligger till grund för förslaget från regeringen. I utredningen för man en diskussion om det, ifall det är ett kommersiellt företag – det kan vara ett företag inom till exempel telefoni – som kommer att tjäna väldigt mycket pengar på att man exproprierar en lantbruksfastighet, är rimligt att lantbrukaren, eller vem det nu är, kan få del av framtida vinster, om det inte bara är till det allmännas intresse utan även genererar vinst. Då skulle man få lite extra ersättning utifrån att den som exproprierar får en stor vinst.

Denna fråga lämnar regeringen därhän. Man lämnar över den till en ny utredning. Det är en stor och väsentlig fråga i sammanhanget, likaså kostnadsersättning inom lantmäteriförrättningar. Det kan bli väldigt dyra processer för den enskilde. Stora kommersiella aktörer klarar det, medan den enskilde kan få det svårt ekonomiskt. Då är det risk att man viker sig för den starka parten därför att man är rädd för att kostnaden springer i väg.

Den här frågan lämnas också därhän. Vi är tveksamma till förslaget på grund av att schablonersättningen riskerar att bli orättvis, att det allmänna får svårare att bevara våra gemensamma intressen och att viktiga delar skjuts fram. Vi vill se de sammantagna effekterna innan förslag läggs fram. Det känns tyvärr som ett hastverk i och med att man inte har kommit med ett fullständigt förslag. Därför önskar vi att man bereder detta noggrannare och kommer tillbaka.

Anf. 2 LISELOTTE OLSSON (v):

Herr talman! Frågan om ersättningsregler vid expropriation har utretts relativt nyligen, och nu kommer regeringens förslag om ändringar. Ibland har regeringen bråttom. Saker utreds, och utredningarnas förslag eller delar av dem genomförs hastigt. Ibland är det precis tvärtom. Utredningar finns med bra och genomtänkta förslag, men de stoppas i någon byrålåda eller helt sonika skrotas. Vi har bara inom civilutskottets beredningsområde sett flera exempel på detta.

I detta betänkande handlar det om att öka det ekonomiska utfallet för markägare och, som det står, om ”att stärka äganderätten”. Naturligtvis vill då högerregeringen att det ska gå fort!

Ersättning vid expropriation vägs mellan markägares intressen och övergripande samhällsintressen, och det måste vara en för alla parter rimlig avvägning och samtidigt både förutsägbar och rättssäker. Men återigen lägger man fram ett förhastat förslag där man bevisligen inte tagit hänsyn till vad remissinstanserna, som har många farhågor, har sagt.

I remissomgången påpekar man att det förekommer brister i själva utredningsarbetet. Jag ska ta några exempel.

Malmö kommun saknar en sammantagen bedömning av alla förslag, man saknar en helhetssyn. Man menar på att det brister i en konsekvensanalys för hela Sverige.

Glesbygdverket anser inte ens att man kan lämna ett remissvar på den bristfälliga utredningen.

Prot. 2009/10:141

21 juni

*Ersättning vid
expropriation*

Post- och telestyrelsen efterlyser konsekvenser av en bredbandsutbyggnad i glesbygd.

Skogsstyrelsen finner det anmärkningsvärt att samråd inte skett då de i alla fall som myndighet har ansvar för miljökvalitetsmålet Levande skogar.

Men den kanske allra tyngsta kritiken kommer från SKL, som avstyrker förslagen och bland annat saknar de ekonomiska konsekvenserna. SKL skriver i sitt svar: Förbundet befarar att om de föreslagna förändringarna genomförs kommer en förlamande hand att läggas över tänkta samhällsprojekt.

Det här vara bara några exempel på kritiska remissinstanser. Men lyssnar regeringen? Icke!

Jag kan tycka att det är märkligt att ni lägger fram ett som jag menar både ofärdigt och ogenomtänkt förslag. Ni erkänner själva i majoritetens ställningstagande i betänkandet att förslaget är ofärdigt. Ni säger där att utredningens förslag om vinstdelning utreds vidare inom Regeringskansliet. Även utredningens förslag om kostnadsersättning vid lantmåteriförrättning bereds vidare. Med denna halva proposition blir det svårt att se den sammanlagda effekten av regeringens politik. Men det kanske är ett syfte, det också.

Herr talman! I det liggande förslaget finns en ny principiell inriktning där man föreslår ett schablonpåslag. Man frångår då principen att skadelidande ska försättas i samma ekonomiska situation som om den anledning som föranledde ersättningen inte hade uppkommit. Det betyder i stället att ett högre marknadsvärde innebär ett större påslag i kronor räknat.

Ett schablonpåslag kan upplevas som djupt orättvist för till exempel en villaägare i Västerbottens inland som blir av med sitt bostadshus men får mycket mindre än villaägaren vid kusten. Om detta liggande förslag antas kommer det att leda till ökade kostnader för det allmänna och för mögenhetsöverföringar från skattebetalare och hyresgäster till fastighetsägare. Det kommer helt enkelt att leda till ökade kostnader för boende.

Vi riskerar att en försämrad infrastruktur blir följden med ökade kostnader för till exempel järnvägsbyggande. I mitt hemlän ser vi en stark frammarsch för gruvnäringen. Jag är rädd att förslagen i betänkandet gör att gruvföretagen blir mer ovilliga att satsa. Observera att detta inte gäller uranbrytning, för det ska vi inte ha i Västerbotten!

Herr talman! Sammantaget tycker vi från den rödgröna sidan att regeringens förslag är så bristfälligt att det inte kan läggas till grund för en ny lagstiftning på området.

Jag yrkar avslag på förslaget i betänkandet och därmed bifall till den gemensamma reservationen.

Anf. 3 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! De nuvarande reglerna för ersättning vid expropriation bygger på tanken att den skadelidande ska hamna i samma ekonomiska situation som om expropriationen inte hade skett. Regeringens förslag om ett schablonpåslag innebär emellertid att den ersättning som då kommer att betalas ut för intrånget inte längre återspeglar just den här ekonomiska betydelsen av exproprieringen.

Ett schablontillägg leder till det orimliga förhållandet, både för fastighetsägaren och för allmänheten som inte berörs, att en fastighet med ett högre marknadsvärde i kronor räknat ger ett större schablonpåslag än för en annan fastighet. Kommersiella fastigheter har ofta ett högre marknadsvärde än privatbostäder. Fastigheter i storstäder har ofta ett högre marknadsvärde än dem i mindre städer, och fastigheter i stadskärnor har ofta ett högre värde än dem i ytterområden. Fastigheter med juridiska personer som ägare i stället för privatpersoner som ägare har också oftast ett högre marknadsvärde.

Men det känslomässiga, relationsanknutna och individuella värdet som en schablonersättning rimligtvis borde användas för att värdera är förmodligen mycket mer avgörande för privatbostäder än för kommersiella fastigheter eller större fastigheter som i första hand ägs på grund av ekonomiska intressen. Det är inte fastigheter där man i generationer, eller åtminstone under en stor del av sitt liv, har rotat sig på en viss plats. På platsen för privatbostaden har man sitt sociala liv anknutet, och kanske många andra typer av relationer, upplevelser och så vidare som betyder mycket.

För människor med funktionsnedsättning kan bostaden, tomten och platsen där man bor med omgivning vara oerhört väsentlig för möjligheten att över huvud taget fungera i samhället. Den typen av värden kommer inte att representeras på något sätt här. De nedvärderas i förhållande till de kommersiella värdena, som får en högre uppvärdering.

Vi från Miljöpartiets sida menar att skäligheten i att ägare till kommersiella fastigheter ska få ett större plåster på såren än vanliga privatpersoner, kanske framför allt människor som bor utanför centralorter, är fullständigt orimlig. Vi menar att ett schablonpåslag som är konstruerat på detta vis kommer att uppfattas som en djup orättvisa och kommer att verka för att förtroendet för den lagstiftning som ni från majoriteten nu genomför kommer att bli lågt.

Som har påpekats av Hillevi Larsson och LiseLotte Olsson gör detta att vi enligt remissinstansernas synpunkter får sämre möjligheter att skydda orörd natur.

Förändringen kommer också att försvåra arbetet att få till stånd rimliga frivilliga överenskommelser. Det är märkligt att man här fattar ett beslut som har en närmast planekonomisk karaktär och som innebär en 25-procentig höjning av markvärdet i många områden där man kan anta att expropriering kan komma att vara aktuell. Det är märkligt att regeringen gör någonting sådant.

Herr talman! Jag ska inte säga mer. Det har sagts tillräckligt av Hillevi Larsson och LiseLotte Olsson. Eftersom jag måste hushålla med min röst nöjer jag mig med att med detta som bakgrund yrka bifall till reservationen i betänkandet.

Anf. 4 ANTI AVSAN (m):

Herr talman! I början av 1970-talet ändrades reglerna för när det var möjligt att exproprieras. Samtidigt begränsades rätten till ersättning. Den som exempelvis tvingades avstå jordbruksmark fick inte längre ersättning för de värdeökningar som uppkom genom förväntningar om att bebyggelse skulle tillåtas på den aktuella marken.

Syftet var att man på så vis kunde hålla markpriserna nere och dämpa stegringen av hyrorna vid bostadsproduktion. Att detta innebar att äganderätten urholkades råder det knappast något tvivel om.

Samhället har under tiden från början av 1970-talet och fram till i dag genomgått betydande förändringar. I början av 1970-talet stod det allmänna bakom de flesta expropriationsföretag. Därefter har vissa grundläggande samhällsfunktioner som energi- och telesektorn men även annan infrastruktur avreglerats och är i dag utsatta för konkurrens.

Det kan inte råda något tvivel om att det är hög tid att förändra ersättningsreglerna vid expropriation. De nuvarande reglerna om ersättning vid expropriation präglas av återhållsamhet. Det har förhållandevis ensidigt ansetts angeläget att fastighetsägare inte gynnas på ett sådant sätt att ersättningarna medför negativa konsekvenser för den som exproprierar och för samhället.

Detta gäller i och för sig fortfarande. Alltför höga ersättningsnivåer kan få följder som inte är eftersträvarsvärda. Samtidigt utgör expropriation och liknande tvångsåtgärder allvarliga inskränkningar i äganderätten. Åtgärdernas allvarliga och ingripande karaktär bör mycket tydligare avspelas vid den intresseavvägning som måste göras mellan den exproprierandes, fastighetsägarens och det allmännas intressen.

En angelägen utgångspunkt måste vara att skyddet för äganderätten stärks så långt detta är möjligt utan att ersättningsnivåerna ger upphov till beaktansvärda negativa konsekvenser för samhällsutvecklingen.

Grundtanken med expropriation och liknande åtgärder kvarstår, nämligen att olika angelägna samhällsintressen ska tillgodoses. Men det finns samtidigt i ökad utsträckning privata vinstintressen bakom expropriationsföretagen. Den nuvarande lagstiftningen är utformad med utgångspunkten att det allmänna i regel är den som exproprierar. Det är därför regelverket är inriktat på att tillvarata allmänna intressen och undvika överkompensation av enskilda med allmänna medel.

Detta har bidragit till att den som exproprierar, oavsett om det är det allmänna eller någon enskild, i ersättningshänseende har tillerkänts en stark ställning. En sådan utformning av regelverket kan ifrågasättas när samhällsutvecklingen har lett till att båda parter i allt fler fall utgörs av enskilda. Detta gäller särskilt när den som påkallar expropriation sysslar med vinstdrivande verksamhet. Ersättningsreglerna bör därför vara utformade så att de också avspeglar nutida och ofta förekommande situationer vid expropriationer och liknande åtgärder.

Fru talman! Det har framförts farhågor om att höjda ersättningsnivåer kommer att innebära att det blir svårare att genomföra angelägna expropriationsföretag. Men ersättningsnivåerna kan inte ensidigt ställas mot möjligheterna att genomföra olika expropriationsföretag. Vid utformningen av ersättningsreglerna måste särskild hänsyn tas till att expropriation innebär att fastighetsägares äganderätt tvångsvis inskränks. Det är ett allvarligt ingrepp.

För förvärvaren däremot utgör kostnaden för markförvärv i allmänhet en av flera faktorer att beakta inför ett beslut om exploatering. Ofta är kostnaden för markåtkomsten endast en mindre del av den totala investeringskostnaden.

Den ersättning som ska betalas vid expropriation bör även fortsättningsvis bestämmas med utgångspunkt i marknadsvärdet för den mark

som tas i anspråk. Den så kallade presumptionsregeln upphävs, vilket innebär att ersättning ska betalas även för den del av en fastighets marknadsvärde som beror på förväntningar om en ändring av markens tillåtna användningssätt. Något toleransavdrag från expropriationsersättningen ska i fortsättningen inte göras. Inte heller ska något toleransavdrag göras när det är fråga om ersättning för miljöskada.

När fastighetens värde ska bestämmas i en expropriationssituation är det rimligt att också ta hänsyn till vad ägaren frivilligt skulle vara beredd att sälja sin fastighet för. På så sätt blir ersättningsbestämningen mer allsidig, och hänsyn tas inte bara till köparsidan på den rådande marknaden, utan det blir också säljarens inställning till värdet som beaktas.

Det är önskvärt och angeläget att ersättningsbestämningen mer än i dag kommer att efterlikna priset vid en frivillig försäljning. Så blir fallet genom att ersättningen sätts högre än vad som svarar mot enbart det framräknade marknadsvärdet respektive i förekommande fall minskningen av marknadsvärdet.

Det nu föreliggande förslaget innebär att ersättningen sätts högre genom ett generellt påslag på 25 procent och att detta påslag ska vara lika stort oavsett förhållandena i det enskilda fallet.

Det kan konstateras att schablonersättningar förekommer i andra ersättningssammanhang. Att föra bevisning om det pris som ägaren sannolikt skulle sälja sin fastighet för frivilligt skulle ofta innebära svårigheter. Sådana svårigheter skulle leda till att en domstol i enskilda fall i de allra flesta fall ändå skulle vara hänvisad till att inom ramen för en skälighetsbedömning bestämma ersättningen schablonmässigt. Övervägande skäl talar därför för att ett schablonmässigt bestämt påslag ska införas.

Nivån på procentsatsen som ska tillämpas är naturligtvis också en skälighetsfråga. Det föreslagna påslaget på 25 procent är tillräckligt högt för att utgöra en reell förstärkning av äganderätten. Ett lågt påslag skulle bara marginellt stärka äganderätten och är därför inte heller förenligt med intentionerna bakom reformen.

Vad som slutligen är viktigt att nämna är att utredningens förslag om vinstfördelning kommer att beredas vidare inom Regeringskansliet. En utredning ska ges i uppdrag att ytterligare överväga frågan, och direktiv till utredningen ska beslutas under 2010. Civilutskottets majoritet har utgått ifrån att detta ska ske utan dröjsmål.

Utredningens förslag om kostnadsersättning vid lantmäteriförrättning bereds också vidare inom Regeringskansliet. I motsats till oppositionen anser utskottsmajoriteten att det pågående beredningsarbetet inte utgör något som helst hinder för att nu anta den föreslagna lagstiftningen.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i civilutskottets betänkande, vilket innebär att motstående motionsförslag bör avslås.

Anf. 5 LENNART PETTERSSON (c):

Fru talman! Expropriation, det vill säga tvångsförsäljning – eller kanske tvångsköp är det rätta namnet – är något som man helst ska undvika. Det ska bara användas i yttersta nödläge. Att exproprieras en fastighet eller en del av en fastighet är ju något som sker mot ägarens vilja. Att tvinga någon att sälja sin egendom och kanske grunden för sin försörjning är ett oerhört starkt ingrepp i äganderätten och i den personliga friheten.

När nu regeringen i sin proposition föreslår ändrade regler vid expropriation är det ett steg i rätt riktning. Jag står bakom de förslag som finns men är ändå inte nöjd utan konstaterar att både jag och Centerpartiet vill mer. Jag tänker fokusera på ersättningsnivåerna och därefter kommentera det som inte har kommit med i förslaget.

För mig är det självklart att man om man tvingas sälja något man inte vill sälja och som ska användas av någon annan ska ha en ersättning som överstiger den nivå som gäller vid en frivillig försäljning. Det är självklart att staten eller kommunerna ska vara generösa mot medborgarna när det blir nödvändigt med expropriation.

Här har Centerpartiet och den röda oppositionen helt skilda uppfattningar. Vi värnar människan, och oppositionen värnar staten och det offentliga. De tycker uppenbarligen att det är helt okej att gå in och ta annans egendom utan att betala något extra.

Detta framgår mycket tydligt i deras reservation. Trots att de använder begreppet skadelidande om fastighetsägaren, tycker de att "ett schablonlägg leder också till den orimliga och för både fastighetsägaren och allmänheten stötande konsekvensen att ett högre marknadsvärde innebär ett större påslag i kronor räknat".

Kan någon förklara för mig varför en skälig ersättning kan vara stötande för den som tvingas att sälja? Tror verkligen oppositionen att allmänheten tycker att det är stötande om en skadelidande får ersättning, för det är det ni skriver? Är det en uppfattning som är generell, nämligen att skadelidande inte ska få ersättning i andra sammanhang heller? Gäller det också vid olyckor, mobbning eller misshandel? Om inte, varför ska det gälla vid expropriation?

Oppositionen skriver också i sin reservation: "Vi vill också framhålla att förslaget kommer att leda till ökade kostnader för det allmänna." Jag säger som ungdomarna: Och?

Om det nu är så viktigt för det allmänna att ta marken i anspråk får man väl betala för det. Detta visar mycket tydligt på den ideologiska skillnaden. Den röda oppositionen värnar staten och kommunerna, och Alliansen och Centerpartiet värnar den enskilda människan och äganderätten.

Jag vill också markera att det inte behöver påverka naturskyddet och omfattningen av detsamma eftersom det finns andra sätt att skydda skog och mark än att köpa fastigheter.

Fru talman! Låt mig gå över till de delar som jag saknar i propositionen. Det är dels den så kallade vinstdelningen mellan parterna, dels rätt till kostnadsersättning i samband med lantmäteriförrättning.

När det gäller vinstdelning kan vi konstatera att det förslag som finns i utredningen inte är gångbart att hantera, och därför kräver det ytterligare beredning. Det är aviserat av departementet och kommer att påbörjas i år. Det är rimligt att den markägare som tvingas avstå från mark också får del av de framtida vinster som exproprianden kan skapa. Det gäller i synnerhet om denne är ett privat företag.

Den andra delen som saknas i propositionen är rätten till ersättning vid lantmäteriförrättning. Precis som det är självklart med en högre ersättningsnivå vid exproprieringen är det lika självklart för mig att en drabbad inte ska behöva betala konsult- och juristkostnader om dennes egendom blir föremål för expropriation.

I motsats till frågan om vinstdelning är jag förvånad och delvis bekymrad över att inte Justitiedepartementet har prioriterat frågan. Det är ju även här fråga om att värna den enskilde fastighetsägarens rättigheter mot antingen stat och kommun eller något storföretag. Det borde ha varit möjligt att lösa i den här propositionen, men jag utgår ifrån att frågan kommer att lösas inom en relativt nära framtid.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationen.

Anf. 6 JAN ERTSBORN (fp):

Fru talman! När jag för många år sedan i min advokatverksamhet fick mitt första uppdrag att biträda en markägare i ett expropriationsmål fick jag försöka förklara presumtionsregler för denna markägare. Det var en fullständig omöjlighet att få förståelse för det. Jag kommer också ihåg att vi talade om att det kunde bli fråga om så kallat toleransavdrag. Det gick inte heller att förklara.

Därför är jag mycket tillfredsställd i dag när jag konstaterar att vi i utskottet är överens om förändringarna beträffande de här två punkterna, för de har faktiskt varit omöjliga att få förståelse för i markägarledet.

De markägare som blir föremål för expropriation vill som regel inte sälja över huvud taget. De vill egentligen behålla sin mark. Det är i varje fall min uppfattning att det är den vanligaste situationen. När man då inte vill sälja och inte vill avstå sin mark utan i stället blir föremål för expropriation där man inte har något alternativ är det naturligt att man ska ha en rimlig ersättning för sin mark.

Hur man ska räkna fram en rimlig ersättning kommer vi egentligen aldrig fram till, för det är värderingar som ligger till grund för det hela. Markägaren eller fastighetsägaren – om det finns byggnader i sammanhanget – har en uppfattning om värdet. Det är ett individuellt uppskattat värde som nästan alltid är högre än vad till exempel mäklare och andra kan värdera denna mark till.

För att komma till en rimlig avvägning i dessa situationer så att markägaren får den ersättning som kan anses vara rimlig har nu regeringen föreslagit att man ska göra ett 25-procentigt tillägg på det värde man har kommit fram till. Det är klart att man kan diskutera procentsatsen, men att det ska vara ett pålägg utöver det värde som man har försökt komma fram till tycker jag är alldeles uppenbart. Jag tycker inte att det är någon orimlighet med siffran 25 procent. Det är verkligen att stärka äganderätten, och jag är mycket tillfredsställd över att det blir på det här viset.

Om Lennart Pettersson är något missnöjd med att inte vinstdelningsproblematiken är med är jag för min del något missnöjd med att man inte har löst ombudskostnaderna vid lantmäteriförrättningar, för det tycker jag att man måste lösa. Men det är jag övertygad om att vår regering kommer att göra under nästa mandatperiod.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag till riksdagsbeslut och avslag på reservationen.

Anf. 7 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Som vanligt har det ofta förekommit en ordentlig redovisning av ärendet när det är dags för mig att säga någonting, så jag

tänkte ändå försöka att lite fritt upprepa detta för många utanför kammarens dörrar svåra ärende.

Vi har en gammal lag från 1972 som fortfarande gäller. Detta är inte rimligt i ett samhälle där det har hänt väldigt mycket. Den byggde på att vi hade väldigt mycket regleringar av verksamhet, och därmed fick man på sina håll för att kunna bygga ut infrastruktur och annat ta i anspråk jord som tillhörde någon annan.

Vad är det då som har hänt under senare tid? Jo, det är en hög grad av avregleringar, och det innebär i sin tur att man måste ta upp de här frågorna seriöst. Dessutom har det hänt väldigt mycket på ägandefronten. Den grundläggande inställningen var ju då, och är fortfarande, att den person som fick ett intrång i sitt ägande inte skulle ha en mindre förmögenhet än tidigare, utan förmögenhetsvillkoren skulle kvarstå.

Syftet med den här lagen är att stärka äganderätten och stärka fastighetsägarna. Det här är vi väldigt glada för, och det är inte förvånande att en vänsterkartell går emot det med tanke på att man egentligen aldrig har respekterat det privata ägandet särskilt högt.

För oss hör ägandet samman med frihet – människans frihet att få äga, att få vara rädd om sina tillgångar och få ta dem i anspråk hur man vill. Expropriation är egentligen ett intrång i en människas frihet att förvalta sina tillgångar. Då ska den naturligtvis ersättas på ett moraliskt och materialistiskt korrekt sätt och så rättvisande som möjligt.

Det finns små delar som inte har kommit med i propositionen. De kanske inte är så små, som vi hörde av mina kolleger, för de var inte helt nöjda. Men det är skönt att vi har kommit så här långt på vägen. Vi tar ett jättesteg – 38 år efter det att förra lagen kom till gör vi ett kliv framåt när vi ändå respekterar människors frihet och ägande och lägger på 25 procent som schablon utöver marknadsmässiga priser.

Jag tycker överlag att det är en rimlig situation vi har hamnat i, och jag är väldigt glad att vi nu kan stifta den här lagen som kommer att träda i kraft redan den 1 augusti 2010. Tala om handlingskraftig regering, fru talman!

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationen.

Anf. 8 JAN LINDHOLM (mp):

Fru talman! Efter att ha lyssnat på Alliansens företrädare måste jag säga att det här förslaget inte alls löser den situationen när privatpersoner med sin privata bostad inte vill sälja och så att säga får de sociala och kulturella värdena skadade. Det är väldigt tydligt när man lyssnar på majoritetens argumentation att det ni är engagerade för och det som det här handlar om faktiskt är skadan på kapitalet. Det är ju så konstruktionen är gjord.

Jag vill alltså invända mot den bild ni ger av oppositionen genom att beskriva hur jag ser ert förslag. Det ni är intresserade av är nämligen spekulationsmarkägarens intresse, just genom att konstruktionen är lagd som en procentuell sats till det kommersiella värdet, och inte den individ som har ett bovärde att försvara.

Det kommersiella värdet är i ert perspektiv viktigare än det sociala värdet. Det kommersiella värdet är i ert perspektiv viktigare än det kulturella värdet, än upplevelsevärdet och andra former av värden som kan

beröra en privatperson, och det är det som jag tycker är det centrala i vår reservation: Vi ser människan bakom. De värden som människan kan uppleva som bovärden borde i stället vara det centrala och inte det spekulationsperspektiv som en procentsats på ett rent markvärde innebär. Där tycker jag att den stora skiljelinjen går.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

Prot. 2009/10:141
21 juni

7 § Mark- och miljödomstolar

*Mark- och
miljödomstolar*

Föredrogs
justitieutskottets betänkande 2009/10:JuU27
Mark- och miljödomstolar (prop. 2009/10:215 delvis).

Anf. 9 OTTO VON ARNOLD (kd):

Fru talman! Vi har i dag att fatta ett mycket viktigt beslut som kommer att förenkla för många företag och medborgare samt även för kommuner och domstolar. Vi har att lägga fram lagen om mark- och miljödomstolar. Den kommer att träda i kraft den 2 maj 2011.

Hittills har vi haft ett ganska svåröverskådligt och kostsamt system för dömande i plan- och byggmål, miljömål och mål vid fastighetsdomstolar. Låt mig ta ett exempel. Att anlägga en fabrik kan överklagas såväl enligt fastighetsbildningslagen och plan- och bygglagen som enligt miljöbalken. För ett litet företag som riskerar att få hantera tre olika processer som egentligen handlar om samma ärende är det kostnadskrävande och till och med obegripligt, och det drar ut på tiden. Ett ytterligare problem är att dessa tre processer kan leda till olika beslut. Eftersom det är fråga om tre självständiga domstolar behöver de inte kommunicera med varandra och ska inte heller göra det.

Som systemet varit hittills har det inte varit rättssäkert, fru talman. Det är således angeläget att ändra på det, och därför framlägger utskottet nu sitt betänkande över regeringens proposition om mark- och miljödomstolar. Givetvis tillstyrker vi förslaget.

De nya mark- och miljödomstolarna kommer att bli fem till antalet och finnas vid de tingsrätter som i dag är miljödomstolar. Överinstansen för dessa mål är Mark- och miljööverdomstolen som ersätter Miljööverdomstolen och blir kvar vid Svea hovrätt.

Det övergripande syftet med reformen är att skapa bärkraftiga och effektiva domstolar. Man effektiviserar genom att koncentrera antalet mål och tar därmed till vara de samordningsvinster som finns mellan olika måltyper. Förutsättningarna för att rekrytera personal till domstolarna förbättras liksom förutsättningarna för att bibehålla och utveckla kompetensen hos personalen. Dessutom ökar förutsättningarna för en nödvändig specialisering.

Det är ofta fråga om stora och komplicerade mål. Därmed ökar man givetvis antalet måltyper, men det är en viktig sak att hantera och helt i linje med de förändringar som vi gjort i de andra domstolarna.

Antalet fastighetsdomstolar är i dag 25. Målunderlaget är för litet för att kunna ha kvalificerade medarbetare och upprätthålla en rättssäker process. Därför kommer fastighetsdomstolarna att avskaffas.

Mellan miljömålen och fastighetsmålen finns ett antal beröringspunkter, som jag nämnde tidigare. Det behövs teknisk sakkunskap. Det kan behöva hållas syn på stället, alltså för att se vad vi ska döma om. I många av dessa måltyper ingår ett övervägande och en tillämpning som berör en viss fastighet. Mot den bakgrunden är det lämpligt att fastighetsdomstolarnas och miljödomstolarnas verksamhet samordnas. Sammanförandet av måltyperna innebär att ett gemensamt regelverk för de olika målen skapas i den nya lagen om mark- och miljödomstolar.

Lagen om mark- och miljödomstolar är uppbyggd så att den innehåller inledande bestämmelser, bestämmelser om vilka som ska döma i domstolarna, sammansättningsregler i över- och underinstanser, bestämmelser om forum och överlåtande av mål, särskilda regler om syn, undersökning, på plats, bestämmelser om vilka handlingsregler som ska gälla och bestämmelser om överprövning och prejudikatsbildning.

Man kan se två olika typer av förfaranden, dels mål i den så kallade förstainstansen där vissa mål, till exempel stora miljömål, börjar i mark- och miljödomstol, dels överklagandeinstansen, det som tidigare var i fastighetsbildningsmål. I det senare fallet är det rättegångsbalken som tillämpas. Det har förts en diskussion om vilken typ av processlag vi ska använda oss av i detta förfarande. Det har debatterats mycket i de olika instanserna, och man har kommit fram till att när det gäller val av processlagstiftning är det rättegångsbalken men framför allt ärendelagen som kommer att användas, inte förvaltningsprocesslagen. De är allmänna domstolar.

Det främsta skälet till att göra på detta sätt är att det, när det gäller överprövningarna och de slutliga avgörandena gällande förvaltningslagstiftningen, är Regeringsrätten som skipar prejudikaten vid tillämpningen. När det gäller ärendelagen är det Högsta domstolen. Därför bör man i mark- och miljödomstolarna använda sig av ärendelagen.

Prejudikatbildningen är en viktig del. När det gäller planärenden vill man minska antalet instanser. Därför har man gett möjlighet att genom en så kallad ventil kunna överpröva i Högsta domstolen om mark- och miljödomstolarna anser att det finns behov av prejudikatbildning.

Det blir alltså fem mark- och miljödomstolar. De kommer att förläggas där miljödomstolarna finns i dag. Det har varit en diskussion om huruvida det är lämpligt, och detta är en kompromiss mellan den administrativa indelningen och de avrinningsområden som finns i dag. Eftersom vi kommer att få en hel del fastighetsmål är det lämpligt eftersom det är den administrativa indelningen som är viktig. Jag tycker att regeringen har gjort en klok avvägning.

När det gäller de stora vattenmålen är avrinningsområdena viktiga. Genom att datorisera vattenböcker och genom att kunna flytta mål mellan olika mark- och miljödomstolar hanterar man detta på ett elegant sätt.

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och avslag på de reservationer som lämnats av Miljöpartiet, det enda oppositionsparti som reserverat sig. Här ser man en splittring. Jag vill dock inte fördjupa mig i det, bara konstatera att så är fallet.

Anf. 10 INGE GARSTEDT (m):

Fru talman! Otto von Arnold har på ett föredömligt sätt redogjort för ärendet och komplexiteten i det hela. Jag vill endast understryka några saker.

Målen enligt plan- och bygglagen och fastighetsmålen har många likheter. Alliansregeringen vill förenkla, samordna och effektivisera handläggningen och domstolsprövningen. Det gynnar de enskilda. Därför väljer man att bilda fem nya domstolar med benämningen mark- och miljödomstol.

Det sker en förändring gällande tillståndsgivningen för miljöfarlig verksamhet. Den stora miljöfarliga verksamheten, så kallad A-verksamhet, ska liksom vattenverksamheten även fortsättningsvis prövas i domstol. Vid mindre miljöfarliga verksamheter, så kallad B-verksamhet, ska prövningen koncentreras till färre länsstyrelser än i dag. Därmed uppnår man större specialisering och större rättssäkerhet för den enskilda. Det är fråga om väldigt komplexa mål.

Fru talman! Jag vill yrka bifall till föreliggande förslag.
(Applåder)

Anf. 11 JOHAN LINANDER (c):

Fru talman! Vi debatterar alltså en ny lag om mark- och miljödomstolar. Det är en rejäl proposition med forumregler, processuella regler och annat som jag dock inte tänker gå in närmare på i dag. Utöver att vi antar en ny lag föreligger ändringar i 41 olika lagar som vi ska fatta beslut om i dag.

Syftet med de fem nya domstolarna – det blir alltså fem nya mark- och miljödomstolar – är att man ska förenkla, samordna och effektivisera miljömålen. Till de nya domstolarna förs mål från nuvarande tre andra domstolar, dels mål som i dag handläggs i miljödomstol, dels huvuddelen av de mål enligt plan- och bygglagen som handläggs i förvaltningsrätt och dels huvuddelen av de mål som handläggs i fastighetsdomstol.

Vi i justitieutskottet har fått en skrivelse från Malmö stad som tycker att en av mark- och miljödomstolarna borde förläggas till Malmö. När miljödomstolar ska skapas och ta över mål från gamla domstolar blir det alltid en diskussion om var de nya domstolarna ska ligga. Som skåning har jag stor förståelse för Malmö stads synpunkter att landets tredje största stad borde ha en av de nya mark- och miljödomstolarna.

Samtidigt tycker jag att det är logiskt – och det är den princip som vi har utgått från – att de nya mark- och miljödomstolarna ska förläggas där de nuvarande miljödomstolarna ligger, det vill säga Umeå, Östersund, Nacka, Växjö och Vänersborg.

Det har också diskuterats, och diskuteras i propositionen, om det skulle vara en sjätte mark- och miljödomstol som då skulle förläggas i Malmö. Men man har kommit fram till att underlaget är för litet för att ha en mark- och miljödomstol i Växjö och en i Malmö. Den bedömning som görs i propositionen är alltså att någon mark- och miljödomstol för närvarande inte ska inrättas i Malmö.

Med detta, fru talman, vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på samtliga reservationer.
(Applåder)

Anf. 12 JOHAN PEHRSON (fp):

Fru talman! Med detta betänkande, som gäller våra nya mark- och miljödomstolar, tar riksdagen ytterligare steg mot att reformera och renodla vårt domstolsväsen. Det är ett led i ett flertal reformer som har pågått under många år, och nu har den här typen av specialdomstolar kommit.

Det materiella innehållet är värt att nämna, och det avviker inte från det mina tidigare talarkolleger har sagt.

Detta stärker det kommunala självstyret. Det är självklart att man ska kunna fortsätta att överklaga formalia om det har skett några fel. Man skojar ofta om att byråkratin är krånglig, men den är till för att skydda viktiga värden och se till att beslut fattas på ett sådant sätt att till exempel många kan delta i och få insyn i processen. Om det har skett sådana fel går det fortfarande att överklaga. Om någon enskild har fått sina rättigheter kränkta anser man att det också ska kunna överklagas.

När det gäller det mer luddiga allmänintresset, som det uttrycks i plan- och bygglagen, i fråga om möjligheten att göra viktiga avvägningar är det någonting som vi har delegerat lokalt och kommunalt och som vi vill ska vara så. I alla fall för oss i Folkpartiet är det centralt att man värdesätter det lokala självbestämmandet. Det ska inte gå att överpröva en politisk avvägning om till exempel förändringar i detaljplan eller översiktsplan. Om det däremot strider mot andra saker, som miljökvalitetsnormer och så vidare, finns det fortfarande ett utrymme för att överklaga där. Det framgår tydligt av både proposition och betänkande.

Miljöpartiet är det enda parti som har några reservationer i betänkandet, och man framför till exempel i denna del att man känner en oro för och undrar vad som menas med att det strider mot en rättsregel. Då vill jag bara säga till Miljöpartiet att det gäller samtliga rättsområden, hur lagarna ska tolkas. Det är inget unikt för mark- och miljödomstolarna, utan det gäller varje processuell regel i varenda paragraf i hela rättegångsbalken, eller för specialdomstolarna.

En fråga som också är uppe är frågan om talerätt, som har debatterats under ganska lång tid. Här förstärker regeringen detta, som anges i betänkandet, i en annan proposition för både ideella och privata miljöorganisationer, vilket jag tycker är bra. Det ställer dock vissa krav. Det får till exempel inte vara vinstdrivande miljöorganisationer som ska kunna driva processer, utan det ska vara ideella eller icke-vinstdrivande för att kunna tillvarata de intressen som en enskild kanske inte alltid har kraft och ork eller översikt att göra då det är komplicerad lagstiftning. Detta förstärks då i en annan proposition, vilket vi välkomnar.

Fru talman! Jag ska inte uppta tiden längre än nödvändigt. För Folkpartiets del yrkar jag därmed bifall till förslaget i betänkandet.

I detta anförande instämde Helena Bargholtz (fp).

Anf. 13 MEHMET KAPLAN (mp):

Fru talman! Tack för den del av debatten som jag har hunnit lyssna på!

Jag vill börja med att ta upp frågan om talerätt. Vi har en reservation om detta från Miljöpartiets sida, reservation nr 3. Det är helt tydligt, som

Johan Pehrson sade, att det här kommer upp senare. Vi är glada för den inriktningen.

När det gäller de övriga reservationerna står vi bakom alla, men för tids vinnande yrkar jag bifall till reservation nr 1 som handlar om själva lagen om mark- och miljödomstolar. I ställningstagandet står det tydligt vad vi står för och vad vi menar.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

Prot. 2009/10:141
21 juni

8 § Obehöriga transaktioner med betalningsinstrument

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2009/10:CU19
Obehöriga transaktioner med betalningsinstrument (prop. 2009/10:122).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 14 §.)

9 § En enklare plan- och bygglag och Riksrevisionens styrelses redogörelse angående buller i plan- och byggprocessen

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2009/10:CU25
En enklare plan- och bygglag (prop. 2009/10:170, prop. 2009/10:184 delvis och prop. 2009/10:215 delvis) och
civilutskottets betänkande 2009/10:CU26
Riksrevisionens styrelses redogörelse angående buller i plan- och byggprocessen (redog. 2009/10:RRS2).

*En enklare plan- och
bygglag och
Riksrevisionens
styrelses redogörelse
angående buller i plan-
och byggprocessen*

Anf. 14 JOHAN LÖFSTRAND (s):

Fru talman! Vi ska i dag diskutera propositionen om en ny plan- och bygglag. Det är ett förslag som har utretts, diskuterats och utretts igen både av socialdemokratiska och av borgerliga regeringar. Nu har vi slutligen en proposition på bordet som vi ska behandla här i dag.

Vi socialdemokrater är i stora drag positiva till inriktningen i propositionen, även om vi på ett antal punkter hade hoppats att regeringen skulle ha varit lite modigare och vågat ta ut svängarna lite mer. Det finns mer att göra på detta område, och tyvärr har regeringen inte haft modet att göra de förändringarna.

Tyvärr har ärendet och de sakfrågor som behandlas i propositionen kommit lite i skymundan under beredningsarbetet. De rent lagtekniska delarna i propositionen har tagit en väldigt stor del av den tid som vi riksdagsledamöter har lagt på detta, mest för att det finns delar i lagtexten som har fått stark kritik och för att det råder stor oklarhet om vad delar av propositionen kommer att innebära i praktiken.

Utifrån detta vill jag börja med att yrka bifall till reservationen och avslag på propositionen.

Fru talman! Regeringens förslag innebär att plan- och byggprocessen förenklas, moderniseras och inte minst effektiviseras. Vi socialdemokrater har under ett antal år efterlyst just detta, och sedan 2006 har vi väntat på att regeringen skulle lägga fram ett förslag om en reviderad plan- och bygglag. Lagen har under lång tid varit i stort behov av förenklingar och förtydliganden, och det är därför skönt att vi nu har ett förslag att ta ställning till. Plan- och bygglagen är grunden för och ett viktigt politiskt redskap för att kunna effektivisera byggprocessen och i förlängningen bygga bort bostadsbristen.

Även om vi står bakom de sakliga delarna i propositionen finns det ett antal områden där vi anser att propositionen inte är tillräcklig. Det handlar om klimat- och energisnål bebyggelseplanering, om möjligheterna att föreskriva upplåtelseform i detaljplan, om att man borde se över de energieffektivitetsmål som finns vid nybyggnation och ombyggnad och om att man borde ha samordnat plan- och bygglagen och miljöbalken i större utsträckning.

Fru talman! Vad är då skälet till vårt yrkande om avslag på propositionen? Jo, jag ska nu kort förklara vårt ställningstagande när det gäller vårt avslagsyrkande.

Som jag redan har sagt är propositionen en oerhört viktig del i hela byggprocessen och när det gäller att få i gång byggandet. Regeringen har berett propositionen oansvarigt och slarvigt, precis som när det gäller ett antal andra propositioner under mandatperioden. Det finns ett antal områden där propositionen är otydlig, och det är i dagsläget svårt att avgöra vad lagtexten kommer att innebära.

Lagförslaget remitterades för ungefär ett år sedan och fick då svidande kritik från ett antal remissinstanser kring just de delar som handlar om den språkliga och den lagtekniska delen.

Vi från oppositionen hade hoppats på, när vi har ett sådant viktigt lagstiftningsarbete framför oss, att regeringen hade tagit till sig av den kritik som remissinstanserna levererade och att man hade arbetat om förslaget och tagit hänsyn till de delar som fanns. Men när Lagrådets yttrande kom fanns kritiken kvar, och den var oerhört tydlig.

I ett 153 sidor långt yttrande redovisade Lagrådet ett antal punkter där man var oerhört kritisk. Lagrådet skriver bland annat: Lagrådsremissen har utarbetats under tidspress. Det saknas helt sedvanliga författningskommentarer. I sammanhanget vill Lagrådet anmärka på att det i författningskommentarerna ofta anges att paragrafen motsvarar ett visst lagrum i 1987 års lag, med språkliga förändringar, när den föreslagna paragrafen i själva verket också innebär sakliga förändringar i förhållande till den gamla lagen.

Vidare skriver Lagrådet: Trots att Lagrådet har gjort stora ansträngningar att bringa klarhet i svårbegripliga passager i lagtexten kan inte uteslutas att oklarheter kvarstår. Vidare skriver Lagrådet: På grund av materialets omfattning har dock denna genomgång med nödvändighet blivit tämligen översiktlig, varför det inte kan uteslutas att det finns kvarstående brister.

Det här, herr talman, anser vi är oerhört problematiskt, att man har lämnat ett förslag till proposition som innehåller så många problem och så många otydligheter. Om Lagrådet levererar en så skarp kritik måste kvaliteten på lagstiftningsarbetet förbättras.

Vi i oppositionen var tveksamma – vi är fortfarande tveksamma – till hur man skulle lösa detta. Regeringen lämnade propositionen till riksdagen, och man meddelade att stora delar av de förändringar som hade gjorts också hade gjorts för att rätta till de problem som remissinstanserna och även Lagrådet hade påpekat.

Behandlingen i utskottet påbörjades, och ministern besökte utskottet och föredrog de förändringar som hade gjorts. Utskottet fick då klart för sig att regeringen hela tiden hade vetat att det fanns problem med lagstiftningen men att man ansåg att man nu hade åtgärdat detta.

Beredningen av ärendet fortsatte. Då började fler och fler instanser och tjänstemän som praktiserade lagstiftningen att höra av sig till utskottets ledamöter, åtminstone till de rödgröna partierna i utskottet. Jag kan bara svara för de kontakter som jag har haft med tjänstemän och andra som har praktiserat lagstiftningen, men jag är helt övertygad om att samma synpunkter och samma kritik har framförts till samtliga ledamöter i utskottet.

Dessa människor påpekade att det fortfarande fanns ett antal oklarheter i lagtexten. Andra, till exempel inom byggindustrin och en rad kommunala tjänstemän, har varit tydliga med att påpeka vad de här bristerna inneburit. Det finns en lista på sådana, och det finns skrivelser skickade till utskottet där de otydligheter och oklarheter som finns beskrivs.

På grund av dessa oklarheter och otydligheter begärde oppositionen att utskottet återigen skulle lämna propositionen till Lagrådet för ett yttrande. Vi ansåg att ett sådant här stort och viktigt lagförslag, som får konsekvenser för hela vår samhällsbyggnad, måste vara kvalitetssäkrat innan det sjösätts.

Borgerligheten och majoriteten i utskottet avslog den här begäran med hänvisning till att en lagrådsgranskning skulle fördröja ärendet och att det inte behövdes. Enligt min övertygelse hade en granskning i Lagrådet inte förändrat ikraftträdandedatumet. Och om ikraftträdandedatumet hade påverkats tror och anser jag att det hade varit rimligt, för vi måste se till att kvalitetssäkra de lagtexter som faktiskt lämnar riksdagen.

När vi hade fått avslag på vår begäran om ett yttrande från Lagrådet konstaterade vi, efter ytterligare kontakter med industrin och ett antal tjänstemän och jurister, att den enda utvägen för oss som opposition var att föreslå att propositionen skulle avslås, så att man skulle kunna inhämta mer kunskap och omarbeta de delar där det fanns otydligheter för att på så sätt garantera lagstiftningens kvalitet.

Vi kan konstatera att det finns ett flertal stycken där det kvarstår olikheter, och det är svårt att se vilka konsekvenser den här lagstiftningen kommer att få på sikt. Till och med en av regeringens egna tjänstemän har i ett nummer av Byggindustrin sagt att propositionen har ett antal brister och att den kommer att skapa stor osäkerhet och att det måste åtgärdas. Varför kan vi då inte invänta att dessa åtgärder genomförs, så att vi får en tydlighet och inte en osäkerhet i den lagstiftning som vi ska fatta beslut om i dag?

Om nu regeringens egna tjänstemän är medvetna om de brister som finns borde regeringen och majoriteten lägga undan prestigen, avvakta med att fatta beslut om propositionen och se till att bereda ärendet, så att vi har ett fullgott förslag.

(TALMANNEN: Kan vi kanske få ett klarläggande om huruvida bifallsyrkandet gällde reservationen i utskottsbetänkande 25 eller 26 eller i bägge?)

Ja, i båda.

Anf. 15 EGON FRID (v):

Herr talman! Alliansregeringen har i fyra år, hela denna mandatperiod, gjort en mycket stor sak av att man har haft för avsikt att reformera PBL, plan- och bygglagen.

En av de få konkreta förändringar som regeringen nu föreslår är att alla som söker bygglov ska kunna få besked inom tio veckor. Detta borde ha kunnat ske genom en förordning och inte som nu genom ett omständligt, förhållat och bristfälligt planerande kring PBL.

Jag delar till stora delar den kritik och det problematiserande som Johan Löfstrand framförde i sitt inlägg.

Herr talman! Jag vill inledningsvis yrka bifall till reservationen från s, v och mp i betänkande CU25 om PBL och till reservationen i CU26 om Riksrevisionens styrelses redogörelse angående buller i plan- och byggprocessen. Jag vill även be er som tar del av denna debatt att uppmärksamma de särskilda yttranden från s, v och mp och från Vänsterpartiet ensamt som finns i betänkandet.

Vi i Vänsterpartiet har i reservationen och i ett särskilt yttrande klarlagt vår inställning till propositionen. Det har också gjorts genom de motioner som väckts här i riksdagen. Utöver vad vi där framför vill jag framföra några, för Vänsterpartiet, viktiga generella synpunkter när det gäller den plan- och bygglag som vi önskar se genomförd.

Herr talman! Ett jämlikt samhälle innebär att den byggda miljön är tillgänglig och användbar för alla, oavsett om man har ett funktionshinder eller inte. En stor del av bostadsbeståndet och övriga byggnader har en utformning som innebär att delar av befolkningen utestängs eller får betydande svårigheter. Det är ett stort problem i nyproduktionen. Krav saknas, så tillgängligheten blir inte tillgodosedd. Inte heller vid ombyggnation tas tillfället till vara att öka tillgängligheten. Detta beror på okunskap, ointresse eller brist på kontroll. Det blir både billigare och enklare om byggnaderna redan från början utformas med högt ställda krav på tillgänglighet. Inte sällan uppmärksammas bristerna först när ett bostadsområde står klart för inflyttning.

Det är bra att lagförslaget innehåller vissa förändringar i bygglovsprövningen som innebär att tillgänglighetsfrågorna ska lyftas fram tidigare i byggprocessen. Dessa förslag är dock inte tillräckligt långtgående. Vi anser att det bör krävas att särskilda experter kopplas in i ett tidigt skede för att granska planer och ritningar. Det kan ske genom krav på sakkunnighetsintyg i tillgänglighetsfrågor vid nybyggnation.

Herr talman! Buller är ett allvarligt hälsoproblem och måste tas på största allvar. I dag beräknas drygt två miljoner svenskar vara utsatta för bullerstörningar som överskrider det uppsatta riktvärdet på 55 decibel.

Jag anser att det krävs ökade insatser för att motverka buller och omfattande skärpningar och förtydliganden av regelverken och riktlinjerna på området. Jag anser att det ska genomföras en samordning mellan plan-

och bygglagen och miljöbalken vad gäller bullerkraven i samband med fysisk planering. Denna fråga tas upp i den gemensamma reservationen från s, v och mp till civilutskottets betänkande 2009/10:CU26 som behandlats parallellt med detta ärende.

Många människor är starkt oroad över de risker som anses vara förknippade med olika former av master och anläggningar för mobiltelefonnätet. Det kan konstateras att det gränsvärde som i dag gäller i Sverige innebär att vi tillåter betydligt högre strålningsnivåer än flera andra länder i Europa. Vänsterpartiet har vid ett flertal tillfällen lagt fram förslag om att försiktighetsprincipen måste tillämpas när det gäller riskerna med strålning från mobiltelefonmaster.

I en ny plan- och bygglag bör det därför införas krav på att information om placering av antenner, basstationer och sändningsmaster görs tillgänglig. Lagen bör innehålla förbud mot att antenner, basstationer och sändningsmaster placeras nära skolor och daghem. Plan- och bygglagen bör innehålla att antenner, basstationer och sändningsmaster alltid ska kräva bygglov.

Under en följd av år har antalet stormarknader och externa köpcentrum ökat kraftigt. Utbyggnaden sker utan analyser av följderna som denna expansion för med sig. Etableringen av externa köpcentrum får negativa konsekvenser på en rad olika områden. Det gäller frågor om miljö och energi, jämlikhet och jämställdhet samt tillgången till handel i centrum och bostadsområden.

Vänsterpartiet anser att lagstiftningen i dag är otillräcklig för att garantera att sociala hänsyn tas vid etableringarna. Det bör tas fram bestämmelser om miljö- och klimathänsyn som begränsar detaljhandelsanläggningar i externa lägen. Vänsterpartiet anser att det bör införas ett moratorium för etablering av externa köpcentrum i den nya plan- och bygglagen i avvaktan på att permanenta bestämmelser tas fram.

Samhällsplanering ska vara till lika stor nytta för alla, såväl kvinnor som män. Det är uppenbart att kön har betydelse i samhällsplaneringen och att dagens planering inte svarar mot både kvinnors och mäns behov. Den nya plan- och bygglagen bör förses med bestämmelser som syftar till att betona vikten av jämställda levnadsförhållanden. Det bör införas krav på jämställdhetskonskvensbeskrivningar – där fick ni ett bra ord att använda i Alfapettävlingen i sommar om det blir regnigt! – och könsuppdelad statistik som grund för arbetet med översiktsplaner, detaljplaner samt andra plandokument för myndighetsbeslut som rör markanvändning och byggande.

Vi anser att det bör göras obligatoriskt att utreda miljörettvisekonsekvenser av alla större byggprojekt och att såväl klass som kön ska belysas och vara utgångspunkt för sådana utredningar.

Vi anser också att det finns behov av att lyfta fram trafikfrågornas betydelse i den fysiska planeringen. Detta bör framgå av lagstiftningen. Den regionala samordningen bör stärkas i en ny plan- och bygglag så att transporternas miljöpåverkan kan minska genom minskade transportbehov och miljövänligare färdstätt.

Vi anser att kommunerna ska kunna ålägga verksamhetsutövare att utarbeta transportplaner i samband med detaljplaneringen med syftet att minska transportbehoven och främja miljövänligare resor. Frågan blir allt viktigare i miljö- och klimatarbetet vars behov ständigt tydliggörs.

Prot. 2009/10:141
21 juni

En enklare plan- och bygglag och Riksrevisionens styrelses redogörelse angående buller i plan- och byggprocessen

Herr talman! Avslutningsvis vill jag säga att vi under ett flertal år har efterlyst en reformerad plan- och bygglag. Lagen har varit i stort behov av att förenklas och förtydligas samtidigt som plan- och byggprocessen behövt effektiviseras. Det har gällt att lösa krisen i bostadsbyggandet och öka produktionsnivåerna.

Även om vi står bakom flera delar av det sakliga innehållet i den nya lagen anser vi att förslaget är otillräckligt på flera områden. Flera av dessa har jag berört här i mitt anförande.

Vi efterlyser vidare till exempel tydligare krav på klimat- och energisnål bebyggelseplanering, möjligheter för kommunerna att föreskriva upplåtelseform i detaljplan och skärpta krav på byggnaders energieffektivitet såväl vid nybyggnation som vid ombyggnad.

En annan viktig fråga är samordnad överklagandeprocess mellan plan- och bygglagen och miljöbalken, vilket är ännu en förändring som regeringen pratat om i fyra år utan handling.

Anf. 16 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! Först vill jag för protokollets skull omnämna att jag här i dag har blivit uppvaktad av representanter för högerpartierna med önskemål om att minska min talartid i dag. Det är inte med tanke på talmanens hälsa eller min ansträngda röst detta har framförts utan med motivet att fester i kväll tydligen är viktigare än den fria debatten i kammaren.

Jag beklagar att det finns ledamöter som ser på det sättet på arbetet här i kammaren.

Herr talman! I propositionen föreslår regeringen att en ny plan- och bygglag ska ersätta den nuvarande plan- och bygglagen från 1987 och även lagen om tekniska egenskapskrav för byggnadsverk från 1994. Propositionen är resultatet av ett flertal olika betänkanden och utredningsförslag, bland annat den parlamentariska PBL-kommitténs betänkande som avlämnades år 2005.

Det förslag som vi behandlar nu är alltså resultatet av ett arbete som pågått under flera mandatperioder, och behovet av förnyelse har länge varit känt.

Plan- och bygglagen måste med tanke på miljökvalitetsmålen och det övergripande målet om en hållbar utveckling anses vara en avgörande del av vår svenska lagstiftning eftersom det är just vid tillämpningen av plan- och bygglagen som exploateringsintressen möter miljöintressen och andra typer av bevarandeintressen.

Plan- och bygglagen styr i stor utsträckning nyttjandet av landets fysiska resurser, och genom det kommunala planmonopolet är det i princip en kommunal fråga att hantera det.

Plan- och bygglagens nära koppling till miljöbalken är mycket tydlig, inte minst mot bakgrund av att båda lagarna bygger på samma grund, nämligen hållbar utveckling, samt det faktum att båda lagarna på många olika ställen hänvisar till varandra. Vissa bestämmelser i miljöbalken, exempelvis hushållningsbestämmelserna i tredje och fjärde kapitlet, miljökvalitetsnormerna i femte kapitlet samt miljökonsekvensbeskrivningarna i sjätte kapitlet, lyfts nu av regeringen med det här förslaget helt eller delvis in i plan- och bygglagen och ska då naturligtvis också tillämpas genom den nya lagen.

Under arbetet med miljöbalken var det många som förde fram uppfattningen att plan- och bygglagen egentligen borde vara en del av miljöbalken. För Miljöpartiet de gröna är det viktigt att miljöbalken och plan- och bygglagen när det gäller just förutsättningarna att nå en hållbar utveckling tydligt ger samma signaler, till exempel genom att de nationella miljökvalitetsmålen tolkas på samma sätt i plan- och bygglagen och miljöbalken.

Frågan om en reformerad plan- och bygglag har alltså beretts under många år. Beredningsarbetet har kännetecknats av en svåröverskådlig process som medfört problem för berörda att skapa sig en helhetssyn över lagförslaget. Remisser som har skickats ut har dessutom varit av låg kvalitet och innehållit både språkliga och lagtekniska brister, vilket även har försvårat granskningen för remissinstanserna.

Trots den långbänk plan- och bygglagen har blivit har regeringens förslag mött mycket kritik. När ett samlat lagförslag så småningom sändes till Lagrådet för granskning resulterade det i mycket hård kritik och ett 153 sidor långt yttrande där Lagrådet bland annat skriver följande:

”Lagrådsremissen har utarbetats under tidspress. Den saknar nästan helt sedvanliga författningskommentarer. --- I sammanhanget vill Lagrådet anmärka att det i författningskommentaren ofta anges att paragrafen motsvarar ett visst lagrum i 1987 års lag ’med språkliga ändringar’, när den föreslagna paragrafen i själva verket innebär också sakliga ändringar i förhållande till den gamla lagen.”

Lagrådet skriver också: ”Trots att Lagrådet har gjort stora ansträngningar att bringa klarhet i svårbegripliga passager i lagtexten kan inte uteslutas att oklarheter kvarstår. Under den fortsatta beredningen, som bör omfatta bl.a. avfattande av författningskommentarer till alla paragrafer som innebär en saklig ändring i förhållande till gällande rätt, bör uppmärksamheten riktas mot eventuella kvarstående oklarheter som naturligtvis måste avhjälpas innan propositionen lämnas till riksdagen.”

Trots att plan- och bygglagen alltså är en lag av mycket stor betydelse har regeringen enligt vår bedömning i Miljöpartiet inte på ett ansvarsfullt sätt tagit hänsyn till den allvarliga kritik som har riktats mot förslaget. Mot bakgrund av att Lagrådets uppgift faktiskt är att granska lagförslaget ur ett konstitutionellt perspektiv är det naturligtvis viktigt att de påpekanden som Lagrådet gör följs upp mycket noggrant.

Från Miljöpartiets sida vill vi särskilt peka på att förslaget saknar normala författningskommentarer, vilket ju leder till stora svårigheter när lagen ska tillämpas. Det är även allvarligt när delar av lagtexten som föreslås från regeringens sida påstås bara bestå av språkliga förändringar, trots att det faktiskt inte är på det sättet. Det skapar ju osäkerhet om förslagets egentliga innebörd.

Regeringens proposition har emellertid genomgått ett stort antal förändringar. Det har den gjort i sista stund efter Lagrådets granskning. Tyvärr gör detta det hela mycket svåröverblickbart. Det stora antalet övriga propositioner som regeringen har lämnat och som har stockat sig hos oss i civilutskottet i slutet av mandatperioden har också bidragit till att det för oss i oppositionen har blivit ett oerhört, näst intill orimligt arbete att följa upp och granska alla de ändringar som är gjorda.

Herr talman! Målet om en hållbar utveckling finns inskrivet i Lissabonfördragets artikel 3 och i 1 kap. 2 § regeringsformen. Första gången

målet om en hållbar utveckling skrevs in i svensk lag var när målet formulerades i plan- och bygglagen som ett resultat av den så kallade kretsloppspropositionen 1993. Målet om en hållbar utveckling har sedan dess brutits ned i ett antal nationella miljö kvalitetsmål. Tydligast finns dessa mål sedan 1999 inskrivna i miljöbalken, vars alla bestämmelser ska tolkas utifrån målsättningen om en hållbar utveckling och mot bakgrund av de nationella miljö kvalitetsmålen i miljöbalken. Den avgörande formuleringen som styr det här säger att miljöbalken ska tillämpas så att ... Sedan räknas de upp.

I regeringens proposition *Svenska miljömål – för ett effektivare miljöarbete* skriver regeringen så här: ”Det övergripande målet för miljöpolitiken är att till nästa generation lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen i Sverige är lösta.” Det låter väl jättebra? Man skriver vidare: ”Detta bör ske utan att orsaka ökade miljö- och hälsoproblem utanför Sveriges gränser.” Det låter också mycket bra. ”Det övergripande målet förutsätter en ambitiös miljöpolitik i Sverige, inom EU och i internationella sammanhang.

Arbetet med att uppnå de av riksdagen antagna miljö kvalitetsmålen utgör grunden för den nationella miljöpolitiken. Det miljöarbete som genomförs av alla samhällets aktörer bidrar till att miljö kvalitetsmålen nås.”

Då kan man undra hur det är med verktygen för detta. Plan- och bygglagen utgör en av de viktigaste lagarna när det gäller hur landets fysiska resurser kan och får utnyttjas, hur utbyggnaden av infrastruktur inklusive kommunikationer kan utvecklas, hur bebyggelse får utformas och hur den får utföras. Hur bland annat de här sektorerna utvecklas är ur många aspekter avgörande för förutsättningarna att uppnå de här målen. Därför är plan- och bygglagen ett av de centrala verktygen.

Det finns därför också starka skäl att anta att också tillämpningen av plan- och bygglagen påverkar möjligheterna för alla de aktörer som regeringen räknar upp i sin proposition att bidra till att faktiskt nå flera av dessa nationella miljö kvalitetsmål.

Mellan plan- och bygglagen och miljöbalken finns, som jag har påpekat, starka samband. De vilar båda två på målet om en hållbar utveckling. Flera av miljöbalkens bestämmelser, som hushållningsbestämmelserna i 3 och 4 kap., genomförandet av miljö kvalitetsnormen i 5 kap. samt i viss utsträckning också bestämmelserna om miljökonsekvensbeskrivningar, ska dessutom tillämpas genom miljöbalken, som det är i dag.

Medan tillämpningen av miljöbalken tack vare formuleringen i 1 § om att miljöbalken ska tillämpas så att ..., varefter kvalitetsmålen räknas upp, gör att arbetet inte kan ske och lagen inte kan tillämpas utan att man tar hänsyn till de nationella miljö kvalitetsmålen och därigenom till det övergripande målet om en hållbar utveckling är kopplingen som regeringen nu föreslår i den nya plan- och bygglagen inte lika stark. Att både målet om hållbar utveckling och de här nedbrutna nationella kvalitetsmålen på grund av just den formulering som jag pekar på har haft direkt rättslig relevans visas till exempel i miljööverdomstolens avgörande mål som heter M 9983-04.

Tyvärr har majoriteten i utskottet valt att inte ta in den lilla justering som Miljöpartiet har föreslagit för att tydliggöra att även plan- och bygglagen ska tillämpas så att de nationella miljö kvalitetsmålen bäst kan

tillgodoses. Hade regeringen valt att göra det hade det blivit mycket tydligare att de delar av miljöbalkens bestämmelser som man nu lyfter över till plan- och bygglagen även efter att de har flyttats dit ska tolkas mot bakgrund av en hållbar utveckling av de nationella miljökvalitetsmålen.

Vi i Miljöpartiet anser att förslaget till en ny plan- och bygglag inte har utformats så att den ger kommunerna tillräckliga möjligheter och verktyg för att klara anpassningen av samhällsbyggnadsprocessen utifrån de nya villkor som ett förändrat klimat innebär. Ökade variationer i nederbördsmängd kan få förödande konsekvenser både för byggnader och för den mark som de står på. Det finns exempel senast från sommaren 2009 då hustak i vårt land rasade in därför att avvattningsystemen inte hade dimensionerats så att man kunde hantera de extrema nederbördsmängder som kom på kort tid men som borde ha varit möjliga att ta om hand.

Det är inte bara fastigheter som hotas av den typen av översvämningar utan även människors liv och hälsa liksom möjligheter till kommunikationer och nödvändig offentlig service.

Enligt Klimat- och sårbarhetsutredningen kommer vattennivåerna i Väner, som ett exempel, att stiga samtidigt som flera av kommunerna runt Väner planerar ny bebyggelse nära dagens vattennivå. När vattnet tenderar att stiga finns det risk att offentliga tjänster av olika slag som kan vara nödvändiga, som räddningstjänst och ambulans, får svårigheter att ta sig fram till bostäderna. Det är inte bara privatpersoner som drabbas utan sådana funktioner som vi räknar som självklara.

Ändå är det inte ovanligt att fastighetsägare när sådana här saker inträffar ställer krav på kommunerna om ekonomisk kompensation för skador, trots att kommunerna faktiskt, i en del fall åtminstone, har försökt att bromsa byggnation i den här typen av utsatta och svåra lägen. Det är nämligen så att det är svårt för kommunerna att hålla emot kortsiktiga exploateringsintressen när de är tämligen ensamma om att tänka långsiktigt. Miljöpartiet anser att regeringens förslag till ny plan- och bygglag inte tillräckligt stöder kommunerna för att de ska kunna påverka byggandet så att det sker med större marginaler till förändringar av hydrologiska villkor.

En takdel som lossnar från ett hustak vid kraftig vind är och kan vara ett dödligt hot mot en förbipasserande fotgängare. Att material från tak och fasader blåser loss händer tyvärr ibland. Det kan mycket väl bli vanligt. Vi måste se till att vi har bättre säkerhetsmarginaler. Det här är byggnadselement som vi förväntar oss ska ha en livstid på 20–50 år. Därför är det viktigt att vi tar större hänsyn när vi stiftar lagar för vilka marginaler som ska finnas för de klimatförändringar som vi enligt Klimat- och sårbarhetsutredningen kan förvänta oss. Ökade vindhastigheter i vindbyar är något som vi faktiskt måste räkna med. Miljöpartiet anser att regeringens förslag till ny plan- och bygglag inte ger kommunerna tillräckligt lagstöd och inte heller tillräckliga motiv för att såväl byggnadsindustrin som kommunerna ska kunna arbeta med hänsyn till de ökade vindhastigheter som kommer att utsätta våra byggnader för risker.

När det första initiativet till stadsplanering togs vet jag inte, men för Sveriges del kanske det var i Birka. Då var brandskyddsfrågan en av de viktigaste frågorna.

Prot. 2009/10:141
21 juni

En enklare plan- och bygglag och Riksrevisionens styrelses redogörelse angående buller i plan- och byggprocessen

Klimatförändringarna kommer enligt Klimat- och sårbarhetsutredningen också att innebära att vi får det både torrare och varmare än vad vi är vana vid. Det medför också ökade risker för brand, vilket gör att det vore angeläget om plan- och bygglagen hade tagit hänsyn även till de problemen. Vi bygger våra samhällen långsiktigt.

Det här var tre korta exempel på varför ett ökat fokus måste läggas på klimat- och sårbarhetsplanering. Miljöpartiet hade helst sett att regeringen föreslagit regler för att klimatsäkra detaljplaner och bygglov, åtminstone 20 år när det gäller exempelvis skadestånd, översvämningar, ras, skred och erosioner, så att det hade blivit tydligt vem som har ansvaret för när det byggs på ett sätt som inte är långsiktigt hållbart. Klimat- och sårbarhetsplaner borde även vara tvingande för regioner och lands-ting menar vi i Miljöpartiet. Jag anser även att en ny plan- och bygglag borde innehålla bestämmelser som anger att översiktsplanerna ska innehålla tydliga avsnitt som redogör för hur vatten- och avloppsbehov för närvarande är lösta, inom vilka områden det föreligger eller inom en snar framtid kan komma att föreligga behov av utbyggnad av de allmänna vatten- och avloppssystemen, alla de områden där det finns miljökvalitetsnormer som kan vara av betydelse för utbyggnaden av vatten- och avloppsfrågor samt andra uppgifter som kan vara av betydelse för kommunernas planering eller vid myndighetsutövning som på något sätt berör vatten- och avloppsfrågor.

Varför är det här så viktigt? Jag tror att ni alla någon gång har hört, men det tål att upprepas: Fungerande avloppssystem är en av de mest grundläggande förutsättningarna för hälsa. Ser vi till både vår egen historia i Europa och på nya länder är det förutsättningen som är viktigare än all annan typ av humanitär hjälp vi kan ge för att förbättra hälsoläget.

Herr talman! Jag anser också att plan- och bygglagen borde ge de verktyg som erfordras för att påskynda den nödvändiga övergången till klimatsmarta transportsystem, särskilt i tätbebyggda områden. Den franska lagstiftningen på området borde fungera som en förebild för en svensk reglering inom ramen för den nya plan- och bygglagen. I likhet med den franska lagen skulle det kunna vara ett obligatoriskt krav för större städer att inom ramen för den kommunala klimat- och sårbarhetsplanen upprätta en planering för urban mobilitet med en successiv nedtrappning av antalet bilar i tätorter med ökade friytor, mindre buller och avgaser, säkrare och mer hållbar stadsmiljö, högre livskvalitet och därmed också ökade förutsättningar för att skapa en hållbar stadsutveckling.

Här kommer bullerproblemet in, som är oerhört viktigt och som jag tyvärr inte hinner beröra så mycket i det här anförandet som jag borde göra. Men, herr talman, jag passar på att yrka bifall till reservationen i civilutskottets betänkande nr 26 som berör bullerfrågorna, och jag passar på att yrka bifall till reservationen i det här betänkandet som jag i huvudsak talar om, civilutskottets betänkande nr 25.

Jag anser också att cykel- och kollektivtrafiken hanteras på ett undanskymt sätt i regeringens förslag till ny plan- och bygglag. Det borde vara krav på en norm i den kommunala stadsplaneringen med prioriteringar av kollektivtrafiken. Transportbehoven måste huvudsakligen tillgodoses i våra tätorter med hjälp av kollektivtrafik, cykeltrafik och gående. Ett exempel är en hållplatsnorm för kollektivtrafik vid planering av ny bebyggelse, vilket bör kompletteras med att antalet parkeringsplatser be-

gränsas. Den här begränsningen skulle kunna kopplas till kollektivtrafikens kvalitet. Ju bättre kollektivtrafik, desto lägre antal parkeringsplatser. Det borde också finnas en miniminorm för cykelparkeringar vid nyetablering av bostäder och nya arbetsplatsområden. Vid skolor borde finnas bilfria zoner i anslutning till entréer och bättre regler för tillgänglighet med cykel. Regeringens förslag till ny plan- och bygglag lämnar mycket i övrigt att önska när det gäller bevarande av jordbruksmark och biologisk mångfald. Vi i Miljöpartiet anser att man inte går tillräckligt långt när det gäller reglering av direktverkande el för att göra det möjligt att nå klimatmålen.

Herr talman! Här upphör det manus som jag har hunnit bearbeta. Jag ska rapsodiskt gå igenom några ytterligare saker. Jag har 22 sidor som jag borde ha haft med mig i färdig form.

Tillgänglighet är en fråga som vi tycker att man i stor utsträckning har missat. Vi har i motioner, som majoriteten redan har avslagit, till exempel föreslagit att de berörda intresseorganisationerna på tillgänglighetsområdet borde få medverka på något sätt på ett tidigt stadium i planeringen. Det skulle underlätta mycket de konflikter som jag som kommunalpolitiker konkret har upplevt mellan olika tillgänglighetsproblem och det mer kommersiella intresset i ett stadscentrum och tillgänglighetsfrågor.

Köpcentrum är ett annat område som är bristfälligt hanterat. Jag tror att majoriteten har missat hela den betydelse som externa köpcentrum har för möjligheten att värna stadskärnor och framför allt möjligheten att nå klimatmålen. Regeringen slår sig för bröstet och säger att man har de mest ambitiösa klimatambitionerna som någon har. Men när det gäller regelverk för att förverkliga detta har man inte verktyg för att ta sig an de stora problemen i vårt samhällsbyggande som bidrar till att det är svårt att nå klimatmålen.

Vi hade tidigare i dag en kort debatt om expropriationslagen. I plan- och bygglagen finns detaljplanesteget som är viktigt när man exploaterar. Om man bemödar sig om att titta på majoritetens ambitioner när det gäller möjligheten att överklaga ser man vilka människor som är intressanta för majoriteten. Det är exploatörerna, inte medborgarna. Man minskar möjligheterna för den vanlige medborgaren att hinna med att sätta sig in i och förstå frågorna. Här återkommer samma bild som i expropriationslagen. Det är exploatörerna och kapitalet som är viktigt. Det är de stora aktörerna. Regeringen är inget annat än storbolagens advokat.

Anf. 17 CHRISTINE JÖNSSON (m):

Herr talman! Vi debatterar och ska besluta om en förenklad plan- och bygglag. Lyssnar man på denna debatt, och om man har lyssnat på många andra debatter genom åren, framgår det att det här är frågor som är intressanta och får många människor att engagera sig. Arkitektur, planering och byggande är för de flesta av oss, och för många andra svenskar, både intresseväckande och fascinerande. Städernas planstruktur och arkitektur vittnar om våra företrädares mödor såväl i landets byggnadsnämnder som i lagstiftande församlingar att få en god samhällsplanering.

Dock förändras samhällets krav och strukturer under åren. Det som var krav på 70-talet är det inte i dag. I planeringen har framför allt mer

Prot. 2009/10:141
21 juni

En enklare plan- och bygglag och Riksrevisionens styrelses redogörelse angående buller i plan- och byggprocessen

långtgående krav på såväl miljöåtgärder som tillgänglighet blivit starkare med åren.

Den nuvarande planlagen kom till i sina största delar 1987, alltså för snart 25 år sedan. Bakom den nya plan- och bygglag som vi debatterar och ska besluta om i dag finns, precis som några av de föregående talarna har sagt, ett flertal års arbete med diverse utredningar från regeringen Persson till regeringen Reinfeldt. Det är en lagstiftning som bygger på ett gediget arbete. Det är bara att titta i det betänkande vi har framför oss för att se vilka utredningar som man har tagit del av och också arbetat in i lagstiftningen.

Det kanske viktigaste är kravet på byggprocessen. Byggprocessen ska förenklas, men kontrollen av de byggnader som uppförs ska stärkas. Jag har läst det här på ett annorlunda sätt än Egon Frid, kanske med annorlunda glasögon, och kommit fram till att det är ganska många och ganska långtgående förslag som finns i den nya lagstiftningen. Det kan vara alltifrån tillgängligheten till kraven på hur man ska behandla bland annat miljökonsekvensbeskrivningarna, men också till exempel större olyckor, alltså samhällsolyckor.

När det gäller den erfarenhet som man har haft från den gamla plan- och bygglagen finns det många som har vittnat om vilken besvärlig värld man ger sig in i när man ska bygga om eller till eller kanske till och med nybygga sin fastighet. Det är väldigt långa väntetider, och misstag från den enskilde kan bli dyra i form av sanktionsavgifter med mera. Jag har träffat en stadsarkitekt som brukar skämta om att mannen som skulle bygga carport hade hunnit flytta och inte hade råd med bilen när han väl fick sitt bygglov. Det är klart att en sådan inställning till lagstiftning och handläggning aldrig är bra. Därför är jag väldigt nöjd och glad med att den lagstiftning som vi tar fram i dag är väldigt mycket tydligare och har väldigt mycket mer fokus på den enskilde och kommunens ansvar för att informera och se till att ge god handledning till dem som söker bygglov.

Det är som sagt bra med förenklingen. Samtidigt slår man fast viktiga värden. Till exempel att söka bygglov har för många inneburit att de fått vänta ganska lång tid. Därför är en viktig del att kommunerna måste ge svar angående bygglovet inom tio veckor, som man nu slår fast i lagstiftningen. Det är också bra och rättssäkert att ett bygglov ska vinna laga kraft, att man har ett papper i handen på att det beslut som byggnadsnämnden har fattat också ska gälla och även att man inte ska kunna överklaga det ganska långt senare.

Det som också är bra med den nya lagstiftningen är att man ska redogöra för villkoren för ett bygglov, att man även här sätter den enskilde i fokus och säger: För att få det här bygglovet måste du uppfylla de här kraven. Det är också någonting som man har efterlyst på många håll.

Det behövs många gånger en plan när man gör om en detaljplan. Då ska det också finnas en tidsram för när man ska kunna få reda på att det krävs en plan. Det är både klara besked och dialog och tillgänglig och bra information som man slår fast i den här plan- och bygglagen.

Det som man också slår fast och som är viktigt att ha med sig är att det kommunala självstyret ska fortsätta att gälla. Genom det kommunala självstyret har kommunerna tillsammans med länsstyrelser och regioner ansvaret för planeringen. Kommunerna har det slutgiltiga planmonopolet.

Man har fört fram i den här diskussionen att det skulle ha gått väldigt snabbt och hafsigt. Den uppfattningen delar inte jag. Jag tycker att det är bra att Lagrådet har synpunkter och tar sin uppgift på fullt allvar när man svarar på en så pass ingående och viktig lagstiftning som plan- och bygglagen är. Men som det står i betänkandet har man från regeringens sida i många fall både följt Lagrådet och följt upp en del av de oklarheter som finns.

Det som också har tillkommit är att man från regeringen för några veckor sedan gav Boverkets generaldirektör Janna Valik i uppdrag att implementera den här lagstiftningen. En viktig erfarenhet från den gamla lagstiftningen var att det tog väldigt många år för kommunerna, länsstyrelserna och andra att implementera lagen som antogs 1987. Därför är detta ett jättebra initiativ från den borgerliga regeringen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till propositionen och ger regeringen väl godkänt för dess arbete.

Anf. 18 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik:

Herr talman! Vi har diskuterat den här frågan både i utskottet och i kammaren. Jag vill understryka att vi från oppositionens sida anser att många delar i propositionen är bra.

Däremot tycker jag att majoriteten i utskottet tar väldigt lättvindigt på den kritik som har framförts från väldigt många. Jag har själv med mig ett nummer av Byggindustrin, där man i stort sett kräver att plan- och bygglagen ska dras tillbaka för att det finns så många oklarheter och otvetyligheter i den. När kritiken är så massiv från tjänstemän, industrin och jurister borde regeringen ha tagit frågan på större allvar. Remissinstanserna var kritiska, Lagrådet var kritiskt och nu är väldigt många andra kritiska.

Varför har man inte tagit kritiken på större allvar? Det finns till och med tjänstemän i Regeringskansliet som säger – detta står att läsa i ett nummer av Byggindustrin som kom för några veckor sedan – att det finns stora fel och att det kommer att skapas stor osäkerhet. När man som tjänsteman säger detta måste det sända signaler till regeringen om att man kanske skulle göra en bedömning, låta lagstiftningen vila lite grann och implementera den senare, så att vi får en tydlig och säker lag när klubban faller här i Sveriges riksdag.

Anf. 19 CHRISTINE JÖNSSON (m) replik:

Herr talman! För det första är det positivt att man får en proposition där Socialdemokraterna delar mycket av det som innehållsmässigt finns med i plan- och bygglagen.

Från oppositionen har man på något sätt inriktat sig mer på processen än på innehållet, vilket jag tycker har varit lite olyckligt i diskussionen. Jag är fullt medveten om att man från regeringen verkligen har tagit remissinstanserna, dialogmöten man haft under resans gång och olika utredningar på fullt allvar. Det har också skett ganska stora förändringar från det som från början kom i utredningen *Får jag lov?* och fram till den slutliga lagstiftningen. Man har lyssnat på de åsikter som har kommit fram. Sedan behöver man inte alltid dela åsikterna, och det är kanske därför man i några lägen inte har följt dem.

När det gäller Lagrådet menar jag att man från regeringen har tagit seriöst på den kritik som kommit och också arbetat om de delar som Lagrådet har fört fram.

Anf. 20 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik:

Herr talman! Processen har varit väldigt brokig. Det sorgliga är att det här inte är den enda proposition där regeringen har hastat och slarvat. I torsdags diskuterade vi en proposition om kärnkraft där Lagrådet också fällde oerhört kraftig kritik. Det är ett återkommande fenomen att regeringen slarvar. Det kan inte vara så att det i ett av de största lagstiftningsärenden vi har på vårt bord under den här mandatperioden, det vill säga en ny plan- och bygglag, finns tjänstemän från Regeringskansliet och även politiska företrädare för majoriteten som säger att det första som måste göras är att göra om lagstiftningen.

Vi kommer då till själva implementeringen. Regeringen har avsatt pengar och Boverket kommer att avsätta pengar för kompetensutveckling och utbildning i de här frågorna. Men vad ska man utbilda och kompetensutveckla i? Ska man göra det i den lagstiftning som nu antas eller i den som kanske någon gång i framtiden kommer att bli den slutgiltiga lagstiftningen? Man har nämligen gett Boverkets generaldirektör i uppgift att se över vad som behöver göras om, samtidigt som det ska vara någon typ av tillsynsmyndighet.

Jag tror att det kommer att bli väldigt rörigt. Varför ska vi nu slänga ut massor av pengar på kompetensutveckling och utbildning när vi inte vet i vad vi ska kompetensutveckla de politiker och tjänstemän som finns runt om i kommunerna? Alla ledande företrädare säger att lagstiftningen ska göras om så småningom. Sedan kan det bli i februari nästa år eller ett halvår senare. Hade det inte varit bättre om regeringen hade släppt på prestigen och avvaktat lite grann och lagt fram ett lagförslag som var tydligt, klart och inte innehöll någon osäkerhet?

Anf. 21 CHRISTINE JÖNSSON (m) replik:

Herr talman! Johan Löfstrand uttrycker det som att man skulle ha hastat fram ett lagförslag. Den uppfattningen delar jag inte. Man har hållit på under både regeringen Persson och regeringen Reinfeldt med att förändra den nuvarande plan- och bygglagen. Det har tagit ganska många år, och jag kan se att det arbete som man har gjort är gediget. Där delar jag inte din uppfattning.

Jag delar inte heller din uppfattning om implementeringen i länsstyrelsens och kommunstyrelsens processer med mera. Jag hade förmånen att få vara byggnadsnämndsordförande när den förra lagen implementerades, 1987. Det var samma sak då. Det tog ganska många år innan man hade hittat ett arbetssätt. Så fungerar ju lagstiftning, och så fungerar också en kommunalförvaltning. Det tar en del år innan man till exempel har den utbildningsnivå som krävs.

Jag tycker att det är jättebra att man nu har satsat pengar och att man gör det på en person som kan denna del av svensk samhällsstruktur. Jag tycker att lagen är bra. Det finns många delar som är jättepositiva. Man har tittat på både planprocessen, byggloven och detaljplanen. Man har också tagit bort en del onödigheter i processen, till exempel detta med planprogram och annat, för att få fram ett lite snabbare och enklare byg-

gande men framför allt också så att språket i lagtexten blir föredömligt i förhållande till gammal lagstiftning.

Jag tror att det här blir en utmärkt lag. Jag skulle mycket väl kunna tänka mig att återigen bli byggnadsnämndsordförande för att se till att den fungerar också i en kommun.

Anf. 22 LENNART PETTERSSON (c):

Herr talman! En enklare plan- och bygglag heter den proposition som vi nu debatterar. Ordet enklare ska dock inte förväxlas med enkel, för plan- och bygglagen är inte enkel. Däremot hoppas och tror vi att den blir enklare, både för beslutsfattare och för allmänheten.

Jag vill berömma Miljödepartementet som har kommit i mål med denna tunga och svåra lagstiftning. Utöver själva strukturen på de olika avsnitten och ett modernare språk, som inte ska nonchaleras i betydelse, ska det bli enklare och smidigare i samband med bygglov, planfrågor och överklaganden, bland annat.

Den kritik som kommer från den röda oppositionen grundar sig nästan helt på Lagrådets synpunkter, trots att huvuddelen har åtgärdats av departementet. Det finns nästan inga egna förslag om förbättringar i lagstiftningen utan det är enbart formalia man hänger upp sig på. Jag uppfattar det som att man står bakom propositionen, men av partitaktiska skäl vill man ha något att kritisera och då hakar man på Lagrådets synpunkter.

Plan- och bygglagen är en omfattande och komplicerad lag. Det är därför helt naturligt att det kan finnas saker som behöver korrigeras. Vi har sett och kommer att få se exempel på det även i annan lagstiftning. Om vi skulle gå till riksdagen med en helt perfekt lag skulle vi ha fått vänta i evigheter. Det är inte heller att begära när det gäller en så omfattande lag som plan- och bygglagen.

Jag upplever att en stor del av den kritik som framförs av folk som arbetat med PBL förmodligen grundar sig på en rädsla för förändring. Att behöva tänka om och tänka nytt kan skapa osäkerhet, men det behöver inte innebära att det är fel. Dessutom ska det ju vara enklare inte bara för tjänstemännen utan även för de som söker till exempel planbesked eller bygglov, och som företrädare för allmänheten ska vi ha det för ögonen.

Herr talman! Jag ska göra några nedslag i propositionen och börjar med översiktsplanen. Det kommer att bli tydligare med aktualitetskraven, det vill säga att planen ska antas av kommunfullmäktige en gång per mandatperiod. Detta har ofta missförståtts och tolkats som att en helt ny översiktsplan ska göras varje period. Så är ju inte fallet. Det räcker att ha planen uppe till beslut. Den behöver alltså inte göras om.

Många kommuner är redan i dag snabba i bygglovshanteringen, men det finns tyvärr för många undantag. Därför är det bra att sätta en gräns på tio veckors hanteringstid från det att ärendet är komplett. Det är ett mycket tydligt medborgarperspektiv, och det är en viktig markering i synen på myndighetsutövningen. Den utövningen både kan och ska kombineras med ett servicetänkande.

Kommunerna blir skyldiga att lämna planbesked när någon entreprenör eller exploitör vill börja bygga på ett icke planlagt område. Även här finns det en tidsbegränsning och den är på fyra månader, och dessutom ska ett eventuellt avslag motiveras. Precis som när det gäller byggloven

Prot. 2009/10:141

21 juni

En enklare plan- och bygglag och Riksrevisionens styrelses redogörelse angående buller i plan- och byggprocessen

finns här alltså ett medborgarperspektiv, trots att inte planbeskeden går att överklaga, och det är en riktig bedömning. Kommunerna har och ska ha planmonopol, och då är det också rimligt att inte ha en överprövning av besluten.

Medborgarnas rätt att överklaga är annars en oerhört viktig och nödvändig grundsten i rättsstaten. Ska vårt samhälle ha en rimlig chans att utvecklas på ett hållbart sätt ska det dock kunna ske på rimliga villkor. Här har den nuvarande plan- och bygglagen inte uppnått sitt syfte.

Huvudregeln är att endast den som är berörd av frågan kan överklaga, och dessutom ska det beslut som överklagas ha gått emot den som klagar. Det ska inte heller vara möjligt att först överklaga enligt plan- och bygglagen och därefter enligt miljöbalken. Det finns alltså en synkronisering mellan PBL och miljöbalken. Det är rätt tänkt och kommer att snabba på processer och beslut.

För övrigt hoppas jag att större delen av plan- och bygglagen och miljöbalken på sikt kan slås ihop till en lagstiftning. Jag tror att det skulle både förenkla och förbilliga om vi kan nå dithän så småningom.

Herr talman! När det gäller Riksrevisionens skrivelse om buller konstaterar jag att regeringen har vidtagit ett antal åtgärder och att det just nu inte finns skäl för riksdagen att göra något tillkännagivande till regeringen. Däremot är det viktigt att följa frågan eftersom buller kan påverka vår hälsa på ett negativt sätt.

Av respekt för mina kolleger vill jag avrunda nu och spara några minuter så att vi klarar dagen i dess helhet. Det har inget med fester att göra utan är med tanke på andra som kommer till kammaren och ska hålla sina anföranden.

Jag yrkar bifall till utskottets förslag och avslag på motioner och reservationer.

Anf. 23 LARS TYSKLIND (fp):

Herr talman! Jag börjar med att instämma i mina allianskolleger Christine Jönssons och Lennart Petterssons anföranden här. Jag delar naturligtvis deras uppfattning.

Vi debatterar två betänkanden här i dag. Det ena är CU25, som handlar om en ny och enklare plan- och bygglag, och det andra är CU26, som gäller Riksrevisionens styrelses redogörelse angående buller i plan- och byggprocessen. Jag börjar med att yrka bifall till utskottets förslag i båda betänkandena och avslag på reservationerna.

När vi nu i dag tar beslut om en ny plan- och bygglag är det ytterligare ett steg i den strategi som Alliansen har för att skapa långsiktiga spelregler för samhällsplanering och byggande. Det här är naturligtvis ett väldigt viktigt steg.

Man kan inte sticka under stol med att det har varit en väldigt lång process som har föregått den proposition som nu ligger på riksdagens bord och det betänkande som vi har arbetat med i civilutskottet. PBL-kommittén började sitt arbete redan 2002. Sedan dess har vi haft en byggprocessutredning, en klimat- och sårbarhetsutredning, en energiefektiviseringsutredning och en del uppdrag till Boverket som har handlat om ansvar och tillsyn över plan- och byggväsendet och om tydliga bestämmelser om enkelt avhjälpta fel. Nog finns det väldigt mycket kunskap att bygga det här på. Alla dessa utredningar och uppdrag har totalt

sett lyft fram 250 förslag till ändringar i plan- och bygglagen. Det är en av anledningarna till propositionen, förutom att man vill ha ett modernare språk. Alla dessa förslag gör att propositionen är väl grundad på fakta. Man skriver en helt ny lag, även om den naturligtvis innehåller mycket av det gamla.

Tidigare under mandatperioden har man från Alliansens sida genomfört en del förändringar. Bland annat finns sedan den 1 januari 2008 tydligt inskrivet att man vid planläggningen ska ta stor hänsyn till över-
svämningar och erosion.

Det var en direkt följd av att Klimat- och sårbarhetsutredningen kom fram till att man måste ta hänsyn till de klimatförändringar som kommer, så jag förstår över huvud taget inte kritiken att detta inte står tydligt här. Det står otroligt tydligt i lagen, och det har det gjort ända sedan den 1 januari 2008. Det var också då vi införde att friggebodar skulle få vara lite större, från tidigare 10 kvadratmeter till 15 kvadratmeter, om ni minns detta.

Herr talman! Det finns motstående motionsyrkanden som har lagts fram med anledning av propositionen. Men i och med att man nu har valt att avslå propositionen och därmed alla motioner känns det inte helt meningsfullt att beröra dem i sammanhanget.

Jag väljer i stället att konstatera att vi, som sagt, från Alliansens sida sedan maktskiftet 2006 har jobbat väldigt intensivt för att förenkla och förtydliga plan- och bygglagen. När det gäller den kritik som kommer nu kan jag instämma med föregående talare som har sagt att den bygger mycket på att man har fastnat i formaliteter.

Till exempel när det gäller processen med Lagrådet är det ju inte så märkvärdigt att det blir en lång rapport från Lagrådet när det är en så pass komplicerad och omfattande lagstiftning. Det hänger liksom ihop på något sätt. Lagrådet är ju en del av processen. Den delen av processen går man igenom, och man förhåller sig sedan till det som Lagrådet säger, och det har man även gjort från regeringens sida.

Jag kan också konstatera att i den tydligare och enklare plan- och bygglagen finns de grundläggande syftena kvar. Där finns det kommunala självstyret och kommunens ansvar för planeringen, samtidigt som stor vikt har lagts vid medborgarens rätt att medverka i en öppen och rättssäker process, att kunna få sin sak prövad rättsligt och så vidare. Syftet är naturligtvis att förenkla och effektivisera. Det gäller framför allt tillämpningen, som har varit ett av de stora problemen med den plan- och bygglag vi har nu. Lagstiftningen kan man ha kritik emot, men ett än större problem har nog tillämpningen varit. Den har inte varit enhetlig över landet.

En övergripande målsättning är att begränsa den totala tidsåtgången för olika processer, bland annat planläggning. Det säger sig självt att det blir mer förutsägbara processer. Men en sak som jag vill lyfta fram är att det ökar konkurrensen inom byggbranschen. En kritik mot den gamla plan- och bygglagen var att processerna blev så långa och komplicerade att det bara var de stora bygglagen som orkade dra runt dem. De små och medelstora byggbolagen hade inte de finansiella resurserna. Det var en av de stora anledningarna till att konkurrensen ströps på den svenska byggmarknaden. Kan vi öka konkurrensen gynnar det naturligtvis alla.

Prot. 2009/10:141
21 juni

En enklare plan- och bygglag och Riksrevisionens styrelses redogörelse angående buller i plan- och byggprocessen

Herr talman! Jag ska drista mig att lyfta fram några exempel på viktiga förändringar i förslaget. Det första är, som har konstaterats här, att många av förslagen utgår från den enskildes perspektiv. När det gäller bygglov är en väldigt viktig reform att man ska få besked inom tio veckor. Jag kan konstatera att det i stort sett är det enda som Vänsterpartiet tydligen har upptäckt att lagstiftningen innebär. Men jag har läst lite längre och kan konstatera att när det gäller planläggning ska man få besked inom fyra månader. Ökade klimat- och miljöhänsyn tas i planeringsarbetet. Bedömningar av tillgänglighet görs redan vid bygglov. Rätten till grönområden kopplade till boendet säkerställs genom att den alltid ska beaktas vid planläggning. Det blir bättre kontroll av byggandet. Översiktsplanens roll stärks, och Lennart Pettersson var inne på det. Planprocessen förenklas genom att obligatoriskt programförfarande före detaljplanläggning tas bort. Det finns krav på samordning av processerna enligt plan- och bygglagen och miljöbalken som gör att det blir mycket enklare för den enskilde medborgaren att följa processen, och samråden sker vid samma tillfälle. Från Folkpartiets sida vill jag särskilt lyfta fram att frågan om tillgänglighet tas in redan i bygglovsskedet och att lagstiftningen om enkelt avhjälpna hinder i lokaler där allmänheten har tillträde förtydligas och skärps.

Den nya lagstiftningen kommer att gälla från den 2 maj 2011 och samordnas då med mark- och miljödomstolarnas, som vi hade en debatt om alldeles före den här debatten. Det innebär en ny instansordning som med stor sannolikhet kommer att förkorta processerna och gör det mer förutsägbart.

I propositionen och betänkandet behandlas också ett stort antal följdändringar i annan lagstiftning som följer av detta. När det gäller byggförsäkringen innebär förslaget i propositionen att kravet på byggförsäkring tas bort för så kallade självbyggare. Det är en reform som är högst efterlängtd med tanke på att detta försäkringssystem har varit lite orimligt i och med att en självbyggare som begår fel inte kan få ersättning, så byggförsäkringen har inte varit tillämplig för självbyggare. Jag kan konstatera att det yrkas avslag också på detta förslag från oppositionens sida.

Till sist några ord om Riksrevisionens styrelses redogörelse angående buller i plan- och byggprocessen. Det har varit en tydlig kritik från Riksrevisionen att det har varit en dålig samsyn mellan de statliga myndigheterna när det gäller att definiera buller och hantera bullerproblematiken. Det finns då rekommendationer från Riksrevisionen till regeringen att ta tag i den här frågeställningen.

Något som jag tycker är oerhört viktigt, och som även tas upp i betänkandet som en central punkt, är att utskottet konstaterar att buller är ett stort problem i många miljöer och att det i förlängningen kan leda till hälsoproblem. Vi konstaterar dock att regeringen är medveten om problematiken och arbetar aktivt med frågan, så ett tillkännagivande i detta läge känns inte alls nödvändigt och aktuellt.

Jag har redan tidigare yrkat bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 24 EGON FRID (v) replik:

Herr talman! Jag ska börja med, medan jag kommer ihåg det, att tacka Lars Tysklind för alla intressanta och spännande debatter vi har

haft under den här mandatperioden. Jag hoppas att vi kan mötas med förnyade krafter till hösten och diskutera både plan- och bygglag, byggande av fler hyresrätter och andra spännande utmaningar.

Lars Tysklind har sedan jag lärde känna honom hösten 2006 gjort en oerhört stor sak av regeringens arbete med en reformerad plan- och bygglag. Det skulle verkligen vara intressant att veta vad Lars Tysklind tänker innerst inne om resultatet i dag. Jag kan hålla med om att jag kanske var lite spydig i mitt anförande. Men jag tycker att det lite liknar en tummetott med tanke på hur starkt och offensivt regeringen och även ni som företrädare för regeringen har gått ut och pratat om plan- och bygglagens reformering som det stora arbetet under mandatperioden. Om man ska betygssätta regeringens arbete på det här området kan det inte anses som godkänt, och jag tror inte att ni heller innerst inne tycker det. Sedan var det naturligtvis bra att Lars Tysklind hittade några godbitar i det från er sida sett.

Vi fick höra här att alliansföreträdarna tycker att detta är en utmärkt lag. Det är en lite anmärkningsvärd sammanfattning. Det skulle vara en effektivare och enklare plan- och bygglag som skulle snabba upp byggprocessen och planprocessen, och det skulle vara långsiktiga och hållbara villkor för plan- och byggfrågor. Mycket av det här har vi gett er kredit för. Men alliansföreträdarna borde ta till sig den massiva kritiken som kommer från branschen och de som i första hand ska vara behjälpta av lagen och inse att det här är någonting som vi kanske hade behövt titta på en vända till.

Anf. 25 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Herr talman! Jag får naturligtvis återgälda detta tack för intressanta debatter.

Det som jag tycker är lite märkligt i den här debatten är att oppositionen har fastnat i formaliteter och inte sätter in plan- och bygglagen i sitt sammanhang. Egon Frid frågar om det här är vårt stora nummer, men det är ett av de stora nummer vi har haft, skulle jag vilja påstå. Listan på de förändringar som Alliansen har genomfört under mandatperioden som är kopplade till byggande och samhällsplanering börjar vid det här laget närma sig 20 punkter. Det här är alltså bara en del, men det är en väldigt viktig del.

Jag har inte hört någon konkret kritik från oppositionen. Man hänvisar till andras kritik men förhåller sig inte till kritiken på något sätt utan talar i svepande ordalag om massiv kritik och om 153 sidor.

Jag kan inte gå ed på att det inte finns någon paragraf som kan behöva ändras när man gör om en sådan här stor lagstiftning. Det kan säkert ha smugit sig in ett fel någonstans. Det är inte speciellt märkvärdigt att ändra på det; det är en naturlig del av det arbete som regeringen och Regeringskansliet gör och som vi tar beslut om i riksdagen. Så pass ödmjuka är vi i den frågan.

Oppositionen talar med kluven tunga. Först säger man att förslaget är ganska bra, men sedan vågar man inte ta ett beslut på grund av att någon annan har riktat massiv kritik mot det.

Prot. 2009/10:141

21 juni

En enklare plan- och bygglag och Riksrevisionens styrelses redogörelse angående buller i plan- och byggprocessen

Jag har varit byggnadsnämndsordförande i åtta år, och jag vill påstå att den nya lagen är betydligt enklare och rakare att läsa. Att tillämpningen i kommunerna skulle bli så bedrövlig som vissa hävdar tror jag inte ett dugg på, speciellt inte med tanke på de utbildningsinsatser som regeringen har initierat.

Anf. 26 EGON FRID (v) replik:

Herr talman! Det är rätt att vi inledningsvis tänkte ställa oss bakom propositionen och motions- och reservationsvägen försöka förbättra den. Den balansen har vi hela tiden haft i processen när vi har förhållit oss till regeringens proposition.

Jag kan vara ärlig och säga att någonstans väjde frågan om kritiken från branschföreträdare som ska möta den förbättrade servicen i kommunerna definitivt över.

Jag vill inte på något sätt förringa de tidsramar som finns för bygglovsansökan, planfrågor och planbesked. Det är viktigt för alla inblandade parter, inte minst för oss enskilda människor som kräver denna service av de kommunala företrädarna. Det handlar inte om att detta är dåligt utan om komplexiteten i lagen och de förändringar och förväntningar som fanns på lagen och som inte har infriats för marknadens aktörer om att man med den effektiviserade och förenklade plan- och bygglagen ska leva upp till en snabbare och effektivare planprocess för att skapa de långsiktiga och hållbara villkoren.

Detta är sammantaget ändå en svidande kritik mot regeringens proposition som bottnar i att de förväntningar som har funnits på regeringen och propositionen inte har infriats.

Anf. 27 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Herr talman! Låt mig göra en liten reflexion över att det tycks vara en omsvängning på gång i Vänsterpartiet. Tydligt ska marknadens aktörer gå före ramverket för samhällets tillståndprocess.

Marknadens aktörer är givetvis en viktig del, men det är också den enskildes möjlighet att kunna delta i processen. Plan- och bygglagen är en lag som säkert de flesta människor möter någon gång i livet. Därför är det viktigt att man kan sätta sig in i den, delta i processen och även kunna besvara sig och få sitt ärende prövat rättsligt.

Den nya lagstiftningen är mycket tydlig på denna punkt. Den tydliggör också mycket annat som man från oppositionens sida inte har premierat. Det gäller bland annat tillgänglighetsfrågorna och klimatfrågorna. Det gäller även trafikförsörjning som diskuterats tidigare. Det är grundläggande saker som finns i dagens plan- och bygglag också, så jag förstår inte varför den kritiken kommer fram över huvud taget.

Personligen tycker jag att punkten om grönområden definitivt inte ska underskattas. Det kommer att bli en mycket viktig punkt i det framtida samhället. I dag är det vetenskap att buller ger hälsoproblem. Lika mycket vetenskap är det att grönområden ger hälsa bara genom att de finns och att människor upplever grönt i sin omgivning. Båda dessa aspekter finns tydligt med.

Oppositionen har hängt upp sig. Processen verkar ha blivit viktigare än sakinnehållet, vilket är tråkigt.

Prot. 2009/10:141
21 juni

Anf. 28 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Jag yrkar bifall till förslagen i CU25 och CU26 och avslag på reservationerna. Eftersom mina tre allianskamrater sakligt och tydligt har beskrivit innehållet i den nya plan- och bygglagen och i Riksrevisionens redogörelse angående buller i plan- och byggprocessen tänker jag vara kortfattad i den delen – också av respekt för den korta tid som återstår för debatt innan riksdagens sommaravslutning. Jag ska också beröra oppositionens reservation.

Den nuvarande plan- och bygglagen är från 1987 och alltså 23 år gammal. Det vore märkligt om det inte skulle behövas förändringar. Det upplevde antagligen också den socialdemokratiska regeringen som 2002 tillsatte en parlamentariskt sammansatt utredning för att arbeta med detta. Avsikten var att komma åt krånglet. Man skulle förenkla själva processen och kontrollera och skärpa byggandet.

Vad har kommit fram efter den rad av aktiviteter som har gjorts? Jo, en ny lag där bestämmelserna är enklare och tydligare, vilket i sin tur ökar förutsättningarna för en enklare och mer enhetlig rättstillämpning. Lagen präglas också av förutsägbarhet. Det här är viktiga kvaliteter i den nya lagen.

Vad har förekommit tidigare? Jo, den så kallade PBL-kommittén kom 2005 med sitt slutbetänkande *Får jag lov? Om planering och byggande*. Vi hade Byggprocessutredningen, Klimat- och sårbarhetsutredningen, Bredbandsutredningen, Energieffektiviseringsutredningen, uppdraget om ansvar och tillsyn över plan- och byggnadsväsendet, uppdraget om enkelt avhjälpna hinder, genomförandet av tjänstedirektivet etcetera.

Det är mycket arbete som slutligen har kommit samman i en helhet, och jag är stolt över den produkt vi har framför oss. Det är inget hastverk som oppositionen vill göra gällande. Det är synd att den ambition som vi hade tillsammans 2002 och under tiden i PBL-kommittén inte kommer till sin rätt när det slutgiltiga förslaget väl läggs fram.

Ingen produkt är någonsin felfri, i alla fall inte i min värld. De goda förändringarna i samhället är de som pågår hela tiden då vi i ödmjukhet ser vad som behöver göras ytterligare.

Jag blir lite betänksam över oppositionens reservation där man överallt talar om kvalitet. Man gnäller om dålig kvalitet i process, innehåll, skrivande, uttryck och ordval. Jag undrar: Vad är kvalitet? Vad innebär begreppet kvalitet? Jag kan inte förstå att det står så när man själv har varit med om formuleringarna och när man vet att många aktörer i samhället har varit på banan och varit duktiga och skärpt synsättet. Jag tycker att det här är kvalitet. Jag tycker att det är kvalitet att hitta nyanser och ordvändningar som gör att man begriper. Man begriper också att det kanske finns sådant som vi måste återkomma till som det som Riksrevisionen har tagit upp i CU26.

Jag är glad att vi har detta betänkande.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

*En enklare plan- och
bygglag och
Riksrevisionens
styrelses redogörelse
angående buller i plan-
och byggprocessen*

10 § En frivillig revision

Föredrogs
civilutskottets betänkande 2009/10:CU28
En frivillig revision (prop. 2009/10:204).

Anf. 29 BÖRJE VESTLUND (s):

Herr talman! Vi ska nu behandla civilutskottets betänkande 28 om en frivillig revision. Det bygger på en utredning som var klar redan 2008. Det har sedan behandlats inom departementen och bygger i huvudsak på att revisionen är frivillig om man har färre än ett visst antal anställda, om företaget har en viss omsättning och en viss vinst.

Herr talman! Detta skulle kunna vara ett tillfälle då man kunde glädja sig åt att ytterligare regelbörda försvinner från företagen. Det finns också en annan sida av detta som förtjänar att nämnas. Regeringen gör bedömningen att skattefelet, eller skattefusket som vi sade tidigare, kommer att uppgå till 1 miljard kronor på grund av detta. Regeringen har bara ett förslag för att lösa detta, nämligen att alla företag ska vara tvungna att lämna uppgifter fortlöpande under året. Vi tycker inte att det räcker och har därför ett särskilt yttrande som jag vill anmäla till kammaren. Yttrandet handlar om att man måste följa upp lagstiftningen och framför allt se till att göra det möjligt med ordentliga skattekontroller ute i företagen. Det har man inte med det här förslaget eftersom man har litat på revisorernas omdöme.

Jag ska då gå över till att prata om den fråga som jag älskar, nämligen regelförenklingarna i företag. Så fantastiskt av regeringen att äntligen, efter fyra år, kunna presentera en proposition som faktiskt gynnar alla företagare, åtminstone om företaget är tillräckligt litet. Det är inte något som bara gynnar en liten grupp företagare. Det gynnar inte bara en grupp företagare med begränsad verksamhet. Detta gynnar alla företag.

Den associationsrättsliga lagstiftningen, den skatterättsliga lagstiftningen, den bolagsrättsliga lagstiftningen och den arbetsmarknadsrättsliga lagstiftningen har inneburit att regelbördan för företagen har ökat på dessa fyra områden; den har inte minskat. Däremot har vi haft en jordbruksminister som mycket framgångsrikt har minskat regelbördan för företag som sysslar med livsmedel. Men jag tror att det är 2 ½ procent av landets företagare som sysslar just med livsmedel.

Regeringen säger: Vi tror och prognosen är att regelbördan för företagen kommer att minska med 7,6 procent. Senast jag hörde Maud Olofsson göra en prognos över detta sade hon att man skulle komma upp i 10 procent. Två veckor senare kom rapporten från Regelrådet som talade om att man vid det tillfället hade minskat med 1,9 procent. Jag tror inte på de 7,6 procenten. Det har varit snack och utredande och omorganiserande, men det har inte varit mycket verkstad, mer än på de få områden där man faktiskt har lyckats.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.
(Applåder)

Anf. 30 EVA BENGTSON SKOGSBERG (m):

Herr talman! Att arbeta i en sådan riktning att vårt lands företagare ser och känner att politiken gör skillnad är en tuff utmaning. Det är ett

arbete som tar tid och ständigt är i behov av förnyelse. Ryggsäcken måste lättas för dem som dagligen lägger ned sin själ i att förverkliga sina drömmar genom att starta företag och anställa medarbetare. Vi har inte råd att förlora driftiga människor med kreativa idéer. Hela vår välfärdsmodell står och faller med att vi breddar vägen för fler företagare, stora som små.

De förslag som nu är uppe till behandling handlar i grund och botten om att öka valfriheten. Små privata aktiebolag ska kunna välja om de vill ha en revisor eller inte. Det kommer att göra det lättare att finna de lösningar som bäst passar in för just deras företag. Det är en bra åtgärd som tillsammans med de ändringar som Alliansen beslutade om tidigare skickar signalen att det blir lättare att driva företag, vilket förhoppningsvis får konsekvensen att fler vill göra det. Kan vi lyckas attrahera fler att vilja starta företag är mycket vunnet.

Trots att Alliansen har genomfört en mängd åtgärder har jag vid mina besök hos företagare fått signaler om att företagaren bara uppfattar vissa delar av förändringarna. De har fullt upp med att ta hand om resterande pappersexercis som har blivit en del av vardagen. Vi ska inte glömma det faktum att administration kostar pengar, medel som i stället skulle kunna användas inom andra delar av företaget.

Herr talman! I dag är Sverige och Malta de enda av EU:s medlemsstater som inte utnyttjar möjligheten att undanta små företag från revisionsplikten. Den förändring som nu föreslås när det gäller en frivillig revision ligger tydligt i linje med de kraftfulla åtgärder som Europeiska rådet har lyft fram som nödvändiga för att minska de administrativa bördorna för de europeiska företagen. Målen är att stärka konkurrenskraften och stimulera ekonomin. Det är inte minst viktigt för de små och medelstora företagen, själva ryggraden i ett livskraftigt näringsliv.

Även om förändringen av revisionsplikten kan tyckas vara en liten pusselbit är det en viktig del i ett långsiktigt arbete som måste få fortsätta. Jag kan hålla med föregående talare om att det går sakta. Det går saktare än vi hade hoppats. Regeringen har jobbat mycket och vi hoppas få fortsätta med våra planer på förenklingar.

Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet.

Anf. 31 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Herr talman! Ordning och reda i statens finanser brukar regeringen tala om i nästan alla sammanhang. Hur är det med skattefusket som man tror kommer att öka? Hur ska man komma undan det, om man inte medvetet tycker att det är genom fusk som man ska minska skatterna för företag? Det tror jag ju inte är Eva Bengtson Skogsbergs uppfattning.

Jag tror att vi alla här är överens om att de små och medelstora företagen är viktiga och utgör en ryggrad i svenskt näringsliv. Men då kan man fundera över varför antalet företag i Sverige minskar just under borgerlig majoritet. Det är intressant. Nyföretagandet ökar svagt, men antalet företag totalt sett minskar. Vi vet också att det är ganska korta tider för nyföretagandet. Man kan inte säga att det är en lyckad företagarpolitik. Jag tror att vi alla är överens om att vi trodde att detta skulle gå fortare. Där tror jag att vi har ungefär samma analys.

Men känns det ändå inte lite konstigt, Eva Bengtson Skogsberg, när vi står här i den kanske sista debatten under denna mandatperiod om

näringslivsfrågor och vi har bara detta enda förslag som faktiskt gäller alla företag och som gäller regelförenklingar? Jag ska villigt erkänna att det finns andra förslag som gynnar företagande. Det finns det. Men detta är det enda förslag som gäller företagande generellt sett. Är inte det ett misslyckande för denna regering som gick till val på just frågan om att det skulle bli fler och bättre företag?

Anf. 32 EVA BENGTSON SKOGSBERG (m) replik:

Herr talman! Jag avslutade mitt anförande med just orden att jag, som själv är företagare, tycker att det går sakta i denna fråga.

Men det som Börje Vestlund kallar för fusk är det ingen som har uttalat att det är ett fusk, utan det är omedvetna fel som kan begås om man inte har en revisor som är utbildad för att hitta just dessa saker och hjälpa företagen. Det är inget fusk. Fusk låter som om det vore något medvetet, och det är inte fråga om det i detta fall.

Anf. 33 BÖRJE VESTLUND (s) replik:

Herr talman! Jag ska inte ta den debatten igen, men jag kan ändå inte låta bli att säga följande. Det är konstigt att det då heter fusk om man fyller i en blankett från Försäkringskassan fel. Då kallas det fusk. Men i detta fall har man gjort ett omedvetet fel. Prata om att man försöker hitta på nya begrepp för att man ska ta fram någonting annat! Man tycker att det är helt okej att inte betala skatt. Men det är inte okej om någon skulle göra fel när det gäller till exempel socialförsäkringssystemet. Från vår sida tycker vi att båda dessa saker är lika allvarliga. Det är just därför som vi vill vidta åtgärder för att öka kontrollen av inte minst företagen men egentligen av alla som betalar skatt. Det är också därför som vi har lagt fram en plan på just detta.

Eva Bengtson Skogsberg säger att företagen måste se och känna att det har hänt någonting. Men det är precis det som företagen inte känner. Tro mig, jag är ute och pratar med i alla fall några företagare om dessa frågor nästan varje vecka. Det finns ingen som säger: Ja, vi har läst om detta, och vi kan till och med tycka att regeringen gör ett bra arbete. Men jag känner inte att jag har fått en mindre regelbörda i mitt företag.

Slutligen kan jag berätta den historia som jag brukar berätta om detta. Den handlar om Britt-Marie som arbetar med lönehantering och varje vecka ska hantera ett stort antal arbetsgivarintyg. Den arbetstid som hon måste lägga ned har ökat med ungefär hundra procent sedan man införde de nya bestämmelserna. Detta är något som jag tycker kan lyftas fram i detta sammanhang som ett exempel på hur man faktiskt har gått åt andra hållet på många områden.

Anf. 34 EVA BENGTSON SKOGSBERG (m) replik:

Herr talman! Den här regeringen började ganska snabbt med att till exempel justera tiden för momsinsbetalningen och sjukskrivningsansvaret. Men det har företagarna glömt bort. Det finns en hel lista på saker som regeringen har gjort. Men i och med att företagarna hade förväntat sig mer – med all rätt – ser de sällan det som har gjorts.

Detta med fusk gäller inte denna debatt. Men vi kallar det inte för fusk om man omedvetet fyller i en blankett fel. Det är när man medvetet fyller i den fel som det kallas för fusk, inte annars.

Herr talman! Centerpartiet har en ledstjärna inom näringslivspolitik. Det ska vara enklare, roligare och lönsammare att vara företagare. Är det enklare blir det med automatik roligare, för då kan man ägna sig åt det man tycker om och är bra på.

Vi har lyckats ta ett antal steg på vägen men mycket återstår, och därför behövs både Centerpartiet och de övriga allianspartierna i regeringen även efter valet. De behövs eftersom Socialdemokraterna under sina många år vid makten har lyckats bygga upp ett antal hinder och svårigheter för dem som är eller vill bli företagare.

Det ärende vi har på dagordningen i dag, i form av en frivillig revision, är en viktig förenkling som också sänker företagets kostnader.

Vad innebär det då för småföretagen i Sverige? Ja, uträkningar visar att det blir besparingar på ca 2,6 miljarder kronor. Vad innebär det för den enskilde företagaren? Ja, jag kan bara referera till mitt eget bolag, där jag sedan några år tillbaka inte har någon aktiv verksamhet. Jag har en professionell bokföringsfirma som sköter bokföring, bokslut och deklarationer. Det är kanske 30 verifikationer på ett år. I dag säger lagen att det dessutom måste kontrolleras av en auktoriserad revisor. Detta är inte skäligt.

Det kostar mitt bolag 8 000–9 000 kronor per år utan att jag får ut något av det. Under de tolv år som jag har haft ett aktiebolag har den auktoriserade revisorn aldrig vid något tillfälle behövt påtala något som på något sätt har påverkat min redovisning. Jag är övertygad om att det är så i de allra flesta företagen.

Jag hade förmånen att få sitta med i referensgruppen i utredningen om revisionsplikten. Jag instämmer i utredarens uppfattning att revisionskravet borde tas bort om man uppfyller minst två av följande krav: högst 50 anställda, 41 ½ miljon kronor i omslutning och 83 miljoner kronor i omsättning. Det är högsta möjliga nivåer enligt EU-lagstiftningen.

Nu blev det tvärtom: Tre anställda, 1 ½ miljon kronor i omslutning och 3 miljoner kronor i omsättning, alltså oerhört låga nivåer. Även om jag självklart står bakom propositionen är jag besviken och främst då på Finansdepartementet. Det är inte obekant att det fanns eller finns ett visst motstånd mot reformen där, och det är ett motstånd som jag har svårt att förstå.

Jag kan inte heller förstå varför man från deras sida bedömer att det kommer att kosta 1,3 miljarder kronor att genomföra regelförenklingen. Ibland talar man om hängslen och livrem, men i detta fall räcker nog inte ens det, om det nu finns något mer som kan hålla byxorna uppe.

Jag kan inte heller se att det kan gå att kontrollera om det blir en kostnad eller inte framöver, och följaktligen vet jag inte när och hur det kan bli möjligt att sänka dessa kostnader igen. Den ambitionen måste vi rimligtvis ha.

Det kan dessutom uppfattas som ett misstänkliggörande av företagarna och företagen, och det stämmer inte med min och Centerpartiets bild av det privata näringslivet.

Vi ska inte behöva ha en tredubbel granskning av våra företag, eller egentligen en fyrdubbel.

Först granskar de ekonomiansvariga i företaget. Sedan granskar bokföringsfirman. Sedan granskar den auktoriserade godkände revisorn, och till sist granskar Skatteverket. Är detta egentligen rimligt och nödvändigt, och är det konstigt att det blir dyrt för företagaren?

Jag och vi ser det som ett första steg i riktning mot en förenkling för företagandet i Sverige, men Centerpartiet vill mer och kommer också att arbeta för det under kommande mandatperiod med målet att fler ska slippa både revision och de kostnader som den är förknippad med.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande.

Anf. 36 JAN ERTSBORN (fp):

Herr talman! Vi har under några år haft en debatt om revisionsplik- tens vara eller icke vara. Vi har däremot inte haft någon debatt om före- tagarnas behov av ekonomiska rådgivare. Det känns därför tillfredsstäl- lande därför att företagare i dag, även om de driver en mindre verksam- het, faktiskt är i behov av att ha en kvalificerad rådgivare. Om det sedan heter revisor, redovisningskonsult eller någonting annat har ingen större betydelse. Det viktiga är att det är en ekonomisk rådgivare som kan stötta just den företagaren och just det företaget.

Med utgångspunkt från detta är det tillfredsställande att åtminstone de mindre företagen nu slipper revisionsplikten och kan ha en rådgivare som står enbart på företagets och företagarens sida och inte har några anmäl- ningsskyldigheter gentemot olika myndigheter. Där tycker jag att vi ser den stora fördelen.

Jag delar Lennart Petterssons uppfattning att detta får anses vara första steget. För stunden kan jag känna mig tillfredsställd, men jag tror att vi inom loppet av några år måste gå vidare och ge fler företag möjlig- heten att inte behöva ha en revisor.

Jag har samma uppfattning som Lennart Pettersson också när det gäl- ler det skattefel på vilket man försökt sätta siffran 1,3 miljarder. Den siffran är överdriven. Över huvud taget undrar jag hur man har kunnat komma fram till den siffran. Jag tror inte alls på den.

Jag vill passa på att tala om hur det ser ut i Danmark där mindre före- tag i några år inte behövt ha revisor. Jag citerar tidningen Balans:

”En besparing på 155–160 miljoner danska kronor för företagen, men bara smärre effekter på skatteintäkterna och ingen effekt på den ekono- miska brottsligheten. Det är slutsatserna i en utvärdering som danska Erhvervs- och selskabsstyrelsen gjort av konsekvenserna av revisions- pliktens slopande.”

Jag tror att det är precis så det kommer att se ut i Sverige när vi fått den förändring utvärderad som vi i dag är på väg att besluta om.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 37 YVONNE ANDERSSON (kd):

Herr talman! Äntligen får vi debattera ett betänkande där vi, tror jag, är väldigt överens över gränserna. Vi är övertygade om att det som före- slås blir bra för våra småföretagare som kan spara runt 2 ½ miljard kro- nor. Sedan finns det en och annan som sannolikt behöver stöd och hjälp med ekonomisk rådgivning, som någon här nämnt. Vi tror att det blir väldigt bra. Det är hög tid att vi genomför lättnader för våra företagare.

Herr talman! Jag håller med Jan Ertsborn och tror på de goda effekter som motsvarande förändring inneburit i Danmark där det inte är någon nämnvärd brottslighet efter det att den här typen av begränsad revisionsplikt tagits bort. Det är det bara att ta till sig och att vara glad över.

Vi i Alliansen kan känna tillfredsställelse med det som föreslås. Vi kristdemokrater yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet och känner oss helt nöjda med vad som nu är fallet.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut fattades under 14 §.)

Prot. 2009/10:141
21 juni

11 § Vissa fastighets- och stämpelskattefrågor

Föredrogs
skatteutskottets betänkande 2009/10:SkU48
Vissa fastighets- och stämpelskattefrågor (prop. 2009/10:206).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut fattades under 14 §.)

12 § Ny skollag

Ny skollag

Föredrogs
utbildningsutskottets betänkande 2009/10:UbU21
Ny skollag (prop. 2009/10:165 delvis och prop. 2009/10:188 delvis).

Anf. 38 MARIE GRANLUND (s):

Herr talman! Arbetet med en ny skollag har pågått i en rad år under både denna och föregående mandatperiod. Det behövs verkligen en ny skollag. Även om förändringar gjorts i skollagen från 1985 – de har gjorts löpande utifrån samhällets krav och skolans utveckling – är det nödvändigt både att ta ett helhetsgrepp om lagstiftningen som rör de olika skolformerna och att ge skollagen bästa möjliga struktur och den tydlighet som krävs.

Till övervägande del delar vi regeringens bedömningar i förslaget till ny skollag som i stora delar utgår från det utkast till lagrådsremiss som vi tog fram förra mandatperioden. På grund av den korta beredningstiden har det emellertid varit omöjligt för oss att gå igenom alla förslagen. Till exempel har vi blivit varse att Dyslexiförbundet och hela handikapprörelsen i flera veckor försökt rikta uppmärksamhet på att den nya skollagen har en fallucka för elever med funktionsnedsättningar. Detta avser vi självklart att förändra. Till detta kommer en skoningslös kritik från Lagrådet som har 77 sidor med invändningar.

Av dessa anledningar kommer vi att yrka avslag på propositionen.

Herr talman! För att det ska bli lugn och ro i skolan vill vi socialdemokrater ha en blocköverskridande politik när det gäller skolan och betygssystemen. Vi är inte ensamma om detta. Lärarförbundet, Lärarnas Riksförbund och elevorganisationerna har krävt detsamma, för vi drivs

av en gemensam övertygelse om att skolan behöver långsiktigt hållbara reformer som på riktigt är väl förankrade bland dem som varje dag finns i skolan.

Tidigare socialdemokratiska regeringar har försökt hitta kompromisser över blockgränser. Många gånger har folkpartister och socialdemokrater gjort upp. Även tidigare borgerliga regeringar har haft en sådan ambition. Beatrice Ask försökte utforma en läroplan med bred politisk förankring. Det är den läroplanen vi i dag arbetar efter. Vi socialdemokrater gillade inte allt i den men ansåg att det var viktigt att kompromissa.

Jan Björklund med sin konfrontatoriska stil är en helt ny företeelse i svensk skolpolitik. Men det är inte konfrontation vi behöver! Ju fler långsiktiga lösningar det går att finna, desto bättre är det för svensk skola. Skolan och barnen är för viktiga för att inte alla partier ska anstränga sig och försöka komma överens. Ett barn som i tolv år går i skola kan under sin skoltid få uppleva fyra olika regeringar med helt olika skolpolitik. Det är inte rimligt. Vi borde kunna komma överens om skolans ramverk, skollagen. Jag kan lova att det ändå kommer att finnas åtskilliga andra saker att slåss om.

Herr talman! I skollagsförslaget saknar vi en samlad syn på det som är det viktiga. Jan Björklund har under årens lopp drivit ett idogt arbete för att försöka sätta bilden av att några partier är för kunskap och för ordning och reda, medan andra inte är det. Men det är inte där skiljelinjen i svensk utbildningspolitik går. Jag ska ta några exempel.

Nu för tiden är det väldigt många val man ska göra. Man ska välja elbolag, och man ska välja pensionsfond. Ja, listan kan göras lång. Men det finns ett val som vi aldrig kan göra men som påverkar våra förutsättningar mer än något annat och det är vilka föräldrar vi har.

Vi säger att alla barn har rätt att utvecklas och att nå kunskapsmålen oavsett vilka förutsättningar man har, vilken utbildning eller inkomst föräldrarna har eller var man bor. Om skolan inte lyckas i sitt uppdrag slår den sociala bakgrunden igenom. Därför måste alla skolor vara bra skolor.

Vi kan i dag konstatera att klyftorna i skolan ökar. Samtidigt har de elever som når mycket goda resultat varken blivit fler eller bättre än tidigare. Ojämligheten i skolan drabbar och angår alla elever.

Sedan år 2006 minskar andelen elever som är behöriga till gymnasiet. Det är dags, Jan Björklund, att börja ta ansvar! Det är du som regerar.

Vi säger att alla barn är olika och kräver olika resurser. Därför måste resurser fördelas efter behov.

Skolverket konstaterar i sin utmärkta rapport att resurserna i den svenska skolan inte fördelas efter behov. Vi vill därför ha en portalparagraf som just säger att alla barn är olika och att resurser ska fördelas efter behov.

Självklart måste skolan också få mer pengar. Vi tror att lärare gör skillnad, och vi säger att barnen inte ska behöva betala krisen.

För 60 år sedan skapades den svenska enhetsskolan. Grundtanken var inte bara att höja själva utbildningens kvalitet utan också att skapa en kvalitativt bättre skola genom att alla barn och ungdomar med olika bakgrund skulle gå i samma skola. Vi anser att det måste införas ett övergripande mål för skolan. Varje skola, oavsett huvudman, ska arbeta för en

socialt och kulturellt blandad sammansättning av elever. Sverige är ett litet land, och vi har inte råd med att någon släpar efter. Vi behöver alla, och alla kan mycket mer om de bara får chansen.

Nu när ungefär 40 procent av eleverna i de större städerna går i fristående skolor är det också dags att gå från konkurrens till samarbete – detta för elevernas skull. Vi vill att de kommunala och fristående skolorna börjar samarbeta såväl vid etablering som senare. Självklart ska alla skolor ingå i samma kvalitetsutvärderingssystem, och självklart ska medelarskydd gälla oavsett vilken skola det gäller. Lika regler ska förekomma, och självklart ska inte de skolor som Plymouthbröderna startar kunna etablera sig.

Herr talman! Skoldebatten framställs många gånger som att det handlar om symbolfrågor som betyg och kvarsittningar – eller försittningar, som väl är det nya nu. Jag skulle dock vilja säga att det finns en annan viktig skiljelinje som ibland går ganska obemärkt förbi, och jag tänker ta tillfället i akt och ta upp några av de punkter som också finns med i skollagsförslaget. Det handlar nämligen om de stängda dörrarnas politik, och det handlar om minskade utbildningsambitioner.

Jag tänkte att jag skulle börja från början, med förskolan – denna svenska exportsuccé. Alla kommunala företrädare som arbetar i kommunerna har haft besök av utländska delegationer som har velat se hur vi lyckats kombinera pedagogisk utveckling och jämställdhetsarbete. Vad gör då regeringen? Jo, man inför vårdnadsbidrag och barnomsorgspeng. Det kan tyckas vara hyggligt harmlöst och ett sätt att öka valfriheten, men vad är det som händer i praktiken? Jo, de barn som har det största behovet av svensk förskola stängs ute och halkar efter.

I Stockholm har flera förskolor stängt just på grund av detta. Många barn kommer därför inte i kontakt med svenska språket förrän de börjar i skolan. Vi vill i stället satsa på svensk förskola. Barngrupperna måste minska. Varför inte låta barn pröva på ett nytt språk när de är små? Förskolecheferna ska självklart jämföras med rektorerna, och självklart ska vi ha barnomsorg på obekvämt arbetstid.

Så till grundskolan. OECD och Skolverket konstaterar att den sammanhållna skolan är den mest framgångsrika. Vad gör då regeringen? Jo, man inför ett nytt betygssystem som börjar i förskoleklass, bara för att sortera. Man inför nya elitklasser trots att man vet att den sammanhållna skolan är den mest framgångsrika och att de tidiga valen blir ett faktum. Det man väljer när man är elva år kommer att få stor påverkan på vilka möjligheter man kommer att ha framöver när man ska välja gymnasieprogram och yrke.

Varför är det då så dåligt med tidiga val? Jo, för barn är barn och måste alltid ha möjlighet att utvecklas och göra nya bedömningar. Barn är inte lika hela tiden. Sakta men säkert luckrar man upp den sammanhållna skolan, på samma sätt som i gymnasiet där det blir vattentäta skott mellan de yrkesinriktade och de teoretiska programmen. Vi hade kunnat ha en ny, modern gymnasieskola på plats om inte Jan Björklund under en av de första dagarna hade rivit upp det riksdagen fattat beslut om – en gymnasieskola med en ny, modern lärlingsutbildning. En hel generation ungdomar har gått miste om en bättre utbildning.

Varför är det så viktigt att vissa inte ska kunna gå vidare? Varför är det så viktigt att stoppa detta? Inte ens om man använder hela sitt indivi-

duella val kommer man att kunna få allmän behörighet. Av eleverna som gick ut byggprogrammet 2009 kan vi se att 92,8 procent klarade av sina studier, jämfört med naturprogrammet där det var 91,8 procent. Varför är det så viktigt att stänga ute hälften av landets ungdomar?

Vi har en utbildningsminister som hela tiden säger att alla inte kan bli akademiker. Nej, vem i hela fridens namn vill att alla ska bli akademiker? Alla vill inte bli folkpartister, och alla vill inte bli akademiker. Men varför inte tillåta en undersköterska att faktiskt gå vidare och ta en omvårdnadskurs på yrkeshögskolan? Det är nämligen där dörrarna nu stängs.

Skolverket och forskningen visar att ökad sortering sänker kunskapsresultaten för alla elever, och nyligen kommenterade nuvarande universitetskanslern att de nya antagningsreglerna till högskolan börjar tillämpas i höst. Systemet är helt klart krångligt och ställer höga krav på dagens ungdomar eftersom valen måste göras allt tidigare för att öka chanserna att komma in på högskolan. Redan i årskurs 5, när man väljer språk, är det sannolikt att barn med engagerade föräldrar gynnas. Trots detta lägger regeringen fram förslag efter förslag som sorterar barn allt lägre ned i åldrarna.

Till detta kommer slakten på komvux, där det nu i lågkonjunktur finns färre platser än 2006 då det var högkonjunktur. En ny regel införs i förslaget till skollag, vilket innebär att det blir förbjudet att läsa upp betyg. De som läser på komvux kommer också att hamna i en sämre kvotgrupp. Trots att vi har de största ungdomskullarna sedan 40-talet bygger man inte ut högskolan. I en syskonskara kommer det att handla om vilket år man är född och inte hur begåvad man är. Andelen som går vidare till högre studier har minskat från 44,8 procent till 43,6 år 2008.

För första gången någonsin sänker man utbildningsambitionerna i Sverige. Återvändsgränderna blir ett faktum. Alla kan, och alla ska få en chans till – och en chans till, och en chans till – även om man valde fel när man var elva år. Det är vår ambition, och vi kommer att öppna dessa dörrar om vi vinner valet.

Herr talman! Det är här den stora skiljelinjen går i svensk utbildningspolitik, om man vill ha en möjligheternas skola eller den stängda dörrrens utbildningssystem. Med detta yrkar jag bifall till reservationerna 1, 3, 6 och 10.

(Applåder)

Anf. 39 ROSSANA DINAMARCA (v):

Herr talman! Vi är framme vid den sista debatten för utbildningsutskottet den här mandatperioden. På skol- och utbildningsområdet var det till en början många förändringar som föreslogs. Det har handlat om att förbjuda elevmajoritet i lokala styrelser och om låtsasbefogenheter för lärare. Man har bromsat upp en ny gymnasieskola för att komma med en annan, som delar upp och urholkar utbildningarna. Regler för de fristående skolorna har blivit generösare.

Nu är det dock den sista debatten, och vi har kommit till det regeringens själv nästan har beskrivit som sitt flaggskepp. Om jag inte minns helt fel sade Sten Tolgfors i kammaren före det förra valet att en borgerlig regering skulle kunna skriva ihop en skollag på ett par veckor. Nu står vi

här, fyra år senare, med en skollag som inte är fullständig och en skollag som har fått massiv kritik från Lagrådet för att vara slarvig.

Förvisso kan vi se att Jan Björklund har lyssnat på Vänsterpartiet när det gäller kravet på att alla lärare i skolan ska vara behöriga för att vi ska kunna garantera alla elevers rätt till utbildning. Det är bra, men vi vill att samma behörighetskrav ska gälla också för modersmåslärare och yrkeslärare. Det är synd att Björklund har missat det.

Även om stora delar av skollagen var sådant som fanns med redan när s, v och mp förhandlade under förra mandatperioden kan vi inte bara yrka på förändringar, utan vi måste yrka avslag. Därför yrkar jag så här inledningsvis bifall till reservation 1.

Fru talman! Jag fick mig ett litet skratt i morse när jag slog upp Svenska Dagbladet och läste Brännpunkt. Det blir nämligen lätt parodiskt när regeringsföreträdare pratar om forskning på skolområdet. Margareta Pålsson hänvisar till en rapport där det redan i sammanfattningen klargörs att man inte kan dra några entydiga slutsatser. Tvärtom är det ganska många "kanske" i den rapporten.

Om regeringen var intresserad av forskning på utbildningsområdet på riktigt skulle man kanske ha tagit till sig det som fler än en forskare har kommit fram till, nämligen att det behövs andra mer utvecklade uppföljningsverktyg i skolan om man är intresserad av uppföljning och inte bara sortering.

Betygen är inte ett informationsverktyg utan ett urvalsinstrument och verkar därmed bara sorterande. Vi i Vänsterpartiet och De rödgröna vill följa upp och förbättra de uppföljningsverktyg som finns i skolan. Vi vill ha nationella riktlinjer för utvecklingssamtal och skriftliga omdömen så att vi får en likvärdig bedömning oavsett vilken lärare man har och vilken skola man går på.

Vi vill till skillnad från regeringen lagstifta om alla elevers rätt till att nå kunskapsmålen. Skolplikten ska omfatta mer än elevers skyldighet att vara i skolan. För Vänsterpartiet gäller det även elever med funktionsnedsättning. Elever med funktionsnedsättning ska kunna kräva en lika bra utbildning som alla andra elever och ska givetvis få stöd även för att nå såväl VG som MVG.

När vi ändå är inne på betygstemat vill jag lyfta fram högerpartiernas förbud mot att läsa upp betygen på komvux samtidigt som man också försvårar för dem som läst på komvux att gå vidare till den högre utbildningen. Vi ser kunskap som en rättighet. Vuxenutbildningen har varit viktig för att alla ska kunna tillgodogöra sig den rättigheten, fram till nu. Den reaktionära högerregeringen ser på komvux som en gräddfil eller räkmacka in i högskolan. Det är underförstått att det är fusk att komplettera sin gymnasieutbildning som vuxen. Det är en syn vi inte delar, minst sagt.

Fru talman! När skolministern presenterade sitt förslag till skollag lyfte han elevhälsan och att man nu specificerar vilka personalkategorier som ska ingå, och det är bra. Det som är mindre bra, och som jag väljer att fokusera på här, är de delar skolministern valde att inte lyfta upp. Man lägger inte in mer pengar till elevhälsan för att kunna bygga ut den med dessa personalkategorier. Vi vet att allt fler elever mår dåligt, och de ska inte mötas av en lapp på kuratorns dörr om att hon eller han träffas tre timmar en gång i veckan. Det är varken hållbart utifrån elevernas eller

kuratorernas perspektiv. Jag har mött kuratorer som ansvarar för 1 000 elever på sex olika skolor. Åt detta gör regeringen ingenting.

Det Björklund inte heller pratade om på sin presentation var att man i den nya skollagen tar bort paragrafen om att elevhälsan ska vara kostnadsfri och att det är huvudmannen för skolan som ska anordna skolhälsovården. I stället står där nu en mer luddig skrivning om att det ska finnas tillgång till elevhälsa. Vad innebär det i realiteten? Ska eleverna vara hänvisade till vårdcentralen i området, eller vad?

För att vi ska få en väl fungerande elevhälsovård som både är tillgänglig för eleverna och där personalen inom elevhälsan är delaktig i arbetsmiljöarbetet i skolan är det av oerhört stor vikt att man finns i skolan.

Fru talman! Den verksamhet inom utbildningsväsendet som farit mest illa är fritidshemmen. Fritidshemmen är viktiga för att ge barn en bra och meningsfull fritid samt stöd i deras utveckling. Fritidshemmen ska ingå som en integrerad del i en samlad skoldag. Därför anser vi att fritidshemmen måste göras tillgängliga för alla barn, och även barn till arbetslösa och föräldralediga ska ha rätt till en plats i fritidshem. Det är särskilt viktigt nu när allt fler föräldrar har drabbats av arbetslöshet och flera barn har ryckts undan från sin fritidshemsplats.

Ett stort problem i fritidshemmen är bristen på resurser, vilket har inneburit att personaltätheten är mycket låg och barngrupperna följaktligen väldigt stora. Under de senaste två decennierna har antalet barn i grupperna mer än fördubblats. Skolverkets lägesbedömningar har pekat på problemen med stora barngrupper och lite personal på många fritidshem. Den här situationen gör det omöjligt att bedriva en vettig pedagogisk verksamhet, utan att det enbart blir förvaring.

Vi vill att det ska framgå av skollagen att fritidshemmen ska ingå i de kvalitetsredovisningar som varje kommun ska vara skyldig att genomföra. Det måste också göras tydligare att det krävs vissa förutsättningar för att verksamheten ska hålla godtagbar kvalitet. Eftersom situationen i många fritidshem är akut och till och med hälsovådlig krävs det snabba åtgärder. Vi vill därför införa ett maxtak för gruppstorlekar på maximalt 20 elever och minst två pedagoger. Även inom fritidshemmen ska personalen vara utbildad och behörig.

Fru talman! Rätten till barnomsorg på obekväm arbetstid är en viktig fråga, inte minst för ensamstående föräldrar. De senaste åren har den rätten försvagats. Därför förväntade jag mig faktiskt att se en förstärkt rätt i den nya skollagen. Högerregeringen har starkt drivit arbetslinjen men backar inte upp med barnomsorg för det.

Det rimmar illa att viktiga samhällsfunktioner förutsätts vara tillgängliga dygnet runt men att kommunerna inte har någon skyldighet att anordna barnomsorg för dem som arbetar på just kvällar och helger. För oss duger det inte med att kommunerna ska sträva efter att erbjuda omsorg på obekväm arbetstid. Finns behovet ska kommunerna erbjuda barnomsorg oavsett vilken tidpunkt på dygnet det handlar om.

Fru talman! För Vänsterpartiet är det självklart att kommunen borde ha en reell möjlighet att ha direkt inflytande över etableringen av en fristående skola. Därför vill vi se att skollagen ändras så att Skolinspektionen bara kan godkänna en ny fristående skola som bidragsberättigad om kommunen i fråga har tillstyrkt det.

Vi tycker att det också i fortsättningen ska finnas en undre gräns för antalet elever för att godkänna en fristående skola och att skolan ska ansöka om dispens för att beviljas undantag från den regeln. En enskild huvudman har sällan, till skillnad från en kommunal huvudman, flera skolor och flera anställda lärare och annan personal som kan arbeta deltid på olika skolor eller tillfälligt förstärka undervisningen på skolor med mycket få elever.

Den senaste trenden är att enskilda personer vill överta och privatisera verksamheten i kommunala skolor. Ofta är det anställda vid skolan som menar att de inte kan utveckla verksamheten i önskad riktning om skolan styrs av demokratiskt valda politiker. Företeelsen brukar kallas för ”avknoppning”. Men ett förskönat språkbruk kan inte dölja det faktum att det är fråga om utförsäljning av gemensamt styrda verksamheter och gemensam egendom. Konsekvenserna av denna utveckling är svåra att förutse, men redan nu kan stora problem anas.

Mot bakgrund av detta föreslår vi att det tillsätts en utredning om privatisering av kommunala skolor som får i uppdrag att se över nuvarande regler, analysera möjliga konsekvenser av utvecklingen och föreslå nya regler, bland annat i fråga om det som nämnts.

Fristående skolor utan annat märkbart syfte än det ekonomiska vinstintresset hör, enligt vår mening, inte hemma inom det svenska utbildningsväsendet. För Vänsterpartiet kommer rätten till kunskap alltid att vara överordnad rätten till vinst. Vinst är ett olämpligt styrmedel i en verksamhet som ska vara behovsstyrd. I de fall en skola får ett överskott bör detta återinvesteras i verksamheten och på det sättet komma eleverna till godo.

Därför tycker vi att det är direkt olämpligt att tillåta driftsformer som är anpassade till affärsverksamhet på en kommersiell marknad och vilkas främsta syfte är att generera vinster till ägarna. Mot bakgrund av detta föreslår vi att det tillsätts en utredning som ska lämna förslag till hur offentliga bidrag ska användas.

Fru talman! Skollagen är omfattande. Jag har redan överskridit den tid jag hade anmält för mitt anförande, och det är inte möjligt att ta upp allting. Vi har reservationer som täcker de delar där vi har en annan åsikt än regeringen. Vi ser fram emot att få genomföra ändringarna efter maktskiftet i höst.

Jag yrkar bifall till reservationerna 8, 13, 34, 49 och 57.

Anf. 40 MATS PERTOFT (mp):

Fru talman! Jag vill börja med att yrka bifall till reservationerna, för tids vinnande till reservationerna 1, 3, 11 och 33 även om vi i Miljöpartiet naturligtvis står bakom också våra övriga reservationer.

Fru talman! Det är inte ofta som man får tillfälle som förtroendevald att följa en lagprocess från början till slut. Jag hade förmånen att vara med i Skollagskommittén, som lade fram sitt betänkande 2002. Vi är två här i kammaren som var med på den tiden – utbildningsminister Jan Björklund och jag. Det har runnit en del vatten under broarna sedan dess. Som Rossana Dinamarca påpekade sade bland annat Sten Tolgfors förra mandatperioden att det bara skulle ta fyra veckor för Alliansen att fixa skollagsförslag. Det tog lite längre tid. Det är en rejäl pappersbunt på några tusen sidor. Ändå hann ni i Alliansen inte med att få in det här med

betyg från årskurs 6. Det var märkligt att ni inte hann få med detta. Men det är ett faktum.

Jag har ägnat de senaste dagarna åt att titta tillbaka och försöka se: Vad gjorde vi? Vad kom vi fram till i Skollagskommittén? Hur står det här förslaget i förhållande till det?

När vi diskuterade skollagen under de tre år som den parlamentariska kommittén arbetade tänkte vi väldigt framtidsinriktat. Vi var överens om en målstyrd skola. Vi menade att det var viktigt att inte detaljstyra skolornas arbete. Vi ville lyfta fram professionens ansvar. Bland annat var det underförstått i alla diskussioner som jag var med om i alla fall – jag vet inte om Jan Björklund var med på dem eller om han missade dem – att timplanen skulle avskaffas.

Det pratades mycket om att inte detaljreglera för mycket. Det talades om lika regler för kommunala och fristående skolor. Det var till och med så att kommittén gjorde uppror mot sekretariatet och ändrade skrivningarna just därför att vi ville ha lika regler. Vi utgick från att vi skulle anpassa regelverket så att kommunala skolor skulle ha lika stor frihet pedagogiskt som fristående skolor.

Vi ville lyfta fram kreativiteten och initiativförmågan. Det var en kommitté som tänkte framåt, som funderade: Hur kan svensk skola utvecklas inför framtiden?

Vad har hänt? När jag jämför detta med det nu föreliggande förslaget till skollag skulle jag vilja säga att väldigt mycket är samma. På många punkter finns en klar överensstämmelse. På många punkter kan jag ställa mig bakom förslaget. Men det finns väldigt mycket som gör det tyvärr nödvändigt att jag tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet yrkar avslag.

Det gäller just de saker som jag nyss nämnde. Timplan skrivs det ingenting om. Det talas mer om disciplin och regler än om framtidstro. Det här med detaljreglering går vidare. Vi får nästan dagligen mejl från både kommunala och fristående gymnasieskolor som är mycket oroade över den pedagogiska friheten på gymnasiet med de lokala varianterna. Vi ser att kvarsittning, som jag redan under kommittétiden debatterade med utbildningsministern om i medier, finns fortfarande kvar. Nu har Alliansen till och med hittat på försittning; man tycker inte att det räcker med kvarsittning. De betygsliknande omdömena har blivit ännu mer betygsliknande.

När jag läser förslaget frågar jag mig: Var är framtidstanken? Vi vet att den svenska skolan är duktig internationellt sett på kreativitet, på initiativförmåga. När vi i utbildningsutskottet var i Japan mötte vi en svensk gäststudent vid Tokyos universitet som förklarade skillnaden mellan svenska studenter och japanska. Han upplevde att japanska studenter vid universiteten hade samma självständighet som gymnasieeleverna har i Sverige. Det gav mig ett bestående intryck.

Det säger någonting om det som jag menar att vi som förtroendevalda är skyldiga att göra: att vidareutveckla svensk skola, inte snäva in. Det är precis där min kritik är starkast när det gäller det här förslaget. Det finns för mycket insnävningar, för mycket detaljregleringar. Det är som om alliansregeringen inte litar på våra skolor, inte litar på våra lärare, inte litar på våra elever. I stället ska vi reglera, reglera och reglera. Jag tycker

inte att det är framtidsinriktat. Jag tycker inte att det är liberalt. Jag tycker inte att det passar i vårt skolsystem.

Vad vi vill ha – och jag tror mig kunna prata också för mina rödgröna kamrater – är kunskap. Vi vill ha kreativitet. Vi vill ha utveckling. Vi vill ha framtid. Vi vill ha en möjligheternas skola.

Det klarar man genom kompetensutveckling, genom uppföljning, genom att ge pedagogisk frihet, genom att ge lika villkor till fristående och kommunala skolor och inte detaljreglera. Numera får jag mejl även från Friskolornas riksförbund som säger att de i princip kan acceptera den föreslagna skollagen, men det är för mycket detaljregleringar. Det är om den ena fasta momssatsen hit och den andra administrativa momssatsen dit. Det blir för mycket detaljer. De som har sysslat med målstyrning vet att detaljer är förödande. Då förstör man ledarskapsförmågorna i dessa skolor, och det gäller både kommunala skolor och friskolor.

Vad händer i stället? Jo, vi får i den här skollagen en uppräkningslista av de återvändsgränder som alliansregeringen har beslutat om de senaste fyra åren. Det handlar om tidiga val i klass 6. Det handlar om att göra det svårare respektive nästan omöjligt att göra om tidiga val i gymnasiet där uppdelningen – alla når inte högskolekompetensen – leder till att man blir bunden av sina tidigare val. Det handlar om komvux. Vi får mejl dagligen från handikappförbunden som uppmärksammat att det här med stöd bara berättigar till stöd till godkänd men inte bättre. Det handlar också om att man till exempel utan vidare kan ge betygsliknande omdömen till sexåringar i förskoleklassen. Det är sådana saker som cementerar tidiga val. Omdömen om ordning och reda och uppförande är sådant som jag inte förknippar med svensk skola.

Om vi vill skapa en framtid måste vi skapa möjligheter. Tyvärr saknas möjligheterna alltför mycket i detta förslag till skollag. Tyvärr verkar det som att partier som kallar sig liberala, frihetliga och allt möjligt inte tycker att man ska ge människor ansvar.

Anf. 41 SOFIA LARSEN (c):

Fru talman! Det är en historisk dag i dag när vi ska diskutera den nya skollagen. Det var ett tag sedan sist; 1985 kom den senaste skollagen på plats. Mycket har hänt sedan dess. Mycket har hänt i svensk skola. Mycket har hänt i omvärlden. Mycket har hänt i det svenska samhället. Det är hög tid, och det finns ett stort behov av en lag som är anpassad efter dagens verklighet.

För tio år sedan tillsattes en parlamentarisk utredning för att ta fram ett förslag till ny skollag. Två år senare, alltså för åtta år sedan, överlämnade utredningen ett förslag till den dåvarande socialdemokratiska regeringen. Men där, på Utbildningsdepartementet, tog det tvärstopp.

Socialdemokraterna fumlade hit och dit och fram och tillbaka. Två ministrar försökte lägga en ny lag på riksdagens bord, men ingen av dem klarade detta. Först lade dåvarande minister Östros förslaget i byrålådan. Sedan försökte Ibrahim Baylan förhandla med Miljöpartiet, för som en del socialdemokrater sade till oss: Vänsterpartisterna kunde man ju inte ha med i diskussionen. Sedan sprack även detta, och förslaget försvann ned i byrålådan igen.

Det var alltså ett totalt misslyckande för den förra röda regeringen. Svensk skola fick fortsatt ha en föråldrad skollag som dessutom var lagad

och lappad till tusen. Det är bara att konstatera att intresset för skolan och intresset för att ge bra, aktuella verktyg till lärare och doktorer inte har varit vänstersidans högsta prioritet. Dess värre verkar det inte vara det nu heller.

Skolan och dess elever och lärare har alltså fått vänta på en ny aktuell lag på grund av vänsterns tidigare misslyckanden. Att då, som vänsterkartellen gör nu, avstyrka hela det nya förslaget till skollag är förbluffande. Det är makalöst, tycker jag. Man vill hellre stoppa ned den i byrålådan igen och börja utreda det ena efter det andra. Hur kan man missunna lärare aktuella och kraftfulla verktyg? Och hur kan man missunna svenska elever rättigheter att lyckas? Det är, som sagt, förbluffande, fru talman.

Men det är väl så när man inte kan komma överens. Vad gör man då? Man försöker först hitta några gemensamma nämnare, men sedan när det visar sig att det inte går försöker man skyla över det och säga att allt är dåligt i stället och att regeringen inte har kommit någonstans. Men det är tragiskt, tycker jag, att man sätter sina egna misslyckanden och detta att man vill skyla över dem före att ge svensk skola, svenska elever och svenska lärare bättre verktyg i vardagen. Det är mycket trist, tycker jag.

Fru talman! Nu har vi äntligen en ny skollag på bordet i riksdagens kammare. Alliansregeringen har lyckats med det som den socialdemokratiska regeringen aldrig klarade av, nämligen att lägga fram en bra och aktuell skollag på riksdagens bord. I ett decennium har svensk skola fått vänta på de allra mest grundläggande verktygen för sin verksamhet. Nu får skolan äntligen en ny modern skollag, och det är en lag som speglar dagens skolväsen och som har en tydlig och enkel struktur att hantera saker och ting efter. Man har regler som så långt det är möjligt är gemensamma för alla skolformer och huvudmän.

Detta är en lag som sätter kunskapen högst, som stärker rättssäkerheten för eleverna och som ger lärare och rektorer de verktyg som de behöver. Det är en skollag för kunskap och en skollag för valfrihet och för trygghet.

Den nya skollagen omfattar alltifrån förskola till och med vuxenutbildning. Det är många förändringar som har gjorts, och det har tagit tid. Hela skollagen har närmare 600 paragrafer. Många av dessa har gått igenom under denna mandatperiod. Skollagen blir för denna mandatperiod den sista del i den stora förändring som Centerpartiet och Alliansen har gjort på utbildningssidan.

Vi har steg för steg under mandatperioden haft ett bygge för en skola för kunskap och för kreativitet och en skola – som jag brukar uttrycka det – för både ramar och kramar.

Regeringen har satt skolfrågan högt på agendan. Vi i Alliansen har gjort det för att vi vet hur viktigt det är att alla barn och elever får med sig ordentliga kunskaper från början för att kunna lyckas i livet. En bra skola och en skola där eleverna får kunskap och trygghet men också en självkänsla att kunna bära med sig är oerhört viktigt. Det är grunden för ett framgångsrikt land. Det är också grunden för likvärdiga villkor för att alla, oavsett bakgrund, ska ha en ärlig chans att lyckas och kunna uppleva och uppnå sina drömmar i livet.

Vi har under mandatperioden tittat mycket på hur framgångsrika skolor arbetar. Hur gör rektorerna? Hur arbetar man med ledarskapet? Hur

arbetar lärarna? Hur gör man för att varje elev ska uppnå sin högsta potential? Utifrån detta har vi kommit fram till och lagt fram förslag för att stärka alla skolor i vårt land – för att stärka likvärdigheten så att alla elever ska kunna lyckas.

Nu är vi på väg på den vägen. Vi har sett till att vi har fått tidigare insatser, en bättre utvärdering, ny lärarutbildning, ett gigantiskt lärarlyft för svenska lärare och en ny betygskala kommer att införas. Vi har stärkt de kreativa delarna i skolan med bland annat en entreprenörskapsstrategi i hela utbildningssystemet. Nu kommer den sista delen för denna mandatperiod, alltså en ny skollag.

Skollagen är otroligt viktig. Jag skulle vilja lyfta fram några delar som jag tycker är extra tydliga. Som grund kan man säga att vi i Alliansen – vi fyra partier – har tagit elevens parti i denna lag. Det är elevens rätt till kunskap som är i fokus och elevernas möjligheter att utvecklas utifrån sin fulla potential. Det är först när vi når detta som vi får en elevanpassad skola – en flexibel skola där alla har möjlighet att lyckas. Det står vi för, och det genomför vi också.

Exempel på detta är att vi stärker och tydliggör rättigheterna för de elever som behöver extra stöd och hjälp. Vi förtydligar kraven på att utreda om en elev är i behov av särskilt stöd. Åtgärdsprogrammen kommer nu också att kunna överklagas. Kunskapsrätten blir tydligare och rättssäkerheten blir tydligare.

En lärare ska anmäla om en elev riskerar att inte nå målen. Vi stärker ytterligare denna kunskapsrätt som inte har funnits med tidigare. Elever som vill nå längre utifrån det godkända de har ska också få möjligheten till detta. Även profilklasser, som jag tycker är viktigt, kommer nu att kunna bli möjligt. Först då får vi en riktigt elevanpassad skola.

Vi stärker kvaliteten genom att skolorna ska ha ett systematiskt kvalitetsarbete. Detta är någonting helt nytt. Det är likvärdigt med det man har inom vården och sjukvården. Det innebär att varje skola måste ha tydliga mål och en tydlig strategi. Utifrån detta har man sitt kvalitetsarbete. Det blir enklare med uppföljning. Det blir också enklare för den enskilda skolan att upptäcka vad som har gått galet och hur man kan göra rätt. Lärarna är skolans viktigaste resurs. Mycket har vi gjort, men i och med den nya skollagen skärper vi kravet på behöriga lärare. Vi säger också att läraren ska ha utbildning för just den undervisning han eller hon ska bedriva. Karriärvägarna görs tydligare – ett mycket bra steg som gör att statusen även för lärarna ökar.

Eleverna i skolan måste må bra för att kunna prestera bra. Därför gör vi också tryggheten i skolan ännu bättre. Vi stärker elevhälsan. Vi ökar tryggheten och studieron på flera olika sätt. Vi ger lärarna och rektorerna verktygen för detta.

Fru talman! Vi förtydligar de nationella målen. Arbetet har pågått under mandatperioden. En läroplan och nya kursplaner kommer. Vi har en utvärdering och en inspektion. I ett decentraliserat system, som vi har och ska ha i svensk skola, behöver vi också en skarp nationell utvärdering. Därför får Skolinspektionen mycket mer stärkta muskler för att kunna vara skarpa i sin utvärdering. Man kan nu göra bättre inspektioner om huvudmännen missköter sig. Man fokuserar på ett helt annat sätt. Vite kommer att kunna utfärdas. Man kan också stänga en skola på dagen

om det visar sig vara så illa att den inte håller den kvalitet som den ska göra.

Det blir bättre och tydligare nationella mål och bättre och tydligare nationell utvärdering, en stor mångfald av skolor och en stor mångfald av arbete däremellan.

Vi har också en del utredningar som är kopplade till skollagen. Flexibel skolstart är en, möjligheten att kunna överklaga betyg är en annan. Vi vill även föra in en form av lex Sarah inom skolan, vilket är viktigt.

Allt detta gör vi, och allt detta vill oppositionen avslå.

Fru talman! Låt oss titta på vad oppositionen säger. Avstyrkandet är gemensamt, men sedan spretar det rätt mycket. Det finns 58 reservationer i betänkandet. Endast 23 av dessa är gemensamma. En av dem är en reservation som säger att alla skolor ska vara bra skolor. Så mycket har man i alla fall kommit överens om. Jag tycker att det är väldigt fint. Jag tror att vi kan sträcka över en hand och säga att vi också går med på det. Ni hade inte behövt reservera er just för detta.

Vad säger man mer? Jo, Socialdemokraterna vill försvåra nyetablering av skolor. Valfriheten ska minska. Likriktningen ska öka. Det anser också Vänsterpartiet, men de vill gå ännu längre. Närhetsprincipen är den enda som ska gälla. Sedan finns Miljöpartiet någonstans däremellan. De står i talarstolen och säger: Åh, vad fint. Vi ska ha mer valfrihet. Det ska vara mer liberalt. Men när man sedan kommer till de skriftliga delarna är man rödare än någonsin tidigare, vilket jag tycker är oerhört trist.

Det är en splittrad opposition. Det är en genomröd opposition som motsätter sig valfrihet och som också motsätter sig elevernas rättigheter och möjligheter att lyckas. Ni har satt krokben för många av Sveriges elever. Nu sätter ni också krokben för svensk skola när det gäller att kunna utvecklas.

Fru talman! Jag yrkar bifall till förslaget i betänkandet om en ny skollag och avslag på de reservationer som finns.

(Applåder)

I detta anförande instämde Ulrika Carlsson i Skövde och Per Lodenius (båda c) samt Patrik Forslund och Fredrik Schulte (båda m).

Anf. 42 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Sofia Larsen slår ut med armarna och undrar om oppositionen ska avstyrka detta. I min inledning förklarade jag varför.

När det här skollagsförslaget först presenterades var jag mycket tydlig med att säga att det inte nödvändigtvis var så att detta behövde rivas upp i sin helhet utan att det säkert fanns delar i detta som vi också håller med om, och så är det fortfarande. Många delar av den nya skollagen är sådant som också fanns med när vi var med och förhandlade om skollagen.

Det som gör det svårt att bara föreslå vissa ändringar i den är att förslaget har fått en enorm kritik från Lagrådet. Det är inte bara lite grann, lite på ytan, utan det är en enorm kritik. Det var över 70 sidor från Lagrådet. Det tillhör inte direkt vanligheterna. Vi måste kunna garantera att eleverna och lärarna i skolan har verktyg som fungerar. Därför kan vi inte bara rakt av köra på med detta, utan vi måste se över den.

Det är klart att man kan bli överens om man tar bort de delar man inte är överens om. Vad jag vet har Sofia Larsen och Centerpartiet tidigare drivit frågan om att man ska kunna överklaga betyg. Det finns inte med här. Om vi hade tagit bort de delar som vi inte var eniga om hade vi kanske fått en skollag som vi hade kunnat säga att vi var eniga om.

Sofia Larsen pratar sig varm för kunskapsrätten. Jag undrar varför den rätten inte gäller för alla elever, även de elever som har en funktionsnedsättning. Varför ska inte alla insatser sättas in för att uppnå målen för såväl Godkänd och Väl godkänd som Mycket väl godkänd?

Anf. 43 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Jag kan lugna Rossana Dinamarca vad gäller kunskapsrätten. Grundskrivningarna är precis likadana som de var tidigare, men vi har lagt till någonting mycket viktigt, en av portalerna i skollagen. Alla elever, oavsett i vilken form man går i skolan, ska kunna utvecklas till sin fulla potential. Det gäller alla elever. Jag kan lugna Dinamarca på den punkten.

Jag måste ändå ställa en fråga när det gäller avslaget. I repliken sade Dinamarca att det beror på att Lagrådet hade sådana synpunkter. De konkreta politiska delarna är alla tillrättade. Det har vi i utbildningsutskottet kunnat följa.

Men Vänsterpartiet och oppositionen säger att detta är upp och ned och att Lagrådet tar upp så mycket. Det ni tar upp handlar om hur Lagrådet ser på strukturerna och hur Lagrådet ser på vad regeringen skriver om bemyndiganden. Den här regeringen har skrivit om bemyndiganden precis så som den tidigare har skrivit. Är det detta, hur regeringen beskriver bemyndiganden, som ska avgöra om ni ska yrka avslag eller bifall till en hel skollag som har oerhört stor betydelse för svensk skola och svenska elever? Det är mycket konstigt.

Fru talman! Jag tror att Vänsterpartiet sätter störst krokben för sina egna mål i sin egen politik. De pratar om mångfald och om att vi ska ha en enhetsskola, men deras lösningar ger ju det motsatta. Hur kan närhetsprincipen ge mer mångfald i skolan? Hur kan en splittring i svensk skola, det vill säga att inte ha några krav, göra så att vi får en enhetsskola? Hur kan detta bli möjligt?

Anf. 44 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Jag ska läsa direkt från betänkandet: Det särskilda stödet ges på det sätt och i den omfattning som behövs för att eleven ska ha möjlighet att nå de kunskapskrav som minst ska uppnås.

För mig är det inte samma sak som att man ska uppnå sin fulla potential som Sofia Larsen faktiskt sade här. Vad gör man för de elever som har en funktionsnedsättning och vill ha ett högre mål än att uppnå det som minst ska uppnås? Det är detta som är problemet. Det är inte bara jag som hittar på det här. Det är flera som har hört av sig, säkert även till Sofia Larsen, om den oro som finns för detta. Man undrar: Varför ska bara vi ha Godkänd som den rimliga nivån för oss att uppnå?

Det är säkert så att man har tillgodosett alla de synpunkter som Lagrådet har kommit med, men vi vill kunna garantera att det är så. Den möjligheten har vi inte haft eftersom beredningstiden inte har varit ocea-

ner av tid. Vi hade väldigt kort tid på oss att reagera på hela den här skollagspropositionen som lades fram.

Anf. 45 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Det är helt rätt som Rossana Dinamarca beskriver. Det har varit en diskussion, och vi har också tagit del av den, när det gäller att kunna nå upp mer än till nivån Godkänd. Vi har också haft diskussioner och kommit fram till ett resultat. Det är självklart. Om man inte bara gör som Rossana Dinamarca, läser på en sida i skollagen, utan också läser på andra sidor ser man att det finns stöd för detta. Det tyckte vi var mycket bra. Alla elever ska ha möjlighet att nå upp till sin fulla potential. Det är viktigt. Detta går mycket längre än vad Vänsterpartiet, Socialdemokraterna och Miljöpartiet säger.

Ni menar att närhetsprincipen ska gälla. Vi ska inte ställa krav. Vi ska inte ha några möjligheter. Vi ska inte ha några betyg. Vi ska inte ha några läxor. Om jag inte visste att det var en restaurangkedja skulle jag tro att Vänsterpartiets nya devis var "bara vara". Man ska bara vara. Man ska inte få möjlighet att utvecklas. Man ska inte få möjlighet att komma vidare.

Ni pratar väldigt fint om allas rätt och enhetsskolan, men det är er politik som har splittrat detta. Det är er politik som har lett till den situation vi har i dag där var tredje 20-åring inte har en färdig gymnasieutbildning och där stora delar lämnar grundskolan utan att ha en ärlig chans att lyckas. Jag tycker att det är en skymf att då säga att vi inte har kommit långt i skollagen. Det är mycket tragiskt för svenska elever och svenska lärare.

Anf. 46 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Jag lyssnade med stort intresse på Sofia Larsens anförande. Det finns säkert mycket som vi skulle kunna komma överens om i den här skollagen. Jag kan hålla med om att det inte var så lätta förhandlingar på den rödgröna sidan under den förra mandatperioden.

Jag tycker att allianspartierna har upptäckt ett nytt och spännande sätt att lösa problemen, nämligen att lägga saker som man inte kommer överens om vid sidan om i utredningar. Rätten att överklaga betyg är någonting som jag vet att Sofia Larsen har varit väldigt engagerad i. Det är en rättssäkerhetsfråga för många elever, och lärare, vill jag påpeka. Såvitt jag vet var utbildningsminister Björklund emot det redan från början när det kom upp i Skollagskommittén, och han uttalade sig för några dagar sedan återigen emot det.

Ändå väljer ni att gå vidare med detta i en utredning. Min fråga till Sofia Larsen är: Varför drev inte Centern igenom rätten att överklaga betyg? Det har utretts ett flertal gånger. Det fungerar i Finland. Varför lyckades inte Centern få in denna rättighet för eleverna i skollagen? Det är ju en rättighet som jag vet att Centern har stridit hårt för.

Anf. 47 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Centerpartiet har stridit för många delar, och mycket av detta finns att läsa i den skollag vi har på riksdagens bord i dag.

Vi strider också för elevens rättigheter att lyckas. Skolan ska ha skyldighet att sätta in de åtgärder som behövs för att man ska kunna komma

igenom den grundskola och den gymnasieskola vi har. Detta finns i skollagen som ligger på riksdagens bord. Vi är överens om detta.

Jag tycker att Mats Pertoft ska vara väldigt glad för att de frågor som jag vet att Miljöpartiet i alla fall tidigare drev, om flexibel skolstart och möjligheten att kunna överklaga betyg, nu också kommer att bli verklighet, för det är så dessa utredningar är tillsatta. Man ska se hur detta ska vara möjligt.

Jag tycker att Mats Pertoft ska vara glad att vi nu kan genomföra någonting som Miljöpartiet aldrig lyckades med under sina tolv år tillsammans med Socialdemokraterna. Inte ens en skollag kunde man få fram. Då är det rätt magstarkt att lyfta upp ett par frågor i detta.

Fru talman! Låt mig passa på att fråga hur det egentligen står till med Miljöpartiet. Det är väldigt fint tal om valfrihet, men det är väldigt rött resultat om man ser till vad de skriver.

Mats Pertoft sade här i talarstolen: Vi ska inte ha något detaljstyre, utan vi ska ha en stor frihet. Men ser man i en av de reservationer som ni har skrivit på tillsammans med Socialdemokraterna och Vänsterpartiet vill ni ha tydligare ekonomisk styrning. Ni ska till och med vara med och bestämma hur mycket kommunerna ska detaljera ekonomin för varje skola.

Är det valfrihet? Är det målstyrning? Det är en tydlig detaljering som Miljöpartiet nu ställer sig bakom. Jag tycker att det är tråkigt att ni har vänt valfriheten ryggen.

Anf. 48 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Valfriheten innebär också att det är viktigt att skolorna, oberoende av vilken huvudman de har, får ekonomiska resurser utifrån sina elevgrupper. Det är det reservationen handlar om.

Jag noterar att Sofia Larsen menar att det ska införas en rätt att överklaga betyg. Det är intressant, och jag blir väldigt nyfiken på vad utbildningsministern kommer att säga eftersom han senast för några dagar sedan sade att han absolut inte trodde på detta.

Jag har också en annan fråga till Sofia Larsen som jag vet att Centern i alla fall har drivit förr, och det är det här med alternativa läroplaner. Varför finns det inget undantag eller någon paragraf om detta i skollagen? I stället ska det beviljas undantag, och man ska vara beroende av regeringens nåd.

Jag vet i alla fall att Centern har drivit frågan om möjligheten att undervisa enligt alternativa läroplaner och att det var en rättighet tidigare. Men även där verkar Centern ha gett sig. I stället måste man nu begära undantag hos regeringen för att få göra detta. Det blir betydligt krångligare än det har varit på mycket länge.

Det är sådant som gör mig besviken. Jag betonade flera gånger att det finns mycket bra i den här läroplanen. Om det blir ännu bättre ska inte jag säga något emot en rätt till överklagande av betyg som jag var inne på innan, men Alliansen verkar knappast vara enig i den frågan.

Hur ser det här med alternativa läroplaner egentligen ut? Jag får stöd av både Friskolornas riksförbund och Waldorfskolor och så vidare som är väldigt oroad över den trend som sveper över Allianssverige. De ser sin existens hotad i grunden.

Anf. 49 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Jag vet faktiskt inte riktigt om Mats Pertoft har läst skollagen blad för blad. Den del där det står om värdegrunder och hur vi ska behandla varandra och annat ska ligga fast. Men möjligheterna att gå vid sidan och ha egna policydokument och andra saker ska självklart finnas. För Waldorfskolorna har man en alternativ läroplan, och den ska finnas kvar. Så har det varit ända från början.

Jag tycker att det är tråkigt om det från Miljöpartiet sprids en oro vad gäller specifikt Waldorfskolorna. De finns väldigt tydligt undantagna i alla de delar av skollagen som man har önskat. Det tycker jag är viktigt att slå fast.

Vi har också kommit längre än vad Mats Pertoft och Miljöpartiet gjorde under den förra mandatperioden. Den här regeringen säger till exempel när det gäller timplaner att de skolor som var med i det timplanefria försöket ska kunna få fortsätta med detta, och nya skolor som vill följa med och inte hann med det förra taget ska också få göra det. Det tycker jag är mycket bra. Det ökar valfriheten. Det ökar möjligheterna för profilering och annat för de skolor som vi har i landet.

Jag tycker att det var synd att inte Mats Pertoft tog tillfället i akt att svara på vad Miljöpartiet nu står för vad gäller friskolorna. Ställer ni er bakom det som Vänsterpartiet säger, att det är närhetsprincipen som ska gälla? Ställer ni er bakom det Socialdemokraterna säger, att friskolor inte är så kul men de finns, så vi försvårar allt vad vi kan för dem? Socialdemokraterna och Vänstern säger sig veta bäst vad alla elever och föräldrar tycker, så de ska helst bestämma.

Är det detta Miljöpartiet står för? Det är synd att Mats Pertoft inte valde att svara på detta. Jag räknar tyvärr med att den tystnaden innebär att man håller med sina vänsterkolleger.

Anf. 50 MARIE GRANLUND (s) replik:

Fru talman! Jag vill först ändra det jag sade tidigare: Det ska vara bifall till reservation 11 i stället för till reservation 10.

Till Sofia Larsen vill jag säga att det var ju fantastiskt att det kom en skollag sista datumet för att avlämna proposition. Vi hann knappt behandla den i utskottet. Väldigt många saker saknas, och då är det ganska lätt att lägga fram en skollag. Det är som sagt var ingenting om överprövning av betyg, och det är ingenting om lärarlegitimation. Det finns fler saker som inte är med, till exempel betyg i årskurs 6. Av någon grundlig anledning har man valt att inte ta med det heller.

Det finns dessutom en förödande kritik från Lagrådet på 77 sidor. Det är ganska mycket. Det är klart att man måste känna ett väldigt stort ansvar om man kan yrka bifall till något som Lagrådet har haft en sådan förödande kritik mot.

Jag inledde med något som ingen har kommenterat, nämligen att det kommer slamkrypare hela tiden. Nu var det handikappförbunden som var ute och sade att det finns en dammlucka i skollagsförslaget. Man är inte nöjd med det som är.

Vad finns det mer som vi inte på dessa korta tre veckor har haft möjlighet att begrunda? Det är ju inte bara vi som har synpunkter, utan det är flera andra.

Jag skulle bedöma att ungefär 90 procent av skollagsförslaget härstammar från vårt gamla förslag, och det är vi självklart för. Men jag skulle vilja fråga Sofia Larsen en sak. Vi har ju haft en stolt tradition av att arbeta tillsammans med Kunskapslyftet. Varför är det så viktigt att förbjuda att läsa upp betyg på komvux?

Prot. 2009/10:141

21 juni

Ny skollag

Anf. 51 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Jag kan lugna Marie Granlund med att när det gäller de saker som hon nu tog upp, bland annat lärarlegitimation, har vi lagt fram ett förslag på det. Betyg från sexan verkar Granlund också vara väldigt ivrig att få. Vi kommer att ha ett gemensamt beslut om detta, och vi kommer också att lägga fram ett sådant. Jag kan alltså lugna Socialdemokraterna på den punkten, om man nu var orolig för att detta inte skulle komma på riksdagens bord.

Marie Granlund säger att en ny skollag är välbehövlig. Det är den, för den gamla är från 1985. Ni har flera gånger misslyckats med att lägga fram ett förslag på riksdagens bord.

Jag förstår inte hur ni socialdemokrater som säger er vara ett statsbärande parti som ska ta ansvar för Sverige och Sveriges skolor har mage att säga att förslaget inte är bra, att ni vill avslå det. Granlund säger själv att 90 procent är sådant som man varit med om tidigare. Hur har ni då, Marie Granlund, mage att ytterligare en gång rycka undan mattan för svensk skola? Jag har svårt att förstå det. Det är icke-ansvarsfullt och oseriöst från Socialdemokraternas sida. Varför har ni inte kommit överens? Nu vill ni gömma er bakom den skyggslappen.

Marie Granlund nämnde något om att läsa upp, konkurrenskomplettera, på komvux. Jag roade mig med att titta på detta, och den 21 juni för fyra år sedan hade Hallengren och Pagrotsky en debattartikel i Dagens Nyheter med rubriken "Nu stoppar vi komvux som gräddfil till högskolan". De skrev bland annat: "Framför allt kan vi inte acceptera att konkurrenskompletteringen starkt missgynnar ungdomar från studieovana miljöer." Just det som ni då tyckte var så viktigt har vi nu lagt fram förslag om. Men helt plötsligt är det inte längre viktigt. Man raserar från Socialdemokraternas sida. Man tar inte sitt ansvar.

Anf. 52 MARIE GRANLUND (s) replik:

Fru talman! Det här är ett spel för gallerierna. Om den borgerliga regeringen och Centerpartiet verkligen hade värnat om landets elever, landets lärare och landets rektorer hade de självklart bjudit in till blocköverskridande förhandlingar. Då hade de sagt att det viktigaste är att vi får någonting som kan vara hållbart över tid. De hade sett till att hitta en minsta gemensam nämnare.

I stället gör man tvärtom och använder sig av djup konfrontation. Man utelämnar de frågor som man inte är överens om, såsom omprövning av betyg. Det gäller även andra frågor. Eller också är det fråga om taktik, att man för tredje gången ska gå till val på frågan om betyg i årskurs 6. Det handlar bara om taktik i stället för att ta frågan på allvar och försöka få en skollag som har bäring över tid. Det är så man skapar ordning och reda.

På samma sätt som när vi tidigare diskuterat högskolefrågor säger man att man vet bäst – trots att rektorer, lärare och studenter varit emot

regeringens nya kvalitetsproposition. På samma sätt har inte heller handikapporganisationerna helt rätt eftersom ni, Sofia Larsen, vet bäst. Det är en ganska fascinerande inställning. Jag undrar hur många fler sådana passusar det finns i förslaget.

Jag skulle återigen vilja säga att jag tror att det är rimligt att prioritera de människor som har fått minst av samhällets utbildningsmöjligheter så att de får företräde till utbildningar som komvux. Att skriva in ett förbud mot att läsa upp betyg måste vara väl magstarkt även för Centerpartiet.

Anf. 53 SOFIA LARSEN (c) replik:

Fru talman! Låt mig börja med komvux och konkurrenskomplettering. Vi anser att vi ska ha en grundskola som ger alla elever en bra grund för att gå vidare till gymnasieskolan. Det är stor skillnad mot det som Socialdemokraterna lyckades med. Ni, Marie Granlund, lyckades radera den enhetsskola som ni pratar om. Ni lyckades radera den kunskapsstrend som svensk skola hade, där vi var en av de bästa i världen. Ni lade grunden för att svensk skola och svenska elever ligger på en nivå som inte är aktuell och som inte är godkänd för det välståndsland Sverige är. Vi har under dessa fyra år sett till att vända skutan. Vi har sett till att eleverna ges en ärlig chans. Ni stod för kunskapssegregering. Vi står för kunskapsökning.

Beträffande konkurrenskomplettering skriver ni – det är era egna ord – att ”det viktigaste skälet till dagens beslut är att ge gymnasieeleverna en mycket tydlig signal om att arbetsinsatsen och studieresultaten under gymnasietiden har avgörande betydelse. Eleverna ska veta att ansträngningar i gymnasieskolan som ger goda kunskaper lönar sig väl inför fortsatta studier.” Det håller vi helt med om. Det är den grund vi har, den som ni tog fram. Det genomför vi. Har ni ändrat uppfattning i den frågan? Det var en bra sak ni gjorde, nämligen att ni ville stärka möjligheterna för alla elever och inte slå undan benen för elever från studieovana hem.

Det är något konstigt med socialdemokratin i dag – ingen yrkesskola, ingen lärlingsutbildning, inget yrkesvux. De vill hellre göra andra saker än att se till att eleverna blir bättre rustade för fortsatta studier och studier i yrkesämnena. Jag har svårt att se vart Socialdemokraterna är på väg i svensk utbildningspolitik, antagligen någonstans dit vi andra väljer att inte följa med.

Anf. 54 MARGARETA PÅLSSON (m):

Fru talman! I höstas lovade Mona Sahlin och de andra vänsterpartierna tydliga besked till väljarna i god tid före valet. I våras lovade alla vänsterpartier besked senast den 3 maj. I dag är det den 21 juni. Det är varken den 3 maj eller i god tid före valet. Fortfarande har varken väljarna, eleverna eller lärarna fått besked om hur vänsterkartellens skolpolitik ser ut. Eleverna förtjänar bättre. De förtjänar ökad kunskap och ökad rättvisa i skolan, men i denna kammare finns bara en tydlig skolpolitik, nämligen Alliansens.

Jag kunde stå här och berätta om allt det bra och nödvändiga som står i vår nya skollag, men det har Sofia Larsen gjort på ett alldeles utmärkt sätt. Därför ska jag ägna mig åt att dissekera oppositionens skolpolitik såsom den ser ut. Jag skulle vilja be er i oppositionen om lite mer besked.

I dag är det er sista chans under denna mandatperiod att visa att ni tar ansvar, att ni bryr er om skolan och att ni har en tydlig vision.

Hur ser ert förslag till ny skollag ut? Anser ni er vara överens? Det gick som bekant inte så bra förra gången ni skulle lägga fram en ny skollag. Ni har säkert långa och tuffa nattmanglingar bakom er för att komma överens om de reservationer ni har i dagens betänkande, men en majoritet av de totalt 58 reservationerna är inte gemensamma.

Inte heller finns det något eget förslag till ny skollag. Ni yrkar avslag på skollagen trots att den är välbehövlig, trots att den är efterlängtd och trots att Marie Granlund tydligen tycker att den till 90 procent bygger på era förslag. Jag har dock inte sagt att jag tycker det.

När jag tittar på de 23 reservationerna undrar jag om de är de stora frågor ni i oppositionen lämnar besked om. Visar de på riktlinjerna inför er gemensamma skolpolitik? Jag kan verkligen inte se det. Ni är fortfarande svaret skyldiga beträffande hur det blir med betyg, hur det blir med valfrihet och mångfald, hur det blir med kunskapsuppföljning, hur det blir med ordning och reda, hur det blir med skolornas frihet, hur det blir med läxorna med mera.

Trots att ny forskning visar att avsaknad av betyg främst drabbar arbetarklassens barn saknas ett gemensamt besked i betygsfrågan. Var är din solidaritet, Marie Granlund, med de elever som skulle tjäna på tidigare och bättre kunskapsuppföljning? Var är din solidaritet med de elever som genom ansträngning kan lyckas med en klassresa i klassrummet? När kommer du att ge besked om ert gemensamma förslag i betygsfrågan?

Alliansen har sedan friskolereformens införande försvarat valfrihet och mångfald i skolan, ofta tillsammans med Miljöpartiet. Under den förra mandatperioden försökte Socialdemokraterna flera gånger försämra friskolornas villkor, men Mikaela Valtersson från Miljöpartiet stod stark tillsammans med oss i Alliansen och försvarade friskolorna, och de rödas förslag föll. Men nu finns Mikaela Valtersson inte längre i utbildningsutskottet, och Mats Pertoft går tyvärr inte i hennes fotspår.

Vad har ni tre vänsterpartier för gemensam politik när det gäller valfrihet och mångfald? Är det så illa att Miljöpartiet övergett det som Mikaela Valtersson så varmt försvarade? När jag för en tid sedan lyssnade på utbildningsministern och Maria Wetterstrand då de debatterade i tv förklarade sig Miljöpartiets språkrör vara redo att försämra för friskolorna.

För att så tidigt som möjligt upptäcka om elever inte når kunskapsmålen och därmed har rätt till stödundervisning har vi infört nationella prov redan i årskurs 3. Med fler kontrollstationer minskar risken för elever att gå osedda genom skolan. Socialdemokraterna har, precis som i fråga om betyg, faktiskt ändrat uppfattning och är i dag, såvitt jag förstår, positiva till tidigare nationella prov. Vänsterpartiet är emot. Om det finns någon uppgörelse om de nationella proven i årskurs 3 och om de blir kvar vet inte jag. Får vi ett svar i dag kanske?

För några år sedan presenterade lärarfacken på DN Debatt en undersökning som visade på lärarnas svåra situation. Fyra av tio lärare ägnade varje dag betydande lektionstid åt att skapa trygghet och studiero i klassrummen, tid som borde ha gått till undervisning. Sex av tio lärare visste inte vilka möjligheter lagstiftningen gav dem att hålla ordning. Därför

införde vi redan 2007 tydligare befogenheter för lärarna att skapa ordning i klassrummet genom att till exempel beslagta störande föremål. Dessa regler finns nu med i skollagen.

Jag ska berätta om en tragisk händelse som inträffade för några år sedan i en kommun i nordvästra Skåne. En pojke på mellanstadiet blev sexuellt trakasserad av två jämnåriga pojkar, och när skolledningen till sist ingrep hade det gått alldeles för långt. Den stackars pojken tvingades dag efter dag gå till skolan och möta förövarna. Då hade vår nya skollag inte trätt i kraft, och då kunde inte skolledningen flytta de två mobbarna.

Nu säger Miljöpartiet att skolan inte ska ha möjlighet att tvinga dem som mobbar, förövarna. Vem är det som ska tvingas flytta, Mats Pertoft? Är det offret eller den utsatta? Var är din solidaritet med offren? Kom nu inte och säg att detta bara är specialfall! Det är klart att det är ett specialfall, men det är ju för specialfallens skull vi har skapat denna regel i skollagen. Hur kan ni i Miljöpartiet säga nej till mobbningsoffrens självklara rätt?

Fru talman! Vi undrar: Hur blir det med läxor? Kommer lärarna att ha möjlighet att dela ut läxor om det hemska skulle inträffa att ni vinner valet? Blir det Socialdemokraternas linje? Eller blir det Vänsterpartiets linje? Vem är det som skulle tjäna på att skolan förbjuds att dela ut läxor?

Jag skulle kunna fortsätta med många fler av skolfrågorna som ni inte har enats om, men jag nöjer mig med detta. Jag undrar slutligen: Om ni vinner valet, ska ni då riva upp skollagen i enlighet med er reservation nr 1, precis som ni har lovat att riva upp gymnasiereformen, avregleringen av apoteket – och, som Lars Ohly vill, börja köpa in apoteken igen – och många andra reformer som vi har infört denna mandatperiod? Får vi ett svar av er i dag? Eller har ni tänkt, om olyckan skulle vara framme, att först bilda regering och sedan börja diskutera skolpolitiken?

Fru talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i dess helhet.
(Applåder)

I detta anförande instämde Patrik Forslund och Fredrik Schulte (båda m).

Anf. 55 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Sin vana trogen har Margareta Pålsson stått här i tio minuter och bara raljerat. Hon har inte sagt någonting med innehåll över huvud taget.

Hon pratar om en nyhetsrubrik kring en rapport, men det var väldigt oklart om hon hade läst rapporten. I så fall hade hon kunnat se alla de kanske som finns där och att man från forskarsidan säger att det inte går att dra några tydliga slutsatser av rapporten. Det är enda gången jag har hört Margareta Pålsson tala om forskning på skolområdet över huvud taget.

Man bryr sig inte om all annan forskning som finns på det här området och som talar ett något tydligare språk. För inte så länge sedan skrev Christian Lundahl och Anders Jönsson på DN Debatt om betyg och vilka andra uppföljningsinstrument som skulle ge betydligt bättre resultat och duga bättre som uppföljningsverktyg. Det är någonting som vi rödgröna är överens om: att strukturera upp och skärpa till hur skriftliga omdömen

och utvecklingssamtal ska se ut för att det inte ska bli så olika som det är i dag och beroende på vilken lärare man har. Det är inte acceptabelt. Det ska vara en likvärdig bedömning och en bra uppföljning.

Vi har inte haft någon nattmangling under vårt arbete, men det har ändå varit 1 400 sidor att gå igenom på knappt tre veckor. Därför är resultatet som det är här i dag. Men vi har många gemensamma ståndpunkter, och det är mer än det som man bara raljerar över.

Anf. 56 MARGARETA PÅLSSON (m) replik:

Fru talman! Jag tackar för recensionen av mitt anförande. Jag är inte säker på att jag blir mest ledsen över att Dinamarca tycker att jag raljerar. Kanske någon annan tycker någonting annat.

Dinamarcas slutsats att jag aldrig har nämnt forskning kan bero på att Dinamarca inte så ofta lyssnar på vad jag säger. Om det är någonting som jag betonar inom skolpolitiken är det just forskning.

Hur är det med forskning på betygsområdet? Om man tittar runt om i världen finns det inte så mycket forskning. Då kan man fråga sig: Varför inte? Nej, i övriga världen är betyg en icke-fråga. Det är bara i Sverige, och möjligtvis i Norge, som det finns en diskussion om betygs vara eller icke vara. I övriga världen är det fullständigt självklart att man har betyg, och därför forskar man inte på det viset.

Allting är aldrig solklart i forskning, men den forskningsrapport som kom nu senast visar väldigt klart att de som led mest av frånvaron av betyg var pojkar ur arbetarklassen. Vi inom Alliansen unnar dem ett bättre skolresultat än vad de har nu.

Jag skulle vilja passa på och fråga Dinamarca om bibliotek i förskolan. Ni vill att alla förskolor ska ha bibliotek, och jag undrar lite: Hur skulle de se ut? Hur skulle det finansieras? Som vanligt har ni mest resurser till allting.

Och hur blir det med läxorna? Ska Dinamarca om hon får möjlighet förbjuda skolorna att dela ut läxor?

Anf. 57 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är oerhört viktigt att även politiken vilar på vetenskaplig grund och att vi tittar på det. Jag är glad över att Sverige forskar en hel del kring betyg och att man inte bara låter det vara och inte tittar på det, utan att man utvecklar och har andra uppföljningsverktyg som är bättre än vad betygen är. Betygen är bara ett urvalsinstrument och används därmed för att sortera, och de duger inte särskilt bra som ett informationsverktyg. Jag är väldigt glad över att vi i Sverige satsar på det. Jag skulle gärna vilja att vi i Sverige satsade ännu mer på utbildningsvetenskap.

När det gäller frågan om bibliotek i förskolan är det för oss lika viktigt som det är i skolan att man har läsfrämjande åtgärder som betyder någonting. Det är oerhört viktigt med skolbibliotek i skolan, med utbildade skolbibliotekarier. Det tror vi är en bättre väg framåt för att se till att alla elever kan nå in i böckernas värld.

När det gäller förskolan vill vi att man ska ha ett bokbestånd som kontinuerligt uppdateras. Man måste inte ha ett skolbibliotek eller huvudbiblioteket i stan, men det ska definitivt vara ett bokbestånd som

kontinuerligt uppdateras. Det kan Margareta Pålsson läsa närmare om i vår reservation.

Det som är intressant att se är att den borgerliga regeringen nu förbjuder elever och även vuxna att gå vidare genom att man förbjuder dem att läsa upp betyg på komvux. Dessutom hamnar de i en sämre kvotgrupp. Man undrar faktiskt lite om regeringen inte vill att alla människor ska kunna gå vidare i sina liv, ha en andra chans och ta en annan väg.

Anf. 58 MARGARETA PÅLSSON (m) replik:

Fru talman! Jag läser i Vänsterpartiets reservation: Vänsterpartiet anser att även förskolans behov av bibliotek bör tillgodoses i lagen.

Det finns väl ingen som kan tvivla på att Alliansen tycker att det är viktigt med böcker och bildning och mer pedagogik i förskolan. Det har vi pratat mycket om, och det har vi skrivit mycket om. Men att varje förskola skulle ha ett eget bibliotek tycker vi är att ta i.

Jag har aldrig varit på en förskola som inte har haft tillräckligt med böcker. Nu har jag inte varit på alla Sveriges förskolor; det behöver säkert bli bättre någonstans, precis som det behöver bli bättre i många grundskoleklasser. Men, som sagt, ett eget bibliotek tycker vi inte att de behöver, men det ska naturligtvis vara ett bra bokbestånd.

Det här med läxorna fick vi inget besked om. Vi har inte heller hört Dinamarca tala om ifall ni ska riva upp skollagen om ni vinner valet. Jag förstår faktiskt inte varför man inte kan säga ja till skollagen och reservera sig på de punkter som man tycker är fel. Jag förstår inte varför man skickar ut den här signalen, som ni gör, till hela skolvärlden: Vi röstar nej till skollagen.

Vi vet vilket stort behov det är av en ny skollag, och vi vet vilken oro det väcker att ni tre oppositionspartier säger nej.

Anf. 59 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Margareta Pålsson längtar tillbaka till den tid när hon samarbetade med Mikaela Valtersson. Längtar Margareta Pålsson tillbaka till den tid när hon satt i opposition?

Jag hade förväntat mig att allianspartierna i utbildningsutskottet skulle vara mer tillmötesgående gentemot Miljöpartiet. Jag kan bara konstatera att allianspartierna inte har haft den förmågan, inte hittills i alla fall. Men de kanske längtar tillbaka till hur det var under förra mandatperioden. Jag hoppas att vi kan infria denna längtan efter valet.

Sedan efterlyser Margareta Pålsson det här med forskning om betyg. Ja, det är intressant. Från Miljöpartiets sida vill vi hemskt gärna utveckla betygsforskningen i Sverige. Vi tar också till oss den forskning som finns som tydligt säger att betyg är ett utmärkt urvalsinstrument. Det är därför vi säger ja till betyg i avslutningsklasserna i grundskolan och gymnasiet. Och man måste utveckla informationen till eleverna.

Men det är detta som är det intressanta när det gäller den här utredningen, när betygen infördes. Vad eleverna från arbetarklassen behöver är information. Vi från Miljöpartiet menar att man behöver mer information än vad betyg kan ge, inte mindre. Det behövs mer utförlig kunskapsrelaterad information, inte mindre. Den information som betygen ger är lite halvdan, för eleverna får aldrig riktigt veta vad de är duktiga på eller mindre duktiga på.

Margareta Pålssons bild av Miljöpartiets betygsmotstånd är nog en aning förlegad, men det är mycket som är förlegat, så det går kanske inte att ändra det.

Prot. 2009/10:141
21 juni

Ny skollag

Anf. 60 MARGARETA PÅLSSON (m) replik:

Fru talman! Miljöpartiets inställning till betyg tycker jag är ganska dålig. Den är dock bättre än Vänsterpartiets. Mer information till elever och föräldrar har vi i allra högsta grad bidragit till.

Jag skulle vilja passa på att fråga Mats Pertoft om er gemensamma reservation nr 3, som jag inte förstår över huvud taget. Det står så här: Varje skola oavsett huvudman ska arbeta för en socialt och kulturellt blandad sammansättning av elever.

Jo, det låter väl bra att den ska vara så. Det ställer vi nog alla upp på. Men hur ska det ske? Hur ska man i Tyska skolan eller i den judiska skolan kunna arbeta för denna sammansättning? Vem är det som ska välja? Är det skolan som ska välja elever? Vi tycker att eleverna ska välja skolan. Och hur rimmar detta med att ni har förslag om närhetsprincipen? Det skulle vara intressant att höra.

Anf. 61 MATS PERTOFT (mp) replik:

Fru talman! Jag vill fortsätta med betygsfrågan, som egentligen är den vi diskuterar. Jag får inga svar från Margareta Pålsson.

Margareta Pålsson är gammal lärare och kan det här med betyg. Hur kan Margareta Pålsson då gå med på en betygsskala som saknar kriterier för de två nya stegen? Det är en betygsskala som är så flummig att jag aldrig hade kunnat komma på den. Det är en betygsskala där man säger att skolorna själva ska hitta på och ta fram betygsstegen. Som elev vet du inte riktigt vad du ska uppnå.

Margareta Pålsson är en lärare som vill ha ordning och reda. Det här är ingen ordning och reda. Det är flum och trams, inget annat. Då undrar jag: Hur kan moderater gå med på detta?

Jag förstår inte heller hur utbildningsministern kunde gå med på det. Men jag vill gärna veta av Margareta Pålsson, som jag vet är en ordentlig lärare, hur hon tänker göra när hon får den här frågan av elever och lärare: Hur ska vi formulera våra betygskriterier enligt den nya betygsskalan? Det är en del av den nya skollagen. Det borde man ha ordning och reda på. Det är något som jag helt saknar i detta förslag.

Anf. 62 MARGARETA PÅLSSON (m) replik:

Fru talman! Jag trodde att Pertoft skulle fråga hur Margareta Pålsson skulle ordna det när hon kom tillbaka till skolan. Men så blev inte frågan.

När det gäller frågan om att det saknas kriterier vill jag säga: Ja, det är ju så det är nu. Det är därför som en elev i Kiruna som har MVG i ett betyg kanske har samma kunskap som en annan elev någon annanstans som har betyget Godkänd. Betygen är inte jämförbara över landet. Det ändrar vi på nu.

Men expertisen säger: Om vi hade haft tydliga kriterier för varje betygssteg – vi ska nämligen ha fler betygssteg – hade det inte blivit lätt, och inte rätt, för lärarna att sätta betyg. Om de vet vad som måste uppnås för att man ska få ett A och vad som ska uppnås för att man ska få ett C har vi en tilltro till att rektorer och lärare kan förstå vad som ska uppnås

för att man ska få ett B till exempel. Det tror vi, och vi är helt säkra på att det blir så.

Men jag hade också önskat att Mats Pertoft skulle ha svarat på hur han såg på min faktaberättelse om den mobbade pojken i nordvästra Skåne. Tycker verkligen Pertoft att det är okej att en elev ska tvingas gå kvar på en skola under sådana omständigheter? Jag förstår att ni tycker det, eftersom ni säger nej till vårt förslag. Men hur kan ni göra det? Det är elakt att ställa frågan nu, fru talman, men jag har faktiskt ställt den tidigare. Jag bara upprepar den för att vara tydlig.

Anf. 63 MARIE GRANLUND (s) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är anmärkningsvärt att de borgerliga ledamöterna inte tycker att arbetet med skollagen är viktigare.

Det är ungefär som när vi antog en forskningspolitisk proposition här i kammaren. 17 timmar efter beslutet hade regeringen tillsatt en utredning för att utvärdera indikatorerna eftersom de kanske inte var så bra som man hade sagt här i kammaren. Vi nås hela tiden av nya rapporter om slarv och hafs i skollagen. Hur ställer sig Margareta Pålsson till det här med handikapporganisationernas kritik? Är de ute och cyklar, eller har de rätt i sak?

På Margareta Pålssons fråga om hur vi kommer att hantera detta är svaret att vi är för ungefär 90 procent av det som finns i skollagen, och det kommer att bli förverkligat. Men vi kommer att göra någonting åt att resurser inte fördelas efter behov. Vi kommer att ta bort förbud mot att läsa upp betyg på komvux, och vi kommer också att slopa en barnomsorgspeng utan kvalitetskrav. Det är några sådana här vallöften som vi ger, och vi kommer att göra allt för att ta bort de återvändsgränder som nu byggs in i systemet.

Jag skulle vilja passa på att fråga Margareta Pålsson en sak. Det enda som jag har hört att ni lovar inför nästa mandatperiod via Anders Borg är att skolan inte behöver mer pengar. Hur kommer det att bli med detta?

Jag vill också ta upp en av de frågor som oroar allra mest på skolorna, och det är vilket huvudmannaskap det ska vara. Det finns en klar konflikt mellan era fyra partier där ett parti som innehar ministerposten vill förstatliga skolan medan de andra tre, om jag har förstått det rätt, inte vill detta. Hur kommer det att bli med detta? Vore det inte dags att ge ett besked?

Anf. 64 MARGARETA PÅLSSON (m) replik:

Fru talman! Till skillnad från Marie Granlund kan jag lämna besked direkt som även utbildningsministern kan bekräfta. Det blir inget statligt huvudmannaskap om det går som vi vill och vi vinner valet.

Jag skulle kunna rikta samma fråga till Marie Granlund, för vad jag förstår finns det ett parti i ditt gäng som vill ha en statlig skola. Jag frånsäger inte på något sätt Folkpartiet dess rätt att tycka att vi ska ha en statlig skola, men vi är överens om att vi inte är överens och att den frågan skjuts på framtiden. Inte sant, herr minister?

När det sedan gäller våra ledamöter och att ta allvarligt på detta kan jag försäkra Granlund att vi tar allvarligt både på skollagen och på skolpolitiken. När det gäller att satsa mer pengar på skolan svarar jag precis som Anders Borg och Fredrik Reinfeldt gör, nämligen att först och

främst ska vi ha ordning och reda i statsfinanserna. Om vi har det kommer det att läggas mer pengar på välfärden, och där ingår skolan.

Innan det blir val kommer vi att veta om det finns ett utrymme, och då kommer det också fler utfästelser.

Slutligen skulle jag vilja svara på detta om handikapporganisationerna. Jag är inte säker på att de har läst 4 §, och det har tydligen inte Marie Granlund heller gjort, så jag ska läsa högt: ”I utbildningen ska hänsyn tas till barns och elevers olika behov. Barn och elever ska ges stöd och stimulans så att de utvecklas så långt som möjligt. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.”

Anf. 65 MARIE GRANLUND (s) replik:

Fru talman! Det var ett befriande svar, måste jag säga, om att skolan ska förbli kommunal. Då hoppas man på att utbildningsministern bekräftar detta sedan i sitt anförande, för då kan vi slippa den oron på skolorna.

Margareta Pålsson kanske kan vara lika frispråkig och svara på om det kommer att bli någonting med Frivux. Eller är den utredningen förpassad till papperskorgen för gott? Hur blir det med utredningen om omprövningen av betygen? Hur blir det med de specialutformade programmen på gymnasieskolan? Det tycker jag att det vore bra att få reda på.

Jag tycker att det som sagt är anmärkningsvärt att man lägger fram en skollag så sent som man över huvud taget kan fast man tidigare sagt att det här var hur enkelt som helst att göra. Man har inte med någonting om legitimationsfrågan. Man har inte med andra frågor där man inte är överens. Det är självklart väldigt lätt att lägga fram en skollag då.

Vi kommer att göra vissa omarbetningar, ja. Vi kommer att ta bort de återvändsgränder som ni inför, och det är väldigt viktigt för oss. Självklart ska det vara möjligt att läsa upp betyg på komvux, självklart ska vi ha en gymnasieskola som inte är tudelad, självklart ska det finnas fler platser inom högskola och den kommunala vuxenutbildningen och självklart ska vi satsa på ökad kvalitet. Det är sådana här saker som är jätteviktiga för att vi ska fortsätta att vara en framgångsrik utbildningsnation. Resultaten sjunker faktiskt nu, och det kanske vore dags att börja ta ansvar för det och inte bara skylla på 70-talets skolpolitik eller något liknande. Det är dags att ta ansvar för de fyra år som man har regerat.

Anf. 66 MARGARETA PÅLSSON (m) replik:

Fru talman! Vi behöver inte gå så långt tillbaka som till 70-talet. Vi kan gå till de föregående tolv åren, och så kan vi prata om vem som borde ta ansvar för dem. Vi är fullt villiga att ta ansvar för vår politik och för vår mandatperiod, men att ändra på kunskapsnivån i den svenska skolan är som att ändra riktning på en stor oceanångare – det tar tid. Först ska reformerna beslutas här, sedan ska de implementeras och sedan ska det bli resultat ute i klassrummen. Det mesta av det som vi har jobbat med är fortfarande inte genomfört, till exempel denna viktiga skollag som ni alla tre oppositionspartier står här i dag och säger nej till.

Det är faktiskt magstarkt, Marie Granlund, att du står här och pratar om allting som du påstår att vi inte har lämnat besked om. Det som vi inte fick med i skollagen för att vi inte var överens var omprövning av betyg, flexibel skolstart och Lex Sarah. Alla tre sakerna har vi lagt i utredningar där vi har lämnat direktiv om att det ska göras och att vi vill ha svar på hur.

Om ni hade svarat på alla de frågor som ni inte är överens om skulle ni kanske kunna ställa de här frågorna till oss. Vi har rätt ut de flesta av våra problem, och de här tre kommer att bli färdiga. Legitimationen har du säkert läst att vi är överens om.

Ni må vara duktiga på att ha en politik för fler platser på högskolan, men vi kan också konstatera att det aldrig någonsin har gått så många elever på de svenska högskolorna som just nu.

Anf. 67 TINA ACKETOFT (fp):

Fru talman! Förra veckan hade vi väl denna mandatperiods längsta debatt i kammaren. Den behandlade en för Sveriges framtid avgörande fråga, nämligen vikten av att vi har säker och kontinuerlig tillgång till el. Utan den har vi inte möjlighet att driva och vidareutveckla den energiintensiva industri som vår välfärd till så stor del bygger på.

I dag har vi, fru talman, en för Sveriges framtid lika avgörande fråga att debattera, nämligen vikten av att vi har säker och kontinuerlig tillgång till kunskap. Lika självklart som att inga hjul kan snurra utan el är det att det är kunniga, kreativa människor som ska komma fram till *vilka* hjul som ska snurra i Sverige i framtiden.

Sveriges största chans att möta den nya globala konkurrensen är att satsa på kunskap. Det tror jag att vi alla är överens om. Vi varken ska eller kan konkurrera med låga löner eller dåliga arbetsförhållanden. I stället måste vi vara kunniga, vi måste vara innovativa och vi måste vara mer produktiva än andra. Då är utbildningskedjan pulsådern i Sverige.

Fru talman! Den nya skollagen var en mycket efterlängtdad proposition. Alla berörda remissinstanser var i princip i grunden positiva. Den gamla skollagen från 1985 med rötterna i 1968 års anda är helt enkelt passé.

Oppositionen, med Socialdemokraterna i spetsen, sade sig stå för merparten av de förändringar som föreslogs av regeringen. Deras huvudsakliga argument emot förslaget var att det inte diskuterade lärarnas roll, och man ville se en lärarlegitimation. De argumenten har ju fallit med ett gigantiskt brak. Det vet vi alla. Tidigare i våras klubbade vi igenom en ny komplett lärarutbildning med tydlig fokus på ökad kompetens, med ett prövoår med handledare efter avklarad utbildning. Vi vet nu också alla att det kommer en lärarlegitimation som är utfärdad när man anses vara lämplig.

Även om det nu inte är logiskt blir det i alla fall konsekvent när oppositionen i dagens betänkande ännu en gång avstyrker något som de egentligen själva vill ha med orden ”vi delar till övervägande del regeringens bedömningar i förslaget ... som i stora delar utgår från utkastet till lagrådsremiss med förslag till en ny skollag” samt det arbete man gemensamt har utfört. Sedan fortsätter man: ”Vi föreslår därför att riksdagen avvisar propositionen.”

Är det någon mer än jag som blir lite fundersam? Uppenbarligen kom man alltså inte själv längre än till ett utkast till en lagrådsremiss med förslag om en ny skollag. Sedan tog det stopp i den arbetsgruppen.

Men, snälla ni, nu har ni ju världens chans att rösta på det ni i själva verket ville genomföra. Vi ger er den chansen här i dag. Om ni menar allvar med att ni vill att Sverige ska kunna vara en kunskapsnation och kunna ta matchen med de övriga länderna skulle ni rösta för detta förslag, men om det inte är det ni vill förstår jag ert agerande.

Fru talman! Skollagen innehåller en mängd förtydliganden, förenklingar och fokusering. För att inte uppta resten av dagen i den här kam-maren kan jag instämma med mina föregående allianskolleger i mycket av de detaljer de har gått in på. Jag kommer därför bara att ta upp det som jag tycker är den fundamentala inriktningen i hela skollagen. Det är den vägen vi inom Alliansen gemensamt och jag som liberal vill att Ut-bildningssverige ska ta. Den röda tråden i den nya skollagen är att skapa en skola med högre kunskapsambitioner och bättre studiero för alla ele-ver, en skola med en tydlig koppling till barnkonventionen. Det är bar-nets rätt vi ser till. Det är barnet som ska ha rätt till en god utbildning.

Det är också en inkluderande skola som ser till allas behov. Alla barn och elever ska få möjlighet att utvecklas så långt som det är möjligt uti-från egna förutsättningar. Det gäller de som har lite svårare att nå hela vägen fram. De får lagstadgad rätt. Det gäller också dem som har det lite för enkelt, som skulle vilja kunna ta sig fram lite snabbare. Dem värnar vi också i den nya skollagen.

Det låter ju vackert, muttrar säkert någon på vänsterflanken nu. Låt mig då bara ta upp några av de grundläggande frågorna.

Först och främst utgår skollagen som sagt från att vi alla är unika som individer. Men jag tror inte att jag är något unikum i det faktum att jag presterar som allra bäst när jag har lite press på mig. När jag har press och när jag har ro, det är då jag fokuserar. Det är då jag gör mitt arbete som bäst. Jag måste faktiskt säga att jag ser samma beteendemönster hos mina tre söner. Samma sak där, lite press och studiero och de kan foku-sera.

När vänsteroppositionen anklagar Alliansens skolpolitik är det ofta för att man vill låta påskina att den skulle vara hård, inriktad på krav i form av prov och straff i form av betyg. Att lärarna ska få tydliga regler för vad man får eller inte får göra i klassrummet anses också vara inhu-mant i en socialistisk skola.

Då måste man ju ha missat hela resonemanget. Kunniga, engagerade och trygga lärare har en väldigt mycket större potential att skapa intresse och studiero i en klass. Det är därför den nya lärarutbildningen är så fundamental i hela omläggningen av utbildningspolitiken. Men i de fall inte ens detta räcker till måste ju lärarna ha trygghet och veta att man får lov att ta den där mobiltelefonen om den anses störande. Man får faktiskt lyfta ut en elev från klassrummet, vänligt men bestämt, under resten av lektionstiden om det inte fungerar. Man får till och med lov att stänga en hel skola om det skulle vara så att man måste säkra miljön för de andra.

Prov och betyg behövs för att ge det där lilla extra som gör att man tar saker på större allvar och fokuserar, men också för att lärarna snabbt ska kunna se att här behöver extra åtgärder sättas in. Fru talman! Jag är helt övertygad om att med duktiga lärare blir prov en lagom utmaning

och betyg ett stöd i fortsatta studier. Jag tror att alla föräldrar faktiskt delar den insikten.

Det är också föräldrarna som har ansvaret för sina barn. Det är på dem vi lägger fostran och uppfostran. Lärarna har sin roll som pedagoger. De ska förmedla kunskap och uppmuntra nyfikenhet och kreativitet. Men det behövs också andra funktioner i skolan om eleverna ska kunna utvecklas optimalt. Därför är det så skönt att vi i denna skollag nu befäster att det ska finnas tillgång till utbildade läkare, sköterskor, kuratorer, psykologer och specialpedagoger för att stötta eleverna, men också för att frigöra lärare till att göra det de en gång faktiskt utbildade sig för, att vara lärare.

Mot detta opponerar sig oppositionen med invändningen att det inte står att just elevhälsan ska vara kostnadsfri. Då har man helt plötsligt glömt bort att all utbildning i Sverige ska vara kostnadsfri. Den allmänna skolplikten är kostnadsfri i Sverige. Eftersom Alliansen nu skriver in kravet på skolhälsa i skollagen omfattas alltså den också av denna paragraf.

Fru talman! Reglerna för kommunala skolor och friskolor ska vara gemensamma. Om det är vi överens. Friskolorna är ett viktigt inslag i vårt utbildningssystem. De skapar valfrihet för elever, för föräldrar och för lärare. De skapar pedagogisk utveckling som också spiller över på andra skolor, på andra huvudmän.

Tvärtemot vad man får höra från socialdemokrater och vänsterpartister – miljöpartisterna har ju tidigare i alla fall som bekant varit på vår linje i denna fråga – kan friskolorna verka mot segregation i samhället. Det är nämligen inte friskolorna som skapar segregationen. Det är det faktum att vi bor så segregerat som bygger murar mellan folk. Därför blir det mycket märkligt när man i sin reservation säger att närhetsprincipen ska gälla och att skollagen tydligt ska ange att elever som huvudregel ska få placering nära sin bostad. Är det bara jag som får en konstig planekonomisk rysning när jag hör detta? Man ska få en placering nära sin bostad. Det är ju detta som är problemet. Det är när människor inte ges möjlighet att ta sig ut ur sina invanda mönster som vi får segregation. Här behöver definitivt mer göras, men skjut inte på friskolorna för detta.

Fru talman! Jag försökte faktiskt att anmäla lite längre talartid. Det är ett gigantiskt reformarbete vi debatterar, men jag ska försöka avrunda.

Med den nya skollagen och de övriga reformer som nu genomförs lämnar Alliansen tydliga besked om hur vi vill fortsätta att utveckla svensk skola. Det väcker lite frågor. Jag vet att de har dykt upp innan också, men jag är också nyfiken av naturen.

Hur ser oppositionen egentligen på den nya lärarutbildningen, med lärarlegitimation som Socialdemokraterna tidigare efterlyste? Ska elever som vill koncentrera sig på mer praktiska yrkesämnen på gymnasiet få lov att göra det, eller ska de vara tvingade att läsa andra ämnen som de inte är intresserade av? Ska betygen komma i årskurs 6, 7, 8, 9 eller ska de helt enkelt rensas ut? Ska det vara tillåtet att flytta elever som skrämmer, som stör och som förstör, eller vill ni fortsätta med att helt enkelt stänga hela skolor och kollektivt bestraffa hela elevkåren?

Med de frågorna hängande i denna sal, fru talman, yrkar jag bifall till samtliga förslag i detta viktiga betänkande och avslag på motionerna, om det inte har framgått tidigare.

(Applåder)

Prot. 2009/10:141

21 juni

Ny skollag

I detta anförande instämde Patrik Forslund och Fredrik Schulte (båda m).

Anf. 68 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Tina Acketoft pratade om barnens rätt och om valfrihet för lärare, elever och föräldrar. Då funderar jag lite på hur man ser på de fristående skolorna, för det pratade Tina också väldigt mycket om. Vad gäller konfessionella skolor gör man en skillnad i den nya skollagen. Man säger att i kommunala skolor ska utbildningen vara konfessionsfri medan det i fristående skolor enbart är undervisningen som ska vara konfessionsfri. Det som jag funderar på är var barnens rätt kommer in i det här. Har barnen rätt att fritt forma sin egen uppfattning och inte efter den tro som skolan eller föräldrarna kanske vill att man ska ha?

Hur är det med de vinstdrivande skolorna där framför allt rätten till vinst går före elevernas rätt till en bra utbildning? Vi vet att kvaliteten får stryka på foten genom att man har en hög andel obehöriga lärare, man har inte anpassade lokaler och så vidare. På vilket sätt försvarar man barnens rätt i det? Varför glömmer Tina Acketoft bort den stora debatt vi i dag har när det gäller vinstdrivande skolor? Hur ska man reglera dem? Det framgår inte med en rad. Den nya skollagen ger generösare regler för de fristående skolorna.

Anf. 69 TINA ACKETOFT (fp) replik:

Fru talman! Vad gäller de konfessionella skolorna vet Rossana Dinamarca precis likaväl som jag att undervisningen ska ske icke-konfessionellt. Det är samma regler som gäller för vilket huvudmannaskap som helst.

Vi säger också att Skolinspektionen – numera inte en tandlös organisation utan beväpnad med de medel som behövs och med rättigheten att ställa exakt vilka frågor som helst när som helst – är den kontrollfunktion vi väljer att ha. Vi anser att det borde finnas rätt att starta konfessionella skolor om man så vill, men de ska följa den läroplan som vi har upprättat här och de ska också följa reglerna. Det har vi satt Skolinspektionen till att kontrollera.

Friskolorna ses som grunden till allt ont, speciellt om det finns någon typ av ekonomisk vinning. Men som förälder väljer du den skola där du anser att ditt barn kommer att utvecklas optimalt. Vilken förälder skulle välja en skola som enbart har ekonomiska motiv, som Rossana Dinarcas reservation brukar mynna ut i? Vilken förälder som gör ett aktivt skolval skulle välja en skola som inte levererar det man vill ha, som inte levererar engagerade lärare, som inte levererar den utbildning man vill ha för sitt barn?

Vi säger också – och det verkar ha gått över huvudet på Rossana Dinamarca – att friskolor ska likställas med de kommunala skolorna. Det är samma spelregler som kommer att gälla i så hög utsträckning som det någonsin går, oavsett huvudman i det svenska skolsystemet. Det tycker jag är bra. Då kan jag som förälder välja utifrån kvalitet på ett enkelt sätt.

Anf. 70 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Fru talman! Jo, jag har hört att samma spelregler ska gälla för alla. Jag har också hört minister Jan Björklund och andra folkpartister som innan valet 2006 sade att man skulle förbjuda de konfessionella skolorna. Det har vi inte sett något av. Det vi ser är en differentiering i lagstiftningen. Det står uttryckligen att vid de kommunala skolorna ska *utbildningen* vara konfessionsfri, men för fristående skolor gäller att *undervisningen* ska vara konfessionsfri. Det är en skillnad. Varför ska man göra den skillnaden?

17 procent av skolpengen som går till Baggiums skolor ska gå, utan undantag, till huvudkontoret i Oslo och till aktieutdelning. Tycker ni, Tina Acketoft och resten av högerregeringen, att det är acceptabelt att skattemedel, som är ämnade för eleverna och skolan, ska användas till aktieutdelning? Är det så vi ska använda våra skattemedel? Jag trodde i min enfald att vi ska garantera att skolpengen ska användas för eleven och skolan och ingenting annat. Men för Tina Acketoft och regeringen har det varit viktigare att försvara rätten till vinst framför rätten till en bra utbildning.

Apropå segregationen vi har sett i skolan får vi ofta höra att det har kommit invandrarbarn till innerstadsskolorna. Men segregationen är ett vidare begrepp än så. Även i Skolverkets rapport tas bostadssegregation upp, men man säger att kamrateffekterna har försvunnit. Det har blivit mer homogena grupper därför att de kommer från liknande bakgrunder. Det kan människor från andra länder också ha, även om de inte har bott i Sverige. Det är den segregationen vi ser i skolan, och det är den segregationen som den här regeringen har valt att se förbi.

Anf. 71 TINA ACKETOFT (fp) replik:

Fru talman! Jag blir inte så förvånad när en vänsterpartist och en liberal inte är samsynta när det gäller valfrihet. Vi talar hela tiden om kvalitet och valfrihet i skolsystemet så att alla får hitta den plats de behöver för att utvecklas optimalt. Då säger Vänsterpartiet att det ska vara ett system som fungerar, oavsett individerna.

Man kan också vända på frågan och undra vad det är som gör att friskolorna faktiskt kan leverera en högkvalitativ utbildning billigare än den kommunala skolan. Kanske vi kan lära från den typen av verksamhet för att höja kvaliteten i de svenska skolorna med de pengar som redan finns i systemet? Sverige är ett av de länder där den minsta andelen av våra skolpengar går till ren och skär kunskapsförmedling. Det finns stora kringkostnader runt kunskapsförmedlingen. Tänk om ni kunde lära er från friskolorna att förmedla utbildning och kunskap på ett billigare sätt. Det gör de uppenbarligen, annars skulle de inte kunna ta ut några vinster. Det är så det fungerar. Föräldrar skulle inte lämna sina barn till dessa skolor om de inte visste att de skulle få kvalitet. Om skolorna råkar göra detta till en billigare peng, varför kan vi inte lära oss av det så att vi kan

få in mer pengar i statskassan? Men nej, standardlösningen från Vänsterpartiet är som vanligt att klippa bort, förbjuda och se till att systemet fungerar som det gör.

Ni är systembevarare. Ni har alltid varit det, och ni kommer alltid att vara det. Liberaler ser andra möjligheter.
(Applåder)

Anf. 72 GUNILLA TJERNBERG (kd):

Fru talman! Vi har i dag tagit del av en debatt där två alternativ tydligt står mot varandra. Det är oerhört tydligt. För varenda tv-tittare – jag hoppas att många tittar hemma vid apparaterna och kommer att följa debatten på webben i kväll – måste det tydligt framstå att här finns en enad allians. Vi är fyra allianspartier. Vi talar med samma tunga, och vi har samma grundvärderingar och grundsyn. Vi sätter eleven i centrum, och vi sätter föräldrarna i centrum. Vi lägger fram ett förslag till en skollag där den enskilda eleven står i centrum, där föräldrar och valfriheten är viktiga.

Mot detta står en enormt splittrad opposition. Den sista repliken från Rossana Dinamarca gjorde det ännu mer tydligt. Jag ska inte på något sätt säga vad man ska göra på vänstersidan, men om man hade tänkt igenom detta ordentligt i dag skulle man nog i det här läget ha valt att avstå den sista repliken från Rossana Dinamarca. Nu blev splittringen fullständigt total.

Jag vill ändå ge mig i kast med att kort påminna om historien. Min kollega Sofia Larsen gjorde det mycket bra, men jag vill ändå säga något i det sista anförandet från Alliansen innan utbildningsministern tar vid efter voteringen.

En skollagskommitté tillsattes för ett antal år sedan – 1999 – av den dåvarande socialdemokratiska regeringen. Den dåvarande skollagen hade varit i bruk i tolv år. Mycket hade hänt inom skolväsendet under tiden. Vi hade fått kommunaliseringen, införandet av friskolesystemet hade ägt rum, barnomsorgen hade överförts från Socialdepartementet till Utbildningsdepartementet, integrationen mellan förskoleklass, skola och fritidshem var igångsatt. Då hade det skett ett lappande och lagande för att kunna åstadkomma reformerna. Man var redan då framme vid vägs ände.

Så var utredningen klar 2002. Många av oss förväntade en proposition från den dåvarande socialdemokratiska skolministern Ibrahim Baylan, men någon sådan presenterades inte. Ingenting kom. Vi fick höra i korridorerna att det var svårt att komma överens på vänstersidan. Det framstod som att Miljöpartiet steg åt sidan. Miljöpartiet ville då sätta sin övertygelse i centrum. Man valde sin övertygelse, och man valde sina politiska och ideologiska idéer och gick ihop med nuvarande Alliansen i ett antal frågor. Därmed kunde vänstersidan inte lägga fram ett förslag till gemensam lagstiftning.

Miljöpartiet har nu vänt. Man går nu mot det röda hållet, och man håller på att överge sina grundideal i skolfrågorna. Jag är oerhört besviken på Miljöpartiet. Jag har under den här mandatperioden lyssnat till Mats Pertoft. Han har tydligt gått rakt åt sidan åt vänsterblocket. Han säger fina ord om valfrihet, friskolor och olika pedagogiska inriktningar, men när det kommer till den faktiska politiken är han på vänstersidan.

Prot. 2009/10:141

21 juni

Ny skollag

Rossana Dinamarca ska förbjuda fristående skolor. Ska konfessionella friskolor få finnas kvar? Får du med dig Mona Sahlin och Miljöpartiet i den delen? Du berättade i en debatt för mig tidigare att du ville ha kvar dem, för du hade insett att Europakonventionen om de mänskliga rättigheterna slår fast föräldrarnas rätt att tillförsäkra sina barn sådan utbildning och undervisning som står i överensstämmelse med föräldrarnas religiösa och filosofiska övertygelse. Det hade du också läst, Rossana Dinamarca, och kommit fram till att det inte går att förbjuda konfessionella friskolor. Min fråga, fru talman, till vänstersidan blir: Ska de förbjudas om olyckan är framme och ni får väljarnas förtroende?

Fru talman! Den nya skollagen är regeringens största lagstiftningsarbete under mandatperioden, med över 700 lagparagrafer som omfattar allt från dagbarnvårdare till gymnasieskola och vuxenutbildning. Det är nu oerhört angeläget att skollagen får komma på plats, så att vårt skolsystem får en mer överskådlig lag, anpassad till den här alliansregeringens reformer och även tidigare reformer, så att de kan få sättas i sjön med en lagstiftning i ryggen. Det gör vardagen betydligt lättare för elever, lärare och rektorer.

Förskola, förskoleklass och skola – det ska förberedas för ett liv som vuxen. Uppgiften är att ge alla barn kunskap och värderingar för ett gott liv. Samtidigt är skolan en viktig del för eleverna här och nu. Eleverna har rätt till trygghet och arbetsro, rätt att nå de kunskaper man har möjlighet till och rätt att nå toppen av sin egen förmåga. Man har rätt till ett värdegrundsarbete i skolan, som också i den här skollagen ligger fast förankrat och som följs upp i läroplanerna. Skolan ska i ord och praktisk handling förmedla grundläggande värden som utgör basen för vårt samhälle och för relationen mellan människor. Det handlar om människors lika värde, om omsorgen om de svaga och utsatta, om individers frihet men också om integritet. Det här är grundläggande värden. De ligger fast i vår skollag och följs upp i läroplanerna.

Fru talman! Redan när Kristdemokraterna bildades 1964 var friskolefrågan väldigt viktig för oss. Den var så viktig att frågan om rätten att välja skola var i fokus på vår rikskongress och våra kommunalkongresser. Vi skulle ha bra kommunala skolor, men vi skulle också ha friskolor med olika utförare. I dag vet vi att friskolor har kommit för att stanna.

Hur blir det med friskolorna på vänstersidan? Hur går det för Miljöpartiet med att återigen lyfta fram sina tidigare ideal om att det är viktigt med friskolor? Hur går det tillsammans med Vänsterpartiet, Lars Ohly och Rossana Dinamarca? Efter att ha lyssnat ser jag mycket dystert på den framtiden. Må det icke ske, fru talman, vilket jag bävar för, att vi får en ny regering i Sverige! Må alliansregeringen få fortsätta de reformer som vi nu genomför steg för steg!

Vi får en skollag som stärker enskilda elevers rätt till ökad kunskap. Vi får en skollag som stärker svaga elevers rätt till kunskap och rätt att överklaga om inte en handlingsplan läggs fram. Vi får en skollag med stärkt elevhälsa. Rätten till bibliotek stärks, liksom rätten till utbildade lärare. Punkt för punkt skulle jag kunna räkna upp exempel på att den skollag som vi sätter i sjön stärker elevernas rättigheter. Det här har alliansregeringen klarat ut, men den tidigare socialdemokratiska regeringen lyckades inte klara ut det. Efter dagens debatt ser jag inte tillstymmelsen

till möjlighet att Socialdemokraterna och vänstersidan skulle kunna komma fram med ett sådant förslag.

Fru talman! Jag vill fråga vänstersidan: Kommer skollagen att rivas upp? Vi hörde för en stund sedan Marie Granlund från Socialdemokraterna säga: Det här är viktigt; det bygger på den lagrådsremiss som Ibrahim Baylan lade fram. Ungefär 80–90 procent i dagens förslag ligger utifrån den lagrådsremissen. Hon sade också: Därför ska vi självklart inte ändra de delarna.

Var det en förhandling här på första bänken just i dag? Vad sade Vänsterpartiet om att hon lovat det i dag under debatten? Är det utlovat? Frågorna är många. Hur går det med betygen? Frågorna är ställda av mina allianskolleger. Inget enigt svar har kommit. Det har varit spridda svar. Man har undvikit att svara. Man har valt att ta upp andra frågor. Varför det? Jo, man har inga gemensamma förslag. Man sitter tomhänt i dag i riksdagens kammare, den 21 juni 2010. När det inte ens är tre månader kvar till valet, fru talman, sitter hela oppositionen tomhänt och har inte ett enda gemensamt svar på någon av de frågor som mina allianskamrater har ställt i dag.

Fru talman! Jag är väldigt glad att Kristdemokraterna tillsammans med våra allianskamrater i dag lägger fram ett förslag till en skollag som innehåller allt vad dagens skola och framtidens elever behöver. Jag vill tacka mina allianskamrater för ett väldigt gott samarbete i utbildningsutskottet. Jag vill tacka för att vi gjort bra förhandlingar och tackar också för att vi har kommit fram till dagens stund, då vi får debattera och snart fatta beslut om en skollag. Tack för gott samarbete! Vi kan gemensamt konstatera att oppositionen inga svar har. Man står tomhänt.
(Applåder)

I detta anförande instämde Eva Johnsson (kd) samt Patrik Forslund och Fredrik Schulte (båda m).

(forts. 15 §)

Ajournering

Kammaren beslutade kl. 15.56 på förslag av tredje vice talmannen att ajournera förhandlingarna till kl. 16.00 då votering skulle äga rum.

Återupptagna förhandlingar

Förhandlingarna återupptogs kl. 16.00.

13 § Beslut om ärende som slutdebatterats den 17 juni

NU25 Företagsutveckling – statliga insatser för finansiering och rådgivning

Punkt 1 (Företagsutveckling – statliga insatser för finansiering och rådgivning)

1. utskottet

2. res. (s, v, mp)

Votering:

148 för utskottet

145 för res.

56 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 81 m, 24 c, 24 fp, 19 kd

För res.: 111 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 19 s, 15 m, 5 c, 4 fp, 5 kd, 3 v, 4 mp, 1 -

Punkterna 2 och 3

Kammaren biföll utskottets förslag.

14 § Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde

CU21 Ersättning vid expropriation

1. utskottet

2. res. (s, v, mp)

Votering:

152 för utskottet

144 för res.

53 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 m, 24 c, 24 fp, 19 kd, 1 -

För res.: 110 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 20 s, 12 m, 5 c, 4 fp, 5 kd, 3 v, 4 mp

JuU27 Mark- och miljödomstolar

Punkt 1 (Lag om mark- och miljödomstolar)

1. utskottet

2. res. 1 (mp)

Votering:

263 för utskottet

35 för res. 1

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 111 s, 84 m, 24 c, 24 fp, 19 kd, 1 -

För res. 1: 1 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 18 s, 12 m, 5 c, 4 fp, 5 kd, 3 v, 4 mp

CU19 Obehöriga transaktioner med betalningsinstrument
Kammaren biföll utskottets förslag.

CU25 En enklare plan- och bygglag

1. utskottet

2. res. (s, v, mp)

Votering:

152 för utskottet

146 för res.

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 m, 24 c, 24 fp, 19 kd, 1 -

För res.: 112 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 18 s, 12 m, 5 c, 4 fp, 5 kd, 3 v, 4 mp

CU26 Riksrevisionens styrelses redogörelse angående buller i plan- och byggprocessen

1. utskottet

2. res. (s, v, mp)

Votering:

152 för utskottet

146 för res.

51 frånvarande

Kammaren biföll utskottets förslag.

Partivis fördelning av rösterna:

För utskottet: 84 m, 24 c, 24 fp, 19 kd, 1 -

För res.: 112 s, 19 v, 15 mp

Frånvarande: 18 s, 12 m, 5 c, 4 fp, 5 kd, 3 v, 4 mp

Redogörelsen lades till handlingarna.

CU28 En frivillig revision

Kammaren biföll utskottets förslag.

SkU48 Vissa fastighets- och stämpelskattefrågor

Kammaren biföll utskottets förslag.

15 § (forts. från 12 §) Ny skollag (forts. UbU21)

Ny skollag

Anf. 73 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Herr talman! I sitt anförande före voteringen var Gunilla Tjernberg inne på detta med konfessionella skolor och var Vänsterpartiet står i den frågan. Om jag och Vänsterpartiet fick bestämma hade vi inte haft några religiösa skolor över huvud taget. Vi inser dock dels att vi har undertecknat Europakonventionen, och det gör det svårt att avskaffa dem, dels att ett avskaffande kanske inte skulle ändra så mycket i verkligheten. Vi vet att det finns fristående skolor som går under benämningen allmänna men

som i högsta grad är religiösa. Laboraskolan är ett sådant exempel. Den drivs av Plymouthbröderna, men den är som sagt en allmän skola.

Vi tycker att det viktigaste är att eleverna ska ha rätt att forma sina egna ståndpunkter under utbildningen. Skolan ska inte tvinga på dem ståndpunkter eller indoktrinera dem, och det ska faktiskt inte heller föräldrarna.

Det är väldigt märkligt att man i den nya skollagen gör skillnad mellan kommunala och fristående skolor på den här punkten. För kommunala skolor gäller att hela utbildningen ska vara konfessionsfri, men när det gäller fristående skolor gör man en skillnad och säger att det bara är undervisningen som behöver vara konfessionsfri. Det ställer jag mig väldigt frågande till. Vi har ju haft en minister som har varit kritisk mot de religiösa skolorna och pratat sig varm för att det ska vara lika regler för alla. Varför gör man skillnad här? Varför ska inte alla elever ha rätt att forma sin egen utveckling utan påtryckningar av religiösa skäl?

Anf. 74 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Herr talman! Konfessionella friskolor är en skolför form som föräldrar och barn kan välja om de så önskar. De barn och föräldrar som vill gå i någon annan skola väljer självklart inte en konfessionell friskola. Det här är en valfrihetsreform. Dessutom har den här valfrihetsreformen starkt stöd i Europakonventionen.

Jag är väldigt glad, herr talman, att det inte är Vänsterpartiet och Rossana Dinamarca som har bestämt texterna i Europakonventionen. Jag är också glad att det inte är Rossana Dinamarca och Vänsterpartiet som bestämmer hur den svenska skollagstiftningen ska se ut.

Jag tycker att Rossana Dinamarca ska vara ärlig mot väljarna och också mot sina kamrater. Om Rossana Dinamarca får vara med och bestämma i en eventuell majoritet i vänsterblocket, kommer hon då att gå emot Europakonventionen och drastiskt försvåra för föräldrar som väljer att ha sina barn i en konfessionell friskola?

Sedan ska vi komma ihåg att skollagen som vi ska besluta om nu är väldigt tydlig: All undervisning ska vara icke-konfessionell. Det är väldigt tydligt i dagens skollag som vi diskuterar. Och utbildningen utanför undervisningen ska vara frivillig. Där är skollagen väldigt tydlig, så det handlar definitivt inte om några tvingande åsikter. Däremot har Rossana Dinamarca ett antal tvingande åsikter som kommer ovanifrån i Vänsterpartiet.

Anf. 75 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Herr talman! Vi skulle kunna säga att redan i dag går vi emot den Europakonvention som Sverige har skrivit under, därför att där går texten går längre än till och med regeringens text. Där ska föräldrarna också kunna bestämma över undervisningen och att undervisningen också ska kunna ha en konfessionell inriktning. Det skulle föräldrarna kunna bestämma. Men vi vill inte ha det så, eller hur, Gunilla? Eller vill du någonting annat?

För oss är det som går främst att vi har skolplikt i skolan, att alla ska ha rätt till en bra utbildning, att var och en av eleverna ska ha rätt att kunna formas och utvecklas på den väg som de själva väljer, inte på den

väg som den religiösa huvudmannen vill och inte heller den som föräldern vill. Det tycker jag är en av de grundläggande sakerna.

Ni pratar mycket om rättigheter och så vidare, men var i detta ligger elevens rätt, elevens rätt till en konfessionsfri utbildning? Och när det gäller det här med frivillighet och frivilliga inslag vet du säkert lika väl som jag att det kan vara väldigt svårt för en nioåring att sätta sig upp mot skolans lärare eller rektor och säga att han eller hon inte tänker delta i en bönestund eller inte vill medverka i vad det nu kan vara för annat religiöst inslag.

Varför ska vi ha en skillnad? Varför ska inte all utbildning, oavsett huvudman, vara konfessionsfri? Det har jag frågat många gånger, och jag tycker inte att jag får ett tydligt svar på det.

Anf. 76 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Herr talman! Rossana Dinamarca frågar varför eleverna inte ska ha rätt till en konfessionellt fri utbildning. All utbildning ska vara icke-konfessionell. Alla elever har rätt till det. Alla elever har rätt till en utbildning som är icke-konfessionell, och det kan Rossana Dinamarca läsa i den skollag som vi nu diskuterar. Sedan är det som är utanför undervisningens område frivilligt.

Det är också så, Rossana Dinamarca, att alla föräldrar inte tänker exakt som Vänsterpartiet gör. Alla föräldrar och alla barn tycker inte exakt som Rossana Dinamarca. Det finns olika syn, och den rätten vill vi stärka och hålla kvar i Sverige. Vi vill ha en valfrihet.

Vi vet att det ser olika ut. Därför är vi angelägna om att ha en tydlig skollag på området som ger möjlighet till valfrihet, men också att undervisningen ska vara icke-konfessionell och att utbildning utanför ska vara frivillig. Men föräldrarna ska välja, och där skiljer sig Vänsterpartiet enormt mycket från Kristdemokraterna och Alliansen. Där är vi tydligt skilda.

Anf. 77 MATS PERTOFT (mp) replik:

Herr talman! Till att börja med vill jag påpeka, eftersom fler talare i dag har påbörjat en färgväxling hos mig, att ryktena om min rödhet är betydligt överdrivna. Ni får gärna fråga experterna på detta område, Rossana Dinamarca och Marie Granlund, som säkert kan intyga det.

Som jag var inne på i mitt inledningsanförande är det här med lika villkor för kommunala och fristående skolor väldigt viktigt för oss i Miljöpartiet. Vi skulle aldrig gå med på att ha någon särlagstiftning eller förbjuda till exempel friskolor med religiösa huvudmän. Men vi är undrande över den särskilnad som den nya skollagen gör, att man låter utbildningen vara konfessionsfri i kommunala skolor men inte undervisningen i fristående skolor. Det är en ganska viktig skillnad som vi hade hårda diskussioner om under förra mandatperioden. Vi drev starkt att undervisningen måste vara konfessionsfri, ej utbildningen. Annars riskerar vi att hamna i situationen att man inte får ha skolavslutningar i kyrkan och inte får sjunga *Den blomstertid nu kommer* eller vad det nu må vara.

För oss är det här en likarätsfråga. Skolor som drivs av religiösa huvudmän ska ha samma rättigheter som alla andra. Men jag undrar varför Gunilla Tjernberg har gått med på att använda utbildningsbegreppet när

det gäller kommunala huvudmän i skollagen, för det är en väldigt stor förändring och inte lika villkor längre.

Anf. 78 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Herr talman! Tack för frågan, Mats Pertoft! Han säger att Socialdemokraterna och Vänsterpartiet är experter på att berätta att Miljöpartiet inte är på väg vänsterut. Det var en väldigt intressant upplysning som jag såg att man höjde på ögonbrynen över här.

Om vi ska ha en skollag som gör det möjligt att behålla och åstadkomma en frihet när det gäller val av skola, oavsett om det är en kommunal skola, en fristående skola eller om det är en fristående skola med konfessionell inriktning, måste vi ha en skollag som tydligt anger att detta ska vara möjligt. För att vi ska ha den möjligheten är det viktigt att vi talar om på vilket sätt det ska kunna åstadkommas. I den diskussionen är det också viktigt att man kan skilja på undervisning och utbildning.

Din kamrat Rossana Dinamarca tyckte att vi går alldeles för långt och låter elever påtvingas konfessionell undervisning och konfessionell utbildning, och jag tycker att begreppen blandades ihop ganska rejält. Därför vill vi vara tydliga med att alla elever ska ha rätt till en icke-konfessionell undervisning. Det är väldigt viktigt. Men det ska kunna vara konfessionella inslag i utbildningen i en skola som man som förälder och barn har valt. Det är självklart att det ska kunna vara inslag utanför själva ämnestiden, och det är frivilliga inslag. Detta är den här skollagen tydlig på till skillnad mot dagens lagstiftning, som bara har lappat och lagat i de här frågorna och därmed skapat den enorma osäkerhet som vi har i dag ute i skolorna. Man undrar: Får vi vara där och får vi vara här? Nu tar vi upp de här frågorna. Det finns också tydliga föreskrifter om att man till exempel ska kunna ha avslutning i en kyrka, som Mats Pertoft tog upp.

Anf. 79 MATS PERTOFT (mp) replik:

Herr talman! Jag tog upp en skillnad som Gunilla Tjernberg inte kommenterade. Och det är att det i framtiden inte kommer att vara möjligt att ha någon form av frivilliga inslag av religion – kristen, muslimsk eller annan – i en kommunal skola, vilket det i dag kan vara. Det måste vara ett problem för Kristdemokraterna, för jag har i alla fall hört utbildningsministern i radion uttala att han egentligen vill få bort alla religiösa friskolor. Det var ett tag sedan, måste jag medge, några år sedan.

Det finns alltså ett hot också på den andra sidan och inte alltid enighet i Alliansen innan man kommer överens.

Gunilla Tjernberg, ni har gått med på en betydlig skärpning och att det inte är samma skrivning. Det är det viktiga för min del. Jag vill nämligen ha så lika skrivningar som möjligt men också öppna och liberala skrivningar när det gäller kommunala och fristående skolor.

Jag menar att det har fungerat ganska bra när det gäller de fristående skolorna med religiös huvudman, särskilt när man jämför med andra länder, med att undervisningen verkligen är icke-konfessionell.

Ni har gått med på skrivningar om att det är utbildning i kommunala skolor som ska vara icke-konfessionell. Kan Gunilla Tjernberg förklara varför?

Anf. 80 GUNILLA TJERNBERG (kd) replik:

Herr talman! Mats Pertoft fäller kommentarer om utbildningsministern under sitt replikskifte med mig. Han har snart möjlighet att säga sin åsikt i olika frågor, men ett är uppenbart: Hela Alliansen är helt överens om det skollagsförslag som vi debatterar i dag.

Det fanns en ganska stor förhoppning på vänstersidan när mandatperioden inleddes att vi fullständigt skulle stryka alla möjligheter till att ha konfessionella skolor i Sverige. Den förhoppningen hörde vi på vårt första utskottssammanträde när vi samlades hösten 2006.

Jag är glad åt att vi inte har valt den inriktningen i Alliansen. Vi har valt att se till att det finns en valfrihet i Sverige och att det ska vara möjligt att ha konfessionella skolor, friskolor och bra kommunala skolor. Vi ska ett regelverk för detta som gör det så lika som möjligt. Man ska kunna stänga en skola om den inte följer läroplanen oavsett huvudman. Det är inte lika tydligt uppsatt i dag. Vi skärper även regelverket för de kommunala skolorna i det avseendet.

Vi har självklart också lyft in hur viktigt det är att samma regelverk gäller för konfessionella friskolor som för andra skolor.

Mats Pertoft försöker blanda bort korten och hävda att vi har gjort försvåringar som gör det omöjligt att bedriva konfessionella friskolor. Så är icke fallet. Jag har tillsammans med mina allianskamrater haft tät kommunikation med Kristna friskolerådet och många andra som tycker att det är bra att regelverket klaras ut. Man säger att det är precis så här man gör i dag, men nu blir det tydligt i skollagen. Det tycker man är bra och välkomnar.

(Applåder)

Anf. 81 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp):

Herr talman! Den svenska utbildningspolitiken läggs nu om i grunden. Det är fyra huvudproblem som den utbildningspolitiken måste adressera, fyra utmaningar som vi måste möta.

Det första problemet med den hittillsvarande utbildningspolitiken och utbildningsväsendet i Sverige är att kunskapsresultaten har sjunkit oavbrutet under många år. Vi kan registrera det sedan ungefär 20 år tillbaka. Kanhända har det sjunkit under ännu längre tid, men det kan vi inte mäta. Under 20 års tid har dock resultaten sjunkit.

Det andra problemet är att vi på många håll i svenskt skolväsen har stora bekymmer med otrygghet, skolk, mobbning, skadegörelse och trasslerier. Det handlar om bristande trygghet och på många håll bristande studiedisciplin.

Det tredje problemet hänger ihop med de två första och är att läraryrkets attraktionskraft har sjunkit oavbrutet i decennium efter decennium. Vi har svårt att locka tillräckligt många ungdomar in på våra lärarutbildningar.

Det fjärde problemet är att vår gymnasieskola som skulle bli ett gymnasium för alla och för ökad jämlikhet när den skapades för 20 år sedan i stället har skapat utslagning. En tredjedel av varje årskull av gymnasieelever hoppar av eller går färdigt men når inte målen. En tredjedel!

Den här utbildningspolitiken har förts i Sverige under många decennier. Årtalet 1968 har nämnts, och även om inte alla reformer beslutades

då har i hög grad 1968 års anda svävat över mycket i den svenska utbildningspolitiken in till dessa dagar.

Det är en skolpolitik som har misslyckats, där Sverige presterar sämre och sämre, där färre vill bli lärare och där vi har otryggare skolor.

När jag hör Mona Sahlin hör jag en partiledare som ibland visar självinsikt. Hon säger att man har lärt sig. Hon säger att man har insett att Socialdemokraternas skolpolitik har uppfattats som flummig. Observera att hon säger att den har uppfattats som flummig, inte att den var det. Vissa ansatser till självprövning har inletts.

Det är dock inget jag uppfattar av oppositionsföreträdarna i dagens debatt. Allt var bättre förr. Inget av det vi föreslår är bra. Allt är fel. Allt ska tillbaka till det gamla, tycker Marie Granlund, Mats Pertoft och Ros-sana Dinamarca.

Den skollag vi lägger fram innehåller förändringar på många områ-den. Många delar har nämnts i debatten, och jag ska nämna några av dem som jag tycker är viktigast.

Det första är att förskolan erkänns som skolform, som första steget i det livslånga lärandet. Denna förändring sker inte över en natt utan har varit på väg sedan förskolan fick en läroplan för drygt tio år sedan, men nu blir förskolan alltså erkänd som skolform. Behörighetsregler och legitimationsregler som kommer att gälla för läraryrket kommer också att gälla i förskolan.

För det andra jämsätts friskolor och kommunala skolor med varandra i den meningen att regelverket blir likvärdigt. Helt lika kommer det aldrig att bli, för skolorna har delvis olika uppdrag och förutsättningar. Det blir dock så likvärdigt som möjligt.

För det tredje stärks rätten till stöd för elever som har det svårt ytterligare. Till exempel ges föräldrar rätt att överklaga beslut om stöd om de inte är nöjda med de insatser som skolan gör. Det betyder inte alltid att föräldrarna får rätt, men de får rätt att pröva beslutet. Bestämmelserna om elevhälsan förtydligas, och ambitionsnivån höjs.

För det fjärde blir det tydligare fokus på kunskapskrav i den nya utbildningspolitiken. Det blir tidigare betyg med fler betygssteg, nationella prov, läroplaner som blir tydligare med betygsriterier och kunskapskrav och en skolinspektion som har inrättats men som nu får ännu tydligare uppdrag och också sanktionsmöjligheter för att följa upp att kommunala skolor och friskolor följer de läroplaner som finns.

För det femte förbättrar vi läraryrkets status och ställning. För en eller ett par generationer sedan valde toppstudenter mellan att bli civilingenjörer, advokater, läkare eller lärare. I dag är det ytterst få toppstudenter som väljer läraryrket. Tvärtom har antagningspoängen till lärarhögskolorna sjunkit oavbrutet under många år. Vi fyller i huvudsak platserna på lärarhögskolorna, men de elever som börjar är sämre kunskapsmässigt rustade än de var förut. Vi har dessutom nästan ingen konkurrens till platserna utan måste ta in alla som söker. Vi inför skarpare behörighetskrav och lärarlegitimation. Vi inför parallellt med den nya skollagen en helt ny lärarutbildning med högre krav för att bli antagen, högre krav för att ta examen och mer fokus på ämneskunskaper.

För det sjätte ger vi skolan bättre redskap att upprätthålla trygghet och studiedisciplin. Det är ett antal konkreta reformer som oppositionen är emot. Det handlar om att man ska kunna flytta elever som mobbar,

kunna sära på gäng, kunna stänga av elever tillfälligt och den typen av åtgärder. Vi uttalar också ett tydligt stöd från statsmakernas sida till lärare och rektorer för att upprätthålla trygghet och studiedisciplin i skolan. Det senare är framför allt viktigt för de elever som har det svårt i skolan. Det är de som förlorar på att det är stökigt i klassrummet och att de inte får studiero.

Herr talman! Jag skulle vilja ge ett par ideologiska utgångspunkter för den nya utbildningspolitiken. Det finns ungdomar som växer upp i hem med föräldrar som har mycket höga studieambitioner. Föräldrarna har kanske själva studerat på högskola och tagit höga examina. De är engagerade i sina barns utbildning och har goda kunskaper att hjälpa ungdomarna med läsläsning långt upp i skolåldern. De är noga med hur det går på prov och med att eleverna läser läxor. De följer upp det och accepterar inte slarv. De barnen klarar sig nästan oavsett hur skolsystemet ser ut.

Men det finns också barn som växer upp i hem där engagemang och kunskap när det gäller utbildning inte är lika stora. Vi kan med traditionella termer kalla det för arbetarhem, om vi vill. Det är hem där man naturligtvis bryr sig om sina barn, det är det viktigaste man har, men där man inte alltid har samma kunskaper och förmåga att engagera sig i studierna. Man är inte lika om sig och kring sig när det gäller att välja det bästa. Det är de barnen som blir de stora förlorarna om inte skolan har höga förväntningar och höga krav.

Jag är uppvuxen i ett textilarbetarhem på en arbetarort i Västsverige. Det fanns ingen bildningstradition. Ingen förväntade sig något annat av oss än att vi skulle hamna på textilgolvet bland maskinerna på Kungsfors väveribolag. Det var förväntan från samhället. Att plugga vidare var ingenting som fanns bland de vuxna. Jag kan inte erinra mig att det någon gång under min uppväxt över vår tröskel gick vuxna personer som hade gått mer än sju år i folkskolan. Jag hade inte stått här i dag utan lärare som hade höga krav och höga ambitioner och som också sade åt oss ibland när vi betedde oss illa.

Den skolpolitik som de rödgröna partierna har stått för och som ni nu argumenterar för att vi ska gå tillbaka till är allra sämst för de barn som växer upp i studieomotiverade miljöer. Den är allra sämst för arbetarklassens barn.

Den andra utgångspunkten för regeringens utbildningspolitik är att elever är olika. Alla kan inte stöpas i samma form. Om alla ska stöpas i samma form kommer några att inte passa in. Det är precis det som har hänt med den svenska skolpolitiken.

Jag ska ge några exempel. Vi har en grupp elever som har väldigt svårt att hänga med. Det är den viktigaste gruppen att fokusera på i det här sammanhanget. Ni avskaffade speciallärarutbildningen en gång i tiden eftersom ni ansåg att speciallärare stigmatiserar elever. Man ska inte ha särskilda undervisningsgrupper. Särskolan skulle avskaffas för elever med utvecklingsstörning.

Vi har vänt på det. Vi har återinfört speciallärarna. Vi har lagt ned alla tankar på att avskaffa särskolan. Den ska få vara kvar. Alla stödformer som ger ett tydligt stöd åt elever i behov av särskilt stöd ska inte bara finnas kvar, utan ambitionsnivån ska höjas. En del elever kanske till och med behöver mer tid i grundskolan. Det är inte givet att det skapar jämlikhet att alla ska gå exakt nio år. En del elever kan behöva mer tid.

Det finns en annan grupp elever som också har missgynnats av att alla ska stöpas i samma form. Det är de riktigt studiebegåvade eleverna. För den som är studiebegåvad, har goda resultat eller läggning för musik och idrott har ni i alla tider accepterat att man har särskilda skolor, särskilda klasser och särskild uppmuntran. Elever som är duktiga i matematik, naturorienterade och teoretiska ämnen måste också få gå vidare snabbt om de har läggning för det och är begåvade. Det är det som är individualisering.

Herr talman! Ska Sverige vara en framgångsrik nation på 2000-talet? När man lyssnar på den allmänna politiska debatten skulle man kunna tro att oppositionen anser att den viktigaste frågan för att Sverige ska vara en framgångsrik nation är nivån på a-kassan. Jag skulle vilja säga att den viktigaste frågan för att Sverige ska vara en framgångsrik nation också på 2000-talet är kvaliteten på skolväsendet. Det duger inte att varje ny internationell undersökning visar att Sveriges resultat sjunker. Det duger inte. Vi måste vända den utvecklingen. Därför lägger vi nu om den svenska utbildningspolitiken. Inget politiskt område i Sverige genomgår en så stor omläggning som skolpolitiken under de här åren. Dagens beslut är en viktig del i den omläggningen.

(Applåder)

I detta anförande instämde Tina Acketoft, Gulan Avci, Agneta Berli-
ner, Nina Lundström, Fredrik Malm och Christer Nylander (alla fp),
Patrik Forslund, Betty Malmberg och Fredrik Schulte (alla m), Ulrika
Carlsson i Skövde, Sofia Larsen och Per Lodenius (alla c) samt Eva
Johnsson och Gunilla Tjernberg (båda kd).

Anf. 82 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Herr talman! Allt var bättre förr. Så beskriver Jan Björklund vår röd-
gröna politik. Den linjen tycker jag enbart företräds av Jan Björklund
själv.

Jag vill börja med en fråga om komvux. På vilket sätt är komvux en
gräddfil in i den högre utbildningen? Det är inte något som jag själv
upplevde när jag läste där för att kunna komma in på den lärarutbildning
som jag började på så småningom. På kortare tid och i högre tempo
skulle jag läsa in kurserna. Det möjliggjorde det som Jan Björklund pra-
tade om, att jag blev den första i min familj att läsa på universitetet. Utan
komvux hade det inte varit möjligt.

Om Jan Björklunds politik hade rätt hade jag bränt mina chanser re-
dan i femman. Jag vet inte om mina föräldrar hade haft koll på att det var
då jag skulle välja ett språk som skulle kunna ge mig meritpoäng för att
komma in. När jag gick i skolan tillhörde inte spanska de moderna språk
som nu är de enda som ska ge meriterande poäng för att läsa vidare.

Jag skulle vilja att du pratar lite om komvux. Vi har pratat väldigt lite
om komvux och att man förbjuder att läsa upp betyg, och att man föränd-
rar och bygger in en egen kvotgrupp på komvux som gör det svårare. På
vilket sätt vill Jan Björklund åtgärda det som han tyckte var fel under sin
barndom så att man har möjlighet till högre utbildning oberoende av
vilka föräldrar man är född av?

Anf. 83 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik:

Herr talman! Rossana Dinamarcas inlägg väcker två frågor. Ska ni avskaffa meritpoängen på språk som vi har infört för att många elever av taktiskäl väljer bort språk? Fundera på vilken bakgrund de har som väljer bort språk, Rossana Dinamarca. Vi vill uppmana dem att läsa språk. Ska ni avskaffa meritpoängen på språk är det ett viktigt besked att ge före valet.

Ska ni avskaffa kvotindelningen när det gäller antagning till högskolan som infördes av Leif Pagrotsky? Både i sitt anförande och nu anklagar Dinamarca mig för att ha infört den, men den infördes av Leif Pagrotsky när han var utbildningsminister 2006. Ska ni avskaffa den? Det är ett viktigt besked från er.

Det som utmärker Dinamarcas parti är att man har en utbildningspolitik som skiljer sig kraftigt från huvudfäran. Det gäller friskolor till exempel. Jag läste med intresse Vänsterpartiets nya skolpolitiska program i våras som väl Dinamarca har skrivit. Jag ska ge en eloge. Det är första gången som Vänsterpartiet skriver att man erkänner att de sjunkande kunskapsresultaten är ett problem. Dinamarca lyfter fram två åtgärder som är viktiga för att åtgärda detta. Den ena är att avskaffa betygen, den andra är att avskaffa läxor.

Jag vill fråga Rossana Dinamarca: Hur höjer vi resultaten i svensk skola genom att avskaffa betyg och läxor?

Anf. 84 ROSSANA DINAMARCA (v) replik:

Herr talman! Jan Björklund valde att inte svara på frågan om på vilket sätt komvux är en gräddfil in i den högre utbildningen.

Ska vi avskaffa meritpoängen? Nej, men vi vill att alla språk, även andra språk än franska, tyska och spanska ska kunna vara meriterande. Även teckenspråk och hemspråk ska kunna vara meriterande. Det är mer modernt än det Björklund har föreslagit.

Jag Björklund läste nog inte programmet jättenoga. Det står ingenting i vårt utbildningspolitiska program om att avskaffa läxor. Däremot skriver vi om att öka lärartätheten i förskolan, skolan och på fritidshemmen. Det är oerhört viktigt om man nu menar vad man säger om att öka kunskaperna i skolan. Det som enskilt spelar störst roll är lärarna.

Vad har vi sett med den här regeringen? För första gången sedan vi senast hade en borgerlig regering minskar lärartätheten. Vad har Jan Björklund gjort för att öka lärartätheten i skolan och göra det som faktiskt gör skillnad för elevernas kunskaper? Det har vi inte sett någonting av.

Jag skulle vilja att Jan Björklund svarar på frågan: På vilket sätt är komvux en gräddfil in i den högre utbildningen?

Anf. 85 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik:

Herr talman! Komvux är en oerhört viktig skolform i Sverige. För väldigt många människor är komvux en andra chans.

Man kan behöva en andra chans därför att man misslyckades i barn- och ungdomsskolan eller därför att man i och för sig gick en utbildning men vill sadla om senare i livet. Komvux är oerhört viktig.

Den förra regeringen insåg när den införde dessa kvotgrupper som vi har bibehållit – jag försvarar dem gärna, men det var Pagrotsky som införde dem – att den som läser på gymnasiet måste förstå att man måste anstränga sig på gymnasiet. Misslyckas man där ska man ha en ny chans. Men vissa elever väljer medvetet av taktisk skäl bort vissa kurser som är lite jobbiga och räknar med att de har all rätt i världen att sedan läsa in dem. Denna rätt kan inte vara obetingad. Det var precis därför som den förra regeringen införde dessa kvotgrupper. Jag håller med om det synsättet.

Jag noterar att Dinamarca väljer att avstå från att svara på betygsfrågan. Jag tror att ni bedrar er om ni tror att ni kommer att komma undan fram till valdagen att svara på detta. Det är naturligtvis ett oerhört viktigt besked som ni måste ge till svenska folket. Ska ni avskaffa betygen som två av partierna vill, ska ni behålla dagens system, eller ska ni göra som vi och införa betyg tidigare om ni vinner? Detta besked måste ni ge förr eller senare, och varför inte i dag, Rossana Dinamarca?

Anf. 86 MATS PERTOFT (mp) replik:

Herr talman! Utbildningsministern påpekade att kvaliteten på vår skola i Sverige är viktig och att det är den som säger att Sverige är en kunskapsnation. Jag kan inte annat än bara hålla med. Det är helt riktigt. Kvaliteten på skolan är utomordentligt viktig.

Därför är det desto mer oroande att utbildningsministern gör en så konstig analys. Först konstaterar han att alla elever är olika. Sedan går han vidare och beskriver alla reformer som han genomför och som likriktar skolan och som bygger dessa återvändsgränder som gör att man inte kan ta till vara möjligheterna.

Men jag tycker att det är kanske ännu mer allvarligt att utbildningsministern och Alliansen inte går vidare och letar efter bättre verktyg för att öka inläringen i skolan och för att motivera eleverna till bättre inläring. Detta har varit uppe mycket i debatten under den senaste tiden.

Jag håller helt med om att arbetarbarn och barn från studieovana hem behöver feedback. De behöver veta vad de kan och inte kan för att lära sig mer. De behöver tydliga signaler. Det är helt rätt.

Men betygsinstrumentet är inte tillräckligt tydligt. Det är bara en bokstav eller en siffra, inget annat. Dessutom har alliansregeringen bestämt sig för att öppna för att även skriftliga omdömen får vara betygsliknande och lika odugliga som utvärderingsinstrument.

Vad vi vet från forskning och erfarenhet är att barn från studieovana hem behöver en mycket tydlig feedback, en mycket tydlig återkoppling om vad de kan och inte kan och vad de bör lära sig. Men det säger regeringen nej till. Varför vill ni inte ge dessa elever som behöver mer feedback en tydlig utvärdering, tydliga utförliga kunskapsrelaterade skriftliga omdömen i stället för betygsliknande omdömen?

Anf. 87 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik:

Herr talman! Jag lyssnar med nöje på Mats Pertoft och andra miljöpartister som numera, sedan de gav sig in i det rödgröna samarbetet, ständigt betonar hur liberala de är. För varje ny uppgörelse med Vänsterpartiet använder de ordet ”liberal” ytterligare en gång.

Jag har läst Miljöpartiets skolmotion med anledning av den nya skollagen. Jag håller med om att det finns en del stänk av liberalism där. Men jag har läst två andra motioner också, nämligen Socialdemokraternas och Vänsterpartiets. De innehåller inte så mycket av dessa stänk. Mats Pertoft, om ni ska regera ihop kan ni inte ha tre olika program. Det går inte att ha tre olika motioner om man ska till Regeringskansliet. Man måste ha en gemensam politik.

Jag rekommenderar Mats Pertoft att gärna prata lite mer om liberalism *innan* ni gör er uppgörelse för sedan blir det nog svårt.

En sak som går igenom i Miljöpartiets motion och i argumentationen är att man ska lyssna mycket på eleverna. Man ska ha elevstyrda skolor, man ska ha styrelser på gymnasier där eleverna ska ha majoritet och kunna bestämma. Även om rektorn tycker något annat ska eleverna kunna köra över skolledningen. Jag tycker att det är en dålig lösning på skolans problem. Jag vet att Miljöpartiet har uppfattningen att eleverna ska bestämma mer i skolan och att ni ska lyssna mer på eleverna.

Men, Mats Pertoft, när jag lyssnar på eleverna säger de att de vill ha betyg. Jag har varit runt i många skolor, både under dessa fyra år som utbildningsminister och tidigare. Nästan alltid är den första frågan som eleverna tar upp: Varför får vi inte fler steg i betygsskalan? Det får de nu. De frågar också: Varför får vi inte betyg tidigare? Eleverna vill ha betyg i skolan.

Mats Pertoft, om ni nu vill låta eleverna bestämma i skolan och om ni vill lyssna mer på eleverna, varför lyssnar ni då inte på dem när de vill ha mer betyg?

Anf. 88 MATS PERTOFT (mp) replik:

Herr talman! Jag kan berätta för utbildningsministern att jag har lyssnat på eleverna. Det var därför som jag också letade efter andra lösningar i stället för betyg. Jag hörde eleverna säga just det som utbildningsministern säger, nämligen att de vill ha betyg.

Jag gjorde också följande: Jag lyssnade på forskarna. Jag utgick inte från mina egna erfarenheter, hur det var i min skola eller hur det var i elevernas skola, utan jag försökte lyssna på expertisen för att se hur vi kan åstadkomma den bästa möjliga inläringen och den bästa möjliga kunskapseffekten som är det som Sverige behöver. Det lyssnade jag på, och jag frågade efter andras erfarenheter, inte bara mina personliga, elevernas eller för den skull föräldrarnas erfarenheter. Då märker jag att man ska ge feedback, man ska ge återkopplingar, som är betydligt mer utförliga än betygen. Det är därför som Miljöpartiet har denna ståndpunkt. Det är därför som vi menar att även regeringen borde lyssna på detta. Hur ger man bättre och mer återkoppling än betyg?

Sedan kan jag notera att utbildningsministern hela tiden talar om aningen—eller när det gäller elever. Han anser att elever kommer att rösta ned skolledningen i en skolstyrelse med elevmajoritet. Det är inte det som vi i Miljöpartiet pratar om. När vi har varit ute och sett detta pratar vi om samarbete, för man lär sig mest när man samarbetar och när man känner sig delaktig i skolan, inte i utbildningsministerns skyttegravsskola där man gräver tydligare och tydligare skyttegravar mellan lärare och elever.

Vi rödgröna står för en kunskapsbaserad skola, en skola där man ska lära sig så mycket som möjligt. Men det är den skolan som utbildningsministern raserar. Han vill inte ge tillräckligt mycket feedback till eleverna, och han vill inte ge eleverna ett erkännande som gör att de lär sig mer.

Anf. 89 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik:

Herr talman! Men, Mats Pertoft, om ni tycker att man inte ska votera i de styrelser som finns, varför är det då så oerhört viktigt att eleverna ska ha en majoritet? Det måste finnas någon orsak till att ni tycker att eleverna ska ha en majoritet.

Jag kan inte förstå annat än att det måste vara så att om det är olika uppfattningar ska eleverna kunna bestämma. Det måste väl vara så? Varför skulle det annars vara viktigt att eleverna har majoritet?

Det är just denna förskjutning av inflytande som jag tror är olycklig. De som är lärare är för det första vuxna, för det andra har de gått många år på lärarhögskolor och lärarutbildningar. De är legitimerade av samhället. Rektorer utses efter förtjänst och skicklighet enligt våra lagar och allt vad det är. Att elever som är omyndiga och fortfarande under utbildning ska kunna rösta ned dem när det gäller hur skolan ska styras och ställas är, med förlov sagt, en flummig inställning. Det är att visa bristande respekt för lärarnas professionalism och yrkeserfarenhet.

Elever ska ha inflytande i skolan. Man ska lyssna på eleverna i skolan. Men eleverna ska inte bestämma över lärarna.

Anf. 90 MARIE GRANLUND (s) replik:

Herr talman! Återigen försöker utbildningsministern få det att låta som att den stora skiljelinjen i svensk utbildningspolitik går mellan dem som är för kunskap och dem som är mot ordning och reda. Jag kan lova utbildningsministern att jag är övertygad om att alla i denna kammare är för både kunskap och ordning och reda.

Men vad vi inte är överens om är att allting inte var bättre förr. Jag har aldrig sett Jan Björklund blicka framåt, utan det är 50-talets lösningar som hela tiden är förhärskande. Det handlar om att införa nya hemmafruar och stänga ute barn från den svenska förskolan. Det handlar om polishämtning av skolkare. Det handlar om en tudelad gymnasieskola.

Har Jan Björklund någonsin funderat över vad arbetsmarknaden behöver nu och vad näringslivet behöver? Behöver man mer av kunskap, eller behöver man mindre? Nu är vi på väg tillbaka till en gammaldags gymnasieskola.

Jag gick i en sådan gymnasieskola med två- och treåriga linjer. Jag gick själv en tvåårig social linje, för ingen talade om för mig att jag skulle ha kunnat gå en treårig. Nu är vi tillbaka i det systemet. Men då fanns komvux så att man kunde gå vidare och ta en akademisk examen. Jag var den första i min släkt som gjorde det.

Nu är vi, som sagt, tillbaka i det gamla systemet. Man slaktar komvux. Man bygger inte ut högskolan fastän vi nu har de största ungdomskullarna sedan 1940-talet. Dessutom ska man ha en tudelad gymnasieskola.

Hur hänger allt det här ihop? Vi är alltså tillbaka i ett system som inte passar för framtiden. Jan Björklund borde rikta blicken framåt och bry sig om hur arbetsmarknaden fungerar och se till näringslivets behov.

Prot. 2009/10:141
21 juni

Ny skollag

Anf. 91 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik:

Herr talman! Jag noterar att både näringslivets organisationer och LO jublar över regeringens förslag om nya lärlingsutbildningar. Det är bara Marie Granlund som är dyster över detta.

Anledningen är naturligtvis att det finns ett mycket stort behov på svensk arbetsmarknad och bland ungdomarna själva. De som jobbar i skolan ser att detta med att alla ska tvingas bli högskolebehöriga har slagit ut väldigt många elever.

Så vitt jag förstår kommer ni att riva upp gymnasiereformen 2011 om ni vinner valet, och det må vara er rätt om ni vinner valet. Problemet är de förändringar ni ska göra, att ni ska återinföra regler som kommer att tvinga ytterligare elever till utslagning.

Alla ungdomar vill inte, Marie Granlund, läsa på universitetet. Då kan man säga att alla ska tvingas läsa in så att de i framtiden kan göra det. Vi stänger inga vägar. Även om man går på en yrkesutbildning får man läsa upp till högskolebehörighet. Man har rätt att efteråt göra det på komvux. Men om vi tvingar alla att göra det på gymnasiet kommer många att slås ut.

Marie Granlund får gärna i nästa replik berätta hur det ska gå till att få alla att nå målen. En tredjedel av varje årskull på gymnasiet slås ut. Antingen hoppar man av, eller också når man inte målen. Så har det varit alltsedan Göran Persson genomförde sin gymnasiereform. Ingen regering har kunnat ändra på det.

Vi drar nu slutsatsen av det och inför yrkesutbildningar och lärlingsutbildningar där man kan välja mellan en yrkesexamen och en högskolebehörighetsexamen. Fortsätter ni att tvinga väldigt många ungdomar att läsa in sådant som de inte vill läsa och de i stället hoppar av bidrar ni därmed till att skapa en högre ungdomsarbetslöshet.

Sverige har högre ungdomsarbetslöshet än många andra länder. Så har det varit i årtal, oavsett regering. Det beror på att ni inte uppvärderar yrkesutbildningar. Det är svårt att begripa varför ni som kallar er för arbetarparti har en så nedlåtande syn på yrkesutbildningen.

Anf. 92 MARIE GRANLUND (s) replik:

Herr talman! I dag kom ett TT-meddelande om en fantastisk insats i en kommun. I Essunga kommun, en centerpartistiskt styrd kommun, har man väldigt mycket funderat på varför det har varit så dåliga resultat där. Man kom fram till att man ska lyssna på forskningen.

Man började göra om och gick faktiskt från 62 procent godkända till 92 procent godkända. Vad var det man gjorde? Jo, man tog bort alla särskilda undervisningsgrupper och konstaterade att elever som har behov av särskilt stöd inte mår bra av att bli varaktigt utplockade.

Jan Björklund är nu på väg att införa en helt motsatt ordning där vi ska dela upp barn från elva års ålder. De val som då görs kommer att få en otroligt stor påverkan framöver. Det handlar om elitklasser och meritvärderingssystem, om allt det som forskningen säger inte är till fyllest.

Essunga kommun visar att det går att göra skillnad om man lyssnar på forskningen.

För övrigt är Jan Björklund väl medveten om att vi redan skulle ha haft en modern lärlingsutbildning om inte ministern hade rivit upp den gymnasiereform som riksdagen beslutat om – en ny modern lärlingsutbildning som en hel generation ungdomar nu går miste om.

Alla ska inte bli akademiker, heter det. Nej, och alla vill inte bli folkpartister. Men varför inte tillåta de ungdomar som vill gå vidare till högskolestudier att göra det? Det behövs fler specialistsjuksköterskor, inte färre. Det behövs fler läkare, inte färre. Det är så vi bygger Sverige starkt.

Anf. 93 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik:

Herr talman! Det blir inte mer sant bara för att Marie Granlund upprepar talet om nedskärningar på högskolan. Aldrig någonsin har så många unga människor i Sverige som i år studerat på högskolan.

Högskolan har byggts ut efter det att ni hade makten. Det är bra för Sverige att många människor väljer att studera på högskolan. Men att hela utbildningssystemet enbart är till för att se till att alla kommer in på högskolan är ett tankesätt som vi vänder oss mot.

Med er gymnasiepolitik slås många ungdomar ut. Hur ska ni komma till rätta med det? Ja, de ska gå på komvux efteråt, säger du. Men den som slås ut från gymnasiet tappar motivationen och intresset, blir arbetslös och riskerar att hamna i utanförskap.

Svaret kan inte vara: Kolla ni har lagt upp en skola där en tredjedel slås ut. Låt oss satsa på komvux.

Vi kan inte ha en skola där en tredjedel av varje årskull ska slås ut, Marie Granlund! Det är ju det som är ert alternativ. På den punkten – till skillnad från hur det är på många andra punkter – verkar ni i den röd-gröna trojkan vara helt överens om att fortsätta med utslagningsgymnasiet.

Med den nya skollagen och med den gymnasiereform som nu är på gång kommer det att bli en annan politik där vi mer ser att ungdomar är olika.

Anf. 94 GÖRAN THINGWALL (-):

Herr talman! Efter en härlig bröllopshelg läste jag i gårdagens DN rubriken "Drastisk uppluckring av tystnadsplikten i skolan". Staffan Olsson, föreläsare i skolsekretessfrågor, skriver:

"En skolsköterska och en skolläkare har i dag självklar tystnadsplikt mot all annan skolpersonal."

Enligt den nya skollagen som står för valfrihet och mångfald – vilket är mumma för den som kämpar för detsamma i sjukvården – kan man nu lämna uppgifter som det inte getts samtycke till att lämna ut. De kan spridas vidare till annan skolpersonal. Staffan Olsson är liksom jag starkt kritisk mot detta.

Vidare skriver Staffan Olsson: "Regeringen dammsuger nu varje skrymsle inom skolan för att hitta sådant som kan ge eleven stöd. Men från skolhälsovårdens expedition bör man hålla fingrarna borta. För även om ingen skyldighet, endast en möjlighet, finns att röja uppgifterna kommer skolhälsovården i både kommunala skolor och friskolor att

känna ett starkt tryck att röja information i de nära och vardagliga kontakter en skolsköterska har med till exempel lärare och rektor eller övrig elevhälsopersonal.”

Staffan Olsson säger också:

”I dag kan skolhälsovårdens sekretess utan samtycke i vissa fall genombrytas mot bland annat polis, annan sjukvård och socialtjänst, när barn begår brott, behöver vård, behandling eller annat stöd eller genom anmälningsplikt, då barnet/patienten misstänks fara illa. Då handlar det om ett noga övervägt och starkt motiverat uppgiftslämnande till andra myndigheter. I nu aktuellt förslag är risken stor att skolhälsovården som ’hjälp gumma’ lämnar uppgifter utöver dem som lagstiftaren tänkt sig, på grund av förväntningar från övrig skolpersonal.” Det här är inte bra.

Herr talman! Ni måste komma ihåg att en läkares viktigaste verktyg i konsultationen med sin patient är ordet, samtalet. Patienten måste till hundratio procent känna tillit till att det jag som läkare säger i rummet inte lämnas ut till någon annan.

Man måste kunna visa sig i all sin nakenhet och kunna tömma sin själ inför möjligheten att få hjälp. Var kan man annars göra det? Okej, om man är religiös kan man bikta sig. Men det finns egentligen bara ett ställe att gå till om man har psykiska, sociala eller medicinska problem, och det är till läkaren. Det måste finnas ett ställe där det som sägs stannar mellan fyra väggar. Det får inte tullas på detta hur vällovligt det än är att ge den elev stöd som kanske har bekymmer i klassen eller i skolan i övrigt. Inte minsta möjlighet att läkaren för vidare det som sagts får finnas – speciellt inte utan samtycke. Egentligen är det här inget problem. Olsson säger själv att man i 98 procent av fallen löser det här. Man får samtycke för att föra det sagda vidare.

Jag har exempelvis haft familjer som patienter. Naturligtvis får jag från familjemedlemmar reda på saker som jag inte vill ha reda på. Det gör det hela mycket svårare när det gäller min terapeutiska hållning som jag inte en tum får avvika från. Det är ovärderligt att ha denna förmån när någon söker för att få min hjälp.

Så: Snälla Jan Björklund, ta bort detta från skollagen! Det får inte stå där. Jag har hört av Betty att det är en utredning på gång, men stryk detta. För övrigt är det en bra skollag, men det där är inte bra. Lova mig det! Nicka ja eller nej för om du ska ta bort detta! Han nickar nej. Hur ska jag då rösta?

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 22 juni.)

16 § Betaltjänster

Föredrogs

finansutskottets betänkande 2009/10:FiU30

Betaltjänster (prop. 2009/10:220).

Talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 22 juni.)

Prot. 2009/10:141

21 juni

Ny skollag

Föredrogs
finansutskottets betänkande 2009/10:FiU31
Kreditvärderingsinstitut (prop. 2009/10:217).

Anf. 95 ULLA ANDERSSON (v):

Herr talman! Jag hoppas att det är en rolig fest som har påverkat talmannens röst och inte en förkylning. Det är ju roligare om det är en fest än om det är en förkylning, om man säger så. Nu ska vi dock diskutera kreditvärderingsinstitut.

Herr talman! Privatiseringar, avregleringar, ständigt ökade ekonomiska skillnader och en stark tilltro till att marknaden klarar allt är de grundläggande orsakerna till den finanskris vi fortfarande genomlider. Det politiska ansvaret har inte tagits, demokratin har snärvats in och ansvaret har överlåtits åt marknaden. Det är ett ansvar som marknaden självklart inte ska ha och inte kan ta.

Innan bubblan brast denna gång fick vi höra att man hade lyckats tygla de kraftiga upp- och nedgångarna på finansmarknaderna – särskilt nedgångarna – och att det nu skulle vara evig tillväxt. Det handlade bara om hur mycket tillväxt det skulle vara från år till år. Till och med tidigare nobelpristagare i ekonomi har åkt runt och pläderat för detta. Till slut blev marknaden så självsäker att man gav ut så kallade finansprodukter som inte ens säljaren själv och än mindre köparen förstod sig på.

När det politiska ansvaret överläts på marknaden är det självklart att det brister. Det har det gjort förr, och det kommer det att göra igen. Kriserna byter bara namn och har olika förlopp, men i slutändan är det alltid skattebetalarna som står med notan i form av hög arbetslöshet, besparingar och social oro. Vi ser det här hemma nu med en arbetslöshet på 9 procent och besparingar i kommuner och landsting.

Vänsterpartiet har i snart två års tid föreslagit att en finanskommission ska tillsättas för att gå igenom vad som har hänt, vilka brister som finns och hur vi kan förebygga nya kriser, såväl nationellt som internationellt. Vi har sett det som en bred parlamentarisk kommission men också en kommission där arbetsmarknadens parter och akademien ska ingå. Tyvärr har vi varit ensamma med detta krav – ända till ganska nyligen, då också Riksbanken lyfte kravet även om de snävade in problem-bilden från sin horisont.

Det lite roliga i sammanhanget, herr talman, är att Folkpartiet idogt argumenterade emot oss i tv-debatter och här i kammaren om behovet av en finanskommission. I samma stund som Riksbanken på en direkt fråga från mig deklarerade att även de vill ha en kommission deklarerade dock Folkpartiet att det var en självklarhet också för dem. Det finns ett välbekant talesätt som passar in på Folkpartiet i detta sammanhang, och det är ”sent ska syndaren vakna”. I grund och botten tror jag dock tyvärr att Folkpartiet inget insett eller lärt av det som har skett.

Just kreditvärderingsinstitutet är en tydlig symbol för varför det blev som det blev denna gång. De har varit totalt oreglerade. Institutet har haft ett antal dominerande kunder som gett bolagen stora inkomster. De verkar också på en extrem oligopolmarknad där tre institut har total dominans. Vänsterpartiet har i flera sammanhang påtalat brister i reglering-

en av kreditvärderingsinstituten, bland annat i vår motion till regeringens budgetproposition för 2010. Det vi framför allt pekat på är de jävsförhållanden som föreligger mellan kreditvärderingsinstituten och de bolag de sätter betyg på.

Kreditvärderingsinstituten erhåller nämligen sina inkomster via avgifter från de bolag de är satta att värdera. Dessa avgifter har dessutom ofta varit knutna till värdepappersbolagens omsättning, vilket i sin tur borde ha påverkat värderingarna i en viss riktning. För ett värdepappersbolag som till exempel introducerar ett nytt finansiellt instrument är det av helt avgörande betydelse att få ett högt betyg från det kreditvärderingsinstitut de anlitat, och eftersom lönsamheten och omsättningen på den finansiella marknaden är mycket hög utgör det självklart en lockelse för kreditvärderingsinstituten att utfärda höga betyg som kanske inte alltid avspeglar objektiva fakta. Kreditvärderingsinstituten erbjuder därtill ofta olika typer av konsulttjänster, och vissa av dessa har gått ut på att hjälpa kunderna att optimera sin rating.

Vänsterpartiet välkomnar en rad av de bestämmelser EU-förordningen innehåller. Bland annat förbjuds kreditvärderingsinstituten att tillhandahålla vissa konsulttjänster till det kreditvärderade företaget. Vår bedömning är dock att regleringen inte fullt ut undanröjer de jävsförhållanden som råder på området, och vi uppmanar därför regeringen att inom ramen för EU verka för att lagstiftningen ytterligare skärps.

Regeringen bör också utreda möjligheten att etablera ett oberoende statligt kreditvärderingsinstitut i syfte att öka mångfalden och på så sätt ge investerare en möjlighet att välja bort kreditvärderingsinstitut som faktiskt inte sköter sig. Vi har sett alltför många exempel på länder och produkter som har fått högsta ratingbetyg och i efterhand visat sig vara så gott som värdelösa. Där är väl bland annat Grekland ett tydligt exempel.

Självklart har investeraren ett eget ansvar, men det eliminerar inte behovet av ökad reglering och mer kvalitativa kreditvärderingsinstitut om de nu ska finnas kvar i samma form som i dag. Frågor man kan ställa sig är vem som egentligen värderar kreditvärderingsinstituten och deras agerande, vilket ansvar de har haft i denna finanskris och vad de har lärt sig.

Med detta, herr talman, yrkar jag bifall till vår reservation i ärendet.

Anf. 96 LARS ELINDERSON (m):

Herr talman! Jag ska avstå från att göra en allmän analys av finanskrisen och dess orsaker, och jag ska inte heller kommentera dessa delar i Ulla Anderssons anförande.

Betänkandet handlar specifikt om regeringens förslag till ny lag om kreditvärderingsinstitut, det vill säga de institut som bedömer och graderar finansiella instrument och aktörer på finansmarknaden och som därmed underlättar en värdering och riskbedömningar i olika finansiella transaktioner och handlingar. Syftet med betänkandet är att anpassa svensk lag till Europaparlamentets och rådets förordning om kreditvärderingsinstitut.

Jag vill hålla med Ulla Andersson om att bakgrunden till att denna förordning har kommit till stånd är att man har blivit uppmärksam på den dåliga kvalitet som de existerande kreditvärderingsinstituten har visat under finanskrisen. Man vill skapa förutsättningar för att förbättra

kvaliteten på de kreditbetyg som utfärdas inom unionen och som används i rättsligt reglerade sammanhang. Förordningen förutsätter att det också inrättas vissa nationella regler. Den nya lagen om kreditvärderingsinstitut handlar därför om att anpassa svensk lagstiftning till EU-förordningen.

Sverige har tidigare saknat, vilket också påpekades, en särskild nationell lagstiftning som reglerar institutens verksamhet. Det har dock inte varit en helt oreglerad verksamhet, för i Sverige finns faktiskt regler om de externa ratinginstituten i lagen om kapitaltäckning och stora exporeringar, som vi antog för inte så många år sedan – jag tror att det är tre år sedan – här i kammaren.

EU-förordningen innehåller en rad bestämmelser som ska bidra till en hög kvalitet på de kreditbetyg som utfärdas inom unionen. Avsikten är inte att förordningen ska ersätta redan etablerade förfaranden vid erkännande av externa ratinginstitut, som ofta också är internationellt kopplade till nationella organ. Enligt förordningen ska kreditvärderingsinstituten ansöka för att få bli registrerade och för att erkännas som externa ratinginstitut.

För att bli registrerad krävs att man uppfyller en rad villkor som ska främja integritet, transparens, ansvar, goda styrelseformer och tillförlitligheten inom verksamheten. Det gäller bland annat organisations- och verksamhetskrav, kvalitetssäkring och rapportering, och en registrering ska gälla i hela unionen.

Förordningen omfattar bland annat regler om tillsyn, kollegier, tystnadsplikt, sanktioner, utfärdande av kreditbetyg i tredje land och återkallelse av registrering i det fall något av de andra kraven inte uppfylls.

Herr talman! Jag vill något kommentera den motion som Ulla Andersson berörde i sitt anförande och den reservation till betänkandet där man har föreslagit avslag på propositionen. Det gör man framför allt med motiveringen att kreditinstituten och deras kunder riskerar att hamna i ett beroendeförhållande till varandra.

Man föreslår från Vänsterns sida i stället att man ska utreda frågan om statliga myndigheter ska överta institutens uppgifter. Det skulle föra för långt i det här sammanhanget att fördjupa sig i hur en statlig myndighet skulle kunna fungera och den rollkonflikt en sådan lösning skulle leda till när det gäller den statliga tillsynsverksamheten över den finansiella sektorn. Det gäller inte minst hur det skulle påverka svenska institutioners internationella arbete och internationella finansaktörers arbete i Sverige.

Den intressekonflikt som Vänsterpartiet belyser är ändå viktig att ta på allvar. Intressekonflikter och jävsförhållanden förekommer också i andra liknande sammanhang. Det gäller till exempel revisionssammanhang. Den verksamheten är påtaligt lik ratinginstitutens verksamhet i det hänseendet. Därför är också revisionsuppdrag omgärdat med mycket strikta regler. På precis samma sätt som när det gäller kreditvärderingsinstituten är det viktigt att skilja kontroll- och tillsynsverksamheten från den rent operativa uppgiften.

Det innebär inte att jävs- och beroendeförhållanden ska nonchaleras. Det är tvärtom både en uppgift för regelverket och för tillsynsmyndigheternas verksamhet att förhindra sådana risker när det gäller både revisionsverksamhet och kreditvärdering. Både problemen och kraven är som jag ser det likvärdiga. Jag har ännu inte hört – och tror inte att det kom-

mer – krav på statliga revisionsmyndigheter för att reglera verksamhet som i vanliga fall sköts av fristående, oberoende organisationer.

Herr talman! EU-kommissionen har annonserat att förordningen kan bli föremål för kompletteringar och förändringar. Det talar för att det är just integritets- och jävsfrågorna som kommer att behandlas i de sammanhangen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets förslag i finansutskottets betänkande och avslag på reservationen.

Anf. 97 ULLA ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Egentligen är det inte en replik utan ett förtydligande. Vi har inte föreslagit avslag i ärendet utan vi har ansett att regeringen bör gå vidare. Jag vill vara mycket tydlig med det eftersom Lars Elinderson sade att vi hade föreslagit avslag på propositionen.

Jag ser också svårigheter med en form av statligt kreditvärderingsinstitut. Det är självklart så. Däremot vill jag gärna ha en debatt. Jag tycker att just frågan om kreditvärderingsinstitutet är så väsentlig i den kris som vi har genomgått.

Vi kan också se hur de har påverkat det risktagande som har funnits även om, som jag sade, investerarna har ett eget ansvar. Men de har ändå en stor tyngd och en stor betydelse på de marknader där de verkar.

Den debatten har förts väldigt lite här i Sverige. Vi kanske inte har påverkats utifrån det perspektivet så mycket, det vill säga att vi har suttit där med Svarte Petter i form av de papperen. Men vi kunde ha gjort det. Då hade även vi haft det utifrån de kreditvärderingsinstitut som är här i Sverige.

Det är mer att vi vill starta en form av debatt. Det förslag vi har haft är just finanskommissionen. Men vi vill också bolla upp andra alternativa förslag som kanske kan leda till att det kommer andra lösningar än de vi ser just nu.

Vi är rätt många som tycker att kreditvärderingsinstitutet har haft stora inkomster från sina kunder som varit påverkade av den värdering de gjort av de produkter som funnits.

Det är en ganska orimlig situation även om alla bolag självklart är beroende av sina kunder. Men att det skett i den här uträkningen och det sätt det har påverkat samhället i stort i övrigt är rätt speciellt.

Anf. 98 LARS ELINDERSON (m) replik:

Herr talman! Jag vill be om ursäkt, Ulla Andersson, att jag har läst er reservation lite för snabbt. Läser man däremot motionen får man mycket klart intrycket att ni motsätter er regleringen och i stället vill ha, som jag uppfattade motionen, ett statligt kreditvärderingsinstitut. Men är det som Ulla Andersson säger välkomnar jag detta.

Jag ser kreditvärderingsinstitutets situation i förhållande till sina uppdragsgivare på samma sätt som revisorernas situation är. Därför tror jag och är ganska övertygad om att regleringen av kreditvärderingsinstitutet kommer att se ut på ungefär samma sätt som regleringen av revisorerna.

De är förbjudna att ha sina uppdrag under för lång tid. De får inte ha andra intressekonflikter. De får inte ha något egenintresse i det företag som de reviderar. De får inte granska verksamhet som de tidigare har haft

ansvar för. De får inte ha en partsställning i förhållande till företaget. De får inte ha någon vänskapsrelation eller motsats till vänskapsrelation till det företag som de reviderar.

De får heller inte ta konsultuppdrag hur som helst. I många av de företag som reviderar de stora börsnoterade bolagen är det också angivet vilka personer som har ansvaret för att göra revisionen. Jag tror att kreditvärderingsinstitutens reglering i framtiden kommer att utformas på ungefär samma sätt.

Om man däremot skulle vända på kuttingen och göra som Vänsterpartiet antyder som diskussionsförslag, om jag förstod det rätt, att man skulle ha ett statligt kreditvärderingsinstitut skulle man få en intressekonflikt med statens roll som tillsynsmyndighet med ansvar för tillsyn. Det skulle skapa ett ännu större problem.

Dessutom skulle det skapa problem för de internationella aktörer på finansmarknaden som inte faller under svensk tillsyn. Så detta är en fråga som jag inte ens ser som ett intressant diskussionsupplägg.

Anf. 99 ULLA ANDERSSON (v) replik:

Herr talman! Jag ska kommentera det Lars Elinderson tar upp. Om du läser motionen är det ganska tydligt att vi ställer oss bakom förslaget men däremot tycker att behövs mer.

Lars Elinderson tar upp att man inte får ha en revisionsfirma under för lång tid och att man inte heller får vara i någon form av total partsställning och vara väldigt beroende av ett och samma företag.

Det är just det som är problemet med kreditvärderingsinstitutet. Det är en oligopolistisk marknad. Det är inte så lätt att hänvisa kunderna till andra institut eftersom det inte finns så många att välja på. Det gäller särskilt om man ska reglera det en viss tid eller att det inte ska vara någon form av partsställning. Nu försöker man genom detta regelverk tala om hur mycket intäkter man får ha från en och samma kund för att ändå begränsa det hela.

Ett av de stora problem som situationen med kreditvärderingsinstitutet belyser är vilka muskler vi har från samhällets sida i fråga om reglering men också tillsyn. Det händer väldigt mycket, och det går väldigt fort. Den demokratiska apparaten är inte lika snabb att agera. Därför känns det som att vi hela tiden är på efterkälken. Det hinner brista innan vi hinner få insikten om vad som har hänt och vilka risker som finns i det agerande som görs på marknaden.

I det här fallet var det ganska många bedömare som signalerade väldigt tidigt att det inte skulle komma att hålla. Man kan se det i olika länder. I till exempel Island fick den som varnade mest nästan gå i landsflykt därför att han blev så illa ansedd. Det sprack där också till slut.

Det finns någon form av kultur som gör att det går allt fortare. Det finns någon form av tilltro till evig tillväxt, och girigheten växer. Sedan sitter samhället där och har inte alls hunnit med när det gäller hur de finansiella produkterna skapas och vilken påverkan de har.

Vi har därmed inte heller den reglering och den finansiella tillsyn som behövs vare sig nationellt eller internationellt som är anpassad för de risker som det skapar.

Anf. 100 LARS ELINDERSON (m) replik:

Herr talman! Jag har inte så mycket att komplettera diskussionen med mer än att jag kan konstatera att all verksamhet regleras av lagstiftning som anger vad som är förbjudet och inte vad som är tillåtet. Då är man hela tiden i efterhand när det sker en utveckling.

När det gäller en sådan komplicerad verksamhet som finansmarknaden kan man inte i detalj precisera allt som är tillåtet. Det måste bygga på att identifiera det som är skadligt för ekonomin, konkurrensen och den finansiella stabiliteten och reglera den delen av verksamheten.

Då löper man alltid risken att det dyker upp nya instrument som är svåra att värdera och som man i efterhand måste vidta åtgärder mot. Det problemet har alla typer av västerländsk lagstiftning.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 22 juni.)

Prot. 2009/10:141

21 juni

Kreditvärderings-
institut

18 § (forts. från prot. 139) Allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag och reformerade hyressättningsregler (forts. CU24)

Allmännyttiga
kommunala
bostadsaktiebolag
och reformerade
hyressättningsregler

Anf. 101 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! Så kom äntligen den så kallade bostadsministern till civilutskottets debatt om de kommunala bostadsföretagen och hyressättningen i framtiden.

Jag kontaktade själv kammarkansliet dagen innan, eftersom jag såg på talarlistan hur debattiden skulle kunna arta sig, och fick beskedet att stopptiden kl. 23.00 inte skulle tillämpas utan strykas.

När debatten startade stämde jag för säkerhets skull även av med ministern i fråga, vilken information han hade fått. Även därifrån fick jag beskedet att bara vi hann komma i gång före kl. 23.00 skulle debatten få föras tills den var färdig.

(TALMANNEN: Så är dock inte reglerna, utan reglerna är att vi försöker avsluta vid kl. 23.00. Om det är en mycket kort överskjutande tid brukar vi kunna avsluta ärendet. Det är de regler som har överenskommits med gruppledarna.)

Jag känner, herr talman, mycket väl till tiderna, men jag känner också till att det har förekommit en debatt om att dessa regler inte skulle tillämpas. Det var informationen från kammarkansliet dagen innan, och det var den information som ministern hade fått, att den här regeln inte skulle tillämpas om bara debatten kom i gång före kl. 23.00.

Okej, men jag vet också att talmannen har rätt att flytta om i talarlistan. Om den förändringen bara hade inneburit att ministern hade hamnat överst bland högerministärens förespråkare hade jag haft förståelse för det. Men när talmannens ändring innebar att jag som företrädare för ett av de tre oppositionspartierna förlorade möjligheten att begära replik på ministern kändes det naturligtvis tungt.

Anf. 102 TALMANNEN:

Nu får Jan Lindholm hålla sig till ämnet. Det är nämligen så att jag inte flyttar om någonting i talarlistan. Men ett statsråd har enligt reglerna i riksdagsordningen rätt att gå in precis när som helst i debatten. Vi följer den talarordning som gäller. Jag förutsätter nu att Jan Lindholm går till ärendet och inte någonting annat.

Anf. 103 JAN LINDHOLM (mp):

Herr talman! Det hör inte till det vanliga att ministern deltar i våra debatter. I torsdags var ett av de få tillfällen då vi hade chansen. Att nu fortsätta den debatten och dra igenom det som jag hade tänkt ha som debattinlägg känns varken stimulerande eller meningsfullt. Därför, herr talman, nöjer jag mig med att hänvisa till de anföranden som Carina Moberg och Egon Frid höll i torsdags i debatten. Och därifrån yrkar jag bifall till reservation 4.

Att jag väljer just den reservationen, herr talman, beror på att det av regeringens proposition mycket klart framgår att de förändringar som regeringen nu genomför kommer att drabba väldigt många av dem som bor i hyresrätter på ett dramatiskt sätt inom några få år.

Det är självklart att den regering som bryr sig om medborgarna inte hade genomfört den här reformen. Det är lika självklart att en regering som värnar andra värden än monetära värden inte hade genomfört den här reformen. Lika självklart är det att en regering som enbart tänker mycket kortsiktigt lätt duperas av de enklaste vägvalen. Därför är en uppföljning av stor vikt, och vi behöver en ny regering.

Anf. 104 EWA THALÉN FINNÉ (m):

Herr talman! Vi fortsätter nu debatten om allmännyttiga kommunala bostadsföretag och reformerade hyressättningsregler. Utifrån civilutskottets synpunkt är det här en väldigt viktig fråga som vi har jobbat med under många år.

Jag kan börja med att förklara varför statsrådet Odell gick in i debatten när han gick in. Han hade tyvärr ingen möjlighet att vara i kammaren i dagsläget. För han är på annan plats, annan ort. Det är sedan länge bestämt. Då var det viktigt att statsrådet faktiskt hade en möjlighet att gå upp i debatten. Sedan är det alltid trist när det blir en delad debatt, men så blev det. Det får vi leva med.

Varför är den här propositionen så viktig? Ja, jag skulle vilja säga att de två viktigaste delarna handlar om att stärka hyresrätten och rädda kärnan av svensk bostadspolitik.

Varför räddar det här hyresrätten, tror vi? Jo, dagens hyressättnings-system har länge framhållits som ett av hindren för nyproduktion. Jag skulle vilja säga att en av grunderna för det här uppstod när Socialdemokraterna i Stockholm sänkte hyran under produktionskostnaden i en av deras kommunala fastigheter under 1990-talet. Det och annat föranledde Fastighetsägarna Sverige att, tillsammans med deras europeiska organisation, anmäla Sverige till EU-kommissionen för olagligt statsstöd. Det här såg den förra regeringen allvarligt på. Likaväl vår regering ser allvarligt på det här.

Man tillsatte en utredning. Utredningen presenterades våren 2008 och fick namnet *EU, allmännyttan och hyrorna*. Den här utredningen fick

ganska stor remisskritik. Jag vill understryka att den inte ligger till grund för den proposition som vi i dag debatterar, utan förslaget vi debatterar bygger på ett förslag som Hyresgästföreningen och SABO arbetat fram och som Fastighetsägarna Sverige har anslutit sig till. Regeringen hade som mål att kunna presentera ett förslag som parterna på bostadsmarknaden i det stora hela står bakom, och målet har nåtts. Jag skulle vilja skicka en stor eloge till regeringen för det oerhörda och intensiva arbete man har gjort med parterna.

Jag skulle ändå vilja peka på några delar som lyftes fram i utredningen *EU, allmännyttan och hyrorna*. Man lyfte fram risken med att dagens svenska system bryter mot EU:s regler när det gäller just statsstöd. Om utredningen har rätt eller inte kan man egentligen aldrig veta innan det har skett en prövning. Men vi kan i dag faktiskt konstatera att mycket av utredningens analyser kan ha varit korrekta.

Varför påstår jag det? Jo, ofta i debatten, när vi diskuterade det tidigare betänkandet, framhöll man just Nederländerna och att deras bostadspolitik var okej. Nu har det tyvärr kommit ett svar. EU-kommissionen har konstaterat att om man inför begreppet ”tjänster av allmänt ekonomiskt intresse” för de allmännyttiga bostadsföretagen, som man gjort i Nederländerna, krävs en mycket stor förändring. Allmännyttiga bostadsföretag är då inte längre öppna för alla, och det är ett steg vi absolut inte vill ta. I Nederländerna i framtiden måste 90 procent av hushållen ha en årsinkomst på max 33 000 euro, som är ungefär 300 000 svenska kronor.

Vi vill slå fast att den svenska allmännyttan ska stå öppen för alla. Jag kan konstatera att i denna grundläggande fråga är Alliansens partier överens med Socialdemokraterna och Miljöpartiet, medan Vänsterpartiet verkar vara berett att äventyra kärnan i den svenska bostadspolitik. Jag måste därför ställa frågan: Vill inte Vänsterpartiet ha en allmännytta som är öppen för alla människor?

Vilka är då förslagen och vad innebär de? I jämförelse med dagens regelverk kommer i framtiden enbart kommunala bostadsaktiebolag att vara allmännyttiga.

Ett kommunalt bostadsaktiebolag ska i allmännyttigt syfte i sin verksamhet huvudsakligen förvalta fastigheter i vilka lägenheter upplåts med hyresrätt. De ska främja bostadsförsörjningen och erbjuda hyresgästerna möjlighet till boendeinflytande i bolaget.

Allmännyttiga kommunala bolag ska driva sin verksamhet enligt affärsmässiga principer. Regeringens syn på frågan är att man ska ha ett långsiktigt perspektiv när det gäller affärsmässighet och avkastningskrav.

Värdeöverföringen från de allmännyttiga bolagen kommer att vara begränsad. Den får inte överstiga summan av ett belopp motsvarande räntan beräknad på den genomsnittliga statslåneräntan under föregående år med tillägg för en procentenhet på det kapital som tillskjutits som betalning för aktier. Det får heller inte överstiga hälften av bolagets resultat. Det finns nog ett par undantag – hälften av nettoöverskott som uppkommit vid avyttring av fastigheter om det godkänts av kommunfullmäktige eller om överskottet har använts till åtgärder inom bostadsförsörjningsansvaret som främjar integration och social sammanhållning.

När det sedan gäller den reformerade hyressättningen föreslås några förändringar. Allmännyttans hyresledande roll tas bort. I stället införs

Prot. 2009/10:141
21 juni

*Allmännyttiga
kommunala
bostadsaktiebolag
och reformerade
hyressättningsregler*

förhandlade hyror som norm vid jämförelse. Detta kommer att innebära att både de kommunala och de privata fastighetsägarna ska vara närvarande vid förhandlingsborden med Hyresgästföreningen. Även i framtiden ska förhandlade hyror vara riktvärdet. Skillnaden mot i dag är att alla förhandlade hyror ska finnas med vid en jämförelse, inte enbart de kommunala bostadsbolagens. Förhandlade hyror oavsett värd kommer alltså att vara tak vid en jämförelse om hyresnivån är att anse som skälig eller ej.

Faktorerna för bruksvärdesprövningen blir inte förändrade mot i dag, utan hyrorna ska sättas utifrån hur hyresgäster värderar olika faktorer i boendet.

Dessutom införs ett extra skydd mot kraftiga och snabba hyreshöjningar, vilket innebär att om den hyra som anses vara skälig vid hyresprövning är väsentligt högre än den tidigare hyran i hyresförhållandet ska hyresnämnden om inte särskilt talar emot bestämma att hyran ska betalas med ett lägre belopp under en skälig tid.

Detta är ett ökat skydd mot i dag för hyresgäster, och det används på frivillig grund i Malmö med mycket gott resultat. Självklart ska de nya regelverken följas av Boverket. En utvärdering ska göras.

Vissa grupper menar att regeringen är på väg att införa marknadshyror. Detta är felaktigt. Lagförslagen som vi debatterar innehåller inga marknadshyror, utan det är, som jag tidigare sagt, fortfarande förhandlade hyror som ska vara normen. Bostadsmarknadens parter har dessutom gemensamt tagit ansvar för att säkra dagens hyresrätter och trygga byggandet av framtida hyresrätter. Utifrån deras arbete har regeringen lagt fram den här propositionen, och det tycker jag känns som en väldigt viktig pusselbit för att vi ska skapa långsiktiga och stabila villkor som gör att vi på sikt kan komma till rätta med den bostadsbrist som råder i många svenska kommuner.

Med det, herr talman, vill jag yrka bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna. Jag skulle dessutom vilja tacka mina vänner i utskottet och utskottets personal som har gjort ett fantastiskt arbete och önska er alla en trevlig sommar!

Anf. 105 CARINA MOBERG (s) replik:

Herr talman! Vad gäller ordningen här i kammaren i torsdags har jag liksom Jan Lindholm viss kritik att framföra. Jag har samma information som han, och det har också de borgerliga ledamöterna i civilutskottet. Därför avser jag att återkomma till talmannen i ett annat sammanhang kring detta.

Ewa Thalén Finné berör inte ens den fråga som tyvärr kanske är den viktigaste i hela det här betänkandet. Det handlar naturligtvis om det så kallade påtaglighetsrekvisitet. Bostadsministern sade i den första delen av den här debatten att han inte tror att det kommer att ha någon betydelse att påtaglighetsrekvisitet finns kvar, men det tror tyvärr jag. Det skulle tas bort, men man missade det när lagrådsremissen gick i väg. Det lovades ändring till dess att propositionen skulle läggas fram på riksdagens bord. Så blev det inte.

Det är inte korrekt att påstå att bostadsmarknadens parter har biträtt detta. Det vill jag ha fört till protokollet. Vi har under behandlingen i utskottet haft möjlighet att rätta till detta. Vi socialdemokrater, Miljöpar-

tiet och Vänsterpartiet har lagt konkreta förslag på detta. Majoriteten har inte gått oss eller hyresgästerna till mötes på den punkten.

Min fråga till Ewa Thalén Finné är därför om hon liksom bostadsmistern bekräftar att kammarens majoritet avstår från att rätta till misstaget att låta påtaglighetsrekvisitet vara kvar och därmed också risken för saxning av hyrorna.

Anf. 106 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Herr talman! Jag berörde inte påtaglighetsrekvisitet i mitt anförande eftersom jag vet att Carina Moberg med statsrådet Odell hade en diskussion om just det.

Jag vill verkligen understryka att det inte missades. Man konstaterade att i det här förslaget som kom från parterna hade man inte begärt att det skulle tas bort, utan man hade skrivit annorlunda så att det inte skulle vara påtagligt utan ha ett annat uttryckssätt. Som statsrådet sade skulle man då vara tvungen att skicka ut det här ärendet på remiss ytterligare en gång. Vi anser att det här var alldeles för viktigt och att vi var tvungna att få fram den här propositionen under vårriksdagen.

Däremot vill jag understryka från hela Alliansens sida att vi helt står bakom den bedömning som Mats Odell gör att det inte är någon stor risk för att detta kommer att missbrukas. Skulle man upptäcka att det gör det får det här självklart justeras, men vi ansåg att den här propositionen var så oerhört väsentlig att få fram att vi inte ville skicka ut ärendet på remiss ytterligare en gång.

Anf. 107 CARINA MOBERG (s) replik:

Herr talman! Jag tror dess värre att Ewa Thalén Finné har felaktig information, eller också, vilket förmodligen är fallet, pratar Ewa Thalén Finné med andra människor än dem jag pratar med och som har varit involverade i den här processen.

Jag har suttit med i sammanhang där Mats Odell har lovat att rätta till detta i den vidare hanteringen. Så har inte skett. En ny remiss hade inte behövts enligt min uppfattning. Jag konstaterar att man avstår från att rätta till ett misstag.

Med det sagt vill jag övergå till något trevligare. Jag vill passa på att, så här i mitt sista replikskifte i denna debatt som också kommer att vara civilutskottets sista debatt för detta riksdagsår, som det ser ut nu åtminstone, önska Ewa Thalén Finné och övriga ledamöter i civilutskottet och civilutskottets kansli en riktigt skön sommar. Jag lovar att vi ska ge er en riktigt hård fajt vad gäller bostadsfrågor och övriga frågor som sorterar under civilutskottet i den valrörelse som vi alla ser väldigt mycket fram emot. Trevlig sommar, allihop!

Anf. 108 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Herr talman! Jag vill understryka att jag anser att Carina Moberg är mycket trevlig!

Det är väldigt intressant att höra socialdemokrater och Carina Moberg nu säga att man kunde göra vissa förändringar och att man inte behövde skicka ut någonting på remiss. Vi har hört i andra ärenden att ni vill skicka tillbaka saker till Lagrådet och allt vad det är, och så är det helt plötsligt oerhört väsentligt med remisser, yttranden och så vidare. Själv-

Prot. 2009/10:141
21 juni

*Allmännyttiga
kommunala
bostadsaktiebolag
och reformerade
hyressättningsregler*

klart ska stora förändringar remissbehandlas. Tittar man i den uppgörelse som Sabo och Hyresgästföreningen lämnade in till regeringen ser man att påtaglighetsrekvisitet inte har tagits bort där, utan det har skrivits om. Det är en väldigt stor skillnad mot att man bara tar bort det.

I lagstiftningen behövs det ofta ventiler. Det var också Mats Odell väldigt tydlig med i debatten i torsdags. Det här kommer att följas väldigt noga av regeringen, av oss i riksdagen och av parterna, som naturligtvis har ett väldigt stort ansvar för att följa det här. Visar det sig att man missbrukar lagstiftningen i det här hänseendet kommer det att ske en förändring.

Anf. 109 EGON FRID (v) replik:

Herr talman! Ni kan ju börja med att kontakta fastighetsägarna, Ewa Thalén Finné, så att de tar hem den anmälan till EU-domstolen där de hävdar att det har skett olagligt statsstöd i Sverige.

Vi har diskuterat ett annat ärende här i dag. Det är den nya plan- och bygglagen. Då fanns det möjligheter efter lagrådsremissen, och lagrådsremissen är ju faktiskt en remiss. Det sker ju ett arbete med en proposition, ett lagstiftningsarbete, innan lagrådsremissen kommer ut. Då fanns det möjligheter. Ni har redovisat i dag vilka stora förändringar som skedde från lagrådsremissen till propositionen.

I det här ärendet, om allmännyttan och reformeringen av hyressättningen, fanns det inte ens möjligheter för regeringen att ta bort en enda mening ur lagen innan lagrådsremissen, under lagrådsremissen och efter lagrådsremissen innan propositionen var klar, trots att statsrådet Mats Odell uttryckligen under hela våren har lovat bostadsmarknadens parter, oppositionen i civilutskottet, även om ni inte fäster så stor vikt vid dem, och er själva i majoriteten i civilutskottet att den här meningen skulle bort. Det var fel att påtagligheten fanns kvar i det nya sätt som ni utformar den nya reformerade hyressättningen på. Då är det väl ändå märkligt att den här meningen och påtagligheten finns kvar. Det kan inte tolkas på något annat sätt än att regeringen än en gång spelar fastighetsägarna i händerna för att ha en ökad grad av efterfrågestyrd hyressättning i stället för de förhandlade hyror som majoriteten hävdar ska komma ut av det här förslaget.

Anf. 110 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Herr talman! Jag kan börja med att konstatera att Vänsterpartiet och Egon Frid över huvud taget inte besvarade den som jag tycker mest väsentliga frågan här. Det är om Vänsterpartiet vill ha en allmännytta som är öppen för alla.

När det gäller plan- och bygglagen är den stora skillnaden att det man gjorde var att arbeta in Lagrådets synpunkter i lagstiftningen. Det var väldigt bra att man gjorde på det sättet.

Återigen till påtaglighetsrekvisitet – det går inte att ha en lagstiftning som inte har några ventiler. Det tyckte inte ens Sabo och Hyresgästföreningen i sin skrivelse med förslag som man lämnade in till regeringen. Man hade en annan skrivning. Man ville inte ha ”påtagligt” utan man ville ha en mindre ventil än påtaglighetsrekvisitet. Det här kom inte med i propositionen. Skulle man ha tagit med det hade man varit tvungen att skicka ut det på remiss. Den förseningen ville man inte riskera.

Däremot vill jag återigen säga att utifrån vår aspekt och det som Mats Odell sade kommer parterna naturligtvis att ha ett stort ansvar för att följa det här. Skulle vi konstatera att det här missbrukas kommer vi att återkomma till riksdagen med andra förslag.

Anf. 111 EGON FRID (v) replik:

Herr talman! Den andra frågan som Ewa Thalén Finné tar upp är ganska överflödigt. Ewa hörde ju på mitt anförande i torsdags kväll. Jag var ganska tydlig i inledningen med att Vänsterpartiet ser allmännyttan och dess stora betydelse för en generell social bostadspolitik.

Ewa Thalén Finné hörde också när jag debatterade med Mats Odell om det holländska exemplet. Det finns inget belägg för att Sverige har sysslat med olagligt statsstöd. Det finns inget belägg för att jämförelsen mellan Holland och Sverige skulle utgöra stöd för att Sverige har använt olagligt statsstöd. Det finns inte ens belägg för att Holland har använt olagligt statsstöd.

Det kommissionen diskuterar med den holländska regeringen, utan att det har kommit någon form av beslut från EU-kommissionen, är hur de organiserar sin social housing, sin speciella form av statligt bostadsföretag riktat till särskilda grupper där det till exempel handlar om inkomsttak. Det här går inte att jämföra. Ewa Thalén Finné hörde ju själv när jag refererade till min träff med den internationella hyresgästföreningen på Hyresgästföreningens förbundsstämma i Uppsala. Man stöder min syn att den jämförelsen inte finns. Det är till att fara med osanning och falska påståenden när man säger att det holländska exemplet skulle vara stöd för vilken inriktning regeringen har på sin bostadspolitik.

Det här är ett spel för efterfrågestyrda hyror. Ni går fastighetsägarna till mötes därför att ni tror att man ska kunna bygga fler hyresrätter genom att hyrorna går upp. Det är den största villfarelse som ni är på väg att sprida i det här huset.

Anf. 112 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik:

Herr talman! Det som är väldigt intressant i den här debatten tycker jag är att efter betänkandet *EU, allmännyttan och hyrorna* diskuterade man om utredningen var rätt eller om den var fel. Hyresgästföreningen men även andra debattörer lyfte bland annat fram just Holland som ett exempel på att vi inte behövde känna någon oro för att EU-kommissionen skulle ha några synpunkter på hur Sverige bedrev sin bostadspolitik.

I dagsläget kan vi konstatera att EU-kommissionen hade omfattande synpunkter på just hur Holland bedriver sin bostadspolitik. Det är inte så att deras bostadsstiftelse har varit en liten del av bostadsbeståndet. Det har varit en stor del av hyresbeståndet där de har låst in tjänster av allmänt ekonomiskt intresse. Man ville just påvisa att det här var mycket större och bredare än social housing. Från början hade inte Nederländerna social housing. Det är det som vi tycker är så oerhört väsentligt att slå fast, att vi i Sverige absolut inte vill ha inkomstgränser för dem som ska kunna bo i de kommunala bostadsbolagen. Vi tycker att det verkligen är kärnan att den svenska allmännyttan är öppen för alla. Vi är inte beredda att riskera att få EU-kommissionens synpunkter på att vi inte kan driva svensk bostadspolitik som vi har gjort under väldigt lång tid.

Prot. 2009/10:141

21 juni

*Allmännyttiga
kommunala
bostadsaktiebolag
och reformerade
hyressättningsregler*

Anf. 113 LENNART PETTERSSON (c):

Herr talman! Jag vill börja med att berömma Finansdepartementet, Hyresgästföreningen, Sabo och Fastighetsägarna för att de har lyckats sy ihop en överenskommelse, som i sin tur har mynnat ut i den proposition som vi nu debatterar. Även om det innebär eftergifter för alla parter har alla varit kloka och insett det positiva med långsiktiga spelregler, och det är ju något som är högst väsentligt för framtiden. Att det var nödvändigt med lagändringar var det väl ingen som helst tvekan om. Frågan var mer att kunna presentera ett förslag som upplevs som acceptabelt av både hyresgäster och fastighetsägare.

Det finns några grundläggande kriterier som jag tror att alla är överens om:

- Det behövs fler bostäder i Sverige och framför allt hyresrätter.
- Det behöver finnas en förutsägbarhet för hyresgästerna när det gäller hyresnivåerna.
- Vi vill inte ha så kallad social housing i Sverige, utan allmännyttan ska få hyra ut till vem som helst.

Den nuvarande lagstiftningen har inneburit att allmännyttan har styrt hyrorna för de privata lägenheterna. Det är och har varit så, trots att allmännyttan äger färre hyresrätter än de privata fastighetsägarna – 46 procent mot 54. Det är väl ingen som kan tycka att det är särskilt demokratiskt. I vilka andra sammanhang skulle det accepteras? Jag vet inte hur den röda oppositionen ser på det.

Nu blir det i stället kollektivt förhandlade hyror som kommer att styra hyresutvecklingen. Det känns bra. Varken jag eller Centerpartiet vill ha rena marknadshyror. Det har vi aldrig velat ha – oberoende av vad oppositionen skriver i sin reservation. Det finns för många oseriösa fastighetsägare som hade klämt åt hyresgästerna på ett icke önskvärt sätt i så fall.

Det ska självklart finnas en trygghet även för hyresgäster. Man ska inte kunna kastas ut för att hyresvärden vill ha in andra med högre betalningsförmåga. Däremot är det rimligt att hyran kan höjas i samband med större investeringar. Ibland är det ju faktiskt fråga om att säkerställa kvaliteten i själva byggnaden, till exempel vid stambyte av ledningar.

I det sammanhanget vill jag slå ett slag för mitt och Centerpartiets förslag om möjligheten att sätta av pengar i skattefria underhållsfonder under till exempel tio år. Det skulle minska riskerna för höga trappsteg i hyreshöjningarna, och vi vill att den frågan ska utredas. Eftersom det är fråga om långsiktiga investeringar är det inte rimligt att fastighetsägarna ska behöva skatta för överskott som egentligen är inbetalda för kommande investeringsbehov. Dessutom skulle det också hjälpa till att jämna ut konjunktursvängningarna eftersom många av investeringarna skulle kunna genomföras i en lågkonjunktur.

Herr talman! När det gäller olika krav på de kommunala bostadsbolagen ska de till exempel drivas enligt affärsmässiga principer. Det är egentligen ett grundkrav i all företagsamhet. Det ska dock icke förväxlas med högsta möjliga vinst. Självklart ska företag drivas så att de långsiktigt skapar en egen stabil ekonomi men också så att de vårdar det kapital,

i detta fall i form av fastigheter, som de har byggt upp. Det går inte att jobba med självkostnadsprinciper om man ska överleva.

Likasa är det bra att man skiljer på de sociala åtagandena när det gäller kommunens och bostadsbolagens ansvar. Hyresgästerna i ett visst bolag ska inte ensamma behöva stå för notan om det finns hyresgäster som av olika anledningar inte har så lätt för att klara sin egen situation. Kommunen har det ekonomiska ansvaret, och sedan kan de hyra av olika fastighetsägare. Då ökar förutsättningarna bland annat för de kommunala bostadsbolagen att hålla sina kostnader nere och därmed nå ett bättre resultat.

Bolagen får också begränsningar när det gäller överföringar av vinst till kommunerna som ägare. Det är bra. Det är samma princip som när det gäller sociala åtaganden. Det kan inte vara rimligt att de boende ska stå för notan om en kommun vill hålla nere kommunalskatten genom att stora kapital flyttas över från dottern till modern i en kommunkoncern.

Herr talman! Det finns en motion eller del av motion om stöd till allmännyttan på svagare bostadsmarknader. Som utskottet påpekar har regeringen aviserat en översyn. Detta problem är inte isolerat till allmännyttan utan kan gälla även privata fastighetsägare. Det kan delas in i olika delar. En sådan är säkerhetsfrågan och skillnaden mellan produktionskostnaden och marknadsvärdet. Något är fel när det i praktiken är omöjligt för fastighetsbolag att bygga nytt på grund av kraven på nedskrivning av värdet med ibland flera miljoner kronor. Detta problem behöver lösas, och det behöver göras så snart som möjligt. Statens bostadskreditnämnd har ju kommit med förslag och jag tror att dessa går att använda som grund för konkreta lösningar.

Det finns också framför allt landsbygdskommuner med både bostadsöverskott och bostadsbrist samtidigt. Detta är inte helt okomplicerat. De ekonomiska avtal som finns mellan en del kommuner och staten behöver ses över. Avtalen innebär nämligen nybyggnadsförbud för de berörda kommunala bostadsbolagen. Det är inte rimligt att avtalen ska hindra en nyproduktion som i sin tur kan innebära fler kommuninvånare. Det är till och med så illa att det i en del kommuner blir en befolkningsminskning, och det känns än mer orimligt.

Herr talman! Allting tyder på att bostadsbyggnationen är på väg uppåt i rask takt. Byggföretagen anställer igen. Det finns vissa prognoser som pekar på att vi redan 2011–2012 kan nå upp till just de 40 000 bostäder som oppositionen menar behövs. Jag är övertygad om att det går utan statliga subventioner. Det finns andra områden som har mer behov av insatser. Långsiktiga spelregler är mycket viktigare än subventioner. Dagens proposition kommer att bidra till det.

Jag yrkar bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på reservationerna.

Samtidigt säger jag tack så mycket till alla kolleger för fyra trevliga år med många trevliga debatter. Jag hoppas och ser fram emot att vi kan fortsätta dessa debatter nästa mandatperiod.

Anf. 114 EGON FRID (v) replik:

Herr talman! Jag ska börja med det sista Lennart Pettersson tog upp, nämligen en byggmarknad på väg upp. Lennart Pettersson vet likaväl som jag att det är äganderätter som byggs när det blir en bättre konjunk-

Prot. 2009/10:141
21 juni

*Allmännyttiga
kommunala
bostadsaktiebolag
och reformerade
hyressättningsregler*

tur. Det är mer äganderätt i form av villor och bostadsrätter. Lennart Pettersson vet likaväl som jag att byggandet av hyresrätter fortfarande är på en låg nivå. Det krävs en ansvarsfull statlig bostadspolitik tillsammans med det ansvar som kommunerna har genom de allmännyttiga bostadsföretagen för att vi ska få i gång byggandet av hyresrätter.

Det är ändå märkligt att höra hur allianspartierna diskuterar bakgrunden till propositionen. Jag tycker att ni fegar enormt när ni inte ens vågar stå för era egna ambitioner med er bostadspolitik; den enda sanningens väg att högre hyror leder till ökat bostadsbyggande. Det har varit Mats Odells och alliansregeringens mantra under fyra år. Nu när ni väl står här och ska lägga fram propositionen för riksdagen skyller ni på Holland. Mats Odell använde sju av sina tio minuter i torsdags kväll till att prata om EU och Holland i stället för att prata om propositionen. Det är ett svaghetstecken från de borgerliga företrädarna.

Ewa tog upp frågan om ventiler, som du också berör. Påtagligheten är en ventil för högre hyror. Risk för oskäligen hyreshöjningar är en ventil. Avkastningskraven eller affärsmässigheten är också en ventil för högre hyror. Det här är hyresdrivande. Det här är medveten borgerlig politik för att driva upp hyrorna. Ni tror att man på det sättet ska bygga fler hyresrätter och därmed skapa ökade vinster för fastighetsägarna.

Anf. 115 LENNART PETTERSSON (c) replik:

Herr talman! Det är en något märklig filosofi om Egon Frid och Vänsterpartiet tror att vi i Alliansen skulle ha en ambition att driva upp hyrorna så att folk inte har råd att bo. Vad skulle det vara för bakgrund till att ha ett intresse av att inte vilja bygga bostäder åt folk? Tala om politiskt självsmål.

Vi skapar här en flexibilitet i hyressättningen men ändå en trygghet för hyresgästerna. Det har varit accepterat sedan urminnes tider att villor kostar olika även om de kan vara i samma tätort. Det har varit accepterat att hyrorna för bostadsrätter blir olika beroende på när människor har flyttat dit. Vad är det som gör det så dramatiskt med olika hyror?

Av någon konstig anledning fokuserar Egon Frid enbart på att det kan bli dyrare. Han säger inte ett ord om att det kan bli billigare. Det är de facto så att det kan bli billigare, men det är kanske inte lika intressant politiskt att förklara det.

Om man tittar på lönsamheten för fastighetsbolag är det självklart så att om det är möjligt att ta ut lite mer i attraktiva områden är det också möjligt att sänka i mindre attraktiva områden, vilket gör att vi skapar en balans. Det är inte så många år sedan det faktiskt fanns ett bostadsöverskott med tomma lägenheter. Med en friare hyressättning kan vi också få en bättre balans över tiden oavsett om det är hög- eller lågkonjunktur på bostadsmarknaden.

Det är ointressant att kritisera i fråga om Holland. Det här är ett konstaterande att vi inte vill landa på social housing i Sverige. Vi vill att allmännyttan ska vara öppen för alla. Jag hoppas att Vänsterpartiet är överens med Alliansen om att alla ska kunna bo i allmännyttan.

Anf. 116 EGON FRID (v) replik:

Herr talman! Det är rätt uppfattat. Vänsterpartiet är för en generell social bostadspolitik, och allmännyttan har en avgörande roll i hur vi formar den.

Vi har inte ens fått ett utslag: De svenska statsstödsreglerna för allmännyttan och deras del i den svenska bostadspolitikens är inte ens prövad. Det holländska exemplet är inte ens prövat. Så kallade samtal pågår. Man skickar brev till varandra där man tycker och tänker om hur man vill påverka. EU-kommissionen vill styra den holländska bostadspolitikens. Men för svensk del är inte detta grunden för propositionen. Här är det fastighetsägarna ihop med regeringen och de borgerliga partierna, bland annat Centerpartiet. Medlemmar i Centerpartiet har här i riksdagen drivit frågan om marknadshyror. Inom nyliberalismen i Centerpartiet och andra borgerliga partier är filosofin att ta ut vad det faktiskt kostar på den svenska bostadsmarknaden. Man låter den sociala sidan med socialbidrag och bostadsbidrag kompensera dem som inte klarar sig på den öppna marknadsanpassade bostadsmarknaden. Det är sanningen.

Nu värnar plötsligt Lennart Pettersson om balans i hyressättningen. Det har vi inte hört förut när vi har diskuterat bostadspolitik i fyra år här i kammaren. Då har Lennart Pettersson varit förespråkare för efterfrågestyrda hyror för att vi ska få större byggande. Det är Centerpartiets lösning på hur vi ska få i gång byggandet och få mer byggande av hyresrätter.

Anf. 117 LENNART PETTERSSON (c) replik:

Fru talman! Jag förstår egentligen inte varför det måste vara så att ett ärende ska vara prövat för att man ska kunna komma vidare. Varför är det inte bra om vi genom ett vanligt vuxet samtal kan komma fram till lösningar som gör att vi inte hamnar i en situation där vi tvingas till något som vi kanske inte vill medverka till? Det gäller väl i alla andra situationer att om man kan lösa en fråga tidigare för att inte riskera någonting är det bara av godo, för då har man handlingsfrihet. Jag föredrar det framför att behöva ta till någon typ av tvångsförhandlingar där man inte har någon återvändo.

Låt mig konstatera att den nuvarande lagstiftningen och politiken inte har fungerat, Egon Frid. Hade den fungerat hade vi inte haft den bostadsbrist vi har i dag. Den politiken har ni medverkat till under många år. Därför behövs en förändring, och det beslut vi nu har framför oss är en del i den viktiga förändringen. Vi får hitta andra vägar och nya sätt att angripa det för att därmed skapa förutsättningar för ökad byggnation. Där upplever jag trots allt att vi är överens. Vi behöver fler bostäder och fler hyresrätter. Om då inte lagstiftningen fungerar och det inte fungerar med de stackars 30 000 kronor som ni vill skjutsa fram som bostadssubventioner, då måste vi hitta andra vägar, och detta är ett sätt att göra det.

Jag vill inte bli beskylld för att inte hålla en rak linje. Jag har hela tiden sagt att vi vill ha en flexiblare hyressättning, och jag har hela tiden sagt nej till marknadshyror. Om alla andra boende klarar av flexibel ”hyra” beroende på var de bor är inte hyresgästerna dummare än att de också klarar detta. Det är ingenting som är störande. Jag vill återigen påtala att det kan bli billigare för en del, och jag tror att de bejakar en flexiblare hyressättning.

Anf. 118 LARS TYSKLIND (fp):

Fru talman! Jag börjar med att yrka bifall till förslaget i utskottets betänkande och avslag på samtliga reservationer.

Vi diskuterar allmännyttiga kommunala bostadsaktiebolag och reformerade hyressättningsregler. Det är två frågor som har varit med i bostadsdebatten en längre tid. Det är bara att konstatera att det är två viktiga hörnstenar i bostadspolitiken. Det är väldigt viktigt att vi kan reformera detta, så att vi kan få ett långsiktigt stabilt regelverk och kan fullfölja den strategi som alliansregeringen har för att få en bostadsmarknad i balans.

Vidare kan man konstatera att de kommunala bostadsföretagen har en viktig roll i bostadsförsörjningsansvaret i de flesta kommuner. Men man får inte glömma bort att de kommunala bolagen också är en del av en konkurrensutsatt marknad och har att agera efter det. Det har blivit väldigt tydligt nu när vi har diskuterat att de ska överensstämma med EU:s konkurrensregler, men jag går inte in på det, för jag tycker att det har framgått väldigt klart både i torsdags i debatten med Mats Odell och i den tidigare debatten här i dag vad som gäller i den frågan och att vi inte under några som helst omständigheter riskerar att få något slags social housing. Det är vi överens om att vi säger nej till.

Fru talman! Vi kan konstatera att alla upplåtelseformer naturligtvis är viktiga. Det har varken Folkpartiet eller något annat parti här någon annan synpunkt på. Utgångspunkten för oss är att de enskilda personerna ska få välja hur de ska bo, och hyresrätten är ett sätt att bo. För att värna den så viktiga hyresrätten är det väldigt viktigt att vi nu får till regelförändringarna och att det blir attraktivt att bygga, äga och förvalta hyresfastigheter.

En annan minst lika viktig utgångspunkt är att besittningsskyddet för hyresgästen inte äventyras. Med anledning av det kan vi konstatera att Folkpartiet konsekvent har sagt nej till marknadshyror och hävdar att en reformering av hyressättningssystemet ska ske inom bruksvärdessystemet. Bruksvärdet ska spegla hur hyresgästerna värderar olika faktorer. Då är det rimligt att förutom rent lägenhetsanknutna faktorer även lägesfaktorn på orten har betydelse. En sådan utveckling har man klarat att processa fram i orter som Malmö, Göteborg, Umeå och Linköping, ja, i princip i alla orter i Sverige. I den absoluta majoriteten av orterna har man klarat detta. Jag tror att det stora problemet finns kvar i Stockholm. Detta har man gjort under flera årtionden: förändrat genom att värdera upp lägesfaktorn.

För Alliansen har det varit väldigt viktigt att vi i lagstiftningen infört skyddsregeln, som hindrar höga och för den enskilde hyresgästen oförutsägbara hyreshöjningar. Det har vi inte diskuterat så mycket. Jag tycker nu att de förslag som ligger på riksdagens bord uppfyller kraven.

Det är mycket tillfredsställande att detta har kunnat tas fram i samspel med bostadsmarknadens parter. Parterna ska naturligtvis ha kredit för sitt ansvarsfyllda arbete att medverka och ta fram förslag. Men jag har lite svårt att förstå att man i reservationen från oppositionens sida väljer att beskriva regeringens roll i den här viktiga processen som passiv. Det är naturligtvis ett samspel och en process som har pågått. Det är inte alls så att jag tycker att någon part ska ha mer kredit än någon annan, men alla deltagande parter måste ändå vara närvarande för att det ska hamna en proposition på riksdagens bord.

Fru talman! I korthet innebär förslaget att vid prövning i hyresnämnden om en hyras skälighet blir kollektivt förhandlade hyror normerande i stället för de kommunala bostadsföretagen. Vi har diskuterat påtaglighetsrekvisitet här i dag. Man kan väl konstatera att hyresnämnderna historiskt sett egentligen alltmer har övergått till att göra en allmän skälighetsbedömning. Där blir inte påtaglighetsrekvisitet använt på samma sätt som om man gör rena jämförelser. Från den synpunkten är det egentligen i en ganska smal sektor man använt det.

De kommunala bostadsbolagen ska drivas enligt affärsmässiga principer, men precis som Lennart Pettersson var inne på betyder det inte alls att det skulle handla om vinstmaximering, som det varit väldigt mycket diskussioner om. Det handlar om att kommunerna ska ställa likartade avkastningskrav som motsvarande privata aktörer som har ett långsiktigt perspektiv på sitt ägande.

När det gäller skyddsregeln är det så att när hyresnämnden kommer fram till en skälig hyra och det visar sig att den ändå är väsentligt högre än vad den nuvarande hyran är kan hyresnämnden samtidigt bestämma att en lägre hyra ska gälla under en övergångsperiod. Man kan anpassa detta.

Om det finns hyror som inte stämmer överens med vad som är skäligt måste det finnas en övergångsperiod. Det är en viktig skyddsregel i lagstiftningen.

Fru talman! Jag har en sista reflexion. Vi kan konstatera att vi i Alliansen är helt överens om detta, och jag upplever att även Socialdemokraterna och Miljöpartiet i stor utsträckning tycker att det är bra att vi antar detta förslag. Det finns visserligen en del invändningar och reservationer, men i grunden tycker man att det är bra. Jag menar alltså att den stora rågången går mitt i oppositionen: Det är Socialdemokraterna och Miljöpartiet kontra Vänsterpartiet. Vänsterpartiet visar ju med all önskvärd tydlighet att man står för ett nej här. Man yrkar avslag på hela propositionen.

Jag nöjer mig med detta och avslutar med att också tacka mina utskottskamrater för en intressant fyraårsperiod. Jag tackar även personalen på kansliet, som har gjort ett fantastiskt arbete som vanligt. Jag tillönskar er alla en trevlig och varm sommar!

Anf. 119 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Lars Tysklind säger att det finns saker som förenar och saker som skiljer. Visst är det så. Men det som förenar oss i de rödgröna partierna är synen på vad propositionen handlar om. Den handlar ju inte bara om detaljer kring hyressättningen och om affärsmässighet för allmännyttan. Den handlar om hur vi ska forma bostadspolitiken i grunden. Varför ska vi ha allmännyttiga bostadsföretag i våra kommuner? Varför är det så viktigt att slåss för allmännyttan?

Naturligtvis hade jag som vänsterpartist helst sett att vi hade fått behålla allmännyttans regler som de ser ut i dag.

En av grunderna är att man måste bygga hyresrätter. Vi måste öka bostadsproduktionen. Vi måste bygga för alla grupper av människor. Vi måste bygga bort hemlösheten. Vi måste kraftigt öka bostadsbyggandet för att alla grupper av människor ska kunna få tillgång till bostad, som det faktiskt är en mänsklig rättighet att ha.

Lars Tysklind tog upp begreppet ”tjänst av allmänt intresse”. Det är ett begrepp och en tolkning som finns i regeringens samtal med EU-kommissionen. Tjänst av allmänt intresse är inte samma sak som olagligt statsstöd eller social housing. Det är förenligt med detta att inom den svenska bostadspolitiken åberopa tjänst av allmänt intresse för att stödja de kommunala allmännyttiga bostadsföretagen så att de kan ta sitt bostadsförsörjningsansvar. Den här propositionen är kopplad till kommunernas bostadsförsörjningsansvar.

Anf. 120 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Egon Frid upprepar sina tidigare argument här. Han tar upp detta med affärsmässighet. Jag vill påstå att de bostadsbolag som har agerat ansvarsfullt alltid har varit affärsmässiga. De bolagen har aldrig hamnat i de här trångmålen och behövt stöd från staten. Jag kan ta fram många konkreta exempel på det, där man kan se att man i den ena kommunen har haft ett bolag som inte agerat affärsmässigt medan man haft ett som har gjort det i den andra kommunen. Den som har haft överskott varje år och kunnat vårda sitt kapital har aldrig behövt tillskott från ägaren. Det finns många exempel på det.

Det är klart att människor ska ha en bostad, men det är inte det som det här ärendet handlar om. Det vi pratar om är en bostadsmarknad i balans. Jag tror väl ändå att Egon Frid delar uppfattningen att det ska finnas hyresrätter både i allmännyttan och hos privata fastighetsägare. Då gäller det att få balans i en marknad där båda kan agera. Då är det viktigt att man rättar sig efter de konkurrensregler som finns.

Det finns stora privata fastighetsägare som egentligen jobbar på precis samma sätt som de allmännyttiga. De har långsiktiga investeringar och inga krav på snabba avkastningar. Men även de har sagt att det inte går att agera på en marknad där vissa har andra förutsättningar än de själva. Jag tror absolut att den här reformen kommer att stimulera till ökat byggande av hyresrätter. Det är ju ett av de stora syftena med den här lagstiftningen.

Anf. 121 EGON FRID (v) replik:

Fru talman! Hade Lars Tysklind varit riktigt uppmärksam hade han uppfattat att jag tog upp några andra frågor i min replik än vad jag tog upp i mitt huvudanförande och i de andra replikerna, nämligen just detta med begreppet ”tjänst av allmänt intresse”.

Balansen har funnits i konkurrensreglerna i Sverige tack vare att allmännyttan och de privata byggföretagen har levat under samma regelsystem. Det är våra gemensamma ambitioner. Så har den tidigare bostadspolitiken fungerat. Så har alliansregeringens bostadspolitik fungerat, under mottot gemensamma konkurrensregler, och så tänker också De rödgröna utforma sin bostadspolitik efter valet. När vi har vunnit valet hoppas vi kunna ha konkurrensregler, så att samma regler ska gälla för de allmännyttiga bostadsföretagen som för de privata bostadsföretagen. Det är grunden, och det är också skälen till att Sverige står sig starkt i förhållande till EG-rätten. Vi har balanserade konkurrensregler.

Detta med tjänst av allmänt intresse tydliggör, och det kan Sverige skriva in i sina lagstiftningar. Ett av våra starkaste verktyg vore om vi tog in det i en stark bostadsförsörjningslagstiftning som faktiskt ger ett kraft-

fullt verktyg för kommunerna att ta sitt bostadsförsörjningsansvar genom det allmännyttiga bostadsföretaget eller genom ett privat bostadsföretag som kan uppfylla behovet av att bygga bostäder i Sveriges kommuner för alla grupper som behöver en bostad. Jag hoppas att Lars Tysklind delar uppfattningen att alla ska ha rätt att bo.

Anf. 122 LARS TYSKLIND (fp) replik:

Fru talman! Vi delar uppfattningen att alla ska ha rätt att bo. Men det är inte det som det handlar om.

Egon Frid pratar om att en rödgrön regering ska genomföra det som han påstår här. Jag tror att vi ska vara tacksamma för att det inte blir en helröd regering, för jag tror inte att en rödgrön regering kommer att föra en politik i den riktning som Egon Frid förespråkar utan tycker att det är en ganska bra utgångspunkt att vi nu byter den normerande rollen mot förhandlade hyror.

Vi kan prata om att man har samma konkurrensförhållanden, men det säger väl sig självt att om hyresnormeringen – prissättningen på marknaden – ligger på ett kommunalt bolag som drivs med självkostnadsprincipen, och om ingen annan får vara med i detta, så är det inte konkurrens på lika villkor. Här är det heller inte fråga om marknadshyror, utan det är ett system inom bruksvärdet där parterna har en väldigt viktig och ansvarsfylld roll att se till att detta fungerar.

Nu har vi ju diskuterat detta med uppföljning, och det finns en reservation om det. Men det finns mycket tydligt skrivet i propositionen att regeringen har gett Boverket i uppdrag att följa vad som händer här. Det är klart att när man ändrar ett regelverk ingår det som en självklar del att man följer upp och ser vad som händer. Om det händer något som man inte tycker är bra eller acceptabelt måste man ändra regelverket. Jag tror nog att även Egon Frid kan sova lugnt om nätterna även med detta system. Det kommer att vara en viktig del i att få en marknad i balans, där var och en kan välja den upplåtelseform man tycker det är bäst att bo i.

Anf. 123 YVONNE ANDERSSON (kd):

Fru talman! Det är ett historiskt skede när vi i dag fattar beslut om den proposition som rör allmännyttiga, kommunala bostadsbolag och reformerade hyressättningsregler. Och varför är det det?

Jag fick, fru talman, i min hand en rapport från Hyresgästföreningen region Sydost, som var undertecknad av ordförande Björn Johansson. Han skriver så här: När detta skrivs har just en unik rapport presenterats. Hyresgästföreningen, SABO och Fastighetsägarna redovisar i balanserade ekonomiska villkor en skattereform för hyresrätten och förslag som ska råda bot på den ekonomiska obalansen. Att de privata och kommunala fastighetsägarna tillsammans med Hyresgästföreningen på det här sättet bildar enig front tillhör inte vanligheterna.

Precis så är det, fru talman. Äntligen har en modern tidsenlig lag som är förankrad hos kommunala och privata fastighetsägare, Hyresgästföreningen och oss politiker tillkommit för att råda bot på de problem som de socialdemokratiskt styrda regeringarna har förorsakat. Det gemensamma arbetet med det förslag som vi ska ta ställning till har fört parterna närmare varandra, och man samarbetar också om skattefrågorna, som den rapport jag nyss återgav berättar om.

Prot. 2009/10:141

21 juni

*Allmännyttiga
kommunala
bostadsaktiebolag
och reformerade
hyressättningsregler*

Fru talman! Det största problemet vi har är bostadsbristen, bristen på tillräckligt många och olika bostäder för att människor ska kunna få en bostad som passar just deras önskemål och behov. I våra nordiska grannländer har det byggts dubbelt så många bostäder sedan början av 1990-talet. Vi är ju alla överens om att det måste byggas mer.

Varför är nu läget så här? Jo, den gamla lagstiftningen som styrt allmännyttan med hyresnormering och krav på självkostnadsprincip har fått som konsekvens att det inte har funnits tillräckliga incitament för företagen att bygga i den omfattning som behövs. Dessutom har subventions-systemen bidragit till detta problem ytterligare genom att byggpriserna har pressats upp. Det är enbart att följa, som sagt, jämförbara länder där det byggs flerdubbelt mer än i Sverige.

Fru talman! En handlingskraftig bostadsminister samlade parterna, lyfte fram problematiken med samtliga aktörer och fann efter ett antal samtal och sammankomster en lösning som alla är överens om, som mina allianskolleger berättat tidigare. Det är just den som vi har förmånen att debattera i dag. Denna process hävdar jag är ett skolexempel på sund demokrati och borde föras vidare inom många områden.

Fru talman! Jag kan inte låta bli att i slutet av det här anförandet nämna ytterligare ett exempel på en god arbetsmetod som alliansregeringen har använt sig av, och det gäller studentbostäder. Det handlar om att se i ett övergripande perspektiv.

Det har länge varit en brist på bostäder för studenter. Och varför uppkom den? Jo, den tidigare regeringen utvidgade väldigt snabbt antalet universitets- och högskoleplatser men tog inte tillräcklig hänsyn till att ungdomarna skulle bo någonstans. Då fick vi problem.

Nu när vår regering säkrar kvaliteten säkras också villkoren så att universiteten själva kan få bygga bostäder. Vi har säkrat villkoren genom att det ska bli billigare med andrahandsuthyrning eller mer gynnsamt med andrahandsuthyrning, och många av oss vill ha bort fastighetsavgiften på studentbostäder. Och det finns många andra delar i det här som vi arbetar på, men inte ens en handlingskraftig alliansregering hinner allt på en mandatperiod.

Fru talman! Jag har nu försökt sätta in den nu debatterade reformen i sitt sammanhang. Den rymmer ett helhetsperspektiv från processen att arbeta med många aktörer till att verkligen få in ett sammanhang där man klarar samhällets uppgifter totalt.

Jag vill tacka alla mina allianskamrater, mina övriga kamrater, naturligtvis, i civilutskottet, personalen, fru talmannen och andra tjänstgörande. Men jag vill också rikta ett tack till den regering som medvetet har arbetat för att vi skulle kunna hitta en lösning på ett rätt stort och svårt problem och för att vi inte skulle hamna i den situation som inget parti, tror jag, vill ha i vårt land, social housing.

Med detta yrkar jag bifall till förslaget i betänkandet och avslag på reservationerna.

Överläggningen var härmed avslutad.
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)

Föredrogs
utrikesutskottets betänkande 2009/10:UU12
Strategisk exportkontroll 2009 – krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden (skr. 2009/10:114).

*Strategisk
exportkontroll 2009
– krigsmateriel och
produkter med dubbla
användningsområden*

Anf. 124 KENNETH G FORSLUND (s):

Fru talman, ärade ledamöter och statsrådet Björling! Det är mycket trevligt att statsrådet har möjlighet att medverka i dag, trots att det blev en annan debattid än den tidigare utsatta.

Till att börja med vill jag yrka bifall till den gemensamma reservationen nr 1 i betänkandet från Socialdemokraterna, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Vi har återkommande under den här mandatperioden föreslagit och krävt ett samlat förslag till en ny lagstiftning kring krigsmaterielexport och –import. Till historien hör att 2005 färdigställdes en krigsmaterielutredning som populärt i de här sammanhangen kallas för Krut. Sedan dess har det inte kommit något förslag till ny samlad lagstiftning vare sig från den tidigare, socialdemokratiska regeringen, som hade ungefär ett år på sig, eller från den nu sittande borgerliga regeringen, som har haft snart fyra år på sig. Vad gäller den nuvarande regeringen och dess ansvar vet jag inte om det är för att man inte har förmått, inte velat eller inte orkat. Möjligen kan vi få svar på det under den här debatten.

Vi i det rödgröna samarbetet tycker i vart fall att det är viktigt att vi beslutar om en ny lagstiftning i Sverige, en ny samlad lagstiftning som handlar om både importen och exporten av krigsmateriel. Vi vill att den ska föregås av en ny utredning, för vi inser att det har gått så lång tid nu att förutsättningarna har förändrats. Därför vill vi att det görs en översyn av riktlinjerna för vad som räknas som krigsmateriel för strid och övrig krigsmateriel. Vi vill att möjligheten prövas att införa ett så kallat demokratikriterium i regelverket för krigsmaterielexporten. Vi vill att det utformas förslag om ett regelverk för krigsmaterielexport som utesluter möjligheten att exportera krigsmateriel till länder som begår grova och omfattande kränkningar av de mänskliga rättigheterna.

Vi i det rödgröna samarbetet vill att det utformas ett nytt regelverk baserat på tillståndsprövning från fall till fall utifrån en samlad bedömning av landets utveckling, alltså det land som exporten avser. Vi vill att man ser över riktlinjerna för följdleveranser. Vi vill att det ska vara en export och import av krigsmateriel som är samstämmig med Sveriges politik för en global utveckling och att man undersöker möjligheten att införa krav på en obligatorisk konsekvensanalys i regelverket som visar hur en eventuell svensk försäljning påverkar mottagarlandet. Vi vill att man undersöker möjligheten att införa ett regelverk för uthyrning och utlåning av krigsmateriel. Numera är det inte allt som säljs, utan mycket går på olika former av hyresavtal i stället.

Avslutningsvis vill vi i det rödgröna samarbetet att en sådan här utredning som behöver göras för att få ett nytt underlag för en ny samlad krigsmaterielexport- och importlagstiftning också utarbetar förslag för

just importen av krigsmateriel i enlighet med samma principer som gäller för exporten. I dag finns egentligen ingen reglering alls av importen.

Jag har läst betänkandet noga och försökt hitta varför den borgerliga majoriteten inte går med på dessa krav. Varför ställer man sig inte heller denna gång bakom kravet på en ny samlad lagstiftning? Jag kan inte riktigt hitta det i betänkandetexten. Det är en text som ger en bra bild av hur utvecklingen har varit de senaste åren. Den ger också en bra bild av vad som är på väg att hända. Men i sak kan jag inte hitta något svar på varför man inte i den borgerliga majoriteten i utskottet godkänner och ställer sig bakom tanken på en samlad lagstiftning och att utreda förutsättningarna för en sådan samlad lagstiftning. Förhoppningsvis kan vi i denna debatt få svar på varför man har resonerat som man gör.

Anf. 125 HANS LINDE (v):

Fru talman! Vi har under de fyra gångna åren hört många vackra deklarationer och inlägg från den borgerliga regeringen och de borgerliga riksdagsledamöterna i denna talarstol. Man har talat om mänskliga rättigheter, fred, frihet, nedrustning och folkrätt. Men på område efter område har vi i den rödgröna oppositionen kunnat visa att den högstämde retoriken inte har haft någon täckning i den politik som man de facto fört. På inget område har skillnaden mellan retorik och verklighet blivit större än när det kommer till svensk vapenexport.

I dag kan vi sammanfatta fyra år av borgerlig vapenexportpolitik. Trots turbulensen på handelsministerposten skulle vi kunna kalla dagens debatt för bokslut Björling – och det är inget bokslut att vara stolt över. Under den borgerliga regeringen har Sverige exporterat vapen för 46 235 miljoner kronor. Under mandatperioden har vapenexporten ökat med 37 procent. Exempelvis har man sedan 2007 lyckats med mästerverket att fyrdubbla vapenexporten till diktaturen Saudiarabien och under samma period tolvdubbla vapenexporten till diktaturen Förenade Arabemiraten. Och trots att vi under mandatperioden sett både en militärkupp, ett blodigt inbördeskrig i landets södra delar och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna har den borgerliga regeringen lyckats femdubbla vapenexporten till Thailand.

Som vänsterpartist anser jag att vapenexporten måste ses i sitt sammanhang. Att Sverige kvalar in bland världens största exportörer av vapen skadar vårt lands utrikespolitiska trovärdighet. Hur ska Sverige kunna tala om fred samtidigt som vi beväpnar krigförande stater som Pakistan och USA? Hur ska Sverige kunna hålla tal om mänskliga rättigheter när vi beväpnar regimer som Kazakstan och Tunisien? Hur ska vi med trovärdighet kunna tala om demokrati när diktaturer som Singapore och Kuwait kan förtrycka sitt eget folk med svenska vapen?

I sammanhanget vill jag också lyfta fram den svenska vapenimporten. Det är en fråga som inte berörs i regeringens skrivelse men som inte kan särskiljas från frågan om vapenexport. Sverige har under senare år importerat vapen från bland annat Israel och Vitryssland. Det innebär att våra gemensamma skattepengar via den svenska försvarsmakten gått in i krigsindustrin i både Vitryssland och Israel. Det är fullständigt orimligt. Det är omoraliskt, och det står i tydlig kontrast till de vackra högtidstalen om en tvåstatslösning i Mellanöstern och demokrati i Vitryssland.

Fru talman! Men det är inte bara i Sverige som utvecklingen går i fel riktning. Låt mig ta ett större globalt perspektiv. Vid Sovjetunionens och Warszawapaktens sammanbrott föddes en förhoppning om global nedrustning och en värld i fred. Under flera år i början av 90-talet stärktes den förhoppningen. Långvariga konflikter övergick i mödosamma fredsprocesser i en lång rad länder. Auktoritära regimer som med vapenmakt hade kunnat förtrycka sin egen befolkning ersattes av mer demokratiskt sinnade ledare. Den internationella vapenhandeln sjönk drastiskt under flera år. För svensk del låg krigsmaterielexporten på drygt 3 miljarder årligen under stora delar av 90-talet.

Men världens, och Sveriges, ledare lät denna i mänsklighetens historia unika möjlighet glida dem ur händerna. Förhoppningen om nedrustning och en värld i fred dog till slut helt och hållet 2001 genom terrorattackerna den 11 september och genom att USA inledde sitt så kallade krig mot terrorismen.

Vi har därefter sett en markant ökad militär upprustning i region efter region. Sedan 2000, under det senaste decenniet, har den globala vapenhandeln ökat med 50 procent. Sverige har inte varit sent att dra fördel av denna utveckling. Under det senaste decenniet har den svenska vapenexporten mer än tredubblats.

Trots att vi ser nedskärningar i bistånd och välfärd världen över i ljuset av den ekonomiska krisen fortsätter den globala upprustningen. Nio av de tio största vapenmakterna på jorden ökade sina utgifter för krigsmateriel under 2009. Under förra året, ett år som karakteriserades av global finansiell och ekonomisk kris och lågkonjunktur, ökade vapenhandeln med 6 procent samtidigt som det globala biståndet minskade med 3,5 miljarder dollar.

Det är uppenbart för mig som vänsterpartist att den globala upprustningen måste brytas för att säkra freden men också för att vi ska kunna bekämpa fattigdom, hunger och mödradödlighet. För mig som vänsterpartist är målet klart. Vi vill ha en värld utan vapen och en värld utan vapenhandel. Vi kan ta det första steget här i Sverige. Vi kan börja med att begränsa vår egen vapenhandel, förbjuda vapenexport till diktaturer, förbjuda vapenexport till krigförande stater och förbjuda vapenexport till länder och regimer som begår grova brott mot de mänskliga rättigheterna.

Fru talman! En annan politik är möjlig. I skarp kontrast till bokslut Björling står den samlade rödgröna oppositionens förslag. I dag går vi, de tre rödgröna partierna, för första gången fram med ett gemensamt, gemensamt och heltäckande förslag till en ny krigsmaterielpolitik.

Vår gemensamma målsättning är klar. Den globala vapenhandeln måste minska, och Sverige ska på detta område vara ett föregångsland. Därför vill vi tillsätta en ny krigsmaterielutredning för att under nästa mandatperiod kunna presentera en ny lagstiftning. Vi är överens om tydliga direktiv till en sådan utredning.

Möjligheten att införa ett demokratikriterium som utesluter export till diktaturer ska utredas. Möjligheten för Sverige att exportera krigsmateriel till länder som gör sig skyldiga till grova och omfattande kränkningar av de mänskliga rättigheterna ska uteslutas, och vapenhandeln ska vara samstämmig med målen för utvecklingspolitiken.

Vi vill inte bara se över exporten. Vi vill också samtidigt se över riktlinjerna för följdleveranser, import, uthyrning och utlåning.

Detta är förslag som har ett starkt folkligt stöd. Enligt en Demoskopundersökning anser 81 procent av svenska folket att Sverige inte ska exportera vapen till krigförande länder. 91 procent av svenska folket vill inte att någon svensk vapenexport ska ske till länder där de mänskliga rättigheterna kränks.

Fru talman! Skulle De rödgrönas reservation röstas ned i morgon blir vapenexporten en valfråga. Vårt förslag som vi i dag presenterar i en gemensam reservation är ett vallöfte. Det kommer att genomföras om De rödgröna vinner valet i september.

Jag tar gärna en debatt om svensk vapenexport med borgerligheten och Ewa Björling var som helst och när som helst fram till den 19 september. Jag kommer att ta den debatten med rak rygg och starkt självförtroende, för jag vet att vår gemensamma rödgröna politik för minskad svensk vapenexport har ett starkt folkligt stöd. Borgerligheten kan knappast säga detsamma.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 126 MAX ANDERSSON (mp):

Fru talman! Det här är den fjärde debatten om svensk vapenexport som jag deltar i här i riksdagen. Svensk vapenexport har åter ökat.

Jag ska börja med att yrka bifall till den gemensamma rödgröna reservationen. Jag instämmer, för ovanlighetens skull, i varje ord som de socialdemokratiska och vänsterpartistiska ledamöterna nyss yttrade. Det var väldigt väl talat. Jag kunde inte ha sagt det bättre själv.

Jag vill lyfta upp en annan fråga, nämligen frågan om vilket land vi vill att Sverige ska vara. Vi svenskar blir ofta, med viss rätt, beskyllda för att ha en bild av Sverige som världens bästa land. Vi har en liten tendens att se oss själva som mer moraliskt högtstående än resten av världen. Man kan kritisera svenskar och svenska politiker för detta, även om det som med många myter ligger något bakom som stämmer.

Vi ser Sverige som det fredligaste landet i världen, som ett gott land som världen över kämpar för det goda. Svenska politiker har väldigt lite hämningar när det gäller att åka runt i världen och berätta att in Sweden we do like this, och tala om för folk hur de ska göra. Vi kan, vi är bra och vi är goda.

Det är en karikerad bild, men det ligger något i den. Vi svenskar vill gärna att Sverige ska vara ett gott land som kämpar för fred över hela världen och gör det rätta av osjälviska skäl. Även om det kanske inte är verkligheten är det ett ideal att leva upp till.

Nu kommer min fråga: Hur väl stämmer detta ideal med verkligheten? Hur väl stämmer det idealet med det faktum att Sverige är ett av de länder i världen som har störst vapenexport? Vi säljer vapen till länder som bryter grovt mot de mänskliga rättigheterna. Vi säljer vapen till diktaturer. Vi säljer vapen till länder som är i krig eller som kan komma att använda vapnen i krig. Det gör att den svenska självbilden av Sverige som världens bästa och mest moraliska land inte stämmer.

Jag förespråkar inte att Sverige ska åka runt i världen och säga åt andra hur de ska göra och säga att vi är världens bästa land. Men vi borde åtminstone för oss själva försöka driva en politik som går i den riktning-

en. Det håller inte att sätta sig på moraliskt höga hästar samtidigt som vapenexporten fortsätter att öka år efter år. Vi behöver skärpa oss. Jag är oerhört glad att Miljöpartiet och Vänsterpartiet har fått med sig Socialdemokraterna på en gemensam rödgrön politik där vi tar bort de värsta problemen med svensk vapenexport. Vi behöver en ny krigsmaterielutredning som tar itu med de här problemen.

Jag läste nyligen den förra statsministern Göran Perssons memoarer. Det är en bok jag kan rekommendera. Några saker i boken störde mig, och det som störde mig mest var när han helt ogenerat berättade hur han använde toppmöten med andra världsledare inte bara till att diskutera världens stora frågor utan att han som en prioriterad politisk fråga försökte sälja JAS. Det är inte ett sådant agerande jag vill se av en svensk statsminister.

Den nya regeringen är inte mycket bättre. Tvärtom. Man inrättar en hel myndighet för att öka vapenexporten. Så kan man inte bete sig. Sverige borde ha mindre vapenexport. Vi borde framför allt ha en mer moralisk vapenexport. Ta bort exporten till diktaturer!

Jag tror att vi kommer att få en betydligt bättre politik med en rödgrön regering. Jag välkomnar att vi lyfter upp den här frågan i valrörelsen.

Jag yrkar bifall till reservation 1.

Anf. 127 GÖRAN LENNMARKER (m):

Fru talman! Låt mig först säga att krigsmateriel är statskontrollerat. Det är inte en fri handelsvara, utan något som svenska staten har kontrollerat under mycket lång tid – minst 60 år, kanske längre. Det hänger naturligtvis samman med att krigsmateriel är en typ av vara som måste omges av särskilt noggranna överväganden. Det finns i princip bara en legitim kund i varje land, nämligen statsmakten. Det hänger samman med det offentliga våldsmonopol. Det gör att noggrann kontroll är nödvändig. Sverige har som stat haft järnkoll på det som har sålts genom åren. Det har helt enkelt varit nödvändigt för att se till att vapnen inte hamnar på villovägar, att vapnen inte används mot svenska soldater och att vapnen inte används för fel ändamål.

Den ordning vi har i Sverige innebär att vi har en strikt politisk kontroll av vapenexporten. Hans Linde och Max Andersson har i grunden fel när de säger att det är en regering som ansvarar. Som tradition har vi en bred politisk samsyn i denna fråga. Jag sitter själv i Exportkontrollrådet. Där råder det nästan alltid en bred samsyn om krigsmateriel som ska exporteras. Krigsmateriel är ju inte bara vapen. Det är ett mycket bredare begrepp än vapen. Man kan inte sätta likhetstecken mellan vapenexport och krigsmaterielexport. Vapen som krut och kulor är bara en del av krigsmaterielen. Det är ett mycket vidare begrepp.

Det råder alltså en bred politisk samsyn. Det har alltid varit en blocköverskridande fråga. Jag tror inte att någon krigsmateriel har exporterats från Sverige utan att socialdemokrater har varit med och godkänt det. Jag kan inte komma på något fall. Kenneth Forslund får väl korrigera mig. Genom alla år har det varit en bred politisk samsyn om exporten. Det är inte regeringar som har haft olika politik. Det är resultatet av en bred samsyn, som vi ofta har i säkerhetspolitiken. Säkerhetspolitiken i Sverige är ju ofta fem å sex partier. Vänsterpartiet har inte varit med, Miljöpartiet

har varit med ibland. I övrigt har vi haft en samsyn i de här frågorna. Jag tror att det är klokt att ha det även i framtiden.

Jag vill ställa en fråga till Kenneth G Forslund: Om vi i 60 års tid har haft en bred samsyn när det gäller krigsmaterielexporten, ska vi inte ha det i framtiden? Ska vi börja ha blockskiljande politik? Det tror jag vore olyckligt. Det skulle bryta en lång svensk tradition.

Krut konstaterar att Sverige är ganska unikt genom att parlamentets alla partier sitter med i den rådgivande funktionen. Bakom det ligger just att man har insyn och öppenhet gentemot de politiska partierna i frågor som av affärsmässiga skäl och av konkurrensskäl ofta är hemligstämplade.

När man sedan tittar på siffrorna för de enskilda åren ser man att de reflekterar väldigt lite av de beslut som tas de enskilda åren. Vi har den ordningen i Sverige att om någon vill påbörja en process med export av krigsmateriel kommer vi politiker redan då in och får ge vår syn. Det kan innebära att det är eftersläpningar på kanske tre, fyra, fem eller sex år innan det som börjar som ett tillståndsärende faktiskt blir en affär, det vill säga att det som exporteras 2009 har mycket lite att göra med de tillstånd som beviljas 2009, utan det ligger i många fall långt tillbaka i tiden. Det varierar i fråga om de olika typerna av ärenden.

I de flesta fall är det ganska lätt att ta ställning till krigsmaterielfrågor. Det är klara ja eller klara nej. Det gör att det finns en tydlig praxis utarbetad.

Det som vi politiker från de sju partierna i riksdagen fokuserar på är när det finns gråzoner och när det kan vara skäl som talar för och skäl som talar emot. Den kanske viktigaste politiska frågan är att ta det på stort allvar därför att man ska vara noggrann när man tar ställning i dessa frågor.

Jag kan försäkra Max Andersson, Hans Linde och även Kenneth G Forslund att det är en fråga som ledamöterna från era partier tar på stort allvar. Det är ingenting som man så att säga lättviktigt ägnar sig åt.

Vad är det då som gör att man ibland säljer krigsmateriel också till länder som inte är fulla demokratier? Det kan finnas en del skäl till det. Det kan vara humanitära skäl.

Det kan vara ett land som har många minor och behöver minröjning, och då handlar det naturligtvis om krigsmateriel. Då får man ge tillstånd till export till ett land för att hjälpa det med minröjning.

Det kan vara ett land som har utsatts för stora bekymmer med till exempel piratverksamhet. Det finns fartyg utanför Somalias kust. Det finns andra länder i regionen som har behov av kustbevakning för att skydda sig mot piratverksamhet, narkotikasmuggling, trafficking och så vidare. Då kan det finnas en förfrågan om att få köpa någonting från Sverige som går under beteckningen krigsmateriel. Det är sällan vapen utan ofta andra saker som det handlar om.

Men krigsmaterieldefinitionen är bred och vid. Vi har exakt EU:s krigsmaterieldefinition. Det beror på att krigsmateriel inte räknas som en del av den inre marknaden eller den fria marknaden utan är underkastad kontroll.

Det finns ibland också andra skäl, vilket är det svåra, då man kan anse att man säljer något som kan stabilisera en utveckling. Vi har erfarenhet från Europa, där vi vet ganska väl hur man till exempel genom

open skies, alltså insyn på andra sidan gränsen, kan hjälpa till att stabilisera i ett konfliktområde där oro finns för att det växer upp truppkoncentrationer etcetera. Då kanske det är klokt att man får ha ordningar som hjälper till att något minska spänningen i sådana områden.

Det finns en rad sådana överväganden, och jag skulle kunna gå igenom många fler, som ligger bakom när det gäller länder som inte är fulla demokratier. Dessa länder har man naturligtvis anledning att särskilt fundera över så att svensk krigsmateriel inte används i fel syfte och för något som inte är lämpligt.

Hans Linde tog upp en sak som jag i grunden tycker är fel. Det är att vi skulle ha en ökad militarisering. I Europa har vi sett en drastiskt minskad militarisering. Vi spenderar i dag ungefär 1 ½ procent av våra gemensamma resurser på militär i hela Europa. Det är mer än en halvering jämfört med hur det var under kalla kriget. Räkna man med kostnaden för värnplikt är det kanske en tredjedel eller liknande jämfört med vad det var för 20 år sedan. Det innebär i sin tur att de företag som tillverkade krigsmateriel under kalla krigets tid försåg sin egen marknad med krigsmateriel. Det var stora volymer, och man försåg sitt eget lands försvar med krigsmateriel.

Sedan har den kraftiga neddragningen inneburit att det inte längre går att på ett ekonomiskt sätt tillverka för bara den egna kunden, det vill säga försvarsmakten i det egna landet. Det har i sin tur inneburit att exporten över gränserna har ökat i samband med att man drastiskt har dragit ned volymen av krigsmateriellproduktionen i många fall. Det gör att man får det paradoxala att en neddragning av volymen kan ge en ökad export. Men man blir mer beroende över gränserna. Till detta kommer också den teknologiska utvecklingen som gör att det är mer och mer komponenter som går fram och tillbaka över gränserna därför att de kan ingå som komponenter i tillverkningen av något mer avancerat.

Men jag vill säga att det i grunden är fel om man tror att det återspeglar en regeringspolitik. Krigsmaterielexporten återspeglar en bred samsyn i Sverige och har gjort det under mycket lång tid, och gjorde det under 2009. Jag kan även avslöja att vi vårterminen 2010 också har haft denna breda samsyn och inte haft en blockpolitik. Vi har tyckt att det är rimligt som ett inslag i säkerhetspolitiken att ha en samsyn.

Anf. 128 KENNETH G FORSLUND (s) replik:

Fru talman! Jag vill bara fråga Göran Lennmarker om det förslag till beslut som vi har från majoriteten i utskottet, där ni föreslår riksdagen att avslå vårt yrkande i vår motion om att vi vill tillsätta en ny utredning för att utreda förutsättningarna för en ny krigsmateriellagstiftning vad gäller både import och export. Jag har läst betänkandetexten flera gånger noga. Det är i sig inget fel på den. Den är en utmärkt skildring av det händelseförlopp som har varit under de senaste åren. Den ger också en bra beskrivning av vad som kan förväntas komma att hända.

Men jag lyckas inte någonsin hitta något egentligt ställningstagande till själva kärnfrågan i vår motion. Varför vill den borgerliga majoriteten i utskottet inte fatta ett beslut om att vi ska ha en ny utredning syftande till en ny samlad lagstiftning?

Prot. 2009/10:141
21 juni

*Strategisk
exportkontroll 2009
– krigsmateriel och
produkter med dubbla
användningsområden*

Anf. 129 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Det enkla svaret på den sista frågan – statsrådet får sedan gå igenom Regeringskansliets och regeringens överväganden i den delen – är att vi vill avvakta tills vi får ett förslag till riksdagen.

Bekymret på detta område är att utvecklingen går ganska raskt framåt. Det gör att den svenska lagstiftningen paradoxalt nog betyder mindre och mindre därför att det är så mycket annat som spelar roll. Vi har en hel rad internationella konventioner – fem om jag minns rätt – som berör olika delar. Vi har inte minst EU:s uppförandekod som också går framåt. Den har blivit bindande. Vi iakttar alla dessa saker. Det gör att den internationella utvecklingen och den europeiska utvecklingen egentligen blir viktigare. Den rör sig framåt. Det är naturligtvis ett bekymmer om man ska kodifiera detta. Det är lätt att man kodifierar det, och sedan händer nya saker så att man får justera lagstiftningen. Jag antar att det är detta som ligger bakom. Men det får statsrådet svara på.

Men vi tycker nog att det är rimligt att vi nu inte binder upp oss på denna utan avvaktar det förslag som regeringen kommer med. Dock är det en svår process.

Jag ska passa på att ställa en fråga till Kenneth G Forslund. Om vi nu har haft en blocköverskridande syn på krigsmaterielexporten under lång tid – jag tror att det är under 60 års tid – är det då Socialdemokraternas avsikt att bryta denna långvariga samsyn mellan socialdemokrati och borgerlighet, eller hur ska vi se på det?

Anf. 130 KENNETH G FORSLUND (s) replik:

Fru talman! Syftet med repliker är väl primärt att den som begär replik ska ställa frågorna. Men för debattens liv och utveckling ska jag ändå besvara Göran Lennmarkers fråga alldeles strax.

Göran Lennmarker säger att den borgerliga majoriteten avvaktar förslag från regeringen. Då tolkar jag det som att Göran Lennmarker är av uppfattningen att regeringen avser att i framtiden, om den får fortsätta att regera, lämna något förslag till riksdagen om en ny samlad lagstiftning på detta område. Det är ett skäl så gott som något. Möjligen skulle det också ha framgått av betänkandetexten.

Men Göran Lennmarker pekar också på att det här händer en massa saker och att det kanske inte är så viktigt med svensk lagstiftning, eftersom det är så mycket annat som styr. Då tycker jag faktiskt att Göran Lennmarker går i den klassiska fällan att det är *de* i EU och *vi* i Sverige. Det är alltför vanligt i hela den svenska politiska debatten att vi glömmer bort att vi faktiskt är en del av EU och de 27 länderna, för det är framför allt i EU som det håller på att hända saker.

Vore det inte ganska bra om vi hade en tydlig svensk lagstiftning och tydliga idéer om hur vi vill att det ska fungera i fortsättningen så att det kunde vara viktiga inspel i den fortsatta EU-processen?

Jag hoppas att vi även i fortsättningen kan ha en samsyn kring hur vi ska tillämpa lagstiftningen. Vi måste komma ihåg att det ni gör, i Exportkontrollrådet och i andra instanser, är att tillämpa lagstiftningen. Det är just lagstiftningen som vi i det rödgröna samarbetet vill förnya och utveckla. Sedan ankommer det på olika instanser att leva enligt den lagstiftningen. Det här kan vi sedan gärna åstadkomma i bred politisk enighet.

Anf. 131 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Ska jag tolka Hans Lindes tal om att bryta, om att det blir ett brott mot det hittillsvarande, som att det är fel? Menar Kenneth G Forslund i grunden att vi, på samma sätt som hittills, i ganska bred enighet kan tolka lagstiftningen – det är den formulering som väljs – så att vi baserar krigsmaterielexporten på en bred samsyn i svensk politik? Jag tror att det har varit en väldigt viktig styrka och del i säkerhetspolitiken; jag uppfattar det på det sättet.

Får jag lägga till att jag tror att den internationella normutvecklingen är väldigt viktig. Sverige uppfattas kanske som ett av de striktaste länderna när det gäller vapenexport. Om vi är striktast i världen vet jag inte. Det är det för den delen svårt att mäta. Men för att få genomslag för en strikt syn på vapenexport är det självklart viktigt att få med sig andra länder. Det gäller att kunna göra gemensamma bedömningar. Då blir inte minst utvecklingen i EU och också vidare än så, i FN-systemet, egentligen viktigare sett till effekterna på det hela. Därför tror jag att just EU-utvecklingen på sitt sätt blir det viktigaste.

Jag har sagt – nu talar jag inte för regeringen utan mer för egen del och kanske även för Moderaterna, i alla fall tidigare – att man egentligen på EU-nivå borde genomföra en inspektion för strategiska produkter för att på det sättet kunna ha en gemensam strikt kontroll. Det tror jag vore bättre än att ha kontrollen uppdelad nationellt. Men det förutsätter naturligtvis att det finns ett regelverk och att vi kan känna förtroende för att detta regelverk är av tillräckligt hög kvalitet.

Anf. 132 HANS LINDE (v) replik:

Fru talman! Jag börjar med det som den tidigare talaren avslutningsvis sade, nämligen med frågan om var ansvaret egentligen ligger. Självklart regleras svensk krigsmaterielexport i dag i lagstiftning.

Vem har ansvaret för svensk lagstiftning – för den lagstiftning som har urholkats, tömts på sitt innehåll och möjliggjort export till diktaturer, till krigförande stater och till länder där brott mot de mänskliga rättigheterna är grova och omfattande?

Jo, ansvaret för det vilar självklart på regeringen som under fyra år misslyckats med att presentera en ny lagstiftning och som låtit denna utveckling fortgå. Ansvaret vilar också mycket tydligt på den borgerliga majoriteten som år efter år har röstat ned varje förslag om och försökt tysta varje krav på att en ny lagstiftning behöver tas fram. Ansvaret för den utveckling vi sett när det gäller svensk krigsmaterielexport vilar entydigt på den borgerliga majoriteten och på den borgerliga regeringen. Det kan Göran Lennmarker inte fly undan.

Göran Lennmarker talar om en bred samstämmighet när det gäller krigsmaterielexport. Ja, det är sant att det historiskt kanske varit Vänsterpartiet, Miljöpartiet och ibland även Folkpartiet som utmärkt sig i de här frågorna. Men så ser det politiska landskapet inte längre ut. I dag är det Moderata samlingspartiet som utmärker sig i fråga om svensk vapenexport. När vi ställer krav och säger att man behöver titta på demokratikriterierna, skärpa exporten när det gäller mänskliga rättigheter och ha en ökad samstämmighet i politiken för global utveckling har vi, det vet vi, ett starkt stöd även långt in i de borgerliga småpartierna. Det är Moderata samlingspartiet som i dag utmärker sig och bryter samstämmigheten här

genom att ha ett så tydligt näringspolitiskt perspektiv på den svenska vapenexporten.

Göran Lennmarker försöker förklara detta i vackra ord. Han talar om att av humanitära skäl exportera vapen för att bekämpa trafficking och pirater. Men kan Göran Lennmarker ge ett enda konkret exempel på att svenska vapen som vi exporterat används till att lindra i humanitära kriser och till att bekämpa trafficking eller pirater i någon av de många diktaturer och krigförande stater som vi under år 2009 har exporterat till?

Anf. 133 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Slarva inte med uttrycken, Hans Linde! Vapen och krigsmateriel är inte samma sak. Vapen är en underkategori till krigsmateriel. Jag sade att det för krigsmateriel kan behövas tillstånd till export och då av specifika skäl – jag talade om humanitära skäl – och det har vi gett. I några fall har det gällt minröjningsutrustning till länder som är plågade av landminor. Detta är mycket angeläget. Jag vet inte om det sedan blivit någon affär, men tillstånd har givits. Det har också gällt till exempel patrullbåtar till en hel del länder för deras kustbevakning för att kunna bekämpa narkotikasmuggling. Jag antar att man ger tillstånd även för export till regioner som plågas av piratverksamhet. Det här är några exempel i sammanhanget.

För att gå tillbaka till själva huvudfrågan, Hans Linde: Det är inte fråga om en "historisk" samstämmighet, utan bred samstämmighet råder. Inte för några år sedan utan nu, vårterminen 2010, råder det en bred samsyn över blockgränsen. Jag tror att detta är viktigt. Därför är det väl så att inte någon krigsmateriel exporteras från Sverige utan socialdemokraters godkännande. Jag tror att det är så. Jag kan inte erinra mig något fall där export skulle ha skett på annat sätt. Jag har svårt att förstå din högstämde retorik om att det kommer att ske en förändring, ett brott, i detta sammanhang om det blir en annan regering. Jag förstår inte hur de ska gå till.

Anf. 134 HANS LINDE (v) replik:

Fru talman! Göran Lennmarker har rätt i att det finns två olika kategorier av krigsmateriel: dels krigsmateriel för strid, dels övrig krigsmateriel. När det gäller krigsmateriel för strid talar vi inte om minröjningsutrustning eller om patrullbåtar, utan då talar vi om ren vapenexport, om vapen som kan användas i krigssituationer. Vi ser att det är just exporten av krigsmateriel som ökat oerhört kraftigt under den borgerliga regeringens tid.

Vi har här i talarstolen gett många exempel på diktaturer, på krigförande stater och på länder som bryter mot de mänskliga rättigheterna. Även till de länderna har Sverige under den borgerliga regeringens tid, under borgerlig majoritet, exporterat just krigsmateriel för strid. Där skulle jag önska ett konkret exempel.

Vi kan titta på ett land som Thailand. Där har vi sett en militärkupp, ett blodigt inbördeskrig och, nyligen, grova och omfattande brott mot de mänskliga rättigheterna. På vilket sätt har den svenska krigsmateriel-exporten till Thailand, vilken ni femdubblat under den här mandatperioden, bidragit till att lindra i den humanitära situationen för thailändarna i de södra delarna eller bidragit till minskad trafficking och piratverk-

samhet? Thailand är ett av de länder till vilka Sverige har exporterat krigsmateriel för strid.

Vi i det rödgröna samarbetet har i dag med vår gemensamma reservation presenterat en gemensam tydlig rödgrön vapenexportpolitik. Jag tror att alla som läser betänkandet och som jämför vår överenskommelse med den politik som förts ser att skillnaden är väldigt tydlig. Vi vill tala om och undersöka möjligheterna till ett demokratikriterium, något som tydligt avvisats från borgerlig sida. Och vi säger att vi vill utesluta export till länder som kränker de mänskliga rättigheterna. Men nyss hörde vi Göran Lennmarker försvara just den typen av export.

Vi i de tre rödgröna partierna har nu lämnat tydliga besked. När får vi besked från de fyra borgerliga partierna om krigsmaterielexporten under de kommande fyra åren om olyckan är framme och de borgerliga vinner valet i september?

Anf. 135 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Det är, Hans Linde, flera fel i ditt resonemang. Du talar om tiden under en borgerlig regering. Jag talar om en samsyn kring dessa frågor. Export av krigsmateriel har aldrig skett grundad på en borgerlig majoritet mot andra – aldrig! Det gör att hela grunden för resonemanget faller. En bred samsyn är grunden för det hela.

Du talar om ett slags handelspolitiska prioriteringar eller någonting sådant. Det finns ingen förändring i den delen. Jag har aldrig varit med om att det har resonerats i de termerna i Exportkontrollrådet.

Återigen: Ingen export har skett utan att den varit förankrad i Exportkontrollrådet, så det sagda tror jag är gripet ur luften.

När det gäller exporten till olika länder kan jag säga att mycket av den export som nu faller ut kan vara resultatet av tidigare beslut och tidigare ansträngningar.

Max Andersson har berättat om hur en tidigare socialdemokratisk statsminister försökt sälja, om jag förstått det rätt, Jas Gripen. När dessa order faller ut – de är ganska stora; om jag minns rätt var det ganska stora belopp i fråga om Sydafrika – är det inte något som denna regering, nuvarande konstellation, har gjort, inte något som gjorts under denna regeringsperiod, utan det ligger mycket tidigare än så.

Att jämföra order som om de var beroende av olika regeringsperioder är helt enkelt fel. Det stämmer inte. Bakgrunden är, som sagt, en bred enighet en gång i tiden när beslut fattades om detta.

Anf. 136 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Exportkontrollrådet verkar under den lagstiftning som finns, och vi i De rödgröna vill ändra den lagstiftningen. Exportkontrollrådet har dock inte varit enigt. Miljöpartiet har länge haft en i grund och botten annan syn. Även Vänsterpartiet har länge haft en annan syn. Det förvånar mig lite när det nu låter som att handelspolitiska och industripolitiska skäl har varit frånvarande från diskussionerna. Jag tror att de flesta kan enas om att handelspolitiska skäl väldigt länge har varit avgörande för svensk vapenexportpolitik.

Jag har tidigare klagat över att Alliansen redan nu har börjat gå i opposition mot De rödgröna. I stället för att försvara sin egen politik kritiserar man rödgröna uppgörelser. Men att Alliansen försöker låtsas att den

Prot. 2009/10:141
21 juni

*Strategisk
exportkontroll 2009
– krigsmateriel och
produkter med dubbla
användningsområden*

inte är ansvarig för sin egen politik utan försöker gömma sig bakom ryggen på Göran Persson är faktiskt något nytt. Jag kan förstå att det är jobbigt att vara i majoritet och bära ansvaret – jag hoppas få uppleva den bördan själv, som en del av majoriteten nästa år – men ni måste väl ändå stå för er egen politik?

Anf. 137 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Det är väl precis det vi gör. Vi kan konstatera att denna politik inte bara är vår egen politik, utan normalt har vi med oss Socialdemokraterna. Ibland har vi med Miljöpartiet och ibland även Vänsterpartiet. Till kutymen hör att man inte avslöjar enskilda ställningstaganden i enskilda frågor, utan det får man berätta själv. Det är dock inte så att det alltid är fem partier mot två andra, utan det varierar lite grann. Många gånger är vi helt ense i bedömningarna. Det varierar lite grann.

Jag ska säga en sak jag egentligen borde ha sagt till Hans Linde, och det är att minröjning räknas som krigsmateriel för strid. Det räknas som ett mycket offensivt vapen, för man inleder ofta krig genom att röja minor när man ska göra ett anfall. Därför har det denna höga klassificering. Sedan kan det också ha en humanitär användning, och det visar väl på dubbelheten i detta. Man måste se på dessa användningar.

Tillbaka till det du säger, Max Andersson: Jag har upplevt att alla ledamöter i Exportkontrollrådet känner ansvar – just ett försök att se om detta gagnar en god utveckling i landet och i världen. Jag har aldrig sett någon skillnad på detta.

När det gäller handelspolitiska hänsynstaganden undrar jag om det har skett någon förskjutning i den delen. Det är klart att själva grunden för en bedömning är att svensk industri får en förfrågan. Det är så att säga startpunkten i hela processen, så i den meningen börjar det hela där. Sedan är det naturligtvis många affärer som inte blir av, och många blir som sagt av långt senare. Någon särskild förändring i detta har jag dock inte sett under de här fyra åren och inte heller tidigare.

Anf. 138 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tror att vi kommer att få se en tydlig förändring i svensk vapenexportpolitik efter nästa val. Jag hoppas också att det kommer att bli en ny, blocköverskridande samsyn om en ny och förändrad, betydligt bättre, vapenexportpolitik.

Jag har inte hört Göran Lennmarker argumentera för att Sverige ska exportera vapen till diktaturer. Jag har inte heller hört Göran Lennmarker argumentera för att vi ska exportera vapen till länder som grovt bryter mot de mänskliga rättigheterna. Inte heller har jag hört Göran Lennmarker argumentera för att vi ska exportera vapen till länder som är i krig. Det är dock ändå så Göran Lennmarker kommer att rösta i morgon.

Jag välkomnar att Alliansens ledamöter förlorar valet och att ni kan sluta upp bakom att vi ska ha en ny utredning och ett betydligt striktare regelverk, även om det inte är så ni kommer att rösta i morgon.

Anf. 139 GÖRAN LENNMARKER (m) replik:

Fru talman! Max Andersson pratade återigen om vapen. Var försiktig med att använda det ordet! Vapen är en underavdelning till krigsmateriel för strid. Det man spontant uppfattar som vapen är något som kan

döda i direkt mening, och ”vapen” är ett begrepp man inte använder. Man använder ”krigsmateriel för strid” plus ”övrig krigsmateriel”. Det råder en särskilt strikt prövning av stridsmateriel för strid, men när det gäller övrigt krigsmateriel kan det ibland av olika skäl sägas vara rimligt i en speciell situation. Det har nämligen ett gott syfte och ska leda till någonting bättre.

Sveriges historia och världens historia säger att de vapen som kan förhindra krig och stoppa folkmord kan göra gott, medan de vapen som används för att starta krig och utöva folkmord och som ger utrymme för aggression ska stoppas. Det är så vi har resonerat själva. Det är så vi har gjort själva i Sverige genom åren när vi har sagt att vi ska ha ett försvar. Vi menar nämligen att det behövs för att nå de goda syftena. Det är det synsätt som också ligger bakom krigsmaterielexport. Vi har ingen dubbelmoral, utan vi försöker tillämpa det synsätt vi själva har.

Anf. 140 ELSE-MARIE LINDGREN (kd):

Fru talman! Sedan 2007 har den årliga skrivelse vi i dag debatterar varit föremål för just debatt. Till skillnad från under tidigare regeringar har exportkontrollen av krigsmateriel nu en större transparens. Vi kan läsa om den svenska exporten av små och lätta vapen och leasing. Vi kan läsa om svensk export av portabla luftvärnssystem och licenstillverkning av svenska vapen i utlandet. Det är alltså en väldigt utförlig beskrivning av produkter med dubbla användningsområden, och vi kan se en utförlig statistik om förhandsbesked och förfrågningar.

Det finns en historia bakom att vi debatterar här i dag. Jag vill bara konstatera att Försvarsmaktens behov av materiel ytterst bestäms av krav på operativ förmåga i olika avseenden. Utvecklingen mot ett mer användbart försvar kräver en mer modern materiel som är kostnadseffektiv ur ett livscyelperspektiv. Ett medel för detta är att fortsätta stödja export av såväl försvarsprodukter som militär teknologi, även för civil tillämpning. Det är en viktig utgångspunkt att också godkänna export.

Detta görs av Inspektionen för strategiska produkter, ISP, som har nämnts här. Den har regeringens uppdrag att handlägga dessa ärenden. Samtliga utförelseärenden redovisas för Exportkontrollrådet, som också nämns här och som är ett rådgivande, parlamentariskt tillsatt råd.

Fru talman! Därtill kan läggas att det numera ställs allt större krav på industrins egenkunskap om sina kunder och kontroll av hur dessa ska använda försålda produkter. Här spelar ISP en stor roll i dialogen med industrin,

Fru talman! En stor del av exporten består av materiel för civil säkerhet. Det finns fastställda kriterier för hur exportärenden ska skötas. I bedömningen vägs alltid in icke-krigförande länder, regional stabilitet, mänskliga rättigheter och systematiska kränkningar. Vi kristdemokrater ser gärna att ett demokratikriterium kan införas. Men då måste vi också förhålla oss till: Vad är demokrati, och vad innebär det för olika delar och länder i världen?

Fru talman! Kristdemokraterna ställer sig bakom det internationella samarbetet inom materiel- och logistikområdet. Detta gör vi för att finna gemensamma lösningar för vidmakthållande och gemensam anskaffning av beprövad materiel. Vi menar att det även krävs ett samarbete inom

Prot. 2009/10:141
21 juni

*Strategisk
exportkontroll 2009
– krigsmateriel och
produkter med dubbla
användningsområden*

forskning och utveckling utifrån att Sverige har en världsledande roll inom många produktområden.

Exportstödsmyndigheten, den nya myndighet som inrättas, har ett tydligt syfte att bli en samlad funktion för exportstöd och att ytterligare öka transparensen och öppenheten inom export.

Fru talman! För framtiden menar Kristdemokraterna, och jag tror att det flesta delar vår uppfattning, att vi i Sverige ska ha materiel som är interoperabel, det vill säga användbar också internationellt och att den är tekniskt mogen, funktionssäker och tillgänglig, allt för säkerheten.

Vi menar att oberoende kvalitetskontroller och revisioner avseende beslutsunderlag bör tillämpas på materielprojekt som medför stora och långsiktiga bindningar. Detta är nödvändigt för politisk handlingsfrihet.

Vi anser också att när samarbete med andra länder ökar bör de finnas relevanta kriterier för import av materiel inom detta område och inte minst inom den privata sektorn. Vi kristdemokrater står också för restriktivitet när det gäller handel med vapen.

Här vill jag särskilt lyfta fram handeln med små och lätta vapen som i dag utgör ett av de största hoten mot mänsklig säkerhet. Den okontrollerade spridningen av dessa vapen gör att 1 300 människor mister livet per dag i världen.

FN antog 2001 ett handlingsprogram, men detta är inte tillräckligt. Regeringar, företag, enskilda organisationer och parlament står inför en stor utmaning att förfina verktygen för att stoppa flödet av vapen.

Fru talman! Oppositionen föreslår i sin reservation en översyn av regelverket och en lagstiftning. Kristdemokraterna menar att det kan finnas anledning till det. Försvarsindustrin har förändrat sin inriktning mot mer civil säkerhet och det internationella samarbete som existerar i dag. Det kan krävas en översyn. Därmed säger inte vi att det ska vara ny lagstiftning.

Fru talman! Jag vill avslutningsvis framhålla att vi i dag inte har någon svensk försvarsindustri, men vi har försvarsindustri i Sverige. Det är en stor skillnad mot tidigare. Jag yrkar bifall till utskottets förslag i betänkandet.

Anf. 141 HANS LINDE (v) replik:

Fru talman! Det Else-Marie Lindgren säger i sitt anförande ligger i linje med hur det brukar låta från de borgerliga småpartierna när vi diskuterar de här frågorna. Det talas om demokrati, mänskliga rättigheter, samstämmighet, behov av ett demokratikriterium och att vi behöver reglera importen.

Men så ser vi resultatet av fyra år med borgerlig politik där även Kristdemokraterna varit med och styrt. Under de fyra år Kristdemokraterna har suttit i den borgerliga regeringen har Sverige exporterat vapen för 46 235 000 000 kronor.

Ingen svensk regering har såvitt jag känner till exporterat så mycket vapen. Det är en ökning med 37 procent under den tid som Else-Marie Lindgren utgjort regeringsunderlag. Frågan blir så klart: Är Else-Marie Lindgren nöjd med den utvecklingen?

Jag har en andra fråga till Else-Marie Lindgren. Hon säger att hon och Kristdemokraterna vill ha ett demokratikriterium men att detta behö-

ver utredas. Det är exakt det som vi från den rödgröna oppositionen i dag säger.

Vi ser ett behov av ett demokratikriterium som utesluter export till diktaturer. Men vi behöver också en utredning för att kunna presentera en sådan lagstiftning, eftersom det finns gränsdragningsproblem. Vi behöver fundera och titta i en utredning på hur det praktiskt ska genomföras.

Det exakt det som vi i dag har presenterat från de tre rödgröna partierna. Ändå väljer Else-Marie Lindgren att nu yrka bifall till majoritetens förslag och avslag på vårt förslag.

Jag måste därför ändå fråga Kristdemokraternas representant i den här debatten: Varför väljer ni att rösta för en politik som ni egentligen inte stöder och rösta emot en lång rad förslag som ni står bakom?

Anf. 142 ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Jag återkommer till den debatt som Göran Lennmarker hade här tidigare i dag. Vad är vapen, och vad är krigsmateriel? Vi kristdemokrater tycker att vi ska ha en restriktiv vapenhandel.

Jag riktade särskilt in mig på spridningen av små och lätta vapen. Jag har inte i dag hört någon av er i oppositionen över huvud taget tala om det. Det är det stora problemet i världen i dag och framför allt hur mycket det ökar.

När det gäller export vill jag åter lyfta fram, som jag också gjorde i mitt anförande, att det mycket handlar om civil säkerhet. Det är på den delen som exporten ökar. Hans Linde vill nu låta påskina att det bara handlar om vapen. Det är ett felaktigt och överdrivet påstående, och det vet Hans Linde mycket väl om.

Anf. 143 HANS LINDE (v) replik:

Fru talman! Jag ställde två konkreta frågor till Else-Marie Lindgren. Jag fick inte svar på någon av dem, så jag upprepar dem igen. Först och främst: Är Else-Marie Lindgren och Kristdemokraterna nöjda med den utveckling som varit när det gäller svensk krigsmateriel under den gångna fyra åren när de varit ansvariga i regeringsställning? Den andra frågan gäller att Kristdemokraterna väljer att rösta emot en lång rad förslag som man egentligen stöder.

Jag måste ändå reagera när Else-Marie Lindgren här säger att Kristdemokraterna är för en restriktiv vapenhandel. Samtidigt har Kristdemokraterna i regeringsställning varit med om att sätta nytt svenskt rekord i vapenhandel. Aldrig förr har vapenhandeln i Sverige varit så hög som den är i dag.

Här försöker man blanda bort korten och säga att vapen och krigsmateriel inte är samma sak. Det finns saker som ligger under begreppet krigsmateriel. Det är helt sant, Else-Marie Lindgren. Men man måste fortfarande se att inom vapenhandeln som ökat så kraftigt de senaste åren under den borgerliga regeringen finns också konkreta vapen.

Det är vapen som kan användas i strid, för att förtrycka befolkningen eller användas i väpnade konflikter. Försök inte att låtsas i den här debatten att svensk vapenexport handlar om att vi bara ska exportera minröjningsutrustning eller olika typer av utrustning som man använder vid humanitära katastrofer eller för att bekämpa trafficking.

Prot. 2009/10:141
21 juni

*Strategisk
exportkontroll 2009
– krigsmateriel och
produkter med dubbla
användningsområden*

Visst finns det också där. Men inom ramen för den vapenhandel som har slagit svenskt rekord under Kristdemokraternas tid vid makten finns också en lång rad olika typer av krigsmaterielutrustning som kan användas i strid i länder för att förtrycka sin egen befolkning.

Jag ställde två frågor och har nu upprepat dem. Jag hoppas att jag får svar på mina två frågor av Else-Marie Lindgren.

Anf. 144 ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik:

Fru talman! Man kan fundera på vem det är som blandar bort korten. Jag tror att de åhörare som hör detta har förståelse för hur det är. Vi talar från regeringens och den borgerliga majoritetens sida om krigsmateriel i ett vidare begrepp än vad Hans Linde över huvud taget kan föreställa sig i sin värld. Han ser bara k-pistar och kanske också lite annat, men vi ser det på ett helt annat sätt.

Jag tror att det är väldigt viktigt att inte föra svenska folket bakom ljuset, som Hans Linde ändå gör. Jag tycker att det ska finnas en moralisk skyldighet att också kunna se vad exporten handlar om. Det kan vi tydligt göra i den skrivelse som vi i dag debatterar.

Det är oerhört viktigt att vi inte ser en fara i detta och målar upp det som att Sverige skulle vara en krigsnation av stora mått. Sverige är inte det. Vi är ett fredsälskande folk, och vi finns där för att också bevara freden med de medel som vi har.

Jag vill också uttrycka att det i den borgerliga majoriteten finns en stor enighet. Det har vi uttryckt tidigare. Er reservation andas mycket av socialdemokrati. Det finns inga större skillnader mellan oss. Nej, skillnaden ligger i Vänsterpartiet, för Hans Linde stod här uppe för en liten stund sedan och sade att han ville ha en värld utan vapen. Varför ska ni ha en exportlagstiftning om vapen när ni inte ens vill ha vapen? Samma sak gäller faktiskt Miljöpartiet.

Anf. 145 Statsrådet EWA BJÖRLING (m):

Fru talman! Sverige är ett föregångsland inom många områden. Det gäller även arbetet med frågor som rör exportkontroll och icke-spridning.

Ibland tror jag att vi tenderar att ta vissa saker för givna. Vi glömmer bort hur snabbt utvecklingen har gått och hur väl vi ofta står oss i en internationell jämförelse.

Dagens debatt i kammaren är ett exempel på just detta. För i år fyller den skrivelse vars innehåll vi är här för att diskutera 25 år. Ända sedan 1985 har den svenska regeringen, oavsett politisk färg, på ett öppet sätt redovisat det gångna årets aktiviteter på exportkontrollområdet.

Det här är viktigt, inte minst eftersom en större öppenhet och en mer välunderbyggd debatt bidrar till en bättre förankring och ett större förtroende för det sätt på vilket vi valt att arbeta med de här viktiga frågorna.

Under den nuvarande mandatperioden har just transparensen, öppenheten och överskådligheten dessutom ökat påtagligt.

Informationen som redovisas för riksdagen är sedan 2006 mer specificerad och behandlar ett antal områden mer ingående. När det gäller försvarsmateriel omfattar den numera även leasing och upplåtelsen av tillverkningsrätter utanför Sverige. Den speglar också på ett utförligare sätt kontrollen av produkter med dubbla användningsområden.

Vi kan ha olika uppfattningar om vissa nog så viktiga inslag inom exportkontrollen i Sverige, men för en utomstående betraktare måste det ändå vara påtagligt att det finns, och länge har funnits, en bred enighet kring de stora och viktiga dragen.

Det finns en bred samstämmighet, inte bara kring betydelsen av transparens och öppenhet, utan även när det gäller vikten av en restriktiv och ansvarsfull tillståndsprövning, en prövning som tar sin utgångspunkt i Sveriges utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska intressen.

Respekten för de mänskliga rättigheterna är ett centralt villkor för export. Tillstånd bör inte ges för utförsel av krigsmateriel till stater där det förekommer omfattande och grova kränkningar av mänskliga rättigheter eller där det råder väpnad konflikt.

Det här är och ska vara centrala element som vägs in i tillståndsprövningen. En annan faktor att beakta är om den hållbara utvecklingen i ett mottagarland riskerar att allvarligt hindras, och i tillståndsprövningen ska alla betydelsefulla omständigheter vägas in i en helhetsbedömning.

Då olika faktorer ska vägas samman kan vissa saker tala för att en viss export ska tillåtas och andra emot. Därför är det bra att vi har utformat vårt system på det sätt som vi har gjort med den självständiga myndigheten Inspektionen för strategiska produkter, ISP, som fått till uppgift att utifrån vår lagstiftning, våra riktlinjer och EU:s gemensamma ståndpunkt svara för tillståndsprövningen och de enskilda besluten.

Möjligheten för ISP att rådgöra med Exportkontrollrådet, där samtliga i riksdagen representerade partier finns med, är ytterligare en styrka i vårt system. Det bidrar till den parlamentariska förankringen och innebär en insyn i tillståndsprövningen som få andra länder kan mäta sig med.

Slutligen vill jag även nämna att vi dessutom valt att dela upp regeringens ansvar mellan statsråden. Som ni vet ansvarar jag själv för lagstiftningen och myndigheten ISP, medan utrikesministern ansvarar för enskilda ärenden som överlämnas till regeringen för prövning.

Fru talman! För en tid sedan presenterades en undersökning som visade på ett förhållandevis starkt motstånd mot att Sverige exporterar försvarsmateriel. Något år tidigare kom å andra sidan en annan undersökning som visade på ett starkt stöd för att Sverige även i framtiden ska ha en stark försvarsindustri.

Hur kan det vara möjligt att vi inom en så kort tidsperiod fått se så fundamentalt olika resultat? Kanske är det så att skillnaden mellan de bägge undersökningarna ligger i hur frågorna ställts, i vilket sammanhang och med hjälp av vilket ordval.

Min slutsats är att vi som tror att det finns ett stort värde i att Sverige även i framtiden har en framgångsrik och teknikdrivande försvarsindustri måste bli ännu bättre på att teckna en fullständig och korrekt bild av verkligheten. Vi måste berätta att Sverige valt att tillåta export av försvarsmateriel mot bakgrund av att det stärker Sveriges långsiktiga utrikes-, säkerhets- och försvarspolitiska intressen, att vi gjort det därför att det gör Sverige mer intressant och kapabelt att delta i internationella samarbeten samtidigt som det bidrar till att vi kan upprätthålla en teknisk nivå som är internationellt konkurrenskraftig.

Prot. 2009/10:141
21 juni

*Strategisk
exportkontroll 2009
– krigsmateriel och
produkter med dubbla
användningsområden*

Sedan har vi det där med ordval. Vår lagstiftning använder ett lite ålderdomligt språk och talar om krigsmateriel även när vi menar skyddande fordon, radarutrustningar och simulatorer. Det kan tyckas som en bagatell, men jag tror inte att det är någonting som ska förringas i sammanhanget.

Vi har en uppdelning mellan krigsmateriel för strid – det är alltså de produkter som de flesta av oss vanligtvis tänker på som just vapen, det vill säga produkter med förstörelsebringande verkan – och övrig krigsmateriel, produkter som fram till 1993 exporterades som normala civila handelsvaror, exempelvis skyddsmateriel och övningsutrustning.

Det är lätt, näst intill tacksamt för vissa, framstår det som ibland, att hemfalla till förenklingar och snäva resonemang där en mindre del av helheten tas till intäkt för att hela systemet är fel. Debatten om exporten av försvarsmateriel bär ibland den prägeln.

Tanken på en värld utan brott, krig, konflikter och övergrepp må vara nog så lockande och värd att sträva efter, men den visionen speglas inte i den verklighet vi lever i. Lika lite som vi bör kapitulera inför brottsligheten och lägga ned polisen bör vi därför foga oss i förekomsten av pirater, terrorister och förtryck, tycker jag. Vi behöver bra verktyg för att kunna möta dessa hot. Inom den överskådliga framtiden kommer försvarsmateriel därför att behövas.

Fru talman! Ibland kan det framstå som – i alla fall är det inte en helt ovanlig bild i medierna – att Sveriges export av försvarsmateriel primärt går till omdiskuterade länder. Så är det inte. Årets exportstatistik talar ett väldigt tydligt språk.

En överväldigande del av exporten, runt två tredjedelar, gick 2009, precis som de senaste åren, till EU:s medlemsstater, till Norge och till Schweiz samt till ett begränsat antal väletablerade samarbetsländer som Sydafrika, USA, Kanada, Australien och Sydkorea.

Vi kan titta på exporten av krigsmateriel för strid, de produkter som de flesta av oss tänker på när vi pratar om vapen. Den gick nästan helt uteslutande till dessa länder. 95 procent rör det sig om.

Hela 67 procent av exporten gick till höginkomstländer, resten till medelinkomstländer. Ingen export skedde till det som Världsbanken betecknar som låginkomstländer.

Företagen i försvars- och säkerhetsbranschen har omkring 30 000 anställda. Om man inräknar underleverantörer handlar det uppskattningsvis om ca 100 000 anställda som i olika omfattning är engagerade i försvars- och säkerhetsbranschen.

Försvarsindustrin är också viktig för civil teknisk utveckling. Några exempel på civila tillämpningar som följt av ursprungligen militär teknik kan nämnas:

- den breda flygkompetens som tillvaratagits för utveckling av civila flygplan under årens lopp
- radarteknik som legat till grund för utvecklingen av den nya telekommunikationstekniken
- biltullssystem baserat på svensk teknik.

Fru talman! Att jag beskriver Sverige som ett föregångsland betyder inte att jag inte ser utrymme för förbättringar. Ett av de mest effektiva sätten att bidra till sådana är genom ett starkt internationellt engagemang.

För även om vi bör sträva efter att bli ännu bättre här hemma är det antagligen genom att påverka andra länder med en helt annan syn på exportkontroll och icke-spridning som vi kan göra den största skillnaden. Därför är det arbete som bedrivs inom EU, inom FN och inom de olika exportkontrollregimerna så viktigt och så prioriterat för regeringen.

Det är därför som vi har lagt så stor kraft på att vara pådrivande i den FN-process som pågår med målsättningen att nå fram till en internationell uppgörelse om ett globalt folkrättsligt bindande vapenhandelsfördrag, ett Arms Trade Treaty. Här har vi också gjort tydliga framsteg under förra året, vilket är mycket glädjande.

Även inom EU pågår ständiga ansträngningar för att förbättra exportkontrollen, inte minst som ett verktyg för att förhindra spridning av massförstörelsevapen. Det här har nyligen utmynnat i en proposition om förstärkning av lagen om kontroll av produkter med dubbla användningsområden.

Regeringen välkomnar givetvis att även EU:s uppförandekod om vapenexport kunde antas som gemensam ståndpunkt i slutet av 2008. Den gemensamma ståndpunkten ger medlemsländerna förutsättningar för mer likartad tillämpning av den nationella lagstiftningen på området.

Inom ramarna för EU-samarbetet bedriver vi även en uppsökande verksamhet, så kallad outreach för att i samarbete med andra länder bistå dem med att etablera noggrann exportkontroll. Sverige har varit väldigt aktivt i det här arbetet, inte minst under vårt ordförandeskap i höstas. Det är i det här sammanhanget viktigt att skilja mellan å ena sidan illegal eller okontrollerad överföring av vapen och å andra sidan legitim handel.

Alla stater har rätt till självförsvar. Det slås bland annat fast i FN-stadgan. Möjligheten att delta i fredsbevarande operation och ansvaret för att värna sitt territorium och sitt luftrum från pirater, terrorister och andra kränkningar är även det viktigt.

Fru talman! Mot bakgrund av vår restriktiva och ansvarsfulla exportkontroll är det glädjande att det går bra för en så kunskapsintensiv och forskningsinriktad bransch som säkerhets- och försvarsindustrin. Det bidrar både till svenska arbetstillfällen och till säkerhet och stabilitet här hemma såväl som på många håll runt om i världen. Det är något som vi bör vara stolta över, precis som det system vi tillsammans byggt upp för kontroll och tillståndsgivning och det arbete vi nu utför för att hindra spridning av massförstörelsevapen.

Anf. 146 KENNETH G FORSLUND (s) replik:

Fru talman! 2005 presenterade den så kallade Krututredningen sitt slutbetänkande. Sedan dess har ungefär fem år gått. Min fråga till statsrådet Björling är: Varför har den här nuvarande borgerliga regeringen inte presenterat något förslag till en ny, samlad lagstiftning för både import och export av krigsmateriel och produkter med dubbla användningsområden?

Anf. 147 Statsrådet EWA BJÖRLING (m) replik:

Fru talman! Först och främst vill jag nämna att när det gäller Krututredningen hade Socialdemokraterna tolv år på sig att modernisera denna lagstiftning och misslyckades. Under det sista året fanns det i alla fall en färdig utredning, Krut, som också i stort sett adresserade samtliga de saker som nu har tagits upp här i dag och som De rödgröna vill att en ny utredning ska titta på. Därtill är det här frågeområdet väldigt komplext, och det sker mycket under tiden. Vi har inte obegränsade personalresurser. Vi har haft ett EU-ordförandeskap, och vi har valt att lägga den största energin på det.

Internationellt är det många andra processer som griper in i den här Krutmaterien. Vi har också sett att samtidigt som vi arbetar med de svåra frågor som utredningen har tagit upp där vi bland annat har lagt fram ett nytt avgiftssystem har det hänt väldigt mycket inom EU och inom FN. Jag syftar främst på ICT-direktivet och FN-förhandlingarna som jag nämnde och som ska inleda Arms Trade Treaty. Det är också någon av de delfrågor som Krututredningen tog upp.

Men det handlar också om reglering av tekniskt bistånd på försvarsmaterielområdet, och det handlar om importreglering.

Jag kommer fortsatt att titta närmare på detta, men jag vill också poängtera att vi har en väl fungerande lagstiftning i dag. Men naturligtvis behöver den anpassas i takt med tiden tillsammans med EU och FN.

Anf. 148 KENNETH G FORSLUND (s) replik:

Fru talman! Ewa Björling pekar på det som håller på att hända just nu i omvärlden, den värld vi är en del av, med en lång rad mestadels positiva processer. Jag tror att det skulle vara värdefullt för den svenska regeringen, alldeles oavsett vad den har för politisk sammansättning, om vi hade haft en ny lagstiftning på plats och framför allt, vilket hade föregått en sådan lagstiftning, en bred parlamentarisk diskussion och ett arbete med att ta fram en lagstiftning. Det skulle naturligtvis vara fruktbart och en viktig inspirationskälla för vilken regering som helst i det här landet till hur man ska agera i de här internationella arbetena som pågår.

Därför är det lite tråkigt, kan jag tycka, att regeringen har känt sig tvungen att prioritera andra saker. Det är så jag tolkar statsrådet här när hon pekar på EU-ordförandeskap och andra naturligtvis viktiga åtaganden under den här mandatperioden.

Som statsrådet säger kom man inte till alldeles tomt bord när man tog över i september–oktober 2006. Tolv års socialdemokratiskt arbete fanns sedan innan, vilket statsrådet pekade på, liksom Krututredningen som hade legat klar i ett år. Borde man ändå inte ha prioriterat detta och framför allt klarat av att lägga fram en ny krigsmateriellagstiftning under de här fyra åren?

Anf. 149 Statsrådet EWA BJÖRLING (m) replik:

Fru talman! Delar har vi, precis som jag tog upp här, förändrat, också med nytt avgiftssystem för ISP. Under tiden har det också hänt mycket inom EU och inom FN, och det är naturligtvis också lagstiftning som Sverige anpassar sig till.

Jag tänkte gå in lite grann på det som Kenneth G Forslund sade i sin första replik och som jag inte hann besvara då. Frågan handlade ju också om import.

Försvarsmaktens import har inte bedömts kräva tillstånd från annan svensk myndighet. När det gäller privatpersoner som importerar skjutvapen regleras detta i vapenlagen. Krututredningen kom på sin tid fram till att privatimport av annan krigsmateriel än handeldvapen då inte utgjorde något större samhällsproblem men konstaterade också att det kunde finnas anledning att genom reglering begränsa denna och se till att tillstånd bara lämnas till seriösa företag och personer.

Frågan om en bredare importreglering kommer också sannolikt att aktualiseras i förhandlingarna om ett internationellt vapenhandelsfördrag, Arms Trade Treaty. Det är alltså möjligt att vi får anledning att återkomma till den, men vilken omfattning som en eventuell importreglering i så fall ska ha är något som kommer att studeras och beredas noggrant, därför att det här är väldigt viktiga frågor.

Jag vill återigen säga att jag är väldigt glad över att vi har haft en bred samsyn och en lagstiftning som fungerar väl i dag.

Anf. 150 HANS LINDE (v) replik:

Fru talman! Inledningsvis vill jag tacka handelsminister Ewa Björling för att hon kommer till den här debatten. Jag uppskattar det, måste jag erkänna.

Sedan måste jag säga att när man lyssnar på Ewa Björling blir det tydligt att skillnaden i den här kammaren inte bara handlar om politik utan också om hur man beskriver verkligheten.

När jag lyssnar på Ewa Björling imponeras jag av nyspråket som används. Jag tror att Storebror i George Orwells *1984* också hade imponerats. På samma sätt som han beskrev fred som krig och så vidare säger Ewa Björling här att Sverige är ett föregångsland när det gäller krigsmaterielexport. Visst är vi det! Vi är en av världens tio största exportörer i dag. Om man räknar krigsmaterielexport per capita är vi en av de absolut största exportörerna.

Ewa Björling säger att nästan 95 procent av den svenska krigsmaterielexporten går till hög- och medelinkomsttagarländer, och bilden målas upp att exporten nästan uteslutande går till Västeuropa. Men tittar man i den skrivelse som regeringen nu har levererat ser man att den tredje största mottagaren av svensk krigsmateriel är Pakistan. Jag skulle inte beskriva Pakistan som en västlig demokrati eller för den delen ett höginkomsttagarland.

Sedan säger Ewa Björling, och jag tycker att det här nästan tar priset när det gäller nyspråk, att vi ska exportera vapen för att bekämpa förtryck. Vi ska bekämpa förtryck genom svensk vapenexport.

Samtidigt ser vi i den skrivelse som regeringen lämnat på vårt bord att man just exporterar till en lång rad stater som måste beskrivas som just förtryckarstater. Det är länder som Kazakstan, Brunei, Singapore, Pakistan, som jag nämnde tidigare, Bahrain, Saudiarabien, Tunisien, Egypten och Förenade Arabemiraten. Ewa Björling, handelsminister i Sverige, sade också att hon kände stolthet över denna vapenexport.

Jag måste fråga om det bara var tungan som slant eller om det verkligen är så. Känner handelsminister Ewa Björling verkligen stolthet över

Prot. 2009/10:141
21 juni

*Strategisk
exportkontroll 2009
– krigsmateriel och
produkter med dubbla
användningsområden*

svensk vapenexport till länder som Kazakstan, Brunei, Singapore, Bahrain, Saudiarabien, Tunisien, Egypten och Förenade Arabemiraten?

Anf. 151 Statsrådet EWA BJÖRLING (m) replik:

Fru talman! Det är glädjande att höra att Hans Linde tycker att det är trevligt att jag är här i dag. Jag hade tyvärr inte möjlighet till det förra året, för jag var bortrest då.

Det stämmer att vår vapenexport har ökat. Den ökade med 7 procent förra året. Jag vill ändå säga att jag mot bakgrund av den strikta exportkontroll som vi har välkomnar en ökande export. Vi visar att det går att kombinera en ansvarsfull exportkontroll med en framgångsrik försvarsindustri. Det är högteknologiska system som svarar för allt större del av den här exporten. Det befäster också den svenska försvarsindustrins ställning som en attraktiv partner i internationella sammanhang.

Jag vill också säga att försvarsindustrin är viktig för civil teknisk utveckling. Jag gav också några exempel på det i mitt anförande. Det är många gånger så att den teknik som ursprungligen har varit militär på väldigt många sätt har visat sig användbar också för civila tillämpningar. Ett väldigt tydligt exempel är just telekommunikationstekniken.

En ökning med knappt 7 procent kan knappast beskrivas som dramatisk. Det hör till bilden att försvarsexporten inte på samma sätt som den övriga exporten är konjunkturkänslig, som vi såg under finanskrisen 2009 då vår övriga export gick ned drastiskt. Just när det gäller försvarsexporten handlar det också om mycket mer långsiktiga åtaganden. Den har därav inte påverkats lika mycket av nedgången i världsekonomin.

Krigsmaterielexportens andel av Sveriges totala export ökade 2009 från 1,06 procent till 1,36 procent.

Anf. 152 HANS LINDE (v) replik:

Fru talman! Jag tror att om handelsminister Ewa Björling hade läst hela den rödgröna överenskommelse som vi presenterade i Sälen när det gäller vapenexport men också försvars- och säkerhetspolitik hade hon märkt att vi är väldigt tydliga från De rödgröna med att vi också tycker att det är viktigt att vi har en svensk försvarsindustri. Jag har besökt flera av de här industrierna, bland annat i Örnsköldsvik, och tittat på deras verksamhet. Jag har mycket svårt att se hur de företag som vi har i Sverige i dag skulle vara beroende av export till länder som Brunei, Singapore, Bahrain, Saudiarabien, Tunisien, Egypten och Förenade arabemiraten för att kunna producera krigsmateriel och försvarsindustriprodukter till den svenska marknaden, det svenska försvaret.

Däremot ser jag ju att exporten till Brunei och de andra länderna skadar vår utrikespolitiska trovärdighet. Hur ska Ewa Björlings chef Carl Bildt med trovärdighet kunna prata om fred, nedrustning, folkrätt och demokrati samtidigt som han och den borgerliga regeringen är med och beväpnar några av vår tids värsta förtryckarregimer?

I början av den här mandatperioden brukade arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin från den här talarstolen säga att gör man som man har gjort så blir det som det blev. Det tycker jag är en ganska god beskrivning av den förda politiken när det gäller krigsmaterielexport. Man har passivt i fyra år bevittnat hur en omodern och föråldrad lagstiftning har kunnat urholkas och omtolkas. Och vi har sett resultatet. På hela den här

mandatperioden har vapenexporten ökat med 37 procent. Jag tycker att det är en dramatisk siffra. Aldrig någonsin i svensk historia har någon regering exporterat så mycket vapen som Ewa Björling har lyckats med under sin tid vid makten.

Vi har nu från De rödgrönas sida lämnat ett tydligt besked, inte bara i den här kammaren utan också till svenska folket. Jag tycker att det är viktigt, för valet den 19 september handlar också om vilken politik för krigsmaterielexport vi ska ha. Vårt besked har varit tydligt. Vi kommer att ta fram en ny utredning för att nästa mandatperiod presentera en ny lagstiftning. Vad är den borgerliga regeringens besked till väljarna inför nästa mandatperiod?

Anf. 153 Statsrådet EWA BJÖRLING (m) replik:

Fru talman! Det var väldigt många frågor från Hans Linde så jag försöker att besvara dem generellt. Hur ser det ut när vi exporterar till den typ av länder som Hans Linde räknade upp väldigt många av?

Det är återigen så att i varje enskilt fall gör Inspektionen för strategiska produkter en omfattande prövning av alla relevanta faktorer, svensk lagstiftning, gällande riktlinjer och EU:s uppförandekod. Jag tycker själv inte heller att vi ska sälja allt till alla. Vi ska vara restriktiva, vilket jag också anser att vi är. Men vi måste också se att det i praktiken är ganska stor skillnad mellan att sälja radarsystem, simulatorer och lastbilar å ena sidan och pansarbrytande skott och kanoner å andra sidan.

Jag tycker att det är bra att vi har en lagstiftning som också gör det möjligt att väga in den typen av faktorer. Det är ingen slump att så mycket som 95 procent av exporten av det som många antagligen tänker på som krigsmateriel också går till traditionella samarbetsländer.

Beträffande de största köparländerna i Asien, det vill säga Indien, Pakistan och Singapore, handlar det till stor del om följdleveranser av tidigare beställt materiel. Det är också så att ISP har väldigt små möjligheter att stoppa försäljning av till exempel reservdelar och tillbehör till redan exporterade system. Givet att det inte finns några direkt hindrande skäl, och det vet både Hans Linde och jag att det handlar om sanktioner, är lagstiftningen väldigt tydlig med att detta ska tillåtas. Naturligtvis beror det på att man också vill kunna se att Sverige är en stabil och pålitlig partner, någonting som är av stor strategisk vikt.

Just när det gäller Pakistan ligger inte ansvaret för enskilda ärenden på mitt bord, men jag kan ändå konstatera att några nya affärer med landet inte har beviljats under 2008 och 2009 men att vi uppfyller tidigare ingångna avtal.

Anf. 154 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! När man lyssnar på handelsministern låter det nästan som om den svenska vapenexporten inte består av vapen i någon större utsträckning. Handelsministern sade bland annat att majoriteten av vår vapenexport är övrig krigsmateriel. Enligt mina anteckningar inför den här debatten är 54 procent av den svenska vapenexporten krigsmateriel för strid, det vill säga en majoritet.

Handelsministern sade också att vi inte exporterar krigsmateriel till låginkomstländer. Hon var noga med att skjuta in den lilla bisatsen ”enligt Världsbankens definition”. Sanningen är dock att en fjärdedel av den

Prot. 2009/10:141
21 juni

*Strategisk
exportkontroll 2009
– krigsmateriel och
produkter med dubbla
användningsområden*

krigsmateriel som Sveriges exporterar går till fattiga utvecklingsländer. Egypten, Thailand, Indonesien, Ukraina, Indien, Jordanien och Pakistan är inga rika länder. De är fattiga utvecklingsländer. Om man väljer statistiken på rätt sätt kan man få den bild man vill ge, men det ändrar inte verkligheten.

Anf. 155 Statsrådet EWA BJÖRLING (m) replik:

Fru talman! Jag tycker att det är väldigt intressant att se De rödgröna här i dag. Vi har haft en mycket god samsyn med Socialdemokraterna som också har varit ansvarstagande när det handlat om export av övrig krigsmateriel. Vi har haft en samsyn under väldigt många år. Det är också den typen av frågor som Kenneth G Forslund väljer att ställa.

Sedan har vi Vänsterpartiet och Miljöpartiet som i stället radar upp ett antal länder och inte riktigt, tycker jag, håller frågorna på den nivå som det här handlar om. Det handlar ju om lagstiftningen. Det handlar om hur det såg ut 2009. Om De rödgröna nu går ut och säger att man vill ha en ny översyn, att man vill komma med ett förslag till ny lagstiftning tycker jag att det är väldigt viktigt att det också är inom de ramarna man väljer att diskutera.

Jag måste också få säga att det spontant inte känns som någon överdrivet förtroendeingivande bas för att ta fram en ny lagstiftning med två partier som i grunden motsätter sig all export av försvarsmateriel. Miljöpartiet gick till och med så långt i kammaren för bara något år sedan att man jämförde exporten av försvarsmateriel med att sälja knark på Sergels torg.

Det här är tragiskt och synd. Socialdemokraterna har verkligen varit ansvarstagande och pragmatiska. Nu känns det som att vi har en ny politik från De rödgröna som jag inte tror gagnar svensk försvarsindustri. Det är också tråkigt om vi inte kan ha den samsynen i så viktiga frågor.

Anf. 156 MAX ANDERSSON (mp) replik:

Fru talman! Jag tänkte bredda diskussionen ytterligare.

Jag tycker att handelsministern i dag i debatten har haft ett systemförsvarande perspektiv. Hon har lyft fram att det inte är deras fel. Socialdemokraterna var med om att fastställa regelverket. Regeringen har inte haft tid att göra några ändringar, men om det behövs någonting kanske de gör det sedan. Handelsministern säger att hon för närvarande är stolt över exporten. Jag hörde inte att hon förnekade att hon är stolt över att krigsmateriel för strid exporteras till länder som Saudiarabien.

Det system vi har nu och som vi har haft sedan 1996 överlämnar en stor del av kontrollen till Inspektionen för strategiska produkter. Hon har flyttat bort de svåra avvägningarna från direkt politisk kontroll. ISP ska i frågor av särskild vikt kunna fråga politikerna. Av 10 000 ärenden sedan 1996 till 2004 överlämnades endast 15 ärenden till regeringen att uttala sig om. Man fattade beslut om kontroversiella frågor, till exempel vapenexport till Indien och krigsmaterielexport till USA och Storbritannien under Irakkriget. Där brydde man sig inte om att fråga regeringen utan fattade beslut själva.

Vi i Miljöpartiet vill att politiker ska ta ansvar för politiken. Man ska inte gömma sig bakom en myndighet.

Prot. 2009/10:141
21 juni

Anf. 157 Statsrådet EWA BJÖRLING (m) replik:

Fru talman! Jag vet att det här är min slutreplik, men jag måste få ställa en fråga. Jag vet att Miljöpartiet har väckt en egen motion – inte tillsammans med Vänsterpartiet och Socialdemokraterna – om att avskaffa ISP. Är detta möjligtvis anledningen till att man tycker att politikerna ska fatta alla besluten i stället för att ha en väl fungerande myndighet? Vi har en bred parlamentarisk samsyn i Exportkontrollrådet med representanter för alla sju partier, inklusive Miljöpartiet och Vänsterpartiet. Det är en lagstiftning och ett system som jag tycker har fungerat väl. Det är kanske därför jag talar i ett systemförsvarande perspektiv, som Max Andersson säger.

Naturligtvis finns det alltid tillfälle för förbättringar av lagstiftning inom alla olika områden. Det handlar om anpassning till det som sker i EU, och det handlar om anpassning till det som sker i FN.

Jag vill också påpeka att Sverige har varit aktivt i arbetet. Sverige är också aktivt för att se till att det blir ännu bättre reglering och kontroll när det handlar om massförstörelsevapen. Jag sade i mitt anförande att frågan hur vi kan vara med och påverka internationellt är viktig. Det handlar inte bara om Sverige här hemma där vi har en lagstiftning, är öppna och transparenta och har god kontroll utan det handlar till syvende och sist om hur det ser ut i övriga världen och hur vi kan hjälpa till att förbättra världen så att vi kan se fler länder som i framtiden har samma goda kontroll som Sverige.

Överläggningen var härmed avslutad.

(Beslut skulle fattas den 22 juni.)

*Strategisk
exportkontroll 2009
– krigsmateriel och
produkter med dubbla
användningsområden*

20 § Kontroll av produkter med dubbla användningsområden

Föredrogs

utrikesutskottets betänkande 2009/10:UU25

Kontroll av produkter med dubbla användningsområden (prop. 2009/10:205).

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 22 juni.)

21 § Uppskov med behandlingen av ärenden

Föredrogs

arbetsmarknadsutskottets betänkande 2009/10:AU15

Uppskov med behandlingen av ärenden.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.

(Beslut skulle fattas den 22 juni.)

22 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Föredrogs
socialförsäkringsutskottets betänkande 2009/10:SfU20
Uppskov med behandlingen av vissa ärenden.

Tredje vice talmannen konstaterade att ingen talare var anmäld.
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)

23 § Bordläggning

Anmälades och bordlades
Framställning
2009/10:RS5 Delegationsbeslut inom JO-ämbetet

Motion
med anledning av skr. 2009/10:221 Strategiskt tillväxtarbete för regional
konkurrenskraft, entreprenörskap och sysselsättning
2009/10:N20 av Tomas Eneroth m.fl. (s)

Finansutskottets betänkande
2009/10:FiU20 Riktlinjer för den ekonomiska politiken

Skatteutskottets betänkande
2009/10:SkU37 Redovisning av skatteutgifter 2010

Finansutskottets betänkanden
2009/10:FiU26 Årsredovisning för staten 2009
2009/10:FiU39 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Finansutskottets utlåtanden
2009/10:FiU40 Utlåtande om förstärkt samordning av den ekonomiska
politiken
2009/10:FiU41 Utlåtande om grönbok om företagsstyrning i finansiella
institut och om ersättningspolicy

Kulturutskottets utlåtande
2009/10:KrU14 Grönbok om att ta tillvara potentialen i den kulturella
och den kreativa sektorn

Kulturutskottets betänkande
2009/10:KrU15 Uppskov med behandlingen av vissa ärenden

Anmäldes att följande frågor för skriftliga svar framställdes

den 18 juni

2009/10:916 Diskriminering av synskadade

av *LiseLotte Olsson* (v)

till statsrådet Cristina Husmark Pehrsson (m)

2009/10:917 Lundin Oil

av *Peter Hultqvist* (s)

till statsminister Fredrik Reinfeldt (m)

2009/10:918 Importstopp för varor producerade med farliga bekämpningsmedel

av *Margareta Persson* (s)

till jordbruksminister Eskil Erlandsson (c)

2009/10:919 P 7 Revingeheds framtid

av *Allan Widman* (fp)

till försvarsminister Sten Tolgfors (m)

2009/10:920 Internationellt skydd för irakiska asylsökande

av *Anne Ludvigsson* (s)

till statsrådet Tobias Billström (m)

2009/10:921 Turkiet och brott mot FN:s barnkonvention

av *Anne Ludvigsson* (s)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

2009/10:922 Den ekonomiska politikens effekter för unga

av *Jennie Nilsson* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

den 21 juni

2009/10:923 SINK-skatten

av *Britta Rådström* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:924 Beskattning och utlandssvenskar

av *Britta Rådström* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:925 Transferering av svenska skattemedel till utlandet

av *Britta Rådström* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:926 Avdrag för gåvor

av *Britta Rådström* (s)

till finansminister Anders Borg (m)

2009/10:927 Näringspolitik mot arbetslösheten

av *Hans Olsson* (s)

till näringsminister Maud Olofsson (c)

2009/10:928 Arbetslösheten i Borås och Västra Götaland

av *Hans Olsson* (s)

till arbetsmarknadsminister Sven Otto Littorin (m)

2009/10:929 Stoltenbergrapporten och försvarspolitiken

av *Hans Olsson* (s)

till försvarsminister Sten Tolgfors (m)

2009/10:930 Stoltenbergrapportens utrikes- och säkerhetspolitik

av *Hans Olsson* (s)

till utrikesminister Carl Bildt (m)

2009/10:931 Flyget mellan Östersund och Umeå

av *Marie Nordén* (s)

till statsrådet Åsa Torstensson (c)

Frågorna 2009/10:916–918 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 22 juni.

Frågorna 2009/10:919–931 redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll tisdagen den 29 juni.

25 § Kammaren åtskildes kl. 20.05.

Förhandlingarna leddes

av talmannen från sammanträdets början till och med 6 § anf. 4 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med 9 § anf. 14 (delvis),

av talmannen därefter till och med 12 § anf. 39 (delvis),

av tredje vice talmannen därefter till och med 14 §,

av talmannen därefter till och med 18 § anf. 116 (delvis) och

av tredje vice talmannen därefter till sammanträdets slut.

Vid protokollet

CHARLOTTE RYDELL

/Eva-Lena Ekman

1 § Justering av protokoll.....	1
2 § Meddelande om ändring i kammarens sammanträdesplan	1
3 § Hänvisning av ärende till utskott.....	1
4 § Anmälan om inkomna uppteckningar från EU-nämndssammanträde	1
5 § Förnyad bordläggning.....	1
6 § Ersättning vid expropriation	2
Civilutskottets betänkande 2009/10:CU21	2
Anf. 1 HILLEVI LARSSON (s).....	2
Anf. 2 LISELOTTE OLSSON (v).....	3
Anf. 3 JAN LINDHOLM (mp).....	4
Anf. 4 ANTI AVSAN (m).....	5
Anf. 5 LENNART PETTERSSON (c)	7
Anf. 6 JAN ERTSBORN (fp).....	9
Anf. 7 YVONNE ANDERSSON (kd).....	9
Anf. 8 JAN LINDHOLM (mp).....	10
(Beslut fattades under 14 §.).....	11
7 § Mark- och miljödomstolar	11
Justitieutskottets betänkande 2009/10:JuU27	11
Anf. 9 OTTO VON ARNOLD (kd)	11
Anf. 10 INGE GARSTEDT (m).....	13
Anf. 11 JOHAN LINANDER (c).....	13
Anf. 12 JOHAN PEHRSON (fp).....	14
Anf. 13 MEHMET KAPLAN (mp).....	14
(Beslut fattades under 14 §.).....	15
8 § Obehöriga transaktioner med betalningsinstrument	15
Civilutskottets betänkande 2009/10:CU19	15
(Beslut fattades under 14 §.).....	15
9 § En enklare plan- och bygglag och Riksrevisionens styrelses redogörelse angående buller i plan- och byggprocessen.....	15
Civilutskottets betänkande 2009/10:CU25	15
Civilutskottets betänkande 2009/10:CU26	15
Anf. 14 JOHAN LÖFSTRAND (s)	15
Anf. 15 EGON FRID (v)	18
Anf. 16 JAN LINDHOLM (mp).....	20
Anf. 17 CHRISTINE JÖNSSON (m).....	25
Anf. 18 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik.....	27
Anf. 19 CHRISTINE JÖNSSON (m) replik.....	27
Anf. 20 JOHAN LÖFSTRAND (s) replik.....	28
Anf. 21 CHRISTINE JÖNSSON (m) replik.....	28
Anf. 22 LENNART PETTERSSON (c)	29
Anf. 23 LARS TYSKLIND (fp).....	30
Anf. 24 EGON FRID (v) replik.....	32
Anf. 25 LARS TYSKLIND (fp) replik.....	33

Anf. 26	EGON FRID (v) replik	34
Anf. 27	LARS TYSKLIND (fp) replik	34
Anf. 28	YVONNE ANDERSSON (kd)	35
	(Beslut fattades under 14 §.)	35
10 §	En frivillig revision	36
	Civilutskottets betänkande 2009/10:CU28	36
Anf. 29	BÖRJE VESTLUND (s)	36
Anf. 30	EVA BENGTSON SKOGSBERG (m)	36
Anf. 31	BÖRJE VESTLUND (s) replik	37
Anf. 32	EVA BENGTSON SKOGSBERG (m) replik	38
Anf. 33	BÖRJE VESTLUND (s) replik	38
Anf. 34	EVA BENGTSON SKOGSBERG (m) replik	38
Anf. 35	LENNART PETTERSSON (c)	39
Anf. 36	JAN ERTSBORN (fp)	40
Anf. 37	YVONNE ANDERSSON (kd)	40
	(Beslut fattades under 14 §.)	41
11 §	Vissa fastighets- och stämpelskattefrågor	41
	Skatteutskottets betänkande 2009/10:SkU48	41
	(Beslut fattades under 14 §.)	41
12 §	Ny skollag	41
	Utbildningsutskottets betänkande 2009/10:UbU21	41
Anf. 38	MARIE GRANLUND (s)	41
Anf. 39	ROSSANA DINAMARCA (v)	44
Anf. 40	MATS PERTOFT (mp)	47
Anf. 41	SOFIA LARSEN (c)	49
Anf. 42	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	52
Anf. 43	SOFIA LARSEN (c) replik	53
Anf. 44	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	53
Anf. 45	SOFIA LARSEN (c) replik	54
Anf. 46	MATS PERTOFT (mp) replik	54
Anf. 47	SOFIA LARSEN (c) replik	54
Anf. 48	MATS PERTOFT (mp) replik	55
Anf. 49	SOFIA LARSEN (c) replik	56
Anf. 50	MARIE GRANLUND (s) replik	56
Anf. 51	SOFIA LARSEN (c) replik	57
Anf. 52	MARIE GRANLUND (s) replik	57
Anf. 53	SOFIA LARSEN (c) replik	58
Anf. 54	MARGARETA PÅLSSON (m)	58
Anf. 55	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	60
Anf. 56	MARGARETA PÅLSSON (m) replik	61
Anf. 57	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	61
Anf. 58	MARGARETA PÅLSSON (m) replik	62
Anf. 59	MATS PERTOFT (mp) replik	62
Anf. 60	MARGARETA PÅLSSON (m) replik	63
Anf. 61	MATS PERTOFT (mp) replik	63
Anf. 62	MARGARETA PÅLSSON (m) replik	63
Anf. 63	MARIE GRANLUND (s) replik	64
Anf. 64	MARGARETA PÅLSSON (m) replik	64

Anf. 65	MARIE GRANLUND (s) replik	65	Prot. 2009/10:141
Anf. 66	MARGARETA PÅLSSON (m) replik	65	21 juni
Anf. 67	TINA ACKETOFT (fp)	66	
Anf. 68	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	69	
Anf. 69	TINA ACKETOFT (fp) replik	69	
Anf. 70	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	70	
Anf. 71	TINA ACKETOFT (fp) replik	70	
Anf. 72	GUNILLA TJERNBERG (kd)	71	
	(forts. 15 §)	73	
	Ajournering	73	
	Återupptagna förhandlingar	73	
13 §	Beslut om ärende som slutdebatterats den 17 juni	74	
	NU25 Företagsutveckling – statliga insatser för finansiering och rådgivning	74	
14 §	Beslut om ärenden som slutdebatterats vid dagens sammanträde	74	
	CU21 Ersättning vid expropriation	74	
	JuU27 Mark- och miljödomstolar	74	
	CU19 Obehöriga transaktioner med betalningsinstrument	75	
	CU25 En enklare plan- och bygglag	75	
	CU26 Riksrevisionens styrelses redogörelse angående bullen i plan- och byggprocessen	75	
	CU28 En frivillig revision	75	
	SkU48 Vissa fastighets- och stämpelskattefrågor	75	
15 §	(forts. från 12 §) Ny skollag (forts. UbU21)	75	
Anf. 73	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	75	
Anf. 74	GUNILLA TJERNBERG (kd) replik	76	
Anf. 75	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	76	
Anf. 76	GUNILLA TJERNBERG (kd) replik	77	
Anf. 77	MATS PERTOFT (mp) replik	77	
Anf. 78	GUNILLA TJERNBERG (kd) replik	78	
Anf. 79	MATS PERTOFT (mp) replik	78	
Anf. 80	GUNILLA TJERNBERG (kd) replik	79	
Anf. 81	Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp)	79	
Anf. 82	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	82	
Anf. 83	Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik	83	
Anf. 84	ROSSANA DINAMARCA (v) replik	83	
Anf. 85	Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik	83	
Anf. 86	MATS PERTOFT (mp) replik	84	
Anf. 87	Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik	84	
Anf. 88	MATS PERTOFT (mp) replik	85	
Anf. 89	Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp) replik	86	
Anf. 90	MARIE GRANLUND (s) replik	86	

Anf. 91 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp)	
replik	87
Anf. 92 MARIE GRANLUND (s) replik	87
Anf. 93 Utbildningsminister JAN BJÖRKLUND (fp)	
replik	88
Anf. 94 GÖRAN THINGWALL (-).....	88
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)	89
16 § Betaltjänster	89
Finansutskottets betänkande 2009/10:FiU30	89
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)	89
17 § Kreditvärderingsinstitut	90
Finansutskottets betänkande 2009/10:FiU31	90
Anf. 95 ULLA ANDERSSON (v)	90
Anf. 96 LARS ELINDERSON (m).....	91
Anf. 97 ULLA ANDERSSON (v) replik	93
Anf. 98 LARS ELINDERSON (m) replik	93
Anf. 99 ULLA ANDERSSON (v) replik	94
Anf. 100 LARS ELINDERSON (m) replik	95
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)	95
18 § (forts. från prot. 139) Allmännyttiga kommunala	
bostadsaktiebolag och reformerade hyressättningsregler	
(forts. CU24).....	95
Anf. 101 JAN LINDHOLM (mp)	95
Anf. 102 TALMANNEN	96
Anf. 103 JAN LINDHOLM (mp)	96
Anf. 104 EWA THALÉN FINNÉ (m)	96
Anf. 105 CARINA MOBERG (s) replik.....	98
Anf. 106 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik.....	99
Anf. 107 CARINA MOBERG (s) replik.....	99
Anf. 108 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik.....	99
Anf. 109 EGON FRID (v) replik	100
Anf. 110 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik.....	100
Anf. 111 EGON FRID (v) replik	101
Anf. 112 EWA THALÉN FINNÉ (m) replik.....	101
Anf. 113 LENNART PETTERSSON (c).....	102
Anf. 114 EGON FRID (v) replik	103
Anf. 115 LENNART PETTERSSON (c) replik.....	104
Anf. 116 EGON FRID (v) replik	105
Anf. 117 LENNART PETTERSSON (c) replik.....	105
Anf. 118 LARS TYSKLIND (fp).....	106
Anf. 119 EGON FRID (v) replik	107
Anf. 120 LARS TYSKLIND (fp) replik	108
Anf. 121 EGON FRID (v) replik	108
Anf. 122 LARS TYSKLIND (fp) replik	109
Anf. 123 YVONNE ANDERSSON (kd)	109
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)	110
19 § Strategisk exportkontroll 2009 – krigsmateriel och	
produkter med dubbla användningsområden.....	111

Utrikesutskottets betänkande 2009/10:UU12	111	Prot. 2009/10:141
Anf. 124 KENNETH G FORSLUND (s)	111	21 juni
Anf. 125 HANS LINDE (v)	112	
Anf. 126 MAX ANDERSSON (mp)	114	
Anf. 127 GÖRAN LENNMARKER (m)	115	
Anf. 128 KENNETH G FORSLUND (s) replik	117	
Anf. 129 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	118	
Anf. 130 KENNETH G FORSLUND (s) replik	118	
Anf. 131 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	119	
Anf. 132 HANS LINDE (v) replik	119	
Anf. 133 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	120	
Anf. 134 HANS LINDE (v) replik	120	
Anf. 135 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	121	
Anf. 136 MAX ANDERSSON (mp) replik	121	
Anf. 137 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	122	
Anf. 138 MAX ANDERSSON (mp) replik	122	
Anf. 139 GÖRAN LENNMARKER (m) replik	122	
Anf. 140 ELSE-MARIE LINDGREN (kd)	123	
Anf. 141 HANS LINDE (v) replik	124	
Anf. 142 ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik	125	
Anf. 143 HANS LINDE (v) replik	125	
Anf. 144 ELSE-MARIE LINDGREN (kd) replik	126	
Anf. 145 Statsrådet EWA BJÖRLING (m)	126	
Anf. 146 KENNETH G FORSLUND (s) replik	129	
Anf. 147 Statsrådet EWA BJÖRLING (m) replik	130	
Anf. 148 KENNETH G FORSLUND (s) replik	130	
Anf. 149 Statsrådet EWA BJÖRLING (m) replik	130	
Anf. 150 HANS LINDE (v) replik	131	
Anf. 151 Statsrådet EWA BJÖRLING (m) replik	132	
Anf. 152 HANS LINDE (v) replik	132	
Anf. 153 Statsrådet EWA BJÖRLING (m) replik	133	
Anf. 154 MAX ANDERSSON (mp) replik	133	
Anf. 155 Statsrådet EWA BJÖRLING (m) replik	134	
Anf. 156 MAX ANDERSSON (mp) replik	134	
Anf. 157 Statsrådet EWA BJÖRLING (m) replik	135	
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)	135	
20 § Kontroll av produkter med dubbla användningsområden	135	
Utrikesutskottets betänkande 2009/10:UU25	135	
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)	135	
21 § Uppskov med behandlingen av ärenden	135	
Arbetsmarknadsutskottets betänkande 2009/10:AU15	135	
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)	135	
22 § Uppskov med behandlingen av vissa ärenden	136	
Socialförsäkringsutskottets betänkande 2009/10:SfU20	136	
(Beslut skulle fattas den 22 juni.)	136	
23 § Bordläggning	136	
24 § Anmälan om frågor för skriftliga svar	137	

Prot. 2009/10:141 21 juni	25 § Kammaren åtskildes kl. 20.05.	138
------------------------------	---	-----

Tryck: Elanders, Vällingby 2010